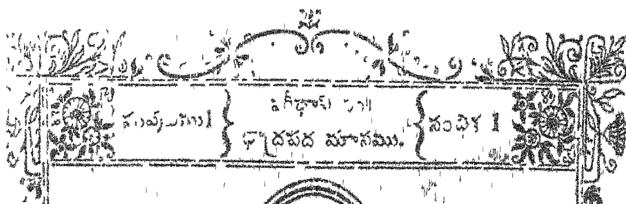

సంపుటము 1 | [illegible] సం॥ భాద్రపద మాసము. | సంచిక 1

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్త్రిక.

(Journal of the Telugu Academy)

ప్రధాన వ్యాసములు.

శ్రీ

ఆంధ్రసాహిత్య

పరిషత్పత్త్రిక.

చెన్నపురి ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారిచే మూఁడుమాసముల కొకసారి ప్రకటింపఁబడును.

సంపుటము 1.	పరీధావి సంవత్సర భాద్రపదమాసము.	సంచిక 1.

స్వవిషయము.

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషదుద్దేశముల నెఱవేర్చుటకునై యొకసాధనముగా "తెలుఁగుభాషకును వాఙ్మయమునకును సంబంధించిన విషయములను జర్చించుట కొక పత్త్రికను బ్రకటించుట." యొకటి నిశ్చయింపఁబడినదిగదా. ప్రకృతమున దానిని మూఁడుమాసముల కొకతూరి ప్రకటించునట్లుగాఁ బరిషత్తువారు తీర్మానించి యున్నారు. తదనుసారముగా నీప్రథమసంచిక వెలువడుచున్నది.

ఈ పత్త్రికయొక్క విశేషప్రయోజనముల వివరించుటకుఁ బూర్వమిట్టి పత్త్రికల సాధారణప్రయోజనములఁ గొన్నిటి నిరూపింప వలసియున్నది. ప్రసిద్ధములుగావున సంగ్రహముగా వివరించెదము. మానవజాతియొక్క జ్ఞానవిజ్ఞానాభివృద్ధికిఁ బరస్పర భావప్రకటన మావశ్యకసాధనమన్న విషయము సర్వజనులకును విదితమేకదా. ఇట్టి భావప్రకటనము బడులు, సభలు, కూటములు లోనగు వానిమూలమున నపరోక్షముగను, బత్త్రికాగ్రంథాది ముఖమునం బరోక్షముగను, సాగుచుండును. అపరోక్షముగ సాగుచుండుబోధ వక్తలును శ్రోతలును బ్రతిపాద్యాంశములను దమతమశక్తి కొలందిని బూర్ణముగా నాకలించి కొని సమావిష్టులయినచో నెక్కువ హృదయంగమముగను లాభప్రదముగను నుండును. ఆతాంత పరస్పర సన్నికర్ష ఝటితిబోధస్ఫూర్తి కుత్కృష్టసాధనము.

జీన విషయప్రతిపాదనము వాగ్రూపమున సాగి శ్రుతిమూలమున గ్రహింపఁబడుటచే, నిది సాక్షరులకును నిరక్షరులకునుగూడ నుపచరించును. కాని యనేకు లొక్కచో సమావేశమగుటకు విశేషవ్యయప్రయాసలు గావలసియుండును. భుక్తికై శక్తియుక్తులనెల్ల ధారవోయవలసిన యిక్కాలమున నిర్ణీత దేశకాలములఁ బలువురు సమావేశమగుట కవకాశము చిక్కుటరుదు. ఇన్నిటికిని విశేష సౌకర్యముల నలవఱచికొని, దేశములో నూరూర బాలురకు బడులును, పెద్దలకు కూటములును, విద్యార్థుల యుపన్యాసములకు సభలును బ్రతిష్ఠించి, జ్ఞానవిజ్ఞానబీజముల నెల్లెడల వెదచల్లనవకాశము లొదవించుకొనిన సందర్భములలోఁ గూడ, నీ మూలమునఁ బ్రతిపాదింపఁబడినదాని మననముచేసి యుపస్థితిలో నుంచుకొనుపనికై పత్త్రికాగ్రంథాది సామగ్రి యవశ్యాపేక్షణీయము. పైని చెప్పుకొన్న యపరోక్షబోధసాధనములపనికి సహకారులుగాఁ బత్త్రికాదులకుఁ గల ప్రయోజనమిది.

పలువురుప్రజలు చదువను వ్రాయను నేర్చియుండి నాగరికత నందియున్న దేశములలోఁ బత్త్రికాగ్రంథాదులు స్వతంత్రబోధనమునకుఁగూడ నుత్కృష్టసాధనములుగా నుండును. అమెరికా యింగ్లండు లోనగు దేశములలో వీనిమూలమున నగు జ్ఞానాభివృద్ధి యింతయని మనల కూహింపనలవికాదు. ఆదేశములలోఁ బ్రతిప్రతిష్ఠాపనమునకును నొకపత్త్రిక యేర్పాటై యుండును. తదనుసారముగా మన పరిషత్తునకుఁగూడ నొకపత్త్రికయొక్క యావశ్యకతను గ్రహించి పరిషత్తువారాంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్త్రిక నేర్పాటుచేసి యున్నారు.

ఇది ప్రకృతమందు మూఁడుమాసముల కొకతూరి వెలువడునట్లు తీర్మానము చేయఁబడినను, గ్రమక్రమముగ నవకాశములొదవిన కొలఁది నభివృద్ధినొంది యింతకంటెఁ దఱుచుగా వెలువడునుగాక. ఏతత్పత్త్రికా ముఖమునఁ బ్రకాశితములగు విషయముల సంగ్రహముగా నీక్రింద వివరించెదము.

సాధారణసాహిత్య విషయములు:—ఆంధ్రవాఙ్మయమునఁ, బద్యకావ్యము, వచనకావ్యము, నాటకములోనుగాఁగల కావ్యభేదములలోని గుణదోష విచారము; ఇట్టివిషయములకు సంబంధించి యాంధ్రవాఙ్మయమునకును దదితరవాఙ్మయములకును గల తారతమ్యవిచారము; శృంగారాది వర్ణనములు; గ్రామ్యప్రయోగములు; అన్యభాషాపదప్రయోగములు; లోనగు సర్వవిషయ

కవిజీవితములు, కావ్యచరిత్ర, కృతివిమర్శ:—ఏయేకవు లేయేకాలముల నుద్భవిల్లి యేయేయుద్గ్రంథముల రచించి వాఙ్మయమున నేయేగుణదోషములఁ బెంచిరో, ఏయేకవు లేయేతత్పూర్వకవుల కృతుల మాతృకలుగాఁ గొని యందుత్కర్షాపకర్షలఁ జేర్చిరో, పురాణములు, కావ్యములు, ప్రబంధములు లోనగు కావ్యభేదము లెప్పుడెప్పుడు వెలసి యెట్లెట్లు వికాసమును బరిణతియు నందినవో, ఇంకను, ఏయేసంస్కారముల నలవఱచికోవలసియున్నవో, ఇట్టి విషయములును; అర్వాక్కవుల కృతులయందుఁ గల గుణదోషముల విమర్శించి విమర్శాదర్శముల నిరూపించుట; అర్వాక్కావ్యభేదములలో, రసభావవిషయములలోను, శయ్యారచనలోను, గుఱి నుంచుకోవలసిన యాదర్శముల నిరూపించుట; లోనుగాఁగలవిషయము లిందుఁబొందుపడి యుండును.

భాషాచరిత్ర:—ఆంధ్రభాషయొక్క యుత్పత్తి వికాసములు; సంస్కృతభాషతోడను, ఇతరద్రవిడభాషలతోడను దానికిఁ గల సంబంధములును సాదృశ్యములును వివరించుట మొదలగువిషయము లిందుఁ జేరి యుండును.

చరిత్ర:—దేశచరిత్రము; సాంఘికరాజికప్రతిష్ఠాపనముల చరిత్రము; తదితరప్రతిష్ఠాపనముల చరిత్రము; శిల్పకలాదుల చరిత్రము; ఆర్థికపారిశ్రామిక విషయములు; మహాపురుష చారిత్రములు; శాసనములును, వానివివరణమును; లోనగు విషయము లిందు వివరింపఁబడును.

ఆధునిక శాస్త్రము:— భూగోళశాస్త్రము, ఖగోళశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము; జీవశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, లోనగు శాస్త్రప్రపంచమీఁద సందర్భమునఁ బ్రకాశితమగును.

పద్యములు:— హృదయంగమములును ననతిదీర్ఘములునగు పద్యావళులుగూడ నిందుఁ బ్రచురింపఁబడును.

మఱియు నాంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధి కుపచరింపఁ గల సర్వవిషయములు నిందుఁ జర్చింపఁబడును.

శ్రీ

ఆంధ్రసాహిత్య

పరిషత్పత్రిక

చెన్నపురి ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారిచే మూఁడుమాసముల కొకతూరి ప్రకటింపఁబడును.

సంపుటము 1.	పరీధావి సంవత్సర భాద్రపదమాసము.	సంచిక 1.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రయోజనములు.

ఆంధ్రవాఙ్మయ మహావృక్షము విపులస్కంధశోభితం బయ్యును, అలక్షితమూలబంధంబును, ఫలకుసుమభరితం బయ్యును, కతిపయశాఖామాత్ర విరాజితంబును నయి కవిసంతతి కిప్పటికపర్యాప్తానంద సంధాయకంబయి యున్నయది.

అందలి మూలాన్వేషణ మవశ్యకర్తవ్య మయిన యొకమహాకార్యముగా నున్నది. ఇటీవల నీపనికి విశేషసౌకర్యములు గూడ నెదవియున్నవి. దేశమున శాంతి నిల్చి, అయోమార్గాది విన్యాసముచే తెలుఁగుభాష ప్రచారములో నున్న గహనప్రదేశము లెల్ల సుగమంబు లగుటచే ప్రాచీనగ్రంథసంచయము సుకరమయిన పనియైనది. దొరతనమువారు ప్రాచీన శాసన ప్రచురక శాఖను ప్రతిష్ఠించి యెక్కడెక్కడనో యున్నశాసనములను బరిష్కరించి ప్రచురించుటచే నీరూపముననున్న విపులవాఙ్మయము ప్రకాశ మగుచున్నది. ప్రాచీన గ్రంథసంచయమునకును, భాషాచరిత్ర రచనకును, దేశచరిత్ర రచనకును విపులావకాశము లిప్పు డేర్పడి యున్నవి.

ఆధునిక విద్యావ్యాప్తిచే విద్యాధురీణుల హృదయసీముల నేతద్విషయవిచారమునకై దినదినప్రవర్ధమాన మగుచున్న యుత్సాహముగూడ నీ మహోద్యమమునకుం దోడ్పడుచున్నయది. ఇప్పటివఱకును ప్రకాశములుగాని ప్రాచీన గ్రంథము లనేకములు ముద్రితములయి వెలువడుచున్నవి. ఇందు కొన్ని నన్నయాదుల కృతులకంటెను బురాతనములని యెంచఁబడు చున్నవి. ప్రచారములో నున్న గ్రంథములు గూడ వ్రాతప్రతు లనేకములు లభ్యమగుటచే సుపరిష్కృ

గ్రహింపనేరక వీనిని నిరసింతురు; కాని సాహిత్యవిషయమున కొంత పరిశ్రమ చేసి, అందభిరుచి సంపాదించినవారు, ఆధునికకవులలో నుత్కృష్టప్రతిభాశాలురుగా నెంచఁబడువారి కావ్యములను బూర్వకవుల కావ్యములతో సరిపోల్చి చూచినచో, పూర్వగ్రంథకర్తల ప్రతిభావిశేషము స్ఫుటముగాఁ దేటపడును. మనపూర్వకవులలో గుణాపకర్ష తోఁచుటకుం గారణము మనయనభిజ్ఞత గాని వారిన్యూనత గాదు.

మఱియు నొకకారణ మిందుకుఁ దోడ్పడుచున్నయది. అ దెద్ది యనః ఈకాలమున ధూమనౌకాధూమశకటాదులమూలమున విశ్వమానవకుటుంబములో నెచ్చటెచ్చట నవతరించిన ప్రతిభాశాలురయొక్కయు మహాకవులయొక్కయు నుదారాశయములెల్ల నెల్లెడల వ్యాపించుటచే జనులహృదయముల నూత్నవికాసము విస్తరించుటంజేసి యీకాలపుజనుల యాదర్శములు దినదిన ప్రవర్ధమానములుగాఁ బెంపొందుచున్నవి. అభ్యుదయము గన్న యింగ్లండు ఫ్రాన్సుజర్మనీ లోనుగాఁగల దేశములలో నీయాదర్శవికాసముతోఁ బాటు సాహిత్యవికాసమును దినదినప్రవర్ధమానమై సాగుచున్న కారణమున నాదేశములలో జనులహృదయములలోని యాదర్శములకును సాహిత్యమందలి యాదర్శములకును మహాంతరము లేమింజేసి వారివాఙ్మయము వారికి రుచించుచున్నయది. అట్లు గాక శతాబ్దములనుండి శాంతియనున దెఱుంగక కేవలము భుక్తికయి శక్తియుక్తుల ధారవోయవలసిన మనదేశస్థులలో నొకసాహిత్యవిషయమున నన నేల, సర్వవిషయములలోను, అభివృద్ధి శతాబ్దములు వెనుకఁబడియున్నది. ఇట్లుండఁగా నాంగ్లేయప్రభుత్వము స్థిరపడి, శాంతియు విద్యాభివృద్ధియుఁ జేకూఱిన యీకాలమున, ప్రచారములో నున్నవిద్య ప్రాయికముగా (ప్రాయికముగా నన నేల యనేకవిషయములలోఁ గేవలముగా) నాధునికవిద్య యగుటచే, విద్యాధురీణుల హృదయముల నాధునికాదర్శములు పాదుకొనినకారణమున పూర్వగ్రంథములు వారి కెంతమాత్రమును రుచించుటలేదు. మనపూర్వగ్రంథములఁ జదువుచో వారల లక్ష్యములు పదితలలును వేయిచేతులును లోనగు నందలి యసంభవాంశములపైఁ దగులునే కాని, యుత్కృష్టనీతిబోధకమగు నందలిపరమతాత్పర్యముపై నిలువవు. ఇట్లగుటచే వాల్మీకిరామాయణము చదువునప్పుడు గూడ నది వారికి హృదయంగమముగా నుండనేరదు. ఆధునిక విద్య లేనివారిలోఁ గూడ నిట్టి యవజ్ఞ పలువురిలోఁ గానవచ్చుచున్నయది.

తములయి ప్రచురమగుచున్నవి. గ్రంథసామగ్రి యలవడుటచే శబ్దరత్నాకరము ఆంధ్రపదపారిజాతము లోనగు కొన్ని నైఘంటిక గ్రంథములును, శాసనములు ప్రకాశము లగుటచే దేశచరిత్రను గుఱించియు కావ్యచరిత్రను గుఱించియుకొన్ని గ్రంథములును, భాషాపరిశీలన ప్రారంభ మగుటచే భాషావ్యుత్పత్తి విషయమున నొకటి రెండు గ్రంథములును బయలుదేఱినవి కాని యీవిషయమున సాగుచున్న పని మిగుల స్వల్పముగను మందముగను సాగుచున్నయది. ఆంధ్రశబ్ద వ్యుత్పత్తి విషయమునను, భాషాచరిత్ర విషయమునను, కవిచరిత్ర విషయమునను, కావ్యచరిత్ర విషయమునను, దేశచరిత్ర విషయమునను, ఇంకను ననేకములగు ప్రాచీనాంశ విషయమునను అనేక గ్రంథములు బయలుదేఱవలసి యున్నవి. జరిగినపని గోరంతయు జరుగవలసినది కొండంతయుఁ గానున్నయది. కేవలపాశ్చాత్య విద్యాసంస్కారవశమున ప్రాచీనగ్రంథ సంచయవిషయమున నడలుచున్న మనయాదరము శూన్యమై పోవకమున్న, తాళపత్ర లిఖితములయి శతాబ్దముల నుండి పడియున్న ప్రాచీనగ్రంథప్రతులు, పాండిత్యవాసనావివర్జితులగు పండితప్రతినిధుల యవజ్ఞకును అసుశుక్షణివృత్తికా ద్యుపద్రవములకును లోనయి ఖిలము గాకమున్న ప్రాచీనగ్రంథ సామగ్రిని సంపాదించి, పరిష్కరించి, ముద్రించి ప్రకటింపవలసి యున్నది. వీని యాధారమున భాషావిషయమునను, గావ్యవిషయమునను, శిల్పవిషయమునను, గలావిషయమునను, ఇంకను ననేకాంశవిషయమునను, సవిస్తరమైన చరిత్రగ్రంథముల వెలయింపవలసి యున్నది. ఈవిషయములను గుఱించి బహుశతగ్రంథరచనకవకాశ మున్నయది. మఱియును, దెలుఁగునఁ బద్యకావ్యములు అవి వెలసిన నాఁటికి దేశమునఁ గల జీవితాదర్శనములనుబట్టి విచారించినచోఁ బరిణతికి వచ్చిన వనియే చెప్పవచ్చును. ఈగ్రంథసామగ్రిలోఁ దెలుఁగుభాష దేశభాషలలో దేనికిని దీసిపోక సంస్కృతముతో రమారమి తులదూఁగుచున్నది. ఈకావ్యములు రచించిన గ్రంథకర్తలు పాండిత్యవిషయమునను ప్రతిభావిషయమునను అసదృశులగుటయే కాక, వారి కాలమున ముద్రణాప్రకటనసౌకర్యములు లేమింజేసి, సహృదయహృదయంగములయిన యుత్తమకావ్యములు మాత్రమే సాహిత్యమం దభినివేశముగలవారిపరిశ్రమమూలమున నిలుచుటయు,నీరసము లయిన కృతులు నశించుటయుఁగారణములుగా, నిప్పుడు మనభాషలో నిల్చియున్న పూర్వగ్రంథము లన్నియు మిక్కిలి యుత్కృష్టములుగా నున్నయవి. అయినను ఈకాలమువారు వీని యుత్కర్షను

గ్రహింపనేరక వీనిని నిరసింతురు; కాని సాహిత్యవిషయమున కొంత పరిశ్రమ చేసి, అం దభిరుచి సంపాదించినవారు, ఆధునికకవులలో నుత్కృష్టప్రతిభాశా లురుగా నెంచఁబడువారి కావ్యములను బూర్వకవుల కావ్యములతో సరిపోల్చి చూచినచో, పూర్వగ్రంథకర్తల ప్రతిభావిశేషము స్ఫుటముగాఁ దేటపడును. మనపూర్వకవులలో గుణాపకర్ష తోఁచుటకుం గారణము మనయనభిజ్ఞత గాని వారిన్యూనత గాదు.

మఱియు నొకకారణ మిందుకుఁ దోడ్పడుచున్నయది. అ దెద్ది యనః ఈకాలమున ధూమనౌకాధూమశకటాదులమూలమున విశ్వమానవకుటుంబ ములో నెచ్చటెచ్చట నవతరించిన ప్రతిభాశాలురయొక్కయు మహాకవులయొ క్కయు నుదారాశయములెల్ల నెల్లెడల వ్యాపించుటచే జనులహృదయముల నూత్నవికాసము విస్తరించుటం జేసి యీకాలపుజనుల యాదర్శములు దినదిన ప్రవర్ధమానములుగాఁ బెంపొందుచున్నవి. అభ్యుదయము గన్న యింగ్లండు ఫ్రాన్సుజర్మనీ లోనుగాఁగల దేశములలో నీయాదర్శవికాసముతోఁ బాటు సాహి త్యవికాసమును దినదినప్రవర్ధమానమై సాగుచున్న కారణమున నాదేశములలో జనులహృదయములలోని యాదర్శములకును సాహిత్యమందలి యాదర్శముల కును మహాంతరము లేమిం జేసి వారివాఙ్మయము వారికి రుచించుచున్నయది అట్లు గాక శతాబ్దములనుండి శాంతియనున దెఱుంగక కేవలము భుక్తికయి శక్తియుక్తుల ధారవోయవలసిన మనదేశస్థులలో నొకసాహిత్యవిషయమున నన నేల, సర్వవిషయములలోను, అభివృద్ధి శతాబ్దములు వెనుకఁబడియున్నది. ఇట్లుండఁగా నాంగ్లేయప్రభుత్వము స్థిరపడి, శాంతియు విద్యాభివృద్ధియుఁ జేకూ ఱిన యీకాలమున, ప్రచారములో నున్నవిద్య ప్రాయికముగా (ప్రాయిక ముగా నన నేల యనేకవిషయములలోఁ గేవలముగా) నాధునికవిద్య యగు టచే, విద్యాధురీణుల హృదయముల నాధునికాదర్శములు పాదుకొనినకారణ మున పూర్వగ్రంథములు వారి కెంతమాత్రమును రుచించుటలేదు. మనపూ ర్వగ్రంథములఁ జదువుచో వారల లక్ష్యములు పదితలలును వేయిచేతులును లోనగు నందలి యసంభవాంశములపైఁ దగులునే కాని, యుత్కృష్టనీతిబోధక మగు నందలిపరమతాత్పర్యముపై నిలువవు. ఇట్లగుటచే వాల్మీకిరామాయణము చదువునప్పుడు గూడ నది వారికి హృదయంగమముగా నుండనేరదు. ఆధునిక విద్య లేనివారిలోఁ గూడ నిట్టి యవజ్ఞ పలువురిలోఁ గానవచ్చుచున్నయది.

ఇందలి కారణ మే మన: కాలానుసారముగా వచ్చినమార్పులమూలమునఁ బట్టణములందే కాక పల్లెలయందును, బాఠశాలలందే కాక గృహములందును జీవితాదర్శములు మాఱి పూర్వాదర్శముల కనేకవిషయములలో భిన్నమై యుండుటచే నిప్పటివారిలో పలువురియొక్క హృదయక్షేత్రములఁ బూర్వవాసనలు మాసిపోయి, భక్తివిశ్వాసములు సన్నగిల్లుటచే మనపూర్వగ్రంథములు వారికి రుచింపకున్నయవి. కావున నీకాలమునఁ బూర్వగ్రంథములు మూలఁబడి యెక్కడఁ జూచినను మనపురాణములకు మాఱుగా నరబ్బీనైట్సుకథలు, గ్రీకుపురాణకథలు ఆంగ్లోసాక్సను గాథలు, నవలలు లోనుగాఁ గల గ్రంథములు వెలయుచున్నయవి.

ఈయనర్థ మింతటితోఁ దీఱుట లేదు. తొలుత నొకవిధమయిన నాగరకతకు లోనయి, దానిని మఱచియు మఱవకున్నట్లున్న మన యీ కాలపువారికి పూర్వాదర్శములు మట్టువడుచున్నవి, నూత్నాదర్శములు పట్టువడకున్నయవి. సంఘములో నధికభాగ మీవిధమువా రగుటచే, నీయుభయసంస్కారములయొక్కయు సంక్షోభముచే, వారి హృదయములలోనే కాక వారితో నధికకాలము గడపుచు జీవితములఁ బుచ్చు విద్యాధికుల హృదయములలోఁ గూడ, నేయాశయములును, పుష్కలముగను సువ్యక్తముగను ఉద్భవిల్లి యనర్గళముగా సాగకున్కిచే కవితాలతయు కాలానుగుణముగ నూత్నసంస్కారముల నలవఱుచుకొని కొనలు సాగ నేరకున్నయది. మనవారుపిన్న నాఁట నుండియు నన్యభాషాపరిశ్రమచే మాతృభాష నుపేక్షించి, యుత్తరములు వ్రాయునపుడు గూడ నాంగలభాషాపదముల తోడ్పాటు లేక భావములు ప్రకటించుకొననేరమి గూడ నిందుకుఁ దోడ్పడుచున్నయది.

ఇట్టిహేతుబాహుళ్యముచే మనయాంధ్రవాఙ్మయము, సాగినంతవఱకు సమగ్రముగా సాగినదయ్యును ఇప్పటి స్థితిగతుల కపర్యాప్తముగా నున్నది. అందలి యాదర్శములును లోకవృత్తములును, మహాపురుషచారిత్రములును కొన్నికొన్ని సందర్భములలో మన కనేకశతాబ్దములు వెనుకపడియున్నవి. ఈకాలపు లోకవృత్తమునకు సరియైన ప్రతిచ్ఛందములుగా నుండునట్లుగ నాధునికాదర్శముల ననువుపఱచి యిప్పటివారికి హృదయంగమముగా నుండురీతిని పద్యకావ్యములు గూడ ననేకములు వ్రాయవలసి యున్నది. మఱియును వాల్మీకివ్యాసాదుల యుదారాశయముల నాంధ్రవాఙ్మయమునఁ బొందుపఱచినట్లే, షేక్స్పియరు, వర్డ్సువర్తు, షెల్లీ, బ్రౌనింగు, మొలియరి, గేటీ లోనగు వారియాశయ

ములఁ గూడ నాంధ్రలోకమునకుఁ బ్రకటింపవలసి యున్నది. మనభాషలో పూర్వకవులు నాటకములను రచింపరైరి. శకుంతలాపరిణయమును దెనుఁగున రచించిన పినవీరనాదులు దానిని చంపూకావ్యరూపమున రచించిరి కాని నాటకరూపమున రచింపరైరి. కాళిదాసాదుల నాటకముల నీకాలమున ననేకు లాంధ్రభాషలో ననువదించిరి. కాని, వారు నన్నయాదులవలెఁ గాక యట్టియనువాదవిషయమున నించుకైన స్వాతంత్ర్యము నంగీకరింపకపోవుటచే నట్టియనువాదములు హృద్యములు గాఁజాలకున్నవి. ఒకనాటకవిషయమున నొకరు చేసిన యనువాదమున నొకచోట 'తు' అనునది పొందుపడలేదని మఱియొకరు మఱియొక యనువాదమును, వారు చేసిన దాన నొకచో 'చ' అనునది పొందువడలేదని మఱియు నొకరు మఱియు నొకదానిని రచించుటవలన నొకమాత్రకకే యనువాదము లనేకములు వెలయుటయు, సారభూత మగు కవిహృదయము ననుసరించు యత్న మల్పముగను 'తూ చా' తప్పకుండ రచించు యత్న మధికముగను జేసినకారణమున, నీయనువాదములలో దేనివలనను మూలగ్రంథకర్త హృదయ ను టుండఁగా, అనువాదగ్రంథకర్తల హృదయ మైనను గోచరింపకపోవుటచే ననేకసందర్భములలోఁ బాఠకలోకము "అనధీతే మహాభాష్యే వ్యర్థా సా పదమఞ్జరీ అధీతేఽపి మహాభాష్యే వ్యర్థా సా పదమఞ్జరీ" అనుదానిచే నిర్దేశింపఁబడిన యవస్థపా లగుచున్నారు. మూలము చదివిననే కాని మూలగ్రంథకర్త యాశయము గోచరింపకుండుటచే నిట్టి యనువాదము లనేకములు మూలగ్రంథములఁ జదువనివారికి నిరర్థకములు; చదివినవారికి నిరర్థకము లని వేఱ చెప్ప నక్కఱయే లేదు గదా? ఇట్లగుటచే షేక్స్పియరు గేటే లోనగు పాశ్చాత్త్యకవిశిఖామణుల నాటకములనే కాక, కాళిదాసాదిసంస్కృత మహాకవుల నాటకములను గూడ ప్రసాదాదిగుణపోషణమునకు వలయునంత స్వాతంత్ర్యము నవలంబించి యాంధ్రీకరింపవలసియున్నది. మఱియును, ఈకాలపు నితివృత్తమును గైకొని, యాధునికాదర్శములను గుఱినుంచి, స్వతంత్రనాటకము లనేకముల రచింపవలసియున్నది.

ఈదేశమున వచనకావ్యరచన తెనుఁగుననే కాక, దేశభాషలం దెల్లను, సంస్కృతముననే కూడను, మిగుల శైశవావస్థలో నున్న దన్నవిషయము ఆంగ్లేయులు మొదలగు పాశ్చాత్త్యులవాఙ్మయముతో నేపాటి పరిచితి గలవారికిని స్పష్టముగ గోచరింపకమానదు. ఒక యింగ్లీషుభాషలోని వచనకావ్యప్రపంచ

మును బరికించినచో, మనపద్యకావ్యప్రపంచమున నన్నయ తిక్కన కేతన పోతన పెద్దన సూరనాదు లొండొరులఁ బోలక యొకరి నొకరు మఱపించుచు కావ్యరచనయందు చిత్రగతుల విహరించినట్లే, గిబ్బను, మకాలే, డికెన్సు, థాకరే, డిక్వెన్సీ, రస్కిను లోనుగాఁ గల యాంగ్లేయవచనకావ్యకర్తలును ఆంగల భాషాప్రపంచసృష్టిని, ఆనంత్యమునను వైచిత్ర్యమునను ప్రపంచసృష్టిని మించునట్లు చేసియున్నారు. వారిచేతులలో నాంగలభాష దినదినప్రవర్ధమానమై శబ్దార్థసామగ్రిలో నెల్లభాషలనతిశయించి యున్నయది. వచనరచనవిషయమున మనభాష శతాబ్దములు వెనుకఁబడియున్నది. వచనరచన యేశాఖ నుండవలె ననికూడ నిప్పటికి నిర్ధారణకాలేదు. ఈవిషయమున నింకను బలువురు బహువిధాభిప్రాయములు గల్గి యుండుటచే నేకభావము చొప్పడక వివాదములు పెచ్చుపెరుఁగు చున్నయవి. తిక్కన రచితభారతములోని వచనమును మాతృకగాఁ గొని చిన్నయసూరి జిగిబిగియు ప్రౌఢియు నిమిడికయుఁ గల యొకవచనశైలిని వెలయించిన(గొంతకాలము వచనరచన దాని ననుకరించుచు వచ్చినది. అటుపిమ్మట వీరేశలింగము పంతులవారిశైలి సామాన్యజనులకు సుగమముగాదనియు, నేభావము చేపట్టిన నాభావమునకు సుకరముగా నొదుగ దనియును దలంచి సులభశైలి నొకదానిని నిర్మించి గ్రంథరచనచేసిన నిటీవల పలువుర కది ప్రమాణ మాయెను. నేఁడదియు విశేషసంస్కార మపేక్షించుచున్నదని కొందఱుద్ఘోషించుచున్నారు. ఎదియెట్లయినను ఇప్పటి కింగ్లీషు వచనకావ్యములతో సాటిగా నుత్తమ సాహిత్యగ్రంథములుగాఁ బరిగణింపఁదగిన వచనప్రబంధములు తెనుంగున మృగ్యములనియే చెప్పవలసి యున్నది. దేశచరిత్ర, మహాపురుష చరితములు, నీతిమతతత్త్వవిచారము, రాజికసాంఘిక విషయవిచారము, నవలలు మొదలగు నభినవగద్య ప్రబంధములు, విమర్శగ్రంథములు, వ్యాఖ్యాగ్రంథములు లోనుగాఁ గలవివిధకావ్యభేద రూపమున నాంధ్రవచనకావ్యము, వివిధశయ్యారచనల నలరి, శాఖోపశాఖలుగాఁ బెంపొందవలసియున్నది. మఱియును భూగోళశాస్త్రము, ఖగోళశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము, జీవశాస్త్రము లోనగు నాధునికవిజ్ఞానమును, అద్యైకలలను శిల్పములను, బోధించు విపులశాస్త్ర ప్రపంచ మొకటి నిర్మింపవలసి యున్నది. ఇంతియే కాక యాంగలభాషలోవలె స్త్రీలకును పిల్లలకును సుగమముగను మనోహరముగను వివిధ విషయములను సంగ్రహముగాఁ దెల్పు గ్రంథము లనేకముల రచింపవలసి

యున్నది. బదులలో పఠనీయములగు ననేక గ్రంథములను యుక్తరీతిని వ్రాయ వలసి యున్నది. భాషావిషయమున నింకను గొఱంత లనేకములఁ దీర్పవలసి యున్నది.

ఈ కొఱంతలఁ దీర్ప నక్కడక్కడఁ గొన్ని కొన్ని ప్రయత్నములు తల సూపినవి గాని యం దనేకములు సంభావితజన ప్రోత్సాహమును, సామాన్యజన సంఘీభావమును అలవడమిచే క్షీణదశలో నున్నయవి.

"ఉ. రాజులు తొల్లి యిందుఁ గవిరాజులఁ బూజల నాదరించి వి
భ్రాజితమైన కీర్తిఁ గకుబంతముల న్వెలయంగఁ జేసిరా
రాజులు నేఁడు చూడఁ గరిరాజుల వాజుల నాదరించుచు
న్వ్యాజనకోటిపై నిడిరి పూజ్యుల భారము పల్వు రిమ్మహిన్."

అని యొక కవి చెప్పినట్లుగా దేశభాషా గ్రంథకర్తలకుం బ్రభుసమ్మానమునకుఁ గాలము గడచినట్లున్నది; ప్రజల యాదరమును జేకూఱినట్లు గాన్పింపదు. ఈ విషమ సంధిలో గ్రంథరచన వలన నెట్టి ప్రతిభాశాలికిని జీవయాత్ర సాగకున్న యది. కావుననిప్పటి స్థితిలో రసజ్ఞులయిన ప్రభువులు తమ యసదృశౌదార్యమును జూపియు ప్రాజ్ఞు లయిన సామాన్యజనులు సంఘములఁ బ్రతిష్ఠించియు, నీయుద్యమములకు నిలువు గావించి ప్రోత్సాహ మొసంగవలయును. ఇట్లుకొంతకాలము సాగించి జనసామాన్యమునకు గ్రంథావలోకనమున నభిరుచి కల్గించినచో నీ యుద్యమములు దేశమున నెల్లెడల వ్యాపించి స్వశక్తిచేఁ గొనసాగఁ గలవు. ఇందులకు నిదర్శనముగా నిట్టి యుద్యమములు ప్రభువుల సమ్మానమును, సంఘముల ప్రాపును జేకూఱినచో కొంతనిల్కడగాంచి వృద్ధినందుటయు, చేకూఱనిచోఁ గృశించి యడుగంటుటయు మనము చూచుచున్నారము. ఈద్వివిధ సాహాయ్యమును విరివిగా జతపడని కారణమున నేఁటివఱకును, ఈ యుద్యమము సర్వతోముఖముగ సాగనేరక కతిపయ మార్గములనే నడచుచున్నయది. అముద్రిత గ్రంథప్రకాశవిషయముననను, అభినవప్రబంధ ప్రకటన విషయముననను, ఆధుని కవిజ్ఞాన బోధవిషయముననను. దేశచరిత్రరచనా విషయముననను, మహాపురుష చరిత్రరచనా విషయముననను, కొంత పని సాగుచున్నది కాని యిది కూడ నస మగ్రముగను మందముగను సాగుచున్నది గాని పర్యాప్తముగను సత్వరముగను నడచుట లేదు. కొన్నినవలలు రచింపఁబడినవి. కాని తక్కిన యనేకాంశముల విషయమున నెత్తుగడయే కావలసియున్నది.

పైఁజెప్పిన విజ్ఞానాది విషయమున వెలయు గ్రంథములన్నియు వచన రూపముననే యున్నవి కాని, అందలి కొన్ని చరిత్ర గ్రంథములును నవలలును మాత్రముతప్ప తక్కిన వెవ్వియును శుద్ధసాహిత్యమునకు సంబంధించిన వచన కావ్యములుగాఁ బరిగణింప నర్హములుగావు. చరిత్ర గ్రంథములకును బ్రధాన ప్రయోజనము చరిత్రాంశ ప్రతిపాదనము కాని రసప్రధానమగు కావ్యరచన కాదు. అట్లగుటచే నవి కవనప్రతిభాశాలురగు గ్రంథకర్తలచే నిర్మింపఁబడి రసవద్వస్తు వర్ణనములచే నిండియుండినం గాని శుద్ధసాహిత్య కావ్యములుగా పరిగణింప నోపవు. ఇటీవల నవలలు మొదలగు కొన్ని వచనకావ్యములు బయలు దేఱినవి కాని మన వచనరచన యింగ్లీషు వచనరచనతోఁ సరిఁబోల్చి చూచినచో శూన్యప్రాయముగా నున్నది. ఈవిషయమున నుపక్రమమే క్రమముగాఁ జేయ వలసి యున్నదని చెప్పవచ్చును.

ఆంధ్రవాఙ్మయ విషయమునం బైనివివరించిన కొఱంతలన్నియుం దీర్పఁ బ్రభుసమ్మానంబును సంఘశక్తియును దగిన సాధనములగుటచే, నీ ద్వివిధసాహిత్యమును జతపఱిచి యాంధ్రభాషాభిమానులు గొందఱీమధ్య, 'ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు' అను పేరనొక మహాసంఘమును స్థాపించియున్నారు. తెలుఁగుభాషను, వాఙ్మయమును అభివృద్ధి నొందించుటయు, ఆ విషయమునఁ బరిశ్రమ చేయువారలకుఁ బ్రోత్సాహ మొసఁగుటయు నీ పరిషత్తుయొక్క ప్రయోజనములు. ఈపనిని నెఱవేర్చుటకై యవలంబింపఁదగు మార్గములలోఁ గొన్ని యీ క్రిందఁ బొందుపఱుపఁబడుచున్నవి:—

i తెలుఁగుభాషలోని పదములకు వ్యుత్పత్తి మొదలగు వానిని నిరూపించుచు లక్ష్యసహితముగ నర్థమును వివరించు సర్వాంకషమగు నిఘంటువు నొక దానిని రచించి ప్రచురించుట;

ii. తెలుఁగుభాషకు సజాతీయేతర భాషలతోఁగల సాదృశ్యములను సాకల్యముగ నిరూపించుచు నొక వ్యాకరణమును రచించి ప్రచురించుట.

iii. ఆధునిక శాస్త్రగ్రంథ రచనయందుఁ బ్రయోగించుటకునై పారిభాషిక పదములను నిర్ణయించి వివరించు నొక శబ్దకోశమును సిద్ధము చేయుట.

iv. ఆంధ్రదేశ ప్రాచీన చరిత్రాంశ పరిశీలనకుఁ బ్రోత్సాహ మొసంగుటయు, లభ్యములయిన వానిలో మిక్కిలి విశ్వసనీయములైన యాధారముల సాహాయ్యమున సవిస్తరముగాఁ దెలుఁగుదేశము యొక్కయుఁ బ్రజలయొక్క

యు చరిత్రమొకటి రచించి ప్రచురించుట;

v. సర్వవిషయములను గుఱించిచేయఁదగు గ్రంథరచనకుఁ బ్రోత్సాహ మొసంగుట;

vi. ఆంధ్రభాషలోని మంచి గ్రంథములు బండితపరిష్కారము చేసి నిర్దుష్టముగఁ బ్రచురించుట;

vii. తెలుఁగుభాషకును వాఙ్మయమునకును సంబంధించిన విషయములను జర్చించుటకుఁగాను సాంవత్సరికసభల నేర్పాటుచేయుట;

ix. తెలుఁగు సాహిత్యవిషయమునఁ బరీక్షలఁగావించి పారితోషికములను, సాహిత్యపట్టములను, యోగ్యతాపత్త్రికల, నొసంగుట;

x. ఒకపుస్తక భాండాగారమును స్థాపించి సాగించుట. ఇందుఁ బ్రధానముగాఁ దెలుఁగు గ్రంథములుండవలయును; వ్రాఁతప్రతులు గూడ నుండవలయును;

xi. తెలుఁగు భాషయొక్కయు వాఙ్మయముయొక్కయు నభివృద్ధికినుపచరించు నన్నికార్యములను జేయుట;"

"చ॥ ధరపయి సర్వభాషలకుఁ దల్లి యనందగు దేవవాణికిన్
మురిపములింపుసొంపెసఁగ ముద్దులపుత్త్రికయై రహించి, మే
త్తెరఁగుల దేశభాషలను లెస్స యనంజను నాంధ్రవాణిను
న్నరసులు సత్కళానిధులు సారవచోవిభవాభిరాములై
పరఁగునృపాలశేఖరుల ప్రాపున నూత్నవిలాససంపదం
బెరిఁగియు, మధ్యకాలమునఁ, బేరిమిదక్కి, యొకింత నేఁటికీ
శ్వరకరుణాన్వధిత్రి బహుభంగులఁదాఁదలనూపుటొప్పగున్.
ధిరవిగ దేశమందిపుడు వేయివిధంబుల సాగుయత్నము
ల్పరిపరిభంగులై లయము పొల్పడకుండఁగ దిద్దితీర్ప, సుం
దరరచనాచమత్కృతుల నవ్యతరంబగు భావబంధము
ల్వరమతినేర్చికూర్చి యఖిలప్రజకు న్హృదయంగమంబుగాఁ
గ రసనమంచితంబులగు కావ్యముల న్రచియింప. నెంతకు
న్దరుఁగనికార్యభారము ఘనంబయియున్నది గానఁ బండితు
ల్సరసులు సత్ప్రభుల్కవులు సర్వవిధంబుల సౌమనస్యము
ల్నెరపుచు నీమహోద్యమమునేర్పునఁ దీర్పఁగ దక్షులౌదయన్.

వరమతియన్న పార్యుఁడును వాఙ్మయలోకవిధాత యజ్వయు
న్సురుచిరబాధదక్షుఁడల సూరివరేణ్యుఁడు శంభుదాసుఁడు
న్నరియును వన్నెగన్న కవిమాన్యులనేకులు చిత్రచిత్రమౌ
విరచనలింపుసొంపెసఁగ వేయివిధంబులఁగూర్చి కాన్కగా
సారిదినొసంగఁ బొల్పెసఁగు శుద్ధసువర్ణమయాచ్ఛభూషలం
బరఁగెడునాంధ్రభారతికిఁ బ్రాపునుబ్రోపును జూపి పండితు
ల్సరసులుసత్ప్రభుల్కవులు సర్వవిధంబుల నాదరింపుఁడీ॥

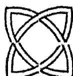
చ. అఁదిరసజ్ఞశేఖరులు నంచితధీయుతు లౌచునిమ్మహీ
న్వరలుప్రభుల్ప్రజల్కవులుఁ బండితవర్యులు నాంధ్రవాణికిం
గరమనురక్తి సేవ లొనఁగంగను నేఁడిటఁ గూడియుండుటం
గొరఁతలుదీరి పెంపు సమకూరక యున్నె నిరంతరాయమై॥

గీ. భూరిసాహిత్యసుకవికేదారములను
జీవనాధార మొదవమిచేఁ గృశింప,
నబ్బెఁ గవితాలతకు నేఁటి కమృతవృష్టి
యాంధ్రసాహిత్య పరిషదభ్యాగమమున॥

గీ. రససమృద్ధినిఁదొంటి నీరసతవాసి
యాంధ్రకవితాలతాంకూరమన్నిదిశలఁ,
గొనలుసాగించి వెస నల్లుకొనుచు నేచి
పల్లవితకోరకితలక్ష్మిఁ బ్రబలుగాత॥ ”

అని యొకకవి తన యాశంసను దెల్పినదాని కనుగుణముగా నీ యాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు నిరంతరనిరవధికాభివృద్ధినంది యాంధ్ర భాషను మహోన్నత స్థితికిం దేఁదగి యున్నయది. సర్వసముద్యమములకును బ్రాపైయుండు సర్వేశ్వరుఁడీ పరిషదుద్యమముల నిరంతరాయములుగ సఫలము లగునట్లు ప్రసాదించుఁగాత!

చెన్నాప్రగడ - భానుమూర్తి.

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః.

ఆంధ్రమహాకవిప్రశంస.

ఉ॥ శ్రీకరమాంధ్రభారతము చేయఁగఁ జేసె నెవండు నన్నయా
ఖ్యాకమహాకవిప్రవరు నంజలిబంధముతోడ వేఁడి సు
శ్లోకుఁ డతం డుదారగుణశోభితుఁ డాంధ్రకవిత్వదివ్యధా
రాకుతుకీకృతాంతరుఁడు రాజనరేంద్రుఁడు వొల్చు నేఁటికిన్॥ ౧

ఉ॥ ఏగతినో కవిత్వము ననేకులు సెప్పెడువార లుండ స
ర్వాగమవేది నన్నయమహాకవియే యని నిశ్చయించి యు
ద్యోగినిఁ జేసె భారతమహోదధి నీఁదు మఁటంచు నెవ్వఁ డా
హా! గణుతింపఁ జెల్లదె మహామహు రాజమహేంద్రు నాతనిన్॥ ౨

ఉ॥ చచ్చి శరీరమున్ విడిచి చన్ననృపుల్ గల రెందఱేని వి
ద్వచ్చయమాన్యమున్ సుకవివంద్యమునై తగు కీర్తికాయమీ
సచ్చరితుల్ భరించె నిది శాశ్వత; మీనృపు సన్నుతించి స
ర్వోచ్చపదంబుఁ గైకొనుట యొప్పదె యిప్పటి యాంధ్రజాతికిన్॥ 3

తే॥గీ॥ రాజరాజనరేంద్రుండు పూజనీయుఁ
డైననన్నయ సుకవియు నాంధ్రభాష
భారతం బనునిధిలోన భద్రపఱచి
యుంచుటను గాదె మనకు సుయోగమబ్బె॥ ౪

ఉ॥ నన్నయగారి త్రోవఁ గొని నవ్యగుణంబులు కొన్ని చేర్చి తి
క్కన్నమహాకవి ప్రవరుఁ డాంధ్రకవిత్వము వృద్ధిచేసె నె
ఱ్ఱన్నయు వీరి త్రోవఁ గొని యర్హత యింకొక కొంత యిచ్చె, స
ర్వోన్నతి తెచ్చె సోముఁడు మహౌషధినాఁ జను నాంధ్రభాషకున్॥ ౫

ఉ॥ పెక్కుమహాకవుల్ పిదపఁ బెక్కు పురాణము లాంధ్రభాషలోఁ
దిక్కనగారి త్రోవను సుధీహిత నొప్పఁగఁ జేసి రంతలో

నెక్కడ నాంధ్రముల్ సలుప నేది పురాణము లేక పోయె స
మ్యక్కృతికర్త నైషధమహాకవిమౌళి జనించె నంతటన్॥

చ. ఇతఃకవిత్వపుం గరిమ నెన్నఁగ నన్నయ యంతవానిఁగాఁ
గృతిమణు లెల్లఁ జెప్పుదు రహీనమహాకవితాసురాపగా
వితతమహీతలుం డితఁడు విశ్వజనీనము నైషధంబుకా
వ్యతతిశిరోవిభూషణము నాంధ్రముచేసి యొసంగె భూమికిన్॥

ఉ॥ ఈతనికాలమందుఁ గల రెందఱో సత్కవు లందఱున్ మహా
ఖ్యాతిపరుల్ కృతిప్రవరకల్పకు లాఢ్యతరాగ్రహారవి
ద్యోతను లుద్యదాశుకవితోద్ధతు లందఱియందు నీతఁడే
నేతగ ద్యోతిలెన్ దను మనీషిమణుల్ సతతమ్ము మ్రొక్కఁగన్॥

శా॥ శ్రీనాథుండు యశశ్శరీరమును దాల్చెం గొంతకాలాన కా
పై నాంధ్రావనిభాగ్యపుం గరిమకున్ బ్రాపైజనించెన్ రసా
నూనాత్మాశుకవిత్వ తత్త్వసతతోద్యోగ ప్రవీణుండు భా
షానంతుం డలపెద్దనార్యుఁడు బుధానందానుసంధాత యై॥

ఉ॥ ఆశుకవిత్వతత్త్వ మిది యా నిది కాదని కృష్ణరాడ్యశో
రాశిసభాస్థలమ్మున ధురంధరు లౌ కవులున్ ధరాంగనా
ధీశుఁడు కృష్ణరాట్కవియు హెచ్చుగ మెచ్చఁగఁ బెండెరంబు సూ
రీశుఁడు పెద్దనార్యుఁడు గ్రహించె, రచించె స్వతంత్రకావ్యమున్॥ ౧౦

తే॥గీ॥ ఆంధ్రకవితాపితామహు ననుసరించి వసుచరిత్రంబు రచియించె భట్టుసుకవి
ధారలో భేద మున్నను దానికన్న మిన్నయని దీనిఁబలువురు మెచ్చుకొంద్రు॥

తే॥గీ॥ నారికేళపాకమ్మున సూరివరుల నలరఁ జేయు నాముక్తమాల్యదరచించి
నట్టి శ్రీకృష్ణరాయల యనుఁగు మేన యల్లునికవీంద్రుఁడగుచు శోభిల్లెబట్టు॥ ౧౨

క. బట్టయ్యు నితఁడు నన్నయ భట్టారకముఖ్య సుకవివరులకు దీటై
దిట్టయయి శ్లేషకవితకుఁ బెట్టిన పేరై యశస్సు పెంచె జగమునన్॥ ౧౩

ఉ॥ పిమ్మట నుద్భవించె నలపింగళి సూరన యాతఁ డెంతయున్
గిమ్మనిపల్కులన్ గవితకల్పన సేయు సుధీవతంసుఁ డిం
కమ్మహనీయు లెందఱో జగమ్మున నాఁడుగలారు వారిలో
నిమ్మహితుండె పేరు వడె నీతసిధార మహాద్భుతంబగున్॥ ౧౪

ఉ॥ బమ్మెర పోతరా జనెడి భాగవతాంధ్రకవీంద్రుని౯ జగ
త్సమ్మతు రామభక్తు సరసప్రథితాంధ్రకవిత్వరాశిని
పిమ్మటఁజెప్పఁగాఁ దగదు పెద్దకవీంద్రుల కెల్లఁ బెద్దగా
నిమ్మహితు౯ వచింపవలె నీతనిశక్తి యనన్యసాధ్యమా॥ ౧౫

చ॥ ఘనమతు లెందఱో గలరు గాని య దేమొ తెనాలిరామకృ
ష్ణుని కవితామహత్త్వ మతినుత్య మటంచుఁ గవీంద్రులందు రా
యనఘుని దాటిఁ జూచిన నహా! యనకుందురె యేరు గాని యె
వ్వనినని యెన్న నేరుతు మపారు లనేకకవీంద్రు లుండఁగ౯॥ ౧౬

చ॥ విజయవిలాసకర్త సువివేకి మహాకవి, యన్యజాతికి౯
ద్విజునకు నుద్భవించిన సుధీతిలకుం డితని౯ మహాకవి
వ్రజమసమానుఁ డంచును బ్రబంధము చూచి నుతింతు రింతది
గ్విజయము గొన్న కావ్యమె భువి౯ రసధోరణిఁ గానరాదుగా॥ ౧౭

తే॥గీ॥ స్త్రీలలోఁ గూడఁ గొందఱు శ్లేషలాది
గాఁగలుగు ప్రౌఢపద్ధతుల్ గలయఁ గూర్చి
చెప్పి రొకకొన్ని కావ్యముల్ మెప్పు గనిరి
నాఁటి సుకవులచే ధరానాథసభల। ౧౮

మ. తతవిద్యారసికప్రచారుఁ డగు శ్రీతంజాపురీవల్లభా
చ్యుతశ్రీమద్రఘునాథభూపు దనుక౯ శోభిల్లె నానాఁట ను
న్నతికి౯ వచ్చుచు నాంధ్రసత్కవిత పై నానాఁట క్షీణించుచు౯
గతికిందక్కి యధోగతిం బడియెటో కాలూది మూలం బడె౯॥ ౧౯

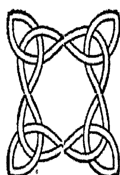
ఉ॥ అంతట హూణరాజ్యపుసమాదరణంబునఁ జేసి యెట్టులో
వంత యొకింతతగ్గ నటువాడిన యాకవితాలతాంగికి౯;
నుంతవిచార మాపె విడి శోభకు వచ్చెడునంత నేదియో
చింత యొకండు వచ్చె నది చెప్పఁగ నేల జగత్ప్రసిద్ధమే॥ ౨౦

ఉ॥ దానిని దెచ్చి పెట్టిన విదగ్ధులుఁ గూడ మహోపకారము౯
బూని యొనర్ప నెంచిన ప్రబుద్ధులె కాని మతేరుఁ గారు వీ
ర్యానస మందు నొజ్జగను మాఱుపఁ బోయినఁ గోఁతి యాట సం
ధానము చేసె దేన్రఁ డదితజ్జ్ఞులు తీపుచఁ బూసి రంతట౯॥ ౨౧

తే॥గీ॥ ఆంధ్రభాషాపరిషదాఖ్యనలరు మీదు
సభ విమర్శించి కవితకు సంభవించి
నట్టి కష్టమ్ము దీర్చెనో యనఘులార
ప్రాజ్ఞులార మద్రాస్పురీ వాసులార ॥ ౨౨

సీ॥ మీయాంధ్రపరిషత్తు మేదినీనాథుల యాదరణకుఁ బాత్రమగును గాక
మీయాంధ్రపరిషత్తు మేటివిద్వత్కవీంద్రులకు నానందమ్ము గొలుపుఁ గాక
మీయాంధ్రపరిషత్తు జాయమానానేకకృతుల కానందమ్ము నిచ్చుఁ గాక
మీయాంధ్రపరిషత్తు రాయలవారి యాస్థానంబుతో గొండ్లి సల్పుఁ గాక॥
తే॥గీ॥ దీనిఁ బోషించు నృపులకు, దీనియందుఁ
బట్టుదల గల్గి పని చేయు పండితులకు,
నాయురారోగ్యముల నిచ్చి యాంధ్రకవుల
కబ్బములు పేర్మి మన్నించి కాచుఁ గాక॥ ౨౩

ఇట్లు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

శ్రీరస్తు.

ఓమ్నమః పరబ్రహ్మణే.

ఆంధ్రభాష.

"దృష్టంకిమపిలోకేఽస్మిన్ననిర్దోషం ననిర్గుణం,
ఆవృణుధ్వమతోదోషాన్ వివృణుధ్వంగుణాన్ బుధాః"

"భాషవ్యక్తాయాంవాచి" యనుభాషధాత్వర్థముచేతను, "భాష్యత ఇతి" యనువ్యుత్పత్తిచేతను లోకముచే నుచ్చరింపఁబడుచున్న స్పష్టోచ్చారణముగల శబ్దజాలమునకే భాషయని పేరువచ్చినట్లు తెలియుచున్నది. అనఁగా నొకరి యభిప్రాయ మింకొకరికిఁ దెలియుటకై జనసంఘమేర్పఱుచుకొనిన వాగ్రూపములైన గుర్తులే భాషయని చెప్పవచ్చును. మొట్టమొదట వాగ్రూపముగా నుండుటయుఁ గాలక్రమమున లేఖ్యాకృతినొందుటయు భాషకు స్వాభావికము. ఇట్టి భాష యొక్కొక్కదేశంబున నొక్కొక్కవిధముగా నుండుటచే దానికాయాదేశ నామము వచ్చినదనుట యెల్లరకును దెల్లమే? కావుననే యాంధ్రరాజులచేఁ బరిపాలింపఁబడిన మనదేశమందు వ్యవహరింపఁబడు భాషకాంధ్రభాషయను పేరు వచ్చినది. దీనికిఁ ద్రిలింగదేశవ్యవహార సిద్ధంబగు దేశ్యము మూలముగానున్నను దద్భవాత్మకమగు సంస్కృత భాషాసాహాయ్యమును జెంది యున్నతస్థితికి వచ్చుటచే నీభాషకు వికృతియనిపేరు గలిగినది. ఎల్లహిందూదేశ భాషలకు నందును ద్రావిడభాషలకును భరతఖండము చేసికొన్న యనంతపుణ్యరాశియో యనఁదగు సంస్కృతభాష స్వహస్తపరహస్తములఁ బెంచిన తల్లియగుననుట సర్వవిదితమైన స్వభావోక్తియేకాని, యందును మనభాషకది నిజముగాఁ గన్నతల్లి యగునని చెప్పుట యతిశయోక్తిగాదు. కావుననే మనభాష తల్లివలెనే సత్కావ్యసంతానమునుగని "దేశభాషలందుఁ దెలుఁగులెస్స" యను మహారాజోక్తికి నిలయమై యఖండయశస్సు గాంచుచున్నది. దీనికంతకును గారణము సంస్కృతమే స్వభాషగాఁగలిగి తత్కావ్యరత్నసంపదతో వెడలివచ్చిన యార్యులీదేశమున నతిప్రాచీనకాలము క్రిందటనే స్థిరముపడుటయని వేఱుగాఁ జెప్పనక్కఱలేదు.

ఆర్యులీదేశమునకు రాకమున్నే భాషలో నిపుడు తద్భవములుగాఁ జేరి వ్యవహరింపఁ బడుచున్న "మట్టి, గోడ, కత్తి, గొడ్డలి, కంబము, బల్ల, దివ్వె, కుండ, కడవ, అద్దము, ప్రొద్దు, తాడు, ఈత, పాలు, పువ్వు, పండు, మేఁక, కాకి," యనునివి మొదలుగా నిత్యవ్యవహారములలో నుండఁదగిన యనేకశబ్దంబులకు సమానార్థకంబులగు దేశ్యపదంబు లీదేశభాషలోనున్నట్లే కనుపడవు. మఱియు, నొక్కపదార్థమును దెలుపుపద మొక్కటియే యుండుటయు నట్టివాని యర్థములనే తెలుపు తద్భవపదములు చేరినవెనుకఁగూడ వానియర్థము నెఱుంగఁజాలని యప్పటి వారిచే నాతద్భవదేశ్యములు రెండునుగలిసి యొక్కయర్థమునందే నిరర్థకముగా "అగ్గినిప్పు, బట్టగుడ్డ, కట్టెపుల్లలు, కడముంత, బల్లచెక్క" అను నివ్విధముగా నిప్పటికినట్లే హీనజాతులందుఁ గ్రమాగతమై వినఁబడునట్లుగా వ్యవహరింపఁ బడుటయుఁ దుదకు స్త్రీపురుష సామాన్యనామవాచకమగు మనుష్యశబ్దమునకు నింద్యగ్రామ్య రూపముగా "మనిషి" యనుపదము చేరువఱకు నిం దట్టిపదమే కనుపడకుండుటయుఁ జూడఁగా నిపుడు దేశ్యమని మనము వ్యవహరించుకొనుచున్న భాషలోఁగూడమనము స్థూలబుద్ధితో గ్రహించుటకు వలను పడకుండఁగా మాఱిపోయినతద్భవపదములే యధికముగా నుండుననియు, నట్టియీ భాష మొదలు గ్రాంథికస్థితిలోనికి రాఁదగిన స్వతంత్రభాషగాక యార్యుల యవలంబనంబువలననే క్రమముగా వృద్ధిలోనికివచ్చి గ్రాంథికావస్థను జెందినదనియు, మనము గ్రహింపవచ్చును.

ఏభాషయైనను వ్యావహారికదశనుండి గ్రాంథికావస్థకు వచ్చునపుడు తొలుఁదొల్తఁ బద్యకావ్యరూపముగా బయలువెడలుట నైజము. దీనినే భాషకు ఛందోలక్షణ స్థితియందురు. ఇది యథేచ్ఛసంభాషణ లేఖనంబులకు సరిపడక, నియమబద్ధంబై సర్వజనసామాన్యంబుగాక సంపూర్ణలౌకిక జ్ఞానంబుగల యతిప్రతిభావంతుల వాక్కులకు వశ్యమై, విలసిల్లును; ఇదియే వ్యావహారిక భాషనుండి గ్రాంథికభాష వేఱగుటకుఁ గారణము. మనభాష సిట్టిస్థితికిఁ దెచ్చుటలో నంతకుమున్ను గొందఱుకవులు నిజంబుగా నుండియుందురని నమ్మవచ్చును గాని వారి పేరు నూరును దెలియక పోవుటచే మొత్తముమీఁద వాగనుశాసనుండగు నన్నయభట్టారకుఁడే మూర్గదర్శకుఁడగు మహర్షి యని చెప్పవచ్చును. ఏమహామహుం డాంధ్రభాషా మహాసౌధంబున కనశ్వరంబును, ననదృశంబును, బలవత్తరంబును నగు భారతరూపంబైన పునాది వేసెనో, యప్రతిహతంబుగ వేఁగి

దేశంబునేలిన సకలైశ్వర్యసంపన్నుఁడగు రాజరాజనరేంద్రుఁ డెవ్వని వాక్కులకు వశ్యుఁడై యాంధ్రభాషాపోషకుఁడను యశఃకాయంబున నిప్పటికిని జీవించి యుండెనో యట్టినన్నయభట్టారకుఁడే యాంధ్రభారతికిఁ గన్నతండ్రియని చెప్ప నొప్పును. ఈ ప్రసంగంబున సత్కవికృత్యంబు నీక్రింది కల్యాణపంజిత వాక్యంబులచేఁ గొంచెము ప్రశంసించి ప్రకృత మనుసరింతము.

1. "కోఽన్యః కాలమతిక్రాంతం నేతుం ప్రత్యక్షతాం క్షమః।
కవిప్రజాపతీన్ త్యక్త్వా రమ్యనిర్మాణశాలినః॥

2. భుజవనతరుచ్ఛాయాం యేషాం నిషేవ్య మహౌజసాం
జలధిరశనా మేదినీ న్యాసీ దసావకుతోభయా
స్మృతిమపి న తే యాంతి క్ష్మాపా వినా యదనుగ్రహం
ప్రకృతిమహతే కుర్మ స్తస్మై నమః కవికర్మణే॥

3. యేఽప్యాస న్నిభకుంభశాయితపదా యేఽపి శ్రియం లేభిరే
యేషా మ ప్యవస న్పురా యువతయో గేహే ష్వహశ్చంద్రికాః।
తాన్ లోకోఽయ మవైతి లోకతిలకాన్ స్వప్నేఽప్యజాతా నివ
భ్రాత స్సత్కవికృత్య! కిం స్తుతిశతై రంధం జగ త్త్వాం వినా॥

(అర్థసంగ్రహము) రమ్యనిర్మాణ సమర్థులగు కవి బ్రహ్మలుగాక యతిక్రమించిన కాలంబును దృష్టిగోచరంబుఁ గావింపనెవ్వఁడు సమర్థుఁడగును? దేనియనుగ్రహంబు లేక యభయప్రదముగా జలధిపరివేత మహీతలంబు నేలిన చక్రవర్తులు గూడ స్మరణకు రాఁజాలరో యట్టికవికృత్యమునకు నమస్కరించెదను. ఓయన్నా, సత్కవికృత్యమా! నీ యనుగ్రహంబు లేనికారణంబున, సకలైశ్వర్యముల ననుభవించి నవారేయైనను, ననేకపూర్వరాజులు పుట్టినట్లే లోకమునకుఁ దెలియకుండఁగఁ బోయిరి. నిన్నేమని నుతింతును? నీవు లేనిచో జగ మంతయు నంధప్రాయం బగును.

ఈషద్వైషమ్యముగా మూఁడువంతుల తత్సమపదంబులును, ఒకవంతు తద్భవదేశ్యపదంబులునుగల యీనన్నపార్యుని కవిత్వముంబట్టి చూడఁగా నంతకుఁ బూర్వము చిరకాలముక్రిందటనుండియే సంస్కృతభాషతో మనభాషకు నిరంతర సంబంధము గలిగియున్నట్లును, అదియే కావ్యనిర్మాణంబున, నుభయభాషాభిజ్ఞులఁ బ్రోత్సాహపఱచినట్లును దెలియుచున్నది. కావుననే 6 వర్ణంబులమాత్రము దానధికమయ్యును, 31 వర్ణంబుల సంస్కృతంబును సరిగాఁబోలి, 19 వర్ణంబు

లను దానినుండి తెచ్చికొని, సంపూర్ణతం జెందిన యాంధ్రభాష, వర్ణసమా మ్నాయంబున దానితో నేకీభవించినట్లే యెల్లవిధంబుల ఛందోవ్యాకరణ లక్షణంబులను, సకలకావ్యాలంకార లక్షణంబులను, దాని ననుకరించి, కావ్యస్థితికి వచ్చి శ్రావ్యమై, సరసమై, మనోహరమై, విశ్రాంతిఁ జెందియున్నతల్లిని, నిరంతరము స్మరింపఁ జేయుచు, 11 వ శతాబ్దము మొదలుగా నేటివఱకును లోకవిఖ్యాతింగాంచుచున్నది. ఈవిషయంబునఁ "తత్సమాత్మకమగు సంస్కృతసంబంధము చేతనే యీభాష కావ్యస్థితికి వచ్చినదన నేల? అచ్చతెలుఁగు శబ్దములు మాత్రములేవా?" యని యాక్షేపణము రావచ్చునుగాని, యాతత్సమగ్రంథములకుఁ బూర్వమాచ్ఛిక కావ్యములే కన్పడకపోవుటయు, 16 వ శతాబ్దము మధ్యభాగములోని పొన్నిగంటి తెలగన్నరచించిన యయాతిచరిత్రము మొదలుగాఁ దరువాత వెడలిన యల్పసంఖ్యాకంబులైనవైనను దద్భవసాహాయ్యమునొందిన విగానుండుటయు నారెండుమూఁడైనను సర్వజన సమ్మతంబులై విఖ్యాతింగాంచకుండుటయుఁజూడఁ దప్పక తత్సమసంబంధముచేతనే యిది సరసకావ్యస్థితికివచ్చినదనుట విశ్వాసపాత్రము గాకపోదు. ఇందులకుఁ గృష్ణదేవరాయలకాలమందలి మాదయగారి మల్లన్న రాజశేఖరచరిత్రంబునఁ జెప్పిన యీక్రిందిపద్యము ప్రబలాధారముగాఁ గలదు.

"సరససంస్కృతపుష్పగుచ్ఛప్రభూత, మగు తెనుంగను నెత్తావి కఖిలదిశలఁ
దరుణపవమాన మగుకవిత్రయవిశేష, చతురవాచానిరూఢి కంజలియొనర్తు॥

కావున సంస్కృతభాషలోని మర్యాదలెల్లఁ దెలుఁగుబాసలోనికాదిమకవులు, దెచ్చిరనియు, వానిని సగౌరవముగాఁ దరువాతికవులు పోషించుచు వచ్చిరనియు నెఱింగినవిద్వల్లోక మింకను వానినభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చి దేశభాషను బోషింపఁ బ్రయత్నింపవలయునని తలంచెదను.——

పద్యకవిత్వము.

ఇందు, మనభాష గీర్వాణభాషాసామ్యమును బుడికిపుచ్చుకొనెనని యెల్లరకును దెలియును. అపారంబగు సంస్కృతవాఙ్మయంబున దశకుమారచరితాదులు నాలుగైదువచనకావ్యములు దక్కఁ దక్కినవెల్లఁ బద్యకావ్యంబులే యగుటచే వానిం జదివియుఁ, గనియు, వినియు, నాంధ్రీకరింపఁననుకరింపనినవారనఁగా మొన్న మొన్నటి చిన్నయసూరికిఁ బూర్వకవులందఱు,"పద్యకవిత్వము, కల్పనాచాతుర్యమున కనువుగానుండుననియో, చదువనింపుగా వినసొంపుగా నుండుననియో

తమ్ముఁబోషించువారి యనుమతినో గతానుగతికన్యాయంబుగఁ బద్యకావ్యసాగరముం దుదముట్టఁజూచిరిగాని, వారిలో నొక్కఁడైన గద్యకావ్యరచనకుఁ గడంగఁడయ్యె. మఱియు, దండికవికృత దశకుమారచరితంబును, విష్ణుశర్మకృత పంచతంత్రంబును, దెలిఁగింపఁబూనిన కేతననారాయణకవులు గూడ వానిని బద్యములుగా మార్చిరి గాని సరిగా నాంధ్రీకరింపరైరి. ఇంతయేల ? సర్వజనోపయోగముగా సులభవచనముగాఁ దెల్గునవ్రాయఁదగిన, ధర్మశాస్త్రము, గణితశాస్త్రము, కావ్యలక్షణాదులు, నిఘంటువులును, గూడ సంస్కృతానుసరణముగాఁ బద్యకావ్యములుగానే రచింపఁబడుటయుఁ దిక్కన మొదలగు కొందఱు నిర్వచనముగానే కావ్యములు వ్రాయుటయుఁ జూడ మనపూర్వకవులకుఁ బద్యకవిత్వమన్న నెంత ప్రీతియో గద్యకవిత్వమన్న నంత యరుచి యని తెల్లమగుచున్నది. దేశమునకు మంచినాగరకత రాకపోవుటయే ముఖ్యకారణముగా భాషకు సంభవించిన యీవచనలోప మొక్కటియే పూర్వకవుల లోపముగాఁ గనఁబడుచున్నది గాని యీపద్యకవిత్వశైలిమాత్ర మెన్నటికిని, ననుకరింపఁదగినదై యెప్పటికప్పుడభినవరసంబొలికించుచు నాంధ్రలోకంబు నలంకరించుచున్నదనుటలో సందేహము లేదు.

ఈ పద్యకవిత్వము మొదట నాంధ్రీకరణమై, పిదప విపులీకరణమై, తరువాత ననుకరణమై, తుదకు స్వకపోలకల్పనంబై, క్రమక్రమంబుగ నభ్యున్నతస్థితికి వచ్చిన ట్లీయామహాకవుల కావ్యపరంపరయే చాటుచున్నది—ఇందు:—

ఆంధ్రీకరణము "మక్కికిమక్కి" యన్నట్లుండక, సంస్కృత సమంబుగాఁ దెలిఁగించినచోఁ బునరుక్త్యాది దోషంబులను, గథాంశంబున కభ్యంతరంబు గలిగించు విస్తృతవర్ణనంబులను, జనరంజకంబుగా నుండదని, మూలకథను మాత్ర మతిక్రమింపక స్వేచ్ఛగా భారతంబును దెలిఁగించిన గవిత్రయము మార్గమునే యనుసరించి తరువాతి కవులు రామాయణ మార్కండేయపురాణ విష్ణుపురాణ, వరాహపురాణహరివంశ భాగవతాదులయందుఁ బ్రశస్తిని గాంచినది. ఈ యితిహాసపురాణంబులలోనేకాక యీధర్మము శృంగారనైషధాదికావ్యంబులయందుఁ గూడనట్లే కనుపడుచున్నది. ఈవిషయంబునఁ గవిత్రయము తరువాత నాంధ్రీకరణమందేమి స్వకపోలకల్పనమందేమి నిరంకుశుండై పెక్కుగ్రంథములరచియించి రాయలయొద్దఁ గవిసార్వభౌమబిరుదంబుగాంచి వేంకటగిరి మహీపాలకుఁడగు సింగభూపాలునాదరంబువడసి నిరుపమానయశస్సును గాంచినవాఁ

డును, పెద్దనాదుల ప్రబంధనిర్మాణంబునకు రాచబాటవేసిన సుకవితాశైలి గల వాఁడు నగు శ్రీనాథుఁడెంతయు లోకంబునకు వంద్యుఁడని నమ్మఁదగును. ఈతని శైలి తరువాతి కవ్రులకే సరిగా ననుకరింప నసాధ్యమైనదిగాని లేకున్న నైషధముఁబోలిన తక్కినసంస్కృత మహాకావ్యములఁ దెలిఁగింపఁబూనినచో నాంధ్ర భాష మహాభాగ్యమింకను వర్ణింపనగునా?

విపులీకరణము. అనఁగా సుప్రసిద్ధపురాణములలోని కథనుగ్రహించి దానిని సరసకల్పనంబున నలంకరించి వివరించివ్రాయుట. ఈకృత్యంబునకుఁ గడంగిన వారిలో నాంధ్రకవితాపితామహుఁడగు పెద్దనార్యుఁడే మొదటివాఁడని విశ్వసింపవచ్చును. ఇందులకీతనికిమున్ను మనుచరిత్రఁబోలిన ప్రబంధములు నిర్మించిన వారు లేకుండుటయు, నీతని తరువాతివారీతని ధోరణినే యనుసరించి యనేక ప్రబంధములు రచించుటయు నిదర్శనముగాఁ గలవు. స్వభావవర్ణనమం దధికచాతుర్యముగల యీతని సత్కవిత్వము లోకమునకెంత మూలధనముగానున్నదో వేఱుగాఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ఈయంశంబున నీమార్గంబునకుఁ గ్రొత్తవన్నె దెచ్చి సరసకల్పనంబులను, రమ్యవర్ణనంబులను శృంగారవైరాగ్యంబు లొక్కవిధముగా మనస్సునకు నాటునట్లు కవికర్ణరసాయనంబు రచించిన సంకుసాలనృసింహకవి ప్రబంధకవితాపోషకుఁడని చెప్పవచ్చును.

అనుకరణము. ఇందు మనుచరిత్ర ననుకరించి వసుచరిత్ర వ్రాసిన రామరాజభూషణుఁడు ఘనుఁడు. ఇతఁడు సరసశ్లేషయమకాది శబ్దాలంకారంబులను, బహుచిత్ర్యరసౌచిత్యంబులను,నసమానంబగు కవిత్వము సెప్పి యనంతరకవులకుఁ గల్పనావర్ణనాతిశయమార్గము సూపినవాఁడు. కాని, యీమనునసుచరిత్రలనే యనుకరించి వ్రాయఁబూనిన తక్కిన కవులెల్లరు, వీనిని మించియధికముగాఁ దమకావ్యంబులఁ బురవర్ణనాదికంబులను, సర్వావయవవర్ణనంబులను జంద్రకందర్పాద్యుపాలంభనమందలి, విప్రలంభశృంగారమును నతిశయోత్ప్రేక్షాద్యలంకారప్రధానంబుగా మిన్నంట వర్ణించుచువచ్చిరి. ఇక్కారణంబుననే పూర్వకావ్యంబులలో వివిధత్వము లేకపోవుటయు, విసుగుపుట్టునట్లుగా శృంగారరసమే ప్రధానంబుగా నుండుటయు, స్వభావవర్ణనమంతరించుటయు ననులోపములు తటస్థించినవని మనము తలంచుచుంటిమి. అయినను, దారాశశాంకవిజయము మొదలుగాఁ గల నాలుగైదుప్రబంధములలో మాత్రము శృంగారరసము కొంచెమధికముగా

వర్ణింపఁబడినదిగాని, మిగిలిన గ్రంథములలో నది యంతగా మితిమీఱి లేదనియు నాశృంగారభాగంబులలోనే యందందుపయోగింపఁబడిన—

1. "కలంచు నేసతులమాయల్ ధీరచిత్తంబులన్ మనుచరిత్రము.
2. జ్ఞాతిశ్ఛేదనలేన కిమ్మనెడి వాచారూఢిసత్యంబునన్ మనుచరిత్రము.
3. రాజైపుట్టుట రశ్మిమాత్రఫలమే రాజౌటదోషార్థమే మనుచరిత్రము.
4. ఉద్ధతులమధ్యమునఁ బేద కుండఁదరమె. కవికర్ణ.
5. క్షితినిటుగాదె యొక్కొకనికిన్ నడుమంత్రపుఁ గల్మిగల్గినన్. విజయ.
6. ఎక్కడిసత్య మేడవల పెక్కడినేమము వారకాంతకున్. వైజ.
7. మొదల రోయింతులకు రొక్కముకంపుఁగాక
నీసదాచారమేలయ్య దాసరయ్య? వైజయ.
8. పతికిఁగీడౌట బంట్లపాపంబుగాదె?— పాండురంగ.
9. నిందల్ సేయఁగానేల? నా! తనువేనిత్యము
ప్రాణమేమిధ్రువమే? తర్కింపుఁడీయాదెసన్. సాంబోపా.
10. పేరలుకం జెందినయట్టికాంత లుచితవ్యాపారముల్ నేర్తురే. పారి.
11. కలుగదుగదా? వివేకంబు కాముకులకు. పురూరవశ్చరిత్ర.
12. చక్కఁదనమె గుణంబుగా సంస్మరించుఁ
గాని, వ్యభిచారదోషంబుగాంచఁడయ్యొ
సజ్జుఁడనఁబ్రాజ్ఞుఁడన నెవ్వఁడవనినింక? పురూరవశ్చరిత్ర.
13. పృథివిఁ ధర్మికెన్నఁ బరపీడయె యుత్తమలాభ మెప్పుడున్
14. "నహి మాయామా మసంభావ్య మస్తి" యఁటం
చన్ బుధులాడుమాట మదిఁజింతింపంగబోం కేలగున్. ప్రభావతీ.

అను నివి మొదలుగా ననంఖ్యాకంబులగు నర్థాంతరన్యాసంబులు, లోకోక్తులు, స్వభావోక్తులును, లోకానుభవంబును, నీతినిబోధించుచు నాయాగ్రంథముల రత్నములవలెఁ బ్రకాశించుచున్నవనియు మనకుఁ దెలియకపోలేదు. పైఁజెప్పిన తాంరాశశాంకవిజయాదులుగూడ 17 వ శతాబ్దము పూర్వముందున్న శ్రీకృష్ణ, రామచంద్రాదికవులు, సంస్కృతమున రచించిన తారాశశాంకరసికజనరంజనాదుల పరిపూర్ణవిపులీకరణంబులే యైనను శృంగారరసవిషయంబున మన భాషసంస్కృతభాషను మించినట్లున్నదని చెప్పవచ్చును. ఎట్లైనను సమగ్రముగానెల్లజాతులయందు, విద్యయంకురింపక, దేశమనాగరకతంజెందియున్న యక్కా-

లంబున, భాషాజ్ఞానంబుగల బ్రాహ్మణజాతిలోఁ జాలమంది వేదవేదాంగప్రియులై కలిమిలేములఁ బాటింపక ప్రపంచముతో నిమిత్తములేక, "పంచమేఽహని షష్ఠేవా శాకంపచతి స్వే గృహే" యనునట్లు జీవించుచు నాముష్మికపరాయణులై సంస్కృతభాషామతగ్రంథములతోనే కాలము వెళ్లఁబుచ్చినవారగుటచేతను, నైహలౌకిక పరాయణులగు కొందఱు మాత్రమే సంస్కృతసహాయంబున నాంధ్రభాషాభివృద్ధికై పాటుపడిన వారగుటచేతను, వారైనను దఱచుగా, నుదరపోషణార్థమై కేవలభోగపరాయణులగు భూస్వాములను, ధనాఢ్యులను నాశ్రయించి జీవింపఁ దగిన వారగుటచేతను నట్టివారి చిత్తములను రంజింపఁజేయుటకై కొందఱును, వారినిఁజూచి యింకఁ గొందఱు నిర్విధముగాఁ బ్రకృతిజ్ఞానంబునకై పాటుపడక, యందఱు నొక్కవిధముగా శృంగారరసప్రబంధములనే క్రమముగా రచించుచు వచ్చిరిగాని, యప్పటి దేశకాలపాత్రముల నిజస్థితులను, బదార్థతత్త్వంబును, లోకజ్ఞానమును బోధించు వివిధవిషయక గ్రంథములను, రచింపఁ బ్రయత్నింపరైరి యనియు దీనికంతకును గారణము దేశముయొక్క యనాగరకతయేయనియు నూహింపవచ్చును. దేశమట్టిస్థితిలో నుండుటచేతనే మనభాషయెన్ని శతాబ్దంబులకైన గద్యస్థితిలోనికి రాకపోవుటయు, నట్లది రాకపోవుటచేతనే, దేశోపయోగంబులై స్వభావసిద్ధంబులగు వివిధవిషయములను దెలుపు చక్కని గ్రంథములు జనింపకుండుటయు ననునన్యోన్యాశ్రయదోషంబున దేశంబును భాషయుఁగూడ నొక్కవిధముగానే చిరకాలము మునుఁగుచుఁ దేలుచువచ్చినవి. ఏమైనఁగానిండు. ఆకావ్యంబులన్నియు నాధునికుల సాహిత్యసంపదలకు రత్నపేటికలై తాదృశగ్రంథంబులింక భాషలోఁ బుట్టఁబో వనునంతటి చక్కని శైలిలో మాత్రమున్నవని సంతసింపవచ్చును.

స్వకపోలకల్పనము. "జగమెఱిఁగిన బ్రాహ్మణునకు జందెంబేలా?" యనునట్లితి ప్రతిభాసాధ్యంబై సుకవితానికషోపలంబగు నిమ్మహాకార్యంబునకు ముందుగా నడుము గట్టుకొనినవాఁడు, ఉభయకవితా సార్వభౌముఁడగు పింగళిసూరనార్యుఁడని వేఱుగాఁ జెప్పనక్కఱలేదు. అత్యద్భుత కథాసన్నివేశంబగు నీతని కళాపూర్ణోదయము ముమ్మాఱుచదివినంగాని బుద్ధిగోచరంబు గాదనుటకంటె నీతనికల్పనాచాతుర్యమును గూర్చి వచింపనక్కఱలేదు. ఈకావ్యంబునకు సాటియైన దీతని ప్రభావతీప్రద్యుమ్నమేగాని యింకొకండు లేదనుటకంటె నితఁడాంధ్రవాఙ్మయంబునకుఁ గావించిన మహోపకారమును నుతింపనక్కఱలేదు.

ఈతని యీరెండుకావ్యములతో నన్నయభట్టారకుఁడు, గట్టనారంభించిన యాంధ్రభాషామహాసౌధము, తుదముట్టినదని చెప్పుటయు నతిశయోక్తిగాదు. ఎవ్వని సులభకవితాశైలి యనుకరింప నసాధ్యంబైనదయ్యు నర్వాచీనులకుఁ బద్యకవిత్వంబున నాదరంబుగలిగించెనో యాసూరనార్యుఁడు కల్పనావర్ణనారసంబులఁ ద్రొక్కనిత్రోవ లేదు. ఇతఁడు తనకావ్యంబుల నుపయోగించిన మనోహరంబులగు లోకోక్తులు న్యాయంబులు నొక్కశతంబుకంటె నధికముగాఁగలవని చెప్పవచ్చును. వానినుండి రుచిచూపుటకు నాలుగైదుదాహరించెదను.—

"వసుధమానిసిఁబోలు మానిసులు లేరె?

"నాఁడుసంపదకు చిక్కుగుచున్ మగమొల్కనీకిఁకన్! బుట్టునెయంటిమే ని తని పోడిమి గంటిమివట్టిగొడ్డు తా కట్టితఁడౌతయున్న.

"నీపల్కుల మనోవర్తనం! బును నేకంబగు నేని నాలుకతుదల ముక్కంటికొమ్మావిలాసిని? యేనమ్మెద...

"ఘట్టకుటీప్రభాతమనఁగా నిది వ్రాపరికించిచూడఁగల...

"గోముఖవ్యాఘ్ర మననిట్టివాఁడుసుమ్ము"

"ఎందుఁబెరఁటిచెట్టుమందుగాదు.

"ఓడలబండ్లువచ్చు బండ్లోడలవచ్చు

"వసుధనెందైనఁ జండాలవాటిలోన, బ్రాహ్మణగృహంబు వెదకుట భ్రాంతిగాదె?

మఱియు నీతని కవిత్వము శిరీషకుసుమపేశలంబుగా నుండుటయేగాక వర్ణనాంశంబుల వృథాకాలముపుచ్చక, కథాభాగంబును విస్తరింపఁజేయునదియై, సద్భావగర్భితంబై మనోహరంబుగా నుండును. ఇట్లీతనితోఁ బద్యకవిత్వమత్యున్నతస్థితికిరాఁగా నీతనితరువాతికవులీతని వఱకునుగల పూర్వులగ్రంథములనే యథాసంభవముగా ననుకరించుచు 19 వ శతకము మధ్యభాగమువఱకు నుత్తమకావ్యములనే రచించుచువచ్చిరి; గాని మున్ను చెప్పినట్లుగా వైవిధ్యమును మాత్రము చూపరైరి. ఎట్లైన నివ్విధంబుగాఁ జతుర్విధంబుగా విజృంభించిన పద్యకవిత్వము సకలరసంబులకు, నలంకారంబులకును, సంపూర్ణశబ్దజాలంబునకును, ఛందోవ్యాకరణజ్ఞానంబునకును, నీతికిని నాకరంబై త్రివర్గఫలంబొసంగి యాంధ్రలోకంబు నుద్ధరింపఁజేయుచున్నదనుటలో సందేహము లేదు.

పూర్వకవిత్వవ్యాప్తి.

కవులచరిత్రను బట్టి చూడఁగా, 11. వ శతాబ్దము మొదలుగా 15 వ
శతాబ్దము తుదవఱకునుగల 5 శతాబ్దములలోను భారతము మొదలుగాఁ బురాణ
ములును, గణితగ్రంథములును, ఛందోవ్యాకరణగ్రంథములును, నలంకారకా
వ్యంబులును, సాహిత్యప్రబంధములను గలిసి 22 ఱు, కవులురచించినవి 35 కం
టెనధికముగాఁ గనుపడకుండుటచే నపుడాంధ్రభాష మిక్కిలి బాల్యదశలోనున్న
దని తెలియుచున్నది. దీనింబట్టిచూడఁగా నూటేసి యేండ్ల కేడేసి గ్రంథముల
చొప్పునఁ గిట్టిన యాకాలంబున మనదేశమందు విద్యాభివృద్ధియు, నాగరకతయు
నెట్లుండునో వేఱుగా నాలోచింప నక్కఱలేదు. పిదప 16 మొదలుగా 17 తుద
వఱకునుగలరెండు శతాబ్దములయందును నాంధ్రభాషాపోషకుఁడును, ప్రజాపా
లకుఁడునగు శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలము మొదలుగాఁ గొంచె మెచ్చుతక్కు
వగా 80 మందికవులు రచించిన ప్రబంధములు నూటికంటె నధికముగానున్నవి.
ఇదియే భాషకు వర్ధమానదశ. ఈదశలో వెడలిన కృతులే భాషకుఁ బుష్టినిగలి
గించి యిప్పటికిని లోకంబున, నుత్తమ యశస్సుగాంచుచున్నవి తరువాత 18 వ
శతాబ్దము మొదలుగా 19 వ శతాబ్దములోఁ జాలవఱకు నీనడుమనున్న కాలం
బున నీషద్వైషమ్యముగా 140 మంది కవులు 200 కంటె నధికముగాఁ ప్ర
బంధములు రచించిరి. ఇదిభాషయొక్క యౌవనదశయని చెప్పవచ్చును. కాని
తరువాతఁ గూడఁ బెక్కు కావ్యములు బయలుదేరినను గాళిదాసు మొదలుగా భవ
భూతి వఱకునుగల మహాకవుల కావ్యనాటకాదులే యిప్పటికిని గూడ సం
స్కృతభాషలోఁ బఠన పాఠన వ్యవహారంబున నెట్లు ప్రసిద్ధిఁ గాంచుచున్నవో
యట్లే యాంధ్రభాషలోఁగూడ, మున్ను చెప్పినట్టి భాషయొక్క బాల్యవర్ధమాన
దశలలోఁ బుట్టినకావ్యములే యిప్పటికిని లోకప్రసిద్ధిని గాంచుచున్నవిగాని యీ
మూఁడవ దశలోని కావ్యములకు మాత్రమట్టి విశేషవ్యాప్తిరాలేదు. ఆంధ్ర
లోకము చేసి కొన్న యభాగ్యమో యన వీనిలోఁగొన్ని పేరు గూడ లేకుండఁ
గఁబోవుటయుఁ గొన్ని నామమాత్రావశిష్టంబులగుటయు, మఱికొన్ని యిప్పటి
కిని గూడ నముద్రితంబులేయై యున్నట్లే తెలియఁబడుటయు నను లోపములు
చాలవఱకు సంప్రాప్తంబులై యున్నను, ప్రకటితంబులై యున్న మిగిలినవానిలో
నైనఁ బెక్కుకావ్యములు శైలియందుఁగాని, సారస్యమందుఁగాని, వెనుకటి వా
నిఁబోల కుండుటచేతనే యివి తమకాలంబునఁగాని, పిదపఁగాని, ప్రసిద్ధికిరాలే

దనియు నందుచే నీదశలో వెడలినవి భాష కంతపుష్టిని గలిగించునవిగావనియుఁ దలంపవచ్చును. ఎట్లయినను, ఇప్పుడు చెప్పిన యీమూఁడు దశలను బట్టిచూడఁగా నడుమనడుమ, దేశారిష్టంబులెన్ని సంభవించినను, మనభాష యొకదశకంటె నింకొకఁ దశలోఁ గ్రమక్రమముగా వృద్ధినిబొందుచునే వచ్చినట్లు కనుపడు చున్నది. ఇవ్విధముగాఁ బూర్వకవులు దేశభాషను గ్రమముగాఁ బోషించుచు వచ్చిన తరువాతఁ బ్రకృతంబున మనభాష యెట్టిస్థితికి మాఱినదో యాలోచింతము.

వచనకవిత్వము.

భాషయొక్క మూఁడవదశలో, వేదాంతసారసంగ్రహము, హాలాస్య మాహాత్మ్యము నని రెండు వచనకావ్యములు పుట్టినట్లు తెలియుచున్నదిగాని యీ రెంటికిని గూడ లోకమున వ్యాప్తి లేదు. వీనిలో రెండవది భాషాభివృద్ధికిఁ దగిన సత్కావ్యముగానున్నదని దాని గుణములం బ్రకటించిన శ్రీ వీరేశలింగముపంతులవా రాకావ్యముం బ్రకటింపఁ బ్రార్థితులు. ఇవిగాక భారత భాగవతాది పురాణములయందును మనుచరిత్రాది ప్రబంధములయందును, అక్కడక్కడఁ గథాసందర్భానుసారముగా వచనము కనఁబడుచున్న, నది వచనకవిత్వ మనిపించుకోన దనియుఁ బూర్వులు కేవలవచనకావ్యములు వ్రాయలేదనియు, మనమింతవఱకుఁ దెలిసియుంటిమి. పిదప నీగద్యరచనమున మొదటిదియు నుత్తమంబునైన నీతిచంద్రికపూర్వభాగంబును రచించిన చిన్నయసూరియే యగ్రగణ్యుఁడని మన మెఱుంగుదుము. ఇతఁడు తాను రచించిన బాలవ్యాకరణమునకు లక్ష్యగ్రంథముగాఁ బాఠశాలలలోని విద్యార్థులకు భాషాజ్ఞానము క్రమముగా వృద్ధియగునట్లుగాఁ దనవచనశైలినిగూడఁ బెంచి నీతిచంద్రికలోఁ జాతుర్యముఁ జూపిన పండితుఁడు. తరువాత నీతని శైలినే యనుసరించి మిగిలిన సంధివిగ్రహతంత్రముల రచించియుఁ గొన్ని నాటకంబు లాంధ్రీకరించియు, నాంగ్లేయ గ్రంథముల సులభశైలిని దెలిఁగించియు స్వయముగాఁ గొన్నికల్పించియుఁ బండితపామర సాధారణంబుగా నిర్దుష్టంబగు శైలితో విద్యార్థులకు, స్త్రీలకుఁగూడ నుపయోగించునట్లు పెక్కుకావ్యములు రచించి యాంధ్రభాషకుఁగల వచనలోపమును దీర్పనుకట్టిన శ్రీ వీరేశలింగము పంతుల వారెంతయు నాంధ్రలోకంబునకు శ్లాఘ్యులు. మఱియు వీరు రచించిన శాస్త్రి చరిత్ర గ్రంథములకు సహాయముగా విజ్ఞా

నచంద్రికా గ్రంథమాలనుండి ప్రకృతి, జంతు, రసాయ నారోగ్యాది శాస్త్ర గ్రంథములు వెడలినవై లోకోపకారము గావించుచున్నవి.

నాటక కవిత్వము.

శ్రావ్యములు, పాఠ్యములు, దృశ్యములు, నసకావ్యములు త్రివిధముగా సంస్కృతభాషలోఁ బ్రసిద్ధములై యుండఁగా వాని నాంధ్రీకరింప ననుకరింపఁ బూనిన మన పూర్వు లెవ్వరును గాళిదాసాదుల ప్రసిద్ధరూపకంబులఁ దెలిఁగించి కాని, వాని ననుసరించి కల్పించి కాని తెలుఁగులో నాటకములు వ్రాసియుండ లేదు. శ్రీనాథుని వీథినాటక మొకటి పేరునకుఁ గలదుగాని యది వీథిలోఁ బడు వఁదగిన స్థితిలో లేదని యెల్లరకుఁ దెలియును. మఱియుఁ గొందఱు శాకుంత లము, మాలతీమాధవము, చిత్రభారతిము మొదలుగాఁ గల సంస్కృతనాటకం బుల కథల ననుసరించి పద్యకావ్యములు, రచించిరిగాని వానిని నాటకములుగా మార్చ్వరైరి. పోనిండు. ఆకాలమున సంస్కృతముతోఁ గూడ నాటకరచనము లేదేమోయని యాలోచింత మన్నఁ బ్రబోధ చంద్రోదయము, సంకల్పసూర్యో దయము, ప్రసన్నరాఘవము, చైతన్య చంద్రోదయము మొదలుగాఁ గల రూప కములు 12 వ శతాబ్దము మొదలుగాఁ దరువాతనే జనించినట్లు కనుపడుచున్నది. "వీరన్య దేశీయులు. ఆంధ్రకవులకు సమకాలికులగు నాంధ్ర దేశీయసంస్కృతకవు లెవ్వరును, నాటకములు రచింపలేదేమో" యని యూహింతమన్నను, ఆంధ్ర రాజులసభల కేగుచు నాంధ్రకవుల సహవాసము చేసిన కాంచీనివాసుఁడగు వేఁక టాధ్వరి, ప్రద్యుమ్నానంద నాటకమును, ఆంధ్రదేశస్థుఁడగు నారణాసి ధర్మ సూరి, నరకాసురవ్యాయోగమును, ఇంకను గొందఱు గొన్ని నాటకంబులను, రచించినట్లు కనుపడుటచే మనకవుల కాలంబునఁ గూడ సంస్కృతనాటకంబులు మన దేశమున, వెడలినట్లే కనుపడుచున్నది. ఇంకనో, మహామహోపాధ్యా యభట్టారబిరుదాంకితుఁడగు నెలకూచి బాలసరస్వతికవి, రాఘవయాదవ పాండవీ యమునందుఁ జెప్పికొనిన "కవిసమీహితరంగకౌముదీనామ నాటకవిధాన ప్రతి ష్ఠాఘనుండ" అనుదానింబట్టి యీతఁడు రంగకౌముదీనాటకము రచించినట్లు తెలియుచున్నదిగాని, దాని శైలియెట్లున్నదో తెలియుటకొక్క పద్యమైన లోకం బున వ్యాపింపక పోవుటగూడ నాంధ్రభాషయొక్క దుర్దశయే యని తలంప వచ్చును. ఏదియేమైనను బూర్వకాలమునఁ దెలుఁగులో నాటకములు లేక పోవు టయు ఛందోవ్యాకరణ కావ్యాలంకారంబులకుఁ దెలుఁగులో లక్షణంబులు

రచించినవారీనాటకంబులకు, లక్షణములు వ్రాయకుండుటయుఁ జూడ కొన్ని మొన్నటి వఱకుఁగూడ మనదేశమున నాటకప్రదర్శనవ్యవహారముగాని, రాజులకుఁ గవులకుఁ బ్రజలకు నాటకములయందు, రుచిగాని, లేదనియు నెక్కడనైన నున్న నేవిజయనగర మహారాజులవంటివారో సంస్కృతనాటక సమాజమునే క్వాచిత్కముగాఁ గూర్చుచు వచ్చిరనియుఁ దెలియుచున్నది. తరువాతననఁగా ముప్పదినలువది సంవత్సరములనుండి హిందీపార్సి నాటక సంఘములు, దేశమంతట సంచార మొనరించిన పిదప మనవారు సంస్కృతమునుండి తెలిఁగించియు, హూణనాటకంబుల ననుకరించియు మనభాషలో నాటకలోపంబును దీర్పఁజొచ్చిరి. అట్టియీనాటక కవిత్వమిప్పుడొక్క మాఱుగాఁ దెలుఁగు బాసలో నొక సముద్రమువలెఁ బ్రవహించుచున్నదని చెప్పవచ్చును.

పత్రికలు-కల్పితకథలు-(Novels.)

ఇవ్విధంబుగా శ్రావ్య, పాఠ్య, దృశ్యప్రబంధములతో వృద్ధి నొందుచున్న మన భాష యాంగ్లేయ భాషాసంబంధ విశేషంబునఁ బత్రికలు, కల్పితకథలు నను నూతనాలంకారములు ధరించి వన్నె కెక్కనారంభించినది, ఈపత్రికలు గ్రామపుర దేశవిషయకంబులగు వార్తలను, సంఘముయొక్క దురాచార సదాచారములను రాజకీయవ్యవహారంబులను దెల్పుటయే కాక లోకజ్ఞానదాయకంబులగు వివిధాంశంబులను భాషావిషయకప్రసంగంబులను సులభముగాఁ దెల్పుట కనువగు చక్కని వ్యాసములతోనుండి జ్ఞానాభివృద్ధి నొసంగుచు నాంధ్రలోక మలంకరించు చున్నవి. మఱియు వీనిమూలముగా సర్వజనసామాన్యముగా భాషయందభిరుచి గలుగుటయు నేదోయొక విషయముంగూర్చి పదిబంతులు వ్రాయఁదగు సామర్థ్యముగలుగుటయు నను నుపకారంబులు గూడ లోకమునకు లభించుచున్నవి. పెక్కేల? ఇవిలేనికాలమందలి మనదేశస్థితిని విచారించినచో నిప్పుడు వీనివలనఁ గలుగులాభములన్నియుఁ దేటపడఁ గలవు. కాని, ఇవి ప్రయత్నంబున నాంగ్లేయపత్రికల ననుసరించినవేయైనను బ్రకటనంబున మాత్రము వీసమంతైనవానింబోలక పట్టుమని పదిసంవత్సరములైన నడువక, ధైర్యస్థైర్యములులేక యెన్నో వారపక్షమాసపత్రిక లడుగంటినవని మన మెఱుంగుదుము. దీనికి "ఒక రేపనిచేసిన నింకొకరుగూడ వేలమువెఱ్ఱిగా నక్కార్యము చేయుటయే మన వారికి స్వాభావికమగుటయుఁ బత్రికనారంభించు నప్పుడున్న యావేశము వెంటనే క్రుంగుటయు" నను దోషంబులు గారణంబులుగా

నున్నవి. వీని మూలముగా భాషాభివర్ధన సాధనంబులగు పత్రికలకుఁగూడ హాని సంభవించుట యెల్లరు నెఱింగిన యదియే. కావునఁ గార్యనిర్వహణ దక్షులగు వా రందందు సమర్థులగు లేఖకులఁ గూర్చికొని దృఢప్రయత్నంబునఁ బత్రికల కొనసాగింతురనియు, నట్టిపత్రికలను భాషాభిమాను లాదరింతురనియు, నిదియే భాషాభివృద్ధికిఁ గారణమనియుఁ దలంచెదను.

కల్పితకథలు:—ఆంగ్లేయ భాషయొక్క సంపర్కవిశేషంబున వచ్చిన యీకథారచనము భాషయొక్క వర్ధమానదశను దెలుపుచున్నది. ఆరంభ దశ లోనున్న యివి కాలక్రమమున నాంగ్లేయ కథాపుస్తకములవలెనే యభివృద్ధిని గాంచఁగలవని యూహింపనగును. సంస్కృతభాషలో వీనిం బోలినవి కథాఖ్యా యికలను పేరఁగాదంబరీ వాసవదత్తలు, కనుపడుచున్నవిగాని, యవి యమాను షంబులగు నద్భుతప్రసంగములఁ దెలుపుచున్నవిగాని నైజముగా లేవు. తెలుఁ గులో నిట్టిది పద్యకావ్యమగు కళాపూర్ణోదయము గలదుగాని యదియు నత్యద్భు తంబుగానే యున్నది, ఈకథ లిట్లు జరిగియుండునని తలంచుట కనువుగానుండి, తత్కాలమందలి దురాచార సదాచారములను గథాపాత్రముల మూలముగాఁ దెల్పుచు, నయోగ్యతకు నపజయంబును, యోగ్యతకు జయంబును, సూచించు నభిప్రాయముల ధ్రువపఱచుచుఁ జదివినకొలఁది నాసక్తిని గలిగించు కథా చమ త్కారముగలిగి, యొకసారి చదివి విడువఁదగినట్లుగా నుండక యెన్నిసారులైనఁ జదువ నింపు పుట్టించు కథగలిగి, నీతిబోధకంబుగా, నాతిమృదుకఠినముగానుండు శైలిగలిగియుండుట యీకల్పితకథా కావ్యములకు లక్షణమైయుండనోపు. మఱి యు నిట్టికావ్యముల సారస్యముగ్రహించుట భాషలోఁ గొంచెము పరిజ్ఞానము గల వారికే గాక విద్యాభ్యాసదశలోనుండు బాలురకుఁగాని పామరులకుఁగాని స్త్రీల కుఁగాని, శక్యముగాదని స్పష్టమగుటచే వీని రచనశైలిగూడ గథాసందర్భమును బట్టి యర్థముచేసికొనఁదగినట్లుగాఁ గ్రమక్రమముగా భాషాజ్ఞాన మభివృద్ధిపఱచు శబ్దజాలముతో నిండియుండవలయునుగాని కావ్యమంతయు వెదకిన నూఱుపద ములకంటె నధికముగా లేవనునట్లుగా నుండఁగూడదని తలంచెదను. భాషాగరిమ లేని కావ్యమునకు, స్థైర్యమును గౌరవమును గలుగునా?—

ఆధునికభాషాస్థితి—వ్యాకరణము.

రాజావలంబనము లేక యేభాషయు వృద్ధికి రాఁజాలదు. దేశభాషాపరి జ్ఞానముండినంగాని యన్యదేశభాషలలో సంపూర్ణజ్ఞానము కలుగఁజాలదు. ఇందు

లకుఁ (దాక్షిణ్యముగా) మనదొరతనమువారు మధ్యమోత్తమహూణపాఠశాలలో నాంగ్లేయభాషతోఁ దుల్యముగాఁ బ్రాధాన్యముఁగలిగించి యాంధ్రభాష నింతవఱకును గూడఁ బరిపాలించుచువచ్చిరి. కావుననే భాషయొక్క సారస్యమును లోకమెఱుంగుటయుఁ బూర్వకవుల సత్కావ్యములు కొన్ని లోకమున వ్యాపించుటయు నాధునికులుగూడఁ గొందఱు ప్రోత్సాహము గలిగి గ్రంథములు వ్రాయుటయు నను సల్లక్షణంబులు భాషకు సంభవించినవి. ఈవిషయంబున జనసంఘమునకు విద్యయం దభిరుచిగలిగించిన యాంగ్లేయ ప్రభుత్వమునకు ముందుగాఁ గృతజ్ఞతా పూర్వకవందనంబు లర్పించి యిప్పటి యాంధ్రభాషాస్థితిని గూర్చి కొంచెము ప్రసంగింతము.

మున్ను చెప్పినట్లుగా శ్రీరాజరాజనరేంద్రుని కాలమునుండి శ్రీకృష్ణరాయలకాలము వఱకు నప్పటినుండి కొంతకాలముక్రిందటివఱకునుగూడ మహారాజరాజసామంతుల యాదరంబు వలననే క్రమక్రమముగా నభివృద్ధి నొందుచు నిప్పటికి మన భాష కవిసంఖ్యను గ్రంథసంఖ్యనుగూడ విశేషముగాఁ గాంచి "దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స" యను కృష్ణదేవరాయల వచనంబును మిక్కిలి సార్థకము చేయుచున్నదని మనము తెలిసికొంటిమి. ఇందులకుఁ దగినట్లుగా హిందూదేశమునందలి ముఖ్యభాషలలో నొకటి యగునిది జనసంఖ్యను బట్టి దేశభాషలలో మూఁడవదియై రెండుకోట్లకంటె నధికమగు జనసంఘముచే వ్యవహారింపఁబడుచుఁ బ్రశస్తిని గాంచుచున్నదనియు, మనమెఱుంగుదుము. ఇఁకనో మున్మున్న లేని కావ్యరత్నంబుల నిపుడిపుడు సేకరించుకొనుచు, నెల్లలోపంబులఁ దీర్చికొని మనభాషయింకను, దేశభాషలనెల్ల మించఁదగియున్నదనియుఁ "దండ్రిచే నుపేక్షింపఁబడిన తల్లినిఁ బోషించుట పుత్రులకర్తవ్యకృత్యమైనట్లు"గా నిట్టిదశలో దొరతనమువారిచేఁ గొంచె ముపేక్షింపఁబడిన మనతల్లి భాషనుబోషింపఁ దత్పుత్రులమగుమనకు విధేయకృత్యమనియు మన మెఱుంగవలయును.

సంస్కృతము మొదలుగాఁ గల యాద్యభాషలవలెఁ గాక యెల్లదేశభాషలును వ్యావహారికమనియు, గ్రాంథికమనియు రెండుతెఱంగుల నొప్పుచున్నవి. ఈవ్యావహారికము గ్రామ్యమనియు, నీగ్రాంథికము దేశ్యమనియు మనభాషలోఁ బూర్వులచే వ్యవహరింపఁబడుచు నేఁటివఱకు నట్లేవచ్చుచున్నవి. ఈదేశ్యమతి ప్రాచీనకాలంబున గ్రామ్యముతో నేకీభవించి యేపేరఁబిలువఁ బడినదో యిపుడూహింప శక్యముకాదు గాని యిది తద్భవాదిసాహాయ్యమును జెంది సలక్షణ

బై గ్రాంథికస్థితికివచ్చు స్వదేశమందలి యెల్ల జనులకుఁ దెలియఁ దగిన స్థితిని జెందినప్పటినుండి దేశ్యమని పిలువఁబడుచు వచ్చినట్లూహింపవచ్చును, మఱియు దేశమందలి యా యాభాగంబుల నాయావిధముగా వ్యవహరింపఁబడుటచే గ్రాంథికస్థితికి రాఁజాలక నింద్యంబై యున్న యీ వ్యావహారిక మీ దేశ్యమునుండి వేఱుపడి గ్రామ్యంబను పేరఁ బరఁగుచు వచ్చినట్లూహింపవచ్చును. దీనింబట్టి భాషకు గ్రామ్యదేశ్యభేదము మొదటఁ గావ్యస్థితికి వచ్చినపుడే కలిగినదని యూహింపవలయును. అట్టియీ గ్రామ్యము, శబ్దదూష్యము, నర్థదూష్యమునని రెండువిధంబుల శాస్త్రవిరుద్ధమైనట్లుగా లక్షణకర్తలచే నిర్ణయింపఁబడి కావ్యకర్తలచేఁ బరిత్యజింపఁబడి యిప్పటివఱకును సంభాషణ వ్యవహారంబుననే యుపయోగింపఁబడుచున్నది. ఈవ్యవహారమైన నాంధ్రదేశ మంతట నొక్కవిధముగానే యున్నదేమో చూతమన్న నొకమండలమునందున్న ట్లింకొక మండలమునందును, నొక జాతియందున్న ట్లింకొక జాతియందు నుండక వేఱువేఱుగ నున్నది. ఇంతేకాక యాయామండలంబులకు సమీపమందున్న యితరదేశముల యందలి పదములతోఁ గలయుచున్న యీవ్యావహారికభాష యొకమండములోని వానిమాటలింకొక మండములోని వానికిఁ గ్రొత్తయగునట్లుగానుండి వింతవింత యర్థములను గల్పించుచు హాస్యకరముగా నున్నది. ఇందులకే క్రిందఁజూపిన కొన్నికొన్నిమాట లుదాహరణములు కాఁజాలును. "ఉన్నాది. ఉంది, ఉండాది; అక్క పోయేడు; నేరుగపో, కాలింది చూశేవా; గుంటున్నాది, జాస్తిగాఉంది, నా బొక్కువాడు దొబ్బేడు" మొదలగునవి. నీచజాతులయందలి గ్రామ్యమింతకంటె వ్రాయుటకేకాక వినుటకుఁగూడ నసహ్యకరముగా నుండునని మనమెఱుంగినదియే. ఇంతయేల? సమానార్థమిచ్చు, దేశ్యపదములే యొకచోటివారి వింకొకచోటివారికిఁ గ్రొత్తవగుచున్నవి చూడుఁడు? "(చాల), లావు, సేస, మస్తు" "కాని, డబ్బు, దుడ్డు, బొట్టు" మొదలగునవి. వీనికే పూర్వకావ్యంబులఁ బ్రయోగము మృగ్యముగా నున్నదన, నింక గ్రామ్యము గతిచెప్పనేల? అపార్థబును, నీచార్థంబును, వివిధార్థంబులను, దెల్పునానావిధంబైన, యీ వ్యావహారికభాష నింద్యమగుటచేతనే గ్రామ్యంబైనను దీనిని బూర్వులు, నింద్యగ్రామ్యమనింద్యగ్రామ్యము నని రెండువిధములుగ విభవించి "కపిలకన్నులు, ప్రాణగొడ్డ" మిత్యాద్యనింద్యగ్రామ్యంబులను, దేశ్యము నాంధ్రవర్ణయుక్త మనాంధ్రవర్ణయుక్తమని రెండువిధముల విభజించి "తావు, తవర" యిత్యాద్యన్య దేశ్యంబు

లను లెక్కకుఁ గొన్నింటిని మాత్రము "ఇహతు ప్రవ్యాహార్యం సంకేతిత సుప్రసిద్ధమేవ పదం" అనఁగా నార్యవ్యవహారంబుల దృష్టంబు గ్రాహ్యంబను సమాధానముతోఁ గలిపి మిగిలినసంద్య గ్రామ్యాన్య దేశ్యంబులు ప్రయోగానర్హములని నిషేధించిరి. మఱియు,—"సిద్ధిర్లోకాద్ధ్రువశ్చాలోకో౽నన్యావృశశ్చ నిత్యశ్చ। సంస్కారార్థో నియమో౽నియమాద్గ్రామ్యం హియత్త్వపభ్రంశః। శాస్త్రమపౌరుషమాద్యం ప్రాయికనిత్య ప్రయోగలక్ష్మైతత్। దృశ్యమతిస్థవిరంయద్ జ్ఞాత్వా శబ్దః ప్రయుక్త ఆర్షసమః। ఆద్యప్రకృతిఃప్రకృతిశ్చాద్యే ఏపాతయోర్భవేద్వికృతిః। కేవలతయానుసర్పత్యుభేచయే౽యంయథాతథాభాషా॥" అని యివ్విధముగా లోకమునుబట్టి శబ్దసిద్ధిని, నిర్ణయించి, నియమములేక యపభ్రంశముగానున్న శబ్దసంఘాతంబును గ్రామ్య మప్రయుజ్యమని పరిగణించి, దేశ్యతద్భవాత్మకముగ నాంధ్రభాషా స్వరూపంబును స్థిరపఱచి దీనినొక స్వతంత్రభాషగా నిరూపించిరి. అట్టి యీభాషయందు వారివలెనే గ్రామ్యాన్యదేశ్యంబుల నేలప్రయోగింపరాదని సాహసించితిమేని భాషపుట్టిన నాఁటినుండి నేఁటివఱకుఁ గలసిన యీ పదములు పదిపదియేనుకంటె నధికముగా లేకున్న నిపుడొక సంవత్సరములోఁ గొన్నివేల పదములు గలియుటయేకాక యింతవఱకున్న యాంధ్రభాష కొన్ని సంవత్సరములలో నర్థముగాని స్థితిలోనికి రాకపోదు. ఇదియుంగాక వాడుకలో గ్రంథభాషవలెనే పుస్తకములలో గ్రామ్యభాష యుపయోగించుట యర్థసారస్యము గలిగింపక పరిహాసపాత్రమగు ననుటకు సందియములేదు. అట్టిచో గ్రామ్యభాషతోనే గ్రంథములు వ్రాయుటయు వానిని సరసలోకం బాదరించుటయు నుత్తమగ్రంథభాష కనర్థదాయకములగు ననుటలో నాశ్చర్యమేమున్నది? ఇట్టి దురవస్థ యీకాలంబున మనభాషకు మెల్లగా సంప్రాప్తమగుచున్నట్లు కనుపడుచున్నది. దీనివలన నింతత్వరలో సంభవించు మహాప్రమాదమేమియులేకున్న నీయవస్థయే కొంతకాలము సాగెనేని, కాలముగడచిన కొలఁదిని భాష మర్యాదలెల్ల నశించిరాఁబోవుతరము వారికి భారతాది సద్గ్రంథముల పేర్లైనఁ దెలియక పోవునేమోయని మాత్రము సంశయము పొడముచున్నది.

సంస్కృతనాటకంబులఁ బ్రాకృతంబువలెనే యాంధ్రనాటకంబులలోను బ్రహసనములలోను నీచపాత్రములకు గ్రామ్యభాష నుపయోగించుటయందును, దానిననుసరించి గ్రంథ మామూలాగ్రముగా నీచభాషలోనే వ్రాయుటయందును, గలయౌచిత్యమును, భాషాసారస్య మెఱింగిన విద్వల్లోకమే చర్చించుకొనఁ

గలదు. కావున సత్కావ్యరచనయందు సామర్థ్యముగల కవు లట్టిగ్రంథములు రచించి మాతృభాషకు హానికలిగింప కుందురుగాక.

మఱియు వివిధంబుగా మనభాషలో వెడలుచున్న కొన్ని యాధునిక కృతులలో సంధులయందును, సంస్కృతాచ్ఛిక మిశ్రసమాసంబుల యందును, రేఫ శకటరేఫ నియమంబునను అన్వయంబునందును, గొన్నికొన్నిచోట్ల వ్యాకరణదోషంబులు గనుపడుచున్నవి. అవి వ్యాకరణజ్ఞానములేక పోవుటచేతను గాని, సంస్కృతభాషాజ్ఞానముచాలకపోవుటచేతనుగానిగలుగుచున్నవని చెప్పఁజాలను. ఎట్లైన నిట్టి దుష్ప్రయోగంబులు భాషకుఁ బుష్టిని, భాషాభిజ్ఞులకుఁ దుష్టిని గలుగఁజేయ వనుట నిక్కము. కావున సత్కావ్యరచనయందు సామర్థ్యముగల కవులట్టి దోషంబులకుఁ దమకావ్యంబులఁ జోటీయక తమకృతులు శాశ్వతంబులు పరిశుద్ధంబులు నగునట్లుగాఁ జేయఁబూని మాతృభాషను బోషింపఁ బ్రయత్నింతురుగాక. గ్రాంథికభాషకు వ్యాకరణమే ప్రాణ మనియు, నది లేనిచో నిర్జీవమై పడిపోవుననియుఁ జెప్పుటకంటె భాషకును వ్యాకరణమునకునుగల సంబంధమును గూర్చి విశేషముగాఁ బ్రసంగింపఁ బని లేదని తలంచి యీప్రసంగంబు నింక ముగించెదను.

ఆంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధికిఁ జేయవలసిన కృత్యములు.

పైనిచెప్పినట్లుగా నాధునికులు దృఢయత్నముతోఁ బెక్కుకావ్యములు రచించుచుండిరి. ఆంధ్రదేశమందలి మహారాజులు, రాజులు, జమీందారులును భాషాభిమానమును బూని యథావకాశంబుగఁ గవులకుఁ బ్రోత్సాహ మొసంగుచుండిరి. హూణభాషాప్రవీణులై యుత్తమపదవులయం దున్న యాంధ్రదేశీయులు పరమోత్సాహముతో భాషాభివృద్ధికిఁ బాటుపడుచుండిరి. దేశంబున స్త్రీలకును, బామరజనంబునకును గూడ విద్యయం దభిరుచి హెచ్చుచుండెను. ఇంతకంటె భాష కౌన్నత్యము రాఁదగిన సమయము రాఁబోదు. కావున నీ సమయముననే యాంధ్రవాఙ్మయంబునకుఁగల లోపంబులను దీర్ప విద్యాభిమానులు ప్రయత్నింపవలయును.

ఏగీర్వాణభాష యాధారముగా నాంధ్రభాష యింతవఱకును విస్తరిల్లెనో దానినుండి యింకను, మార్పఁదగిన మహాకవుల యుత్తమకావ్యంబు లనేకములు గలవు అట్టివానిని జక్కనిశైలిలోఁ బద్యగద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరింపవలయును.

సంస్కృతభాష నెప్పటికిని మాఱుత్రోవఁ బడకుండఁగఁ గాచునట్టి శబ్దానుశాసనమువలె నాంధ్రభాషకుఁ జాలినంత వ్యాకరణము లేదు. ఇది మిక్కిలి లోపముగాఁ గనఁబడుచున్నది.

ఈయున్న యాంధ్రశబ్దచింతామణి, అథర్వణకారికలు, బాలవ్యాకరణముగాడ నొక్కస్థితిలోనే యున్నవి గాని శబ్దజాలమంతయు వశపఱచుకొనుటకుఁ దగినట్లుగాఁ గాని భాషాజిజ్ఞాసువులకు సుబోధకముగాఁ గాని లేవు. కావున నిప్పుడు తెలుఁగులో నున్న వ్యాకరణగ్రంథములను బ్రయోగశరణంబులగు భారతాది సద్గ్రంథములను, నాధారముగాఁ జేసికొని యెల్లప్రకరణంబులను, సిద్ధాంతకౌముదిని బోలునట్లుగా విపులముగా ధాతుపాఠాదికమును జేర్చి సుబోధకమగు శైలితో నొకయాంధ్రకౌముదిని రచింపవలయును.

సంస్కృతంబున శబ్దకల్పద్రుమమువలె నాంధ్రంబున నెల్లశబ్దముల కాదర్శముగా సవ్యుత్పత్తికముగా సోదాహరణముగా నొకమహానిఘంటువును నిర్మింపవలయును.

సంస్కృతంబు ననుసరించి కొన్నియలంకారగ్రంథములు తెలుఁగులో నున్నవి గాని కేవలపద్యాత్మకంబులగు వాని శైలి కేవలాంధ్రభాషాజిజ్ఞాసువులకు సులభంబుగా లేదు.

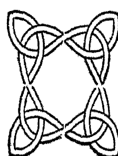
కావున నెల్లకావ్యాలంకారలక్షణంబులు కరతలామలక మగునట్లుగా నెల్లవిధములఁ గావ్యప్రకాశికం బోలిన యలంకారగ్రంథ మొకటి మనభాష కత్యావశ్యకము. మఱియుఁ దెలుఁగులో నాటకలక్షణము బొత్తిగా లేదు. కావున నిప్పటి భాషకుఁ దగినట్లుగాఁ గొన్నిమార్పులఁ గావించి దశరూపకంబు నాంధ్రీకరింపవలయును.

సంస్కృతములో వలెనే మనభాషలోఁగూడ దేశచరిత్ర యొకటియును లేదు. కావున దేశజ్ఞానదాయకంబులగు చరిత్రగ్రంథము లావశ్యకములు. మఱియుఁ బ్రపంచజ్ఞానదాయకంబులగు ప్రకృతిరసాయన జంతువృక్షారోగ్యశాస్త్రంబుల నింకను మిగిలియున్న గ్రంథముల నతిసులభముగా నాంధ్రీకరించుటయు సంస్కృతంబున నధికముగానున్న జ్యోతిశ్శాస్త్రంబు, నాంగ్లేయుల జ్యోతిశ్శాస్త్రగ్రంథములతో సరిపుచ్చి యాంధ్రీకరించుటయు ననువిషయంబులు ముఖ్యంబులు. మఱియు నందలి పరిభాషల కొకనిఘంటువుఁగూడఁ గావలయును.

జనసంఘము నభివృద్ధికిఁ దెచ్చునెల్ల కృషికర్మతంత్రములను దెల్పుగ్రంథము లత్యంతావశ్యకములు. వేయేల? ఆంగ్లేయప్రభుత్వము మనకు లభించిన భాగ్యము సార్థక మగునట్లుగా నేయేగ్రంథములు దేశమునకు భాషకుఁ గావలయునో యవియన్నియుఁ జక్కని వచనకావ్యములుగాఁ దెలుఁగులో నుండవలయును.

ఓయాంధ్రభాషాభిమానులారా! ఈవ్యాస మాద్యంతము నాయెఱింగినకొలఁది నేనో కొన్నివిషయంబులను గూర్చి వ్రాసినాఁడను. ఇందలి దోషంబులను మన్నించి, గుణముల నుద్ధరింపఁ బ్రార్థించెదను. మఱియు నందుఁ బూర్వగ్రంథములను నాధునికములను సందర్భానుసారముగాఁ గొన్నిటిని మాత్రము చేర్కొంటిని. ఇంతమాత్రమున నవియే యుదాహరింపఁదగినవనియు మిగిలినవి గావనియు నాయభిప్రాయముగాదు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నెల్లవానిం జేర్కొనలేదనియు నన్నికావ్యములయందుఁ గూడ నాయాగుణంబు లధికముగాఁ గల వనియు విన్నవించెదను. మఱియు నిప్పుడు భాషలోఁ గావలసిన గ్రంథములనుగూర్చి నేను చెప్పిన విషయ మొక్కనికి సాధ్య మగునది గాదనియుఁ, బెక్కండ్రు విద్వాంసులు గూడి చేయఁదగినది యనియు నిట్టిమహాకార్యము ప్రభువులయాదరంబునను, విద్యాధికులప్రయత్నంబునను గాఁదగినది యనియు విన్నవించుచు నింతటితో దీనిని ముగించెదను.

మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

దేశచరిత్రస్వరూపప్రయోజనములు.

చరితము, చరిత్రము, చారిత్రము, అనునీశబ్దములకు ఆచరింపఁబడినది అనఁగాఁ జేయఁబడినది యని వ్యుత్పత్త్యర్థము. ఒకఁడొనరించిన కార్యము లాత నిచరిత్ర మని చెప్పవచ్చును. సాధారణముగా నాచారమువలన నాచారవంతుని స్వభావము తెలియును గాన చరిత్రశబ్దమునకు స్వభావము, శీలము అనునర్థము కూడఁగలదు. దీనికింగ్లీషులో (character) అందురు. చరిత్రశబ్దమునకు వృత్తాంతమను నింకొక యర్థము సహిత మున్నది. ఒకఁడు తా నొనరించినకార్యములు నాతనివిషయమై యితరు లొనరించిన కార్యములును జేరి యాతనివృత్తాంత మగును. దేశచరిత్రమన్నపుడు చరిత్రశబ్దము వృత్తాంతార్థమునందే ప్రయుక్తమగుచున్నది.

ప్రతిపురుషునకుఁ జరిత్రమున్నట్లు ప్రతిదేశమునకును జరిత్రము కలదు. దేశచరిత్ర మనఁగా దేశమునందు నివసించు జనులచరిత్రము. ఇట్లన్నమాత్రాన జనులయొక్క ప్రత్యేకచరిత్రముల సముదాయమే దేశచరిత్రమని చెప్పనొప్పదు. ప్రతిపురుషుని వృత్తాంతమును విమర్శించి చూచినచో నందుఁగొంత కేవలమాత్మ సంబంధముగను, గొంత స్వకుటుంబ సంబంధముగను, మఱికొంత స్వజాతిసంబంధ ముగను, ఇంకను మఱికొంతస్వదేశసంబంధముగను విభజింప వచ్చును. కేవల స్వీయ వృత్తాంతము స్వీయచరిత్రమగును. స్వకుటుంబసంబంధ వృత్తాంతము కుటుంబచరిత్రలోను, స్వజాతిసంబంధ వృత్తాంతము తజ్జాతి చరిత్రమునందును దేశసంబంధ వృత్తాంతము దేశచారిత్రము నందును జేరును.

లోకు లనేకులు స్వోదర నిజదారసుతాది పోషణార్థమయి పాటు పడిపడి యంతఁగాలమూసన్న మగుడు విరమింతురు. అట్టివారి చెయిదములు దేశచారిత్రార్హములుకావు. ప్రజ్ఞావంతులు కొందఱు స్వకుటుంబ పోషణము చేయుచు నంతటితో విరమింపక స్వజాతి దేశములం గుఱించి కూడఁ బాటుపడు దురు. భూపతులు తన్మంత్రులు ప్రజాపరిపాలన మ్మూలమునను, మహా శూరులు

యుద్ధాది శూరకర్మల మూలమునను, విద్యావంతులు విద్యాభివృద్ధి నొనర్చుట మూలమునను, మతోద్ధారకులు మతోద్ధారణ మూలమునను తదితరు లితర మార్గములను సంఘోపకార మొనర్తురు. కొందఱు సంఘాపకారము సయిత మొనర్తురు. వీరిచేతలు దేశచరిత్రము దిమిడియుండును.

ఇంతియకాక యాయాప్రదేశము లందలి జనులు సంఘరూపముగను సంఘోద్దేశముగను జేయుకార్యము లన్నియు దేశచరిత్రమున కాధారము లగును. అనఁగా మొత్తముమీఁద సంఘవిషయక వృత్తాంతము దేశచరిత్రమని తేలుచున్నది. పురుషుల స్వీయచరిత్రము దేశచరిత్రములోఁ జేరదని యంటిమి కదా. ఇది సామాన్యవిధి. దీనికి భిన్నముగా లోకోత్తరమహిమాన్వితుల స్వీయచరిత్రములు కూడ దేశచరిత్రములోని భాగములే యని చెప్పవలసియున్నది. ఇందునకు రెండుమూఁడుదాహరణములు మాత్ర మిచ్చెద.

భగవాన్ గౌతమ బుద్ధుఁడు గృహైశ్వర్యవంతుఁడుగా నుండియు వైరాగ్య మధికమయి కళత్రపుత్రాది బంధువర్గమును రాజ్యము నైహికసౌఖ్యమును విడిచి సన్న్యాసియై భిక్షాటనము చేసెను. భార్యయందాగ్రహము వచ్చియో లేక యప్పులవాని బాధకోర్వఁజాలకయో సన్న్యాసులయిన వారిని గొందఱిని జదువరులు గొందఱెఱిఁగి యుందురు. వారి నామములు సహితము స్మరణార్హములుకావు. గౌతముని సన్న్యాసము జగద్విస్తృత బౌద్ధమత ప్రతిష్ఠకు మూలమగుటచే హిందూదేశచరిత్రమునందు మాత్రమే కాక లోకచరిత్రమునందు సైతము ముఖ్యాంశములలో నొకటిగా గ్రహింపఁబడినది. ఆప్రకారమే శ్రీజగద్గురు శంకరాచార్యుల చెయిదములును. పూర్ణానదిలో స్నానము చేయుచుండఁగా నాతని మొసలి పట్టెననియుఁ దత్క్షణమె సన్యసించినచో విడుచునట్లు తటస్థింపఁగాఁదల్లియనుమతి వడసి సన్న్యాసి యయ్యెననియు శంకర చరిత్రము చెప్పుచున్నది. అప్పుడా మహామహుఁడు సన్న్యాసి కాకయుండెనేని యనన్యసాధ్యములును జగద్విస్మయ కారకములును సంసారోత్తారకములునగు ప్రస్థానత్రయ భాష్యాది మహాగ్రంథములు పుట్టియే యుండవు కదా. కావున నీ పరమపవిత్రుని చరిత్రముకూడ దేశచరిత్ర లోకచరిత్రములలో నంతర్భాగమే.

ఇంగ్లాండునందు షేక్స్పియరు అనుమహాకవి యుండెను. అతఁడాంగ్లేయ కవులలో నుత్తముఁడుగను, లోకమునందలి కవిరాజులలో నొకఁడుగను బరిగణింపఁబడుచున్నాఁడు. ఆయన ఆవన్ (Avon) అనునదీతీర

మందలి స్ట్రాట్‌ఫర్డు (Stratford) అను చిన్న గ్రామమున నివసించుచుండెను. వాఁడు బాల్యమునందు విద్యాధిక్య సూచనము లేమియుఁ గనపఱచి యుండ లేదు సరిగదా చిన్నతనపుఁ జేష్టలుకూడఁ జేయుచుండెనఁట. ఒకప్పు డాయూరిలో నొక సంపన్నుని యుద్యాన వనమునం దున్న జింకలను దస్కరింప యత్నించెనఁట. అంమన కాగృహస్థుఁడాతనిని బట్టి దండింపఁ దలఁచినాఁడని తెలిసి షేక్స్పియ రాగ్రామమునుండి రాత్రికి రాత్రి బయలుదేరి రాజధానియగు లండను నగరమునకుఁ బాఱిపోయి యచ్చట నాటక సమాజములలోఁ జేరియుండి క్రమముగా జగద్విఖ్యాతములగు ముప్పదియాఱు నాటకములను గొన్ని కావ్యములను రచించి యాంగ్లేయ వాఙ్మయమునకు శిరోభూషణమును గల్పించెను. ఈచిన్న వృత్తాంతము షేక్స్పియరుయొక్క స్వీయవృత్తాంత మయినను దన్మహాకవికృతగ్రంథ నిర్మాణమునకు ముఖ్య హేతువులలో నొకటి యగుటచేత నాంగ్లేయ వాఙ్మయచరిత్రమునందు మాత్రమేకాక తద్దేశచరిత్రమునందు సయితము చేరఁ దగియున్నది.

ఇట్టిదే శ్రీరామచంద్రుని యరణ్యావాసముకూడ. ఎంతమంది ప్రాకృత జను లడవులయందు వన్యాహారములచే శరీరపోషణముచేసి కొనుచు లోకము యొక్క దృష్టిపథమునందుఁ బడక యే దినదినము కాలధర్మము నొందుచున్నారు? శ్రీరామచంద్రుని వనవాసము కొన్ని విషయములలో నట్టిదేయయినను లోకోత్తర కార్య నిర్వహణమునకు హేతువై యుంటచే నాదిమకవివర్ణనీయమై లోకమునకు సర్వకాల స్మరణీయ మయినది.

ఇట్టివృత్తాంతము లనేకములింకను గలవు. గ్రంథవిస్తర భీతిచే వానినిచట స్మరింపకుండెద.

పైఁ జెప్పినదానిని బట్టి దేశచరిత్రమనఁగా దేశమునందలి జనసంఘము యొక్క పురావృత్తమని తేలినది. అనఁగా జను లేకాలమం దేస్థితిలో నుండిరో, వారల రాజకీయపద్ధతులు, ఆచారవ్యవహారములు, మతములు, విద్యావివేకములు మొదలగునవి యెప్పుడెప్పు డేయేవిధముగానుండెనో, ఏయేసందర్భములయందు వా రేయేవిధమునఁ బ్రవర్తించి యేయే యిక్కట్టులఁ దప్పించికొనఁ గలిగిరో, లేక, యేయే యిక్కట్టులకులోనయిరో, ఎప్పుడెప్పుడు వారిస్థితి గతులయం దేయేమార్పు లేయేకారణములవలనఁ గలిగెనో, వారి వృద్ధిక్షయము లేయేరీతుల ననుసరించెనో యివి యన్నియుఁ జరిత్రము నివేదించును.

చరిత్రకథనమునకు నైపుణ్యము కావలయును. ఏదయిన నొక సాధారణ కథను జెప్పవలయునన్న, నేర్పరులగువారు చెప్పిన చొప్పున నేర్పులేనివారు చెప్పలేరు. కొందఱు కొంచెపుమాటలతోఁ జెప్పినను కథాసారమంతయు శ్రోతలమనస్సునఁ బట్టును. మఱికొందఱు ఆకథనే గ్రంథముపెంచి క్రమహీనముగాఁ జెప్పుటచే వినువారికి బోధపడకుండును. ఆప్రకారమే చరిత్రకథనమును. అన్ని విషయములందును ముఖ్యాంశములు అముఖ్యాంశములు నుండును. ముఖ్యత్వాముఖ్యత్వములు ఉద్దిష్ట వక్తవ్యాంశము ననుసరించియుండును. ముఖ్యాముఖ్య విచారముచేసి యప్రధానములఁ ద్యజించి ప్రధానముల గ్రహించుట నేర్పరితనము. అప్రధానాంశముల గ్రహించుటవలన వాని సాహచర్యముచేఁ బ్రధానాంశముల ప్రాధాన్యముయొక్క స్ఫురణకు బాధకలిగి యందువలన నాయావృత్తాంతముల వ్యంగ్యార్థము గోచరింపకుండుట తటస్థమగును.

చరిత్రములో వివరింపఁబడునితివృత్తములు వస్తురూపములు. వస్తుకథాశ్రవణమాత్రమువలన నానందరూపకమగు తాత్కాలికఫలము కలుగును. కాని యది ముఖ్యఫలముకాదు. సామాన్యన్యాయరూపతద్వస్తువ్యంగ్యార్థబోధమే ముఖ్యఫలము. అట్టి న్యాయములు మానసైకగోచరములు. చారిత్రశాస్త్రమునకు జీవభూతములు. వ్యంగ్యార్థమును బోధింపక కేవలవస్తుకథనము మాత్రమే చేసినచో నది చారిత్రశాస్త్రి మనిపించికొనదు. వ్యంగ్యములగు సామాన్యనియమములనిరూపణమే చరిత్రముయొక్క ముఖ్యప్రయోజనమయినచో వస్తుసామగ్రి తదనుకూలముగా నుండవలయును. నియమ నిష్పాదనమున కావశ్యకములగు విషయములు ప్రధానములు. తదితరము లప్రధానములు.

సత్యచారిత్ర ధర్మములలో ముఖ్యమైనది యథాకథనము. ఉన్నదియున్నట్లుచెప్పుట. ఈవిషయమునఁ జరిత్రమునకును నిర్దుష్టమయిన యద్దమునకును సామ్యముచెప్పనొప్పును. బింబమునకు సరియైన ప్రతిబింబము నిచ్చునదియే మంచియద్దముగా భావింపఁబడును. అట్లుకాక వికారరూపమును గనఁబఱచునవికొన్ని కొన్నిసందర్భములం దుపయోగించినను జనులట్టివాని నద్దములుగా వాడరు. అద్దమునందుండు దోషములు ప్రతిబింబమందు సంక్రమింపకుండున ట్లద్దము నిర్దుష్టముగా నుండవలయును. అదియే దానికుత్తమగుణము. ఆరీతినే గ్రంథకర్తయిష్టానిష్టములు, రాగద్వేషములు మొదలగుదోషములు వస్తుకథనమునందు సంక్రమింపకుండ నున్నదియున్నట్లు చెప్పుట చరిత్రముయొక్క యుత్తమగుణము,

పూర్వోక్తరీతి నప్రస్తుతములగు నంశములఁ దిరస్కరించి ప్రస్తుతములను యథారూపముగాఁ దెలుపవలయును. అప్పుడే చరిత్ర మాప్తవాక్యమనిపించి కొనును. మనుష్యకర్తృకములగు గ్రంథములలో నీ నియమమును బాటించుట దుస్సాధ్యము. బుద్ధీంద్రియజన్యదోషములకు లోఁబడనివాఁడుండఁడు. కర్తృనిష్ఠములగు దోషములు కార్యములందుఁ దోఁపకమానవు. కావుననే మనుష్యవాక్యము పరమప్రమాణముగా గ్రహింపఁబడదు. అయినను సాధ్యమయినంత వఱకట్టి దోషములుపుట్టకుండ యథారూపముగా వ్రాయుటకే యైతిహాసికు లుద్యమింపవలయును.

ముఖ్యాముఖ్యవస్తువివేకము వలయునని చెప్పియుంటిమిగదా ! అందొక విశేషముగలదు. కొన్నివిషయములు తత్కాలమం దధికముగాను ముఖ్యములుగాను దోఁచును ; గాలాంతరమున విపరీతముగాఁ దోఁచును. మఱికొన్ని తొలుతస్వల్పములుగాను, అముఖ్యములుగాను దోఁచినను దుదకు ముఖ్యమయినవిగాఁ బరిణమించును. సముద్రములకు సంధిగావించు చిన్నకాలువలవలెను, పెద్దభూఖండముల కొకదానితో నొకటికి సంబంధము కలుగఁజేయు స్వల్పప్రదేశముల వలెను, కొన్ని చిన్నకార్యములు గొప్పకార్యముల కన్యోన్యసంబంధమును దెలుపుచుండును. అల్పకారణములవలన నధిక కార్యము లుద్భవించుట కలదు. స్థూలదృష్టిచే జూచినప్పు డట్టికారణములు గ్రహింపఁబడకుండును. ఐతిహాసికుఁడు ప్రమాదమునకు వశుఁడు కాకుండవలయును. ఒకటి రెండుదాహరణములిచ్చెద. శ్రీరాముని వనవాసము, ఆవనవాసమందయిన రాక్షసవధ, సీతాహరణాదులు, పిదపరావణవధ ఇత్యాదిమహాకార్యములకన్నిటికిఁ గైకవలనఁ గలిగిన పట్టాభిషేక భంగము ముఖ్యకారణము. కైకకు రామునియందుఁ దొలుతఁ బ్రేమ యతిశయముగా నుండినట్లును, మంథరయుపదేశముచే మతిచెడెననియు రామాయణమందే చెప్పఁబడియున్నది. సర్వజనప్రేమాస్పదుఁడగు రామునియందు మంథరకు మాత్రమీద్వేష మేలయని విచారింపఁగా, నతిబాల్యమున రాముఁడు విలాసార్థము మంథరను వెక్కిరించుచుండెననియు నాదాసి యాకారమునందు వలె హృదయమందును గుటిలయగుటచే నాబాల్యచాపల్యమును మహాపరాధముగా భావించి దానికిరీతిని బ్రతీకారము చేసెననియు నాగ్రంథమునందే గ్రహింపనగును. మఱియు మాయలేడి సీతకగపడుటయు నది కావలయునని యామెకోరఁగాఁ దెచ్చియిచ్చుటకు రాముఁడు యత్నించుటయు, సీతాపహరణమునకును, అదికారణము

గాఁ గలిగిన యనంతర కార్య జాలమునకును గారణము. యుధిష్ఠిరుఁడు మయ నిర్మితసభయందు ప్రవిష్టుఁడై యుండ దుర్యోధనుఁడచ్చటికిఁ బోయినప్పుడు శిల్ప చాతుర్యాతిశయముచే నాసభాభవన నిర్మాణమంతయు నతనికి విపరీతముగాఁ దోఁపఁగా నావిపరీత భావనానుసారముగా నతఁడు సంచరించుటఁజూచి ద్రౌపది యవశముగా మందస్మిత మొనర్చెననియు, నాచిఱునవ్వా రాజరాజుహృదయ మందఁతకుముందె రవులుచున్న క్రోధానలమున కింధనమయి క్రోధోద్రేక మొనర్చెననియు సభాపర్వమునందున్నది.

ఇట్టివిషయములను విడిచినయెడలఁ గథాసందర్భము కుదురదు. విషయ సమన్వయమునుగాదు. ఇట్లని ముఖ్యాముఖ్య వివేచన చేయక ఊఁక, బియ్యము కలిపినట్లు విషయములన్నిటిని గ్రహించినచో నవి క్రమముగా సమన్వయింపవు. మఱియు నింకొకవిశేషముకలదు. కేవలేతివృత్తకథనముకంటెఁ దన్మూల మున సాధింపఁబడు సామాన్యన్యాయములు ముఖ్యములు. ఈన్యాయములకు సర్వకాలములయందును వ్యాప్తికలదు కావున నవియే ప్రధానములు. న్యాయ సాధనకుపకరించుటయే యితివృత్తకథనము వలని ప్రయోజనము. కాఁబట్టి న్యాయసాధనకుఁ గావలసిన విషయములను విడువక గ్రహింపవలయును.

ఇతిహాస మాప్తవాక్యము. ఆప్తవాక్యము సాధారణముగా "ప్రాయేణా నృతవాదిత్వా త్పుంసాం భ్రాంత్యాది సంభవాత్" అని పొరపాటు అసత్యముచెప్పుట యనెడు ద్వివిధమయిన దోషమునకాస్పదమయి యుండును. చరిత్రగ్రంథకర్త యీదోషమును దప్పించికొనవలయును. అవిచారపూర్వకముగా నెవ్వియోకొన్ని సిద్ధాంతములనేర్పఱిచికొని వానిని సమర్థించు బుద్ధితో విపరీతభావనలఁ గల్పించికొన్నయెడల దానివలన గ్రంథప్రామాణ్యమునకుభంగముగలుగును. మఱియు నేవియో యొకటిరెండు సంగతులం బట్టి వానియర్థము నితరసాధనములచే స్థిరపఱుపకయే యలసతచేఁ గాని బుద్ధిమాంద్యము, లేక, బుద్ధి వక్రతచేఁగాని యపసిద్ధాంతముల నేర్పఱచి కొనువారి వ్రాఁతలుప్రమాణములుగా నంగీకరింపఁ బడవు. న్యాయాధిపతి వాదిప్రతివాదుల సాక్ష్యమును బరిశీలింప వలసినట్లు చరిత్రగ్రంథము వ్రాయునతఁడు సత్యాసత్యనిర్ణయమును నిపుణమునిష్పక్షపాతమునగు బుద్ధితోఁ జేయవలయును. అటుగాక వాదిప్రతివాదుల వలెనేదోయొకపక్షము నవలంబించి దానిని దృఢ

పటుపయత్నించినను దెలివితక్కువచే నసత్యమును సత్యముగా గ్రహించినను ఆనిర్ణయములు కలకాలము నిలువవు.

ఇఁక దేశచరిత్రమువలని ప్రయోజనములం గుఱించి కొంచెము విచారింతము. "వర్తమానావస్థయే యందఱకు ననుభవములోనున్నది. కావున నదియే ప్రధానము, భావ్యవస్థ వర్తమానముకాఁదలఁచి యున్నది గావున దానిం గూర్చి తెలిసికొనఁ గలుగుదుమేని యదికొంత లాభకరమే. గతించిన దేమో గతించినది. వర్తమానమందు లేదు. ఇఁకముందు రాఁబోదు. కాఁబట్టి గత వృత్తాంతమును దెలిసికొనుటవలన నేమి ప్రయోజనము?" అని కొందఱకుఁ దోఁపవచ్చును. కాని యిది సరికాదు. స్వదేశచరిత్రాధ్యయనమువలన రెండు ముఖ్యప్రయోజనములు కలవు. అందు మొదటిది ఆత్మవిశ్వాసము, ఆత్మ గౌరవము. ఆత్మ విశ్వాసమనఁగాఁ దనకు లేని శక్తి కలదని భ్రమించి తనకంటె నధికులగువారిని దిరస్కరించుచుఁ దన్నుఁదా నుత్తమునిఁగా నెంచుకొని విఱ్ఱవీఁగుట కాదు. అది దుర్గర్వ మనిపించికొనును. దుర్గర్వము చేటునకు మూలము. ఆత్మసంభావనమనఁగా నిజశక్తి స్వరూపముల సరిగా నెఱుఁగుట. తనశక్తి తా నెఱుంగనివాఁడు శక్త్యనుగుణములగు కార్యములఁ జేయ యత్నింపలేఁడు; యత్నించినను నెఱవేర్పఁ జాలఁడు ఆరంభింపఁదలఁచిన కార్యమొనర్చుటకు సామర్థ్యము తనకుఁ గలదను నమ్మకము కార్యనిర్వాహమునకుఁ దోడ్పాటుగానుండును. అది లేనప్పుడు, పిఱికితన ముబ్బును. ధైర్యమడుగంటును. కార్యము భ్రష్టమగును. సాధారణముగా భారత దేశీయుల కాత్మసంభావనము తక్కువనియు నీలోపము తీఱువఱకు దేశ మున్నతస్థితికిరాఁ జాలదనియుఁ బలువురు దేశాంతరుల యాశయము. లేని నైచ్యము నారోపించికొనుట సాధారణముగా మనకాచారమయి యున్నది. దీనికిఁ గారణములనేకములుండును. వానిలో స్వదేశ పూర్వ వృత్త స్వరూపాజ్ఞానమే ముఖ్యము. సాధారణముగా నిప్పటి నవనాగరికులు పాశ్చాత్య విద్యలయందును, పాశ్చాత్య దేశచరిత్రములందును ఎక్కువ యభినివేశము గలవారుగానుండి స్వదేశవృత్తాంతమును స్వదేశీయ విద్యలను నంతఁగాఁ బరిశీలింపకున్నారు. కావున వారికిఁ బశ్చిమదేశవాసుల నాగరికతయందధికవిశ్వాసమును, బహుకాలసంచితమగు స్వదేశ నాగరికతయందు నిరసనమును, గలుగుచున్నవి. అనుష్ఠేయములగు నాచారములు మనలోనంతగా లేవనియు, స్వధర్మముల నన్నిటిని విడిచిపెట్టి పరధర్మములనవలంబించుటయే శ్రేయస్కరమును, దార్ఢకమ్మునని యుఁ, గొందఱిగట్టినమ్మ

కము. ఈ నమ్మకమునకు ముఖ్యకారణము నిజవృత్తాంతము నెఱుంగక పోవుటయే. లోకము బహుశః పరాఙ్ముఖమయి యున్నది. ప్రత్యఙ్ముఖమయినఁగాని స్వస్వరూపజ్ఞాన మావిర్భవింపదు. పరాఙ్ముఖత్వము తొలంగుటకాత్మ వృత్తాంత శ్రవణము ముఖ్యసాధనము.

దేశాభివృద్ధికై యత్నింపవలసిన రీతుల నిరూపించుట దేశచరిత్రము యొక్క రెండవప్రయోజనము. ప్రతివ్యక్తియొక్కయుఁ బూర్వానుభవసారము వాసనారూపమున నిలుచుననియు నావాసనాసంచయముచేత నావ్యక్తికనితర సాధారణమగు నొక స్వభావ మేర్పడుననియు సిద్ధాంతము. కావుననే లోకములోఁ బురుషున కొకస్వభావము సిద్ధించుచున్నది. దానినిబట్టియే పురుషుఁడే సందర్భమున నేప్రకారము సంచరించునో యాతని స్వభావము నెఱింగినవారు చెప్పఁగలరు. ఆప్రకారమే సాంఘికానుభవమువలన జనసంఘములకు సయితము స్వభావము లేర్పడును. దానివలన జాతివిభాగ మేర్పడుచున్నది. లోకములో మనుష్యులుచేయు కార్యములు కొంతవఱకు వారివారి జాత్యనుసారముగా నుండుట సుప్రసిద్ధము. వ్యక్తులకుఁ గాని సంఘములకుఁ గాని స్వభావవిరుద్ధములగు కార్యములొనర్చుట యసాధ్యము. పూర్వానుభవములవలన వర్తమాన ప్రకృతు లేర్పడును. వర్తమానానుభవములు గాని, భావ్యనుభవములు గాని ప్రకృతి విరుద్ధములుగా నుండవు. అట్లనుటవలన, వృద్ధిక్షయముల కవకాశము లేదనియుఁ బురుషునకు స్వాతంత్ర్యము బొత్తిగా లేదనియుఁ దాత్పర్యముకాదు. స్వాతంత్ర్యము బొత్తిగా లేనియెడల శాస్త్రి మప్రయోజకమగును. అంతయు దైవమేకాని పురుషకారమున కవకాశము లేదనుట లోకానుభవమునకు విరుద్ధము.

పురుషప్రయత్నమున కవకాశమెంతయినను గలదు. కాని, యొకబట్టను విడిచి మఱియొక బట్టను గట్టికొన్నట్లు స్వస్వభావము నిచ్ఛామాత్రముగాఁ బాఱవైచి యన్యస్వభావమును ధరింపవచ్చు ననుకొనుట యసంగతము. తనలో నుండెడి యీశ్వరాంశప్రభావమునఁ బ్రతిజీవునకును స్వాతంత్ర్యము సహజముగానున్నను, ఈశ్వరాంశమున కుపాధిభూతమయిన ప్రకృతిసామర్థ్యముచేతనా స్వాతంత్ర్యమునకు మితి యేర్పడుచున్నది. కావున సాధారణముగా స్వభావానుగుణముగానే పనిజరుగును. దాని కధికముగాఁ బనిచేయవలెనన్నచో, సంకల్పపాటవమున స్వభావమును మార్చికొనవలెను. ఇది క్రమాభ్యాసమువలన సాధ్యమగును గాని, యిచ్ఛామాత్రముచేఁ గాదు. ఈ నియమమెఱుంగక నిజశక్త్యనుగుణ

ములుగాని యత్నములు సలుపుటవలన స్వధర్మములు శిథిలములగుటయుఁ, బరధర్మము లబ్బకపోవుటయుఁ దటస్థించును. లేనిది సంపాదించి కొనుటకంటె నున్నది పోఁగొట్టుకొనుట సులభము.

ఆప్రకారమె సాంఘికాచార ధర్మములు మాఱవలెననిన సాంఘిక స్వభావము మాఱవలెను. అది యుపదేశబలమునను, గ్రమాభ్యాసమునను గలుగును. తానధికుఁ డయ్యును, శిష్యునియధికారానుగుణముగాఁ గొంచెకొంచె ముపదేశించి క్రమక్రమముగా నతనిని గృతార్థునిఁ జేయు సద్గురునిఁబోలి, సంఘమునకు నాయకులు గాఁగోరువారు సంఘములోఁ గలిసియుండి సాంఘికులయధికారమును, గష్టసుఖములను గనిపెట్టి తదనుగుణముగా బోధించుచుఁ గ్రమముగా నుత్తమస్థితిని నొందింపవలెను. సంఘ స్వభావమున కనుగుణములుగాని యేర్పాటు లొనరింపవలెనని యత్నించిన నవి బహుశః కొనసాగవు. ఎవరో కొంతమంది మాత్రమా ప్రయత్నముల నామోదింతురు గాని సామాన్యముగా జనులందఱును ద్వేషింతురు. ఒకవేళ నొకానొక యత్నము సాగినట్లగపడినను, దానిఫలము నిలుకడగానుండదు. పునాదిలేనియిల్లు కట్టుటయేకష్టము. కట్టినను, గలకాలముండదు. సంఘముతోడ్పాటుచే సమర్థింపఁబడిన కార్యములట్లు సంఘవిరుద్ధములగు కార్యములు మనఁజాలవు. శాస్త్రమునకు విరుద్ధములయిన యాచారములు పుట్టుచుంట మనము చూచుచున్నాము. అట్టి యాచారముల ననుసరించి శాస్త్రమప్పటప్పటికి మాఱుటయుఁగలదు. దీనికంతకు జనానుమోదమే మూలము. ప్రస్తుతస్థితియందు మనలకు స్వదేశచరిత్ర జ్ఞానమత్యావశ్యకముగాఁ గనఁబడుచున్నది. కొంతకాలమునుండి మనకు యూరోపుదేశస్థులతో సంబంధమును వారివిద్యల మన మభ్యసించుటయుఁ గలిగినది. ఈకారణమున మనకు బుద్ధివైశాల్య మతిశయించినదనుట నిస్సందేహము. పలువురము కొన్నికొన్ని విషయములలో నాయూరోపియనుల ననుకరింపవలెనని యత్నించుచున్నాము. వారి యాచార వ్యవహారములు మనయాచార వ్యవహారములకంటె మంచివనితోఁచి యాప్రకారము మనస్థితిని మార్చుటకు యత్నించుచున్నారము. మతవిషయములందును, సాంఘికాచార విషయములందును రాజకీయ వ్యవహార విషయములందును సంస్కార ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఈసంస్కరణాభిషంగము క్రమముగా నేఁటికి భాషదాఁకఁ బ్రాకినది. కొందఱాంగ్లేయభాషాసంప్రదాయములఁ బట్టి తెనుఁగుభాషను మాఱుప యత్నించుచున్నారు.

ఆంగ్లేయ విద్యాభ్యాసమువలన మొత్తముమీఁద సర్వతోముఖమగు సంస్కరణాభిలాషము దేశములోఁ బొడమినది. ఇది మొదట బంగాళా దేశమందుఁ బుట్టినది. చాలసంవత్సరముల క్రిందటనే బంగాళాదేశస్థు లనేకులు వేషభాషలయందు మాత్రమేగాక యాచారములందును పాశ్చాత్త్యుల ననుకరించుట కారంభించి, యందు దృఢప్రజ్ఞులయి యితరుల కుపదేశికు లయినారు కాని యటీవలఁ గొన్ని కారణముల వలన నీపరకీయాభిరతి తగ్గి స్వీయానుసరణమున కుపక్రమించిరి. దీనింబట్టిచూడఁగా వేషభాషలతోఁ బాటు వారి యంతఃకరణవృత్తు లంతఁగా మాఱినట్లు కనఁబడదు. అంతఃకరణవృత్తి మాఱనిపూర్వులు స్థిరములు గావు. ఒకప్పుడావేశరూపమున నంతఃకరణము మాఱినను మాఱవచ్చును. కాని యది యస్థిరము. ఆవేశ మున్నంతవఱకే యుండును. అది తగ్గినపిదప "యథామూషకః మూషకః" యన్నట్లు పూర్వస్థితి మఱల నావిర్భవించును. వ్యావహారిక విషయములలో నీయావేశ ప్రభావమునకు లక్ష్యములు దూరము వెదుక నక్కఱలేకయే కనిపెట్టవచ్చును.

లోకములో సాధారణముగాఁ బెరఁటిచెట్టు మందునకుఁగాదు. పొరుగింటి పుల్లకూరరుచి. ఇది మంచిదిక్కాకపోయినను మనకంటె నధికులగు వారినిఁజూచి మనము నేర్చికొనుట యుచితము. అట్లొనర్చుటలో "పిండికొలఁదిరొట్టె" యను న్యాయమున స్వశక్త్యనుసారములు స్వస్వభావానురూపములునగు యత్నములనే యొనర్పవలయును. శక్తికిమించిన పరుగులెత్తిన లాభము లేదు. (సశేషము)

జయంతి రామయ్య.

చాళుక్యరాజరాజు నందంపూడి శాసనము.

శ. స. 976.

ఆంధ్రదేశపూర్వవృత్తాంతమును దెలిసికొనుటకు శాసనవిమర్శనము ముఖ్యసాధనములలో నొకటి. శాసనములు సాధారణముగా రాళ్లమీఁదను రాగిరేకుల మీఁదను జెక్కఁబడియున్నవి. అట్టి శాసనములు దేశమునం దనేకములు గలవు. అందు ముఖ్యమగువానిఁ గ్రమక్రమముగా నీపత్త్రికయందు సవిమర్శముగాఁ బ్రకటింపఁదలచినారము. రాజరాజుచే నారాయణభట్టున కియ్యఁబడిన యగ్రహారదానమును గుఱించిన నన్నయభట్టారకకృత శాసనమును బ్రకటింపఁబడెడి శాసనమాలకు నాయకమణిగాఁ దొలుత ముద్రించుచున్నారము. దీనికంటెఁ బ్రాచీనములగు శాసలములున్నను ఆంధ్రవాఙ్మయ నిర్మాణమున కత్యంతసంబధముగల మూర్తిత్రయమునకు సంబంధించిన దగుటచే నీశాసనము ప్రకటింపఁబడఁబోవు శాసనములకెల్ల ముఖమండనముగా నుండఁదగినదని సహృదయులగు పండితులకుఁ దోఁపకమానదు. ఈశాసన మింతకుముందు కీల్‌హార్న్ అను జర్మనీదేశీయవిద్వాంసునిచే హిందూదేశ శాసనావళి (Epigraphia Indica.)యను రాజకీయపత్త్రికయందుఁ బ్రకటింపఁబడియె. చెన్నపట్టణమునందలి వస్తుప్రదర్శన భవనము (Museum,) నందున్న మూలతామ్ర పత్త్రముల సహాయముచేఁ బాఠమును బరిష్కరించి యీశాసనమును సవిమర్శముగా నాంధ్రలోకావబోధార్థమై యిందుఁ బ్రకటించుచున్నారము. మూలమున్నది యున్నట్లుగా ముద్రింపఁబడును. సవరణలు చేయవలసియున్నప్పుడవి పుటయడుగున సూచింపఁబడును. నన్నయభట్టారకుని కాలమునం దాంధ్రలిపి యెట్లుండెనో తెలుపుటకై శాసనపత్త్రముల ప్రతిబింబములిందుఁ బొందుపఱుపఁబడును. ముందుఁగూడ నీరీతి నుచితములగుపట్టులందు శాసనప్రతిబింబములు ముద్రింపఁబడుచుండును.

శాసనస్వరూప వృత్తాంతములు. ఈశాసనపత్త్రములు అయిదు. గోదావరిజిల్లా కలెక్టరుగారిచే నంపఁబడి చెన్నపురి వస్తుప్రదర్శన భవనమందు భద్రము చేయఁబడి యున్నవి. శాసనమేయూరిలో నెవరి కెప్పుడు దొరకినది తెలియదు. రాగిరేకులపొడవు 10 అంగుళములు. వెడలుపు 5 అంగుళములు. ఆద్యంతపత్త్రిములకు లోపలిప్రక్కను మాత్రమే యక్షరములు గలవు. తక్కిన మూఁడు రేకుల

కిరుప్రక్కల నక్షరములు చెక్కఁబడియున్నవి. రేకులజవ లెత్తుగానున్నవి. అక్షరములు స్పష్టముగాఁ గనఁబడుచున్నవి. రేకుల కెడమభాగమునడుమ గుండ్రని చిల్లులు పొడిచి యాచిల్లులగుండ రేకులొకరాగి కంకణమునకు గ్రుచ్చఁబడియున్నవి. కంకణ మతికిన చోట నొకదిమ్మయున్నది. దిమ్మనడుమ నుబికినయక్షరములతో "శ్రీ త్రిభువనాంకుశ"[1] యని చెక్కఁబడియున్నది. ఈయక్షరములపైని దక్షిణముఖముగా నొకవరాహమును దానిపయిని సూర్యచంద్రులును వానికి రుప్రక్కల రెండుచామరములును జెక్కఁబడియున్నవి. మఱియు వరాహమునకు ముందుశంఖమును వెనుకడమరుకము నున్నవి. అక్షరములక్రింద నంకుశమును దానిక్రింద వికసించినపద్మమును గలవు. ఇవి చాలుక్యరాజ్య లాంఛనములని శాసనమువలనఁ దెలియుచున్నది.

లిపి: శాసనలిపి మొదటనుండి మూఁడవపత్త్రిము రెండవపుట యాఱవ పంక్తిలో "శత్రూన్స" అను నక్షరములవఱ కొక్క రీతిగను పిదపఁ జివరవఱకు నొక్క రీతిగను నున్నది. దీనినిబట్టి కీల్హార్నుగారు రెండుభాగములు వేఱువేఱు కాలములందుఁ జెక్కఁబడియుండునని యూహించినారు. ఈయోహ సరియె. కాని యీరెండు కాలములకు నంతరమంత యెక్కువగా నుండదని చెప్పవలసియున్నది. ఏలననఁ బూర్వభాగములోనికథ శక్తివర్మ రాజ్యపాలనారంభమువఱకునున్నది. శక్తివర్మ పన్నెండు సంవత్సరములును విమలాదిత్యుఁడేడే యేడుసంవత్సరములు భూమినేలిరి. రెండవభాగము విమలాదిత్యునిపుత్త్రుఁడగు రాజరాజు రాజ్యకాలములో ముప్పదిరెండవయేటఁ బుట్టినది. కాన నీరెండు భాగములకు నంతరమేఁబది సంవత్సరములకంటె నెక్కువయుండదు. తక్కువయైయుండిన నుండవచ్చును. ఈపాటికాలములో లిపిస్వరూప మంతగా మాఱియుండునా. యని సంశయింపవలసి యున్నది. రెండుభాగములకుఁ గలలిపిభేదము కాలభేదముకంటె లేఖకభేదము ననుసరించి యధికముగాఁ గలిగియుండవచ్చునని నాయభిప్రాయము. పూర్వము శాసనములలోని వంశావతార భాగములు "ముసాయిదా"లుగా ముందు చెక్కించి యుంచికొని దానముచేయు నవసరమునఁ దరవాయి పూర్తిచేయు నాచారమున్నట్లు గనఁబడుచున్నది. ఆప్రకారము ప్రస్తుతశాసనము

1. త్రిభువనాంకుశబిరుదమునకు భారతప్రయోగము. త్రిభువనాంకుశదీప్తినిధీనమ | స్త భువనాశ్రయధర్మధురంధరా | శుభయశఃపరిశోభిత పూర్వదిక్ప్రవిలాసకృపారసబంధురా. (ఆది. ప. 4.278)

యొక్క మొదటినలువదితొమ్మిదిపంక్తులు తొలుత "మునాయిదా"గాఁ జెక్కఁబడియుండి దానకాలమున మిగిలినభాగము లిఖింపఁబడియుండును. ఏఁబదియవ పంక్తినుండియే గండాచార్యులు లిఖించినది. ఈలిపి గండాచార్యులులిఖించిన రాజరాజుకాలమునాఁటి కోరుమిల్లిశాసనపులిపిని [2] బోలియున్నది. మొదటినలువదితొమ్మిదిపంక్తులును వేఱొకలేఖకుఁడు లిఖించియుండును. జయసింహాది శబ్దములలో హకారమునకుబదులు ఘకారమును లిఖించుటచే నీలేఖకుఁడౌత్తర సంప్రదాయాభిలాషియని బుద్ధిపొడముచున్నది. నన్నయభట్టు రచించినగ్రంథము కూడ నీరెండవభాగముమాత్రమే యయియుండును.

భాష. దత్తగ్రామమగు "నందమపూండి" యొక్కహద్దులఁదెల్పుభాగము తప్ప మిగిలినశాసనమంతయు సంస్కృతభాషలో రచింపఁబడియున్నది. సంస్కృత భాగము గద్యపద్యాత్మకముగా నున్నది. లేఖకదోషము లచ్చటచ్చటఁ గొంచె మున్నను కవిత్వము మొత్తముమీఁద నిర్దుష్టమయినదని కీల్హార్న్ గారి యభిప్రాయము.

(ఆంధ్రశబ్దవిమర్శనము.) శాసనమునందలి యాంధ్రశబ్దముల స్వరూపమును గూర్చి యించుక విచారింతము. గ్రామనామములలో నందమపూణ్డి, పెద్ద పూణ్డి మడకుఱితి అను రూపములు విశేషములు. ఇక్కాలమున పూణ్డికి పూఁడియనియును కుఱితికి కుర్తియనియు వాఁడుకగలదు. వీరచోడుని పిఠాపుర శాసనమునందు (హి. శా. 5. 70) పూణ్డిశబ్దము ఉపగ్రామము (సివారు) అను నర్థమునఁ బ్రయోగింపఁ బడినది. "పొలగరుసు" అనఁగా పొలిమేరయని యర్థము. గరుసుశబ్దము సీమార్థమునం దిక్కాలమున నంతగాఁ బ్రయోగింపఁబడుట లేదు. కాని

ఏకభోగంబుగాఁగ నేలేలుగరుసు, గడలిసీమయు గౌతమీగంగమేర
కప్పురపుఁగ్రోవి కాశ్మీరఖండ మవధి, యేలె విశ్వకుటుంబి భీమేశ్వరుండు."
(భీమఖండము. 5. 88)

అని శ్రీనాథుఁడు ప్రయోగించెను.

"గురునకు నాకును బాండవు, లరయఁగఁ గూరిమికిఁ బాత్రమగుదురయైనన్
దురమునఁ జుట్టఱికంబును, గరుసిడికొను టేల కలుగుఁ గౌరవనాథా"
(ద్రోణపర్వము. ఆ. 5. 123)

2. ఇండియన్ ఆంటిక్వరీ. సం. 14. పు. 46.

అనుభారతపద్యమునందు గరుసుశబ్దమునకు మర్యాదార్థము శబ్దరత్నాకరమందుఁ జెప్పఁబడినది. ఆంధ్రపదపారిజాతమునం దీప్రయోగము మోమోటమి యనునర్థమున కుదాహరణముగాఁ జూపఁబడినది. ఇదియే యధికసందర్భోచితముగానున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. ప్రస్తుతశాసనమునందు గరుసుశబ్దము సీమార్థమునందుఁ బ్రయోగింపఁబడినదనుటకు సందేహము లేదు. పొలి "శబ్దము "పొల" యని అకారాంతముగా లిఖింపఁబడినది. ఇది "బలి" శబ్దభవముగా గ్రహింపఁబడుచున్నది. అకారాంతరూపము లేఖకదోషమయి యుండవచ్చునా?[3] పొలిమేర యనఁగా గ్రామదేవతల కర్పింపఁబడు బలి విసర్జించెడిచోటు. బలి సాధారణముగా గ్రామముచిట్టచివర విడుచుట యాచారము. "నడుమ" ప్రథమైకవచనరూపము. మధ్యభాగమని యర్థము. ముయ్యాలికుట్రు" అనఁగా మూఁడు హద్దులు (ఎల్లలు) కూడుచోటు. సాధారణముగా నీశబ్ద మిప్పుడు "ముయ్యాలగుట్ట"యనురూపమున వాడఁబడుచున్నది. వ్యుత్పత్తినిబట్టిచూడ నీరూపమె సాధువుగాఁ దోఁచుచున్నది. "ముయ్యాలి' యనురూపమక్కాలమున వన్యహారములో నుండి పిదపలాక్షణికులచేఁగాని కవులచేఁగాని ప్రస్తుతరూపముగా సవరింపఁబడి యుండిన నుండవచ్చును. "కుట్రు" అన సంయోగస్థానము. కూడుధాతువు వలనఁ బుట్టినదని నాయభిప్రాయము. "గుట్ట" దీనివికారమే యయియుండనోవు. విమలాదిత్యుని కాలమునాఁటి రణస్తిపూఁడిశాసనమునందు(హిం. శా. 6. 347) "ముయ్యాలికుట్టు" "ముయ్యాలకుట్టు"అనియు రెండవకులోత్తుంగ చోళునిచిట్టూరు శాసనమందు (ఇం.ఆం. 14. 55) "ముయ్యాసికుట్రు" అనియు నీశబ్దము ప్రయోగింపఁబడినది.

"తాడ్లజేవ"—తాడిచెట్లజేవ., తాడ్ల, తాళ్లశబ్దమునకుఁ బూర్వరూపముగా నూహింపఁదగియున్నది. జేవశబ్దమునకుఁ బ్రయోగాంతరము స్ఫురింపకున్నది. సందర్భమునుబట్టి దానికి సమూహము అనియర్థము చెప్పికొనవచ్చును. "గొల్లజేవ" "ఏఱువగడ్డయ." వీనియర్థము విచార్యము.

"మట్టితోఁడి." ఇందు తోఁడియనఁగా తోఁడనున్న, కలిసియున్న యని యర్థము చెప్పి కొనవలయును. గడ్డయ, చింతయ, ఇవి గడ్డ, చింతశబ్దముల విశేషరూపములు. యకారమవధారణార్థకమనుట సమంజసముగాఁ గనఁబడదు.

---

3. విజయాదిత్యాష్టమరాజునాటి కలుచుంబఱ్ఱు శాసనములోఁగూడ "పొలగరుసు" అనియే యున్నది. (హిం. శా. 7. 177.)

స్థలనిరూపణము:—రెండేజులనడిమిదేశమునఁ గల నందమపూండియను గ్రామము నగ్రహారముగా రాజరాజు నారాయణుఁడను కవీశ్వరున కిచ్చినట్లు శాసనమునఁ దెలుపఁబడియున్నది. రెండేజులనడిమిదేశమనఁగా గోదావరిజిల్లాలో గౌతమీవైనతేయముల నడుమనున్న అమలాపురముతాలూకాయనియు నందమపూండి యనఁగా నాతాలూకాలోనినందంపూఁడియనియు నూహింపఁదగియున్నది. ఈగ్రామమునకు హద్దులుగాఁ బేర్కొనఁబడిన యితరగ్రామములలో బిల్లెమపెద్దపూండియను గ్రామ మిప్పుడు కృష్ణారాయునిపెద్దపూఁడి యనియు, ముందరము, ముంజవరము, ముంజారము అనియుఁ బిలువఁబడుచున్నవి. తక్కిన గ్రామనామము లిప్పుడు వాడుకలో లేవు. గ్రామము లేనశించెనో లేక నామములు మారెనో తెలియదు.

కథాసంగ్రహము.—శాసనపూర్వభాగమందు శ్రీమన్నారాయణుఁడాది గ రాజరాజు పర్యంతము చాలుక్యవంశావతారము వర్ణింపఁబడినది. విష్ణునాభీసంభూతుఁడగు బ్రహ్మమొదలు జనమేజయునిమనుమనిమనుమఁడగు నుదయనునివఱకు నుండిన పురుషులందరు పేర్కొనఁబడిరి. ఉదయనునియనంతరము ఏఁబదితొమ్మిదితరములవా రయోధ్యాసింహాసనాసీనులయి భూపరిపాలన మొనరించినపిమ్మట విజయాదిత్యుఁడనురాజు విజిగీషుఁడయి దక్షిణాపథమునకుఁ జని యచ్చటరాజ్యముచేయుచుండిన త్రిలోచనపల్లవునితో యుద్ధమొనర్చి నిహతుఁడయ్యెను. అంతర్వత్నియగు నాతనిమహాదేవి పురోహితునితోడ ముడివేము అనునగ్రహారముచేరి యచ్చట విష్ణుభట్టసోమయాజియను బ్రాహ్మణునిచే నతనికూఁతురువలెఁ బెంపఁబడి విష్ణువర్ధనుఁడను కుమారునిఁగనెను. ఆశిశువు మానవ్యసగోత్రహారీతపుత్ర ద్విపక్షగోత్రోచితకర్మలచే సంస్కృతుఁడై దినదినప్రవర్ధమానుఁడగుచు నొక్కతఱిఁ దల్లివలనఁ బూర్వవృత్తాంతమంతయు నెఱింగి చలుక్యగిరికేగి యచ్చటి నందాదేవి నారాధించి కుమారనారాయణమాతృగణముల సంతృప్తులఁజేసి తద్దేవతానుగ్రహంబున శ్వేతాతపత్రైకశంఖపంచమహాశబ్దపాలికేతన ప్రతిఢక్కావరాహలాంఛన పింఛకుంతసింహాసన మకరతోరణ కనకదండ గంగాయమునాది సామ్రాజ్యచిహ్నములం బడసి కదంబగంగాదిపార్థివుల నిర్జించి సేతునర్మదామధ్యస్థమగు సార్ధసప్తలక్షదక్షిణాపథమునంతయు నాక్రమించి యేలెను. చాలుక్యులకుఁ బూర్వ మాంధ్రదేశమొక్కమాత్రమె గాక కర్ణాటద్రావిడ

దేశములు సయితము పల్లవులచేఁ బరిపాలింపఁబడుచుండిన ట్లనేక శాసనములు తెలుపుచున్నవి. పల్లవరాజులలోఁ ద్రినేత్రుఁడు లేక ముక్కంటి యనునతఁడు సుప్రసిద్ధుఁడు. తొమ్మిదిసంవత్సరములకుముందు నేను కడపమండలము జమ్మలమడుగులో నున్నప్పుడు వ్రాసిన యొకచిన్న వ్యాసమున విష్ణువర్ధనుఁడు పుట్టిన ముడివేము అనుగ్రామము జమ్మలమడుగుతాలూకాలోఁ గుందేటియొడ్డున నున్న "పెద్దముడియము" అయి యుండవచ్చునని యభిప్రాయపడియుంటిని. ఇప్పటికిని నాయభిప్రాయ మదియే. విష్ణువర్ధనున కాపేరును హారీతపుత్రగోత్రసంజ్ఞయు మాతామహాసనూనుఁడగు విష్ణుభట్టసోమయాజివలనఁ గలిగెనని యూహింపఁ దగియున్నది. శాసనములోని "దుహితృనిర్విశేష"మ్మను క్రియావిశేషణ మీయూహను బలపఱచుచున్నది. దక్షిణాపథమునకు సేతునర్మదలు దక్షిణోత్తరసీమలు. పూర్వపశ్చిమసముద్రములు పూర్వపశ్చిమసీమలు. ఆదేశమునం దానాఁటి కేడులక్షలయేఁబదివేలగ్రామములు గలవనువ్యవహారమునుబట్టి సార్ధసప్తలక్షమను సంజ్ఞకలిగినది. ఈప్రకారమే పాకానాఁటి కిరువదియొక్కవేలదేశమనియుఁ గమ్మనాఁటికిఁ బదియాఱువేలదేశమనియు సంజ్ఞలుగలవు. షట్సహస్రదేశముకూడఁ గలదు. ఇదియే యాఱువేలవారు పూర్వముండెడిదేశమని నిశ్చయింపఁదగియున్నది.

ఇఁకఁ గథననుసరింతము. విష్ణువర్ధనుఁడాదిగాఁ జాలుక్యరాజులు తొలుత పశ్చిమదేశము నాక్రమించి మహారాష్ట్రదేశములోనున్న కల్యాణపట్టణము రాజధానిగా భూపరిపాలనమొనర్చి క్రమక్రమముగా రాజ్యమభివృద్ధిచేసి తుదకు వేంగీదేశమునుగూడ స్వాధీనముచేసికొనిరి. ఈవిస్తృతరాజ్యమునంతయు నేకఛత్రముగానేలిన సత్యాశ్రయునితమ్ముఁడు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడు తొలుత వేంగీదేశము నన్నగారియాజ్ఞానువర్తియై పాలించుచుఁ దుదకు స్వతంత్రుఁడయ్యెను. నాఁటినుండి చాలుక్యవంశము ప్రాక్పశ్చిమసంజ్ఞలచే రెండుశాఖలుగా విభజింపఁబడియె. కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడు ప్రాక్చాలుక్యవంశకర్త.

శాసనమందు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడాదిగా రాజరాజువఱకు నుండినరాజుల పేరులును వారివారిరాజ్యకాలమును వివరింపఁబడినవి. అవియెట్లన.

1. కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడు 18 సంవత్సరములు రాజ్యము చేసెను. అతని కొడుకు 2. జయసింహుఁడు 33 సంవత్సరములును, అతని తమ్ముఁడు 3. ఇంద్ర

రాజు 7 దినములును, అతని సుతుఁడు 4. విష్ణువర్ధనుఁడు 9 సంవత్సరములును, అతని కొడుకు 5 మంగి యువరాజు 25 సంవత్సరములును, అతని పుత్రుఁడు 6 జయసింహుఁడు 13 వర్షములును, అతని తమ్ముఁడు 7 కొక్కిలి 6 మాసములును, అతనిని బాఱఁదోలి యతని యన్న 8 విష్ణువర్ధనుఁడు 37 వర్షములును, అతని పుత్రుఁడు 9 విజయాదిత్య భట్టారకుఁడు 18 యేండ్లును, అతని తనయుఁడు 10 విష్ణువర్ధనుఁడు 36 ఏండ్లును, అతని సూనుఁడు 11 విజయాదిత్య నరేంద్ర మృగరాజు 48 యేండ్లును, అతని సుతుఁడు 12 కలివిష్ణువర్ధనుఁడు 1½ యేండ్లును, అతని కొడుకు 13 గుణగవిజయాదిత్యుఁడు 44 సంవత్సరములును, అతని భ్రాత యగు విక్రమాదిత్య భూపతి కొడుకు 14 చాలుక్యభీముఁడు 30 సంవత్సరములును, అతని సుతుఁడు 15 కొల్లభిగండ విజయాదిత్యుఁడు 6 మాసములును, అతని సూనుఁడు 16 అమ్మరాజు 7 సంవత్సరములును, అతని పుత్రుఁడు విజయాదిత్యుఁడను బాలుని ద్రోసివైచి 17 తాడపుఁడు 1 మాసమును, అతని యుద్ధమందు జయించి చాలుక్యభీముని తనయుఁడు 18 విక్రమాదిత్యుఁడు 11 మాసములును, పిమ్మట తాడపరాజ సుతుఁడగు 19 యుద్ధమల్లుఁడు 7 సంవత్సరములును, అతని దేశమునుండి వెడలఁగొట్టి యితర శత్రువుల నిర్జించి అమ్మరాజు తమ్ముఁడు 20 రాజభీముఁడు 12 సంవత్సరములును, అతని సూనుఁడు 21 అమ్మరాజు 25 సంవత్సరములును, అతని సవతి తల్లి కొడుకు 22 దానన్నపతి 3 సంవత్సరములును భూపరిపాలన మొనర్చిరి. దానార్ణవుని (దానన్నపతి) యనంతర మిరువదియేడు సంవత్సరములు దైవదుశ్చేష్టచే వేంగీదేశ మనాయకమయ్యెను. తదనంతరము దానరాజు తనయుఁడు 23 శక్తివర్మ శత్రులను జయించి రాజ్యము స్వాధీనము చేసికొని 12 సంవత్సరములు పాలించెను. అతని యనంతరమ మతని తమ్ముఁడు 24 విమలాదిత్యుఁడు 7 సంవత్సరములు రాజ్య మేలెను. విమలాదిత్యునకు రవికుల లక్ష్మి యనందగు కుందవయందు రాజరాజు అను సుతుఁడు గలిగెను. ఆరాజరాజు 944 (వేదాంబురాశినిధి) శక సంవత్సరములు గతించిన పిమ్మట ననఁగా 945 సంవత్సరమున సూర్యుఁడు సింహరాశి యందుండఁగా నుత్తరాభాద్రానక్షత్రయుక్త కృష్ణద్వితీయా గురువారమున వణిజ్లగ్నమందుఁ బట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యె.

ఇచ్చటఁ గొంచెమాగి పై వ్రాయఁబడిన గ్రంథమునందలి విశేషములు సంగ్రహముగా విమర్శింతము. చాలుక్యభీముఁడు చాలుక్యరాజులలో సుప్రసిద్ధ

లగు వారిలో నొకఁడు. ఈతఁడే గోదావరి జిల్లాలోఁ జామర్లకోటకుఁ జేరి యున్న భీమవర గ్రామమునందు భీమేశ్వరునిఁ బ్రతిష్ఠించెను. ఈదేవునకుఁ జాలుక్య భీమేశ్వరుఁడనియు, గ్రామమునకుఁ జాలుక్య భీమవరమనియుఁ బేళ్లు కూడఁ గలవు. పంచారామములలో నొకటియగు భీమారామమను క్షేత్ర మిదియె. (శ్రీనాథుని భీమఖండముఁ ఆ. 4 చూచునది.) కొన్ని శాసనములలో దాననృపతి 30 సంవత్సరములు రాజ్య మొనర్చినట్లున్నది. కాని పెక్కు శాసనములలో నీశాసనమునం దున్నట్టులే దానరాజు మూఁడేండ్లు మాత్రమె దేశపరిపాలన మొనర్చినట్లును బిదప 27 సంవత్సరములు రాజ్యము నాయకమైయుండినట్లును జెప్పఁబడి యున్నది. దీనినే విశ్వసింపఁదగియున్నది.—

అనాయకశబ్దార్థ వివరణ మెక్కడను జేయఁబడి యుండ లేదు, చోళ రాజు లిక్కాలమున వేంగీదేశము నాక్రమించికొని యున్నట్లు చోళచరిత్రమును దెలుపు కొన్ని పుస్తకములలో నున్నది. ఇందునకు నిదర్శనముగ గంజాము జిల్లాలో మహేంద్రగిరి శిఖరముమీఁదఁ జోళులనాఁటి చిన్న శాసన మొక్కటి యున్నదఁట. దానికి మించి మఱియే యాధారములును వేంగీదేశమునఁ గానరావు. మహేంద్రగిరి శాసనముం బట్టి దానార్ణవుః పిదపఁ జోళులీదేశము నాక్రమించిరను కొన్నను శక్తివర్మ వారలఁ బారఁదోలి రాజ్యమును దిరుగ సాధించుకొన్నట్లుస్పష్టముగా నీ శాసనము చాటుచున్నది. శక్తివర్మ తమ్ముఁడగు విమలాదిత్యుఁడు చోళ రాజగు రాజరాజకూఁతువివాహమగుటకూడఁ జాలుక్యులు చోళులతోఁ బోరి గెల్చిరనియె ధ్రువపఱచుచున్నది. ఈ దేశమునందు విజయుఁడగు రాజు విజితుఁడగు నాతనికూఁతుఁ బెండ్లియాడుట సుప్రసిద్ధమగు నాచారమయి యున్నది గాని తద్విపరీతాచార మశ్రుతపూర్వము.మన రాజరాజు కొడుకు కులోత్తుంగ చోళుఁ చోళసింహాసనమునకై తనతోఁ బెనఁగిన చోళులజయించి యాదేశ మాక్రమించి చోళ వేంగీదేశముల నేకచ్ఛత్రముగా నేలితొలుతఁజోళులు వేంగీదేశము నాక్ర

4 రాజరాజునకు విజయాదిత్యుఁడను తమ్ముఁడుండినట్లును అతఁడు కులోత్తుంగ చోళుని ప్రతి నిధిగాఁ గొంతకాలము వేఁగిదేశమును బాలించినట్లును వీరచోళుని పిఠాపురశాసనము (హిం. శా. 5. 70) వలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. రాజరాజునకుఁ దమ్ముఁడుండినట్లు భారతమునందలి "సత్యాశ్రయకులశేఖర। నిత్యోదయ, రాజరాజనృప సుకవిజన। స్తుత్యమహాగుణవిమలా। దిత్యాగ్రతనూజ విమలధీః మణీయా" (ఆ.ప. 4. 172) అను పద్యముకూడఁ దెలుపుచున్నది. రాజమహేంద్రవర రాజరాజుచేఁ గట్టింపఁబడినది. ఇందునకుఁ బ్రమాణము. "రాజమహేంద్రపురస్థాత రాజనరేంద్రుఁ డెక్కువ తాతయే విభునకు" (కావ్యాలంకారచూడామణి, ఆ 1. 4.)

మించిన నాఁటి ఋణము ద్విగుణముగాఁదీర్చెను. విమలాదిత్యుని దేవియగు కుందవ్వ రాజరాజను చోళరాజు కూఁతురు. ఆ రాజరాజునామమే మన రాజరాజున కిడి యుండురు. ఈపేరు తత్పూర్వముచాళుక్య రాజులలో నెవ్వరికి లేదు.

నారాయణ కవికి రాజరాజు నందమపూండి గ్రామమును దానముచేసె నని తెలుపుట యీశాసనముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము. ఈకవి హారీతసగోత్రుఁడు; అపస్తంబ సూత్రుఁడు; అతని తల్లి సామెకాంబ; తండ్రి అకలంకాశంకనామాత్యుఁడు; పితామహుఁడు, కంచెనార్యుఁడు; ప్రపితామహుఁడు కంచెన సోమయాజి. ఈకవి సంస్కృత కర్ణాట ప్రాకృతపైశాచి కాంధ్రభాషలయందుఁ గవిరాజశేఖరుఁ డను ప్రతీతిని గాంచుటయగాక కవీభవ్రజాంకుశాష్టాదశావధారణ చక్రవర్తి సరస్వతీ కర్ణావతంసేత్యాది బిరుదముల నందినాఁడు. ఏతత్కవినామాంకితము లగు గ్రంథము లేవియు నింతవఱకుఁ గానరాలేదు. శ్రీమదాంధ్ర భారతారంభమునందు

"ధరామరవంశ విభూషణుండు నా। రాయణభట్టువాఙ్మయధురంధరుఁడుం దనకిష్టుఁడుఁ సహా। ధ్యాయుఁడు నైనవాఁ డభిమతంబుగఁ దోడయి నిర్వహింపఁగ॥" అని నన్నయభట్టారకునిచేఁ జెప్పఁబడిన నారాయణభట్టితఁడే యనుటకు సందేహము కానిపింపదు. ఇమ్మహాకవి కర్ణాటభాషయందుఁ గూడఁ బ్రౌఢకవి యఁట. పూర్వకాలమునం దాంధ్రకర్ణాటములయందు సమానముగాఁ గవిత్వము చెప్పెడువారు పలువు రుండిన ట్లగపడుచున్నది. పూర్వ చాళుక్య రాజ్యము ప్రత్యేకముగా విభజింపఁబడకముం దాంధ్రకర్ణాట దేశములు రెండును జాళుక్యుల యేలుబడికి లోఁబడి యుండుటంబట్టి యక్కాలంబున నీరెండు దేశంబులకు సంబంధ మెక్కువగా నుండి యచ్చటి వారిచ్చటికి నిక్కడి వారక్కడకును దఱుచుపోవుచుండుటచే నుభయభాషలయందుఁ బాండిత్యముండినవా రనేకు లుండినట్లు తోఁచుచున్నది. పూర్వచాళుక్యరాజ్య మేర్పడినపిదపఁగూడ నిప్పటి హైదరాబాదురాజ్యములోఁ జేరియున్న తెలుఁగు దేశమంతయుఁ బశ్చిమచాళుక్య రాజ్యములోఁ జేరియున్నది. కావున నాంధ్రకర్ణాటుల కత్యంత సంబంధము చాళుక్యరాజ్య కాలమునందుఁ గలిగియుండెను. సుప్రసిద్ధకర్ణాట కవియగు నాగవర్మ తన జన్మభూమి వేంగీదేశమని ఛందోంబుధిలోఁ దెలిపె. ఇటీవల సుప్రసిద్ధాంధ్రకవులలో నాచనసోముఁడు పాల్కురికి సోముఁడును గన్నడమునందు సమితము కవులే. సకలభాషావాగనుశాసనబిరుదాంకితుఁడగు నన్నపార్యుఁడు గూడఁ గన్నడమునఁ గవితచెప్పఁ గలిగియుండెనని నిరాక్షేపముగాఁ జెప్పనొప్పు.

శాసనకాలము.—రాజరాజు పట్టాభిషేకదినము క్రైస్తవమానముచే 1022 సంవత్సరమున ఆగస్టు 16 వ తేదియు, నందంపూఁడిదానదినము 1063 సంవత్సరమున నవంబరునెల 28 వ తేదియు నగునని కీల్హార్ను గారు నిర్ణయించినారు.

కావ్యకర్త.—శాసనకావ్యమును రచించినకవి నన్నియభట్టుగా నిందుఁ జేర్కొనఁబడిన సకలభాషావాగనుశాసనుఁడగు నన్నయభట్టారకుండు. నన్న శబ్దము పూర్వమికారాంతముగాఁ బ్రయోగింపఁబడుచుండి నట్లిందువలనఁ గనఁబడుచున్నది. నన్ని నారాయణుఁడనుచో విశేషణముగా వాడఁబడినది. నన్ని చోడుఁడను నప్పుడుగూడ విశేషణముగనే గ్రహింపవలయును. నన్ని శబ్దమునకుఁ గన్నడభాషయందు బ్రియము, సుందరము అనియర్థము. అరవమునందు నన్బుశబ్దమునకును గూడ నిదియే యర్థము. తెలుగున ననుపుశబ్దమునకు నీశబ్దమునకు సాజాత్య మూహ్యము.

చాలుక్యరాజరాజు నందంపూఁడిశాసనము. (శ. స. 966.)

(౫౨ వ పుట కెదురుగ)

మూలము.

మొదటి పత్రము.

1. శ్రీధామ్నః పురుషోత్తమస్య మహతో నారాయణస్య ప్రభో ర్నాభీ పంకరుహా ద్బ(భూ)వ

2. జగత స్స్రష్టా స్వయంభూ స్తతః। జజ్ఞే మానససూను రత్రి రితి య స్తస్మా న్మునే రత్రిత స్సోమో వం(శ)

3. కర స్సుధాంసు(శు) రుదిత శ్శ్రీకంఠచూడామణిః ॥ తస్మా దాసీ త్సుధా సూతే ర్బుధో బుధనుత స్తతః। జాతః

4. పురూరవా నామ చక్రవర్తీ సవిక్రమః ॥ (2) తస్మా దాయు రాయుషో నహుషః। నహుషా ద్యయాతి చక్రవ

5. ర్తీ వంశకర్తా। తతః ప్రాచీశః ప్రాచీశా త్సైన్యయాతి(ః)। సైన్య యాతే ర్హయపతి [1] ర్హయ

6. పతే స్సా(ర్వ)భౌమః। సార్వభౌమా జ్జయసేనః। జయసేనా న్మహా భౌమః। మహాభౌమా

7. దైశానకః। ఐశానకా త్క్రోధానః। క్రోధానా ద్దేవకిః। దేవకే రిచుకః। రిచుకా [2] దృక్షకః। ఋ

8. క్షకా న్మతివరః। సత్రాయోగ [3] యాజీ సరస్వతీనదీనాథః। తతః కాత్యాయనః। కాత్యాయనా న్నీలః।

9. నీలా ద్దుష్యంతః। తత్సుతః। ఆర్యః। గంగా యమునాతీరే యదవచ్ఛి న్నమ్ నిఖాయ యూపా న్క్రిమశః। కృ

10. త్వా తథా స్వ(శ్వ)మేధా న్నామ మహాకర్మ భరత ఇతి యో లభ తః [4] (3). తతో భరతా ద్భూమన్యుః। భూమన్యో స్సుహోత్రః।

11. సు(హో)త్రా ద్ధస్తీ। హస్తినో విరోచనః। విరోచనా దజమీఢః అజమీఢా త్సంవరణః। సంవర(ణ)స్య

---

1. తి:।హ. 2. ఋభుకః।రిభుకా. 3. వరస్సత్రిమోగ. 4. త.

---

12. తపనసుతాయా స్తపత్యా శ్చ సుధన్వా। సుధన్వనః పరిక్షిత్ । పరిక్షితో
భీమసేనః। భీమసేనా త్ప్రదీ

13. పనః। ప్రదీపనా శ్చ[5]ంతనుః। శంతనో ర్విచిత్రవీర్య్యః। విచిత్రవీర్య్యా
త్పాండురాజః॥ పుత్రా స్తస్య చ ధ

14. ర్మ్మజభీమార్జ్జున నకులసహదేవాః । పంచేంద్రియవత్ పంచ స్వ
విషయగ్రాహిన స్తత్ర॥ (4)
ప్రవిత్తం।

15. (యే) నాదాహి విజిత్య కా(ఖా)ండవ మఘో గాండీవినా వజ్రిణాం యు
ద్ధే పాశుపతా స్త్రిమ(ం)ధకరిపో శ్చాలాభిదై

16. (త్యా) స్సహసా [6] నింద్రార్ద్ధాసనమధ్యరోహి జయినా యత్కాలికే
యాదికా న్హత్వా స్వైర మకారి

17. (వం)శవిపినచ్ఛేదః కురూణాంవిభోః॥ (5) తతోర్జ్జునా దభిమన్యుః।
అభిమన్యో(ః) పరిక్షిత్ (1)

18. పరిక్షితో జనమేజయః। జనమేజయాత్ క్షేముకః । క్షేముకా న్నరవా
హనః। నరవా

19. హనా శ్చ తానీకః । శతానీకా దుదయనః॥ తతఃపరంతత్ప్రభృతి ష్వవ
చ్ఛిన్నసంతానే ష్వయోధ్యాసింహా

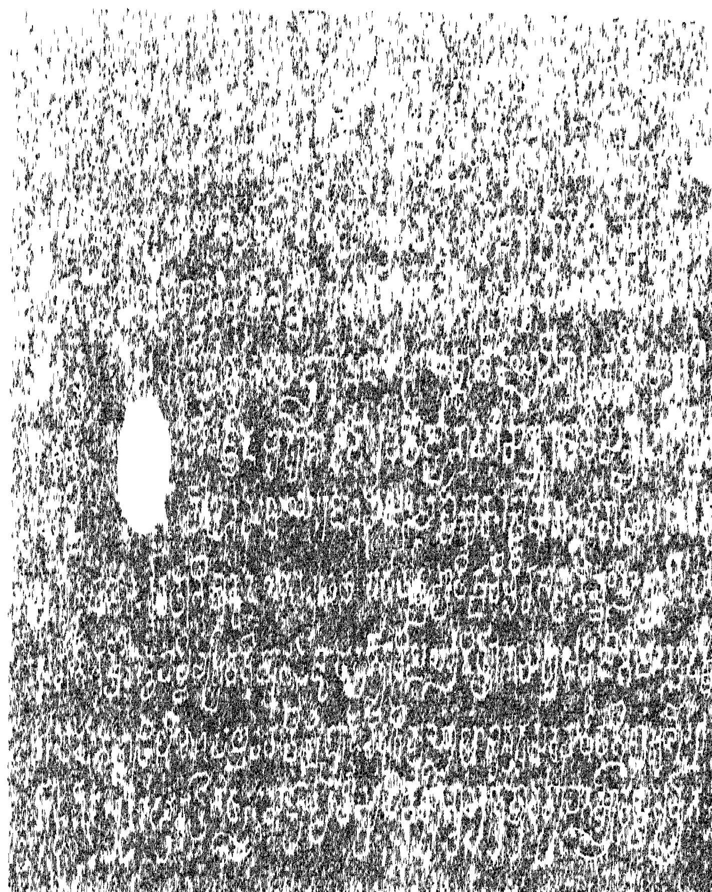
20. సనాసీనే ష్వేకా(ద్నా) [8]షష్టిచక్రవర్త్తిషు గతేషు తద్వంశ్యో విజయా
దిత్యో నామ రాజా విజిగీషయా దక్షి

21. (ణా)పథం గ(త్వా) త్రిలోచనపల్లవ మధిక్షిప్య దైవదురీహయా లోకాం
తర మగమత్ । తస్మి న్నంకులేపు

22. (రోహి)తేన సా(ర్ద్ధ మ)ంతర్వ్వత్త్నీ తస్య మహాదేవీ ముడివేము నా
మాగ్రహార ముపగమ్య శద్వా స్తవ్యేన

---

5. చ్ఛం. 6. హూన్ । ఇంద్రా. 7. చ్ఛ. 8. ష్వేకోన.

చాలుక్యరాజరాజు నందంపూండిశాసనము. (శ. స. 977.)

అ (2)

(56 వ పుట కెదురుగ)

చాళుక్యరాజరాజు నందంపూడిశాసనము. (శ. స. 976)

ఇ (2)

(57 వ పుట కెదురుగ)

రెండవ పత్రము, రెండవపుట.

---

23. విష్ణుభట్టసోమయాజినా దుహిత్త్రి (తృ) నిర్విశేష మభిరక్షితా సతీ విష్ణువర్ద్ధన న్నామ ప్రసూయ। తస్యచకు

24. మారకస్య మానవ్యసగోత్ర హారీతీ పుత్రద్విపక్షగోత్రక్రమోచితాని కర్మ్మాణి కారయిత్వా తమ వర్ద్ధయత్। సచ మా

25. (తాృవిది) తవృత్తాంత స్సన్నిగ్గత్య చలుక్యగిరౌ నందాం భగవతీం గౌరీ మారాధ్య కుమార నారాయణ మాతృగణాన్ సంత్త్రి[9](ప్పృ్య)

26. (శ్వే)తాతపత్త్రైకశంఖపంచ మహాశబ్దపాలికే (త) న్రప్రతిథక్కా-వరాహ లాంఛనపింఛకుంతసింఘా(హా)సన

27. మకరతోరణ కనకదండ గంగాయము (నా) దీని స్వకులక్రమాగతాని (ని)క్షిప్తా నీవ తత్సాంబ్రా[10]

28. జ్యచి(హ్నా)ని సమాదాయ కదంబగంగాదిభూమిపా న్నిర్జిత్య సేతున ర్మ్మదా మధ్యం సార్ద్ధ

29. స ప్తలక్షం దక్షిణాపథం పాలయామాస॥ శ్లోకం(కః)। తస్యాసీ ద్విజ యాదిత్యో విష్ణు

30. వర్ద్ధనభూప తేః । పల్లవాన్వయజాతాయా మహాదేవ్యాశ్చ నందనః॥ (6) తత్సుతః పౌలకేశివల్లభః। తత్పుత్రః

31. కీర్త్తివర్మ్మా। తస్య తనయః। స్వస్తి। శ్రీమతాం సకలభువనసంస్తూయ మాన మానవ్యసగోత్రాణా*(ం) హా

32. రీతీపుత్రాణాం కౌశికీవరప్రసాదలబ్ధరాజ్యానాం మాతృగణపరిపాలితానాం స్వామిమహాసేనపా

33. దానుధ్యాతానాం భగవన్నారాయణప్రసాద సమాసాదిత వరవరాహ లాంఛనే క్షణక్షణవశీకృతారా(తి)

మూడవ పత్రము. మొదటిపుట.

---

34. మండలానా మశ్వమేథావభృత (థ) స్నాన పవిత్రీకృతవపుషాం చాలు క్యానాం కుల మలంకరిష్ణో స్సత్యాశ్ర

---

9. సంత. 10, త్సామ్రా.

35. యవల్లభేంద్రస్య భ్రాతా కుబ్జవిష్ణువర్ధనో ష్టాదశ వర్షాణి వేంగిదేశ
మపాలయత్ । తదాత్మజో జయసింహ (హ)

36. వల్లభ(ః)[11] త్రయ స్త్రింశతం। తదను జేంద్రరాజ స్సప్త దినాని । తత్సుతో
విష్ణువర్ధనో నవ॥ తత్సూను ర్మంగియు

37. వరాజః పంచవింశతిం। తత్పుత్రో జయసింహ (హ) వల్లభ స్త్రయోదశ।
తదవరజః కొక్కిలి ష్షణ్మాసాన్ । తస్య

38. జ్యేష్ఠో భ్రాతా విష్ణువర్ధన స్త ముచ్చాట్య స ప్తత్రింశతం । తత్పుత్రో
విజయాదిత్యభట్టారకో ష్టాద

39. శ। తద[12]నుజో విష్ణువర్ధన ష్షట్త్రింశతం । తత్సూను ర్విజయాదిత్య
నరేంద్ర మృగరాజ శ్చాష్టా

40. చత్వారింశతం । తత్సుతః కలివిష్ణువర్ధనో ద్వ్యర్ధవర్షం । తత్సుతో
గుణగ విజయాదిత్య

41. శ్చతు శ్చత్వారింశతం । తద్భ్రాతు ర్విక్రమాదిత్య భూపతే స్తనయ
శ్చాలుక్యభీమ స్త్రింశతం । తత్సుతః కొల్ల

42. బిగండవిజయాదిత్యః షణ్మాసాన్ । తత్సూను రమ్మరాజ స్సప్తవర్షాణి ।
తత్సుతం విజయాదిత్యం బా

43. ల ముచ్చాట్య తాడపో మాస మేకం । తం జిత్వా యుధి చాలుక్యభీమ
తనయో విక్రమాదిత్య ఏకాద

44. శమాసాన్। తత్తా[13]డపరాజసుతో యుద్ధమల్లః స్స[14]ప్తవర్షాణి। తం
యుద్ధమల్లం పరిహృత్య దే

మూడవపత్రము, రెండవపుట,

---

45. శా త్పిష్ట్వేత శేషా మపి శాత్రవాణాం। క్ష్మా మమ్మరాజానుజ రాజభీమో
భీమ స్సమా ద్వాదశ రక్షతి స్మ॥ (7)

46. తత్సూను ర్వినతారాతి రమ్మరాజో నృపాగ్రణీః । పంచవింశతి వర్షాణి
వేంగిభువ మపాలయత్॥ (8) ద్వైమాతు

---

11. భ స్త్రయ. 12. తత్తనుజో. 13. తతస్తాడప. 14. స.

చాళుక్యరాజరాజు నందంపూఁడిశాసనము. (శ. స. 976.)

3 (ఆ)

(58 వ పుట కెదురుగ)

3 (ఇ)

(59 వ పుట కెదురు)

47. రో మ్మనృపతే ర్ద్వానన్నృపో రాజభీమనృపతనయః। విద్యాకలాపచతురః। చ[15]తురంతధరా మశా త్సమా స్తి

48. స్మి॥ (9) అనుదానార్ణవా ద్దా[16]స్మీ ద్దివము శ్చేష్టయా తతః। సప్త వింశతి వర్షాణి వేంగీమహీ రనాయకా॥ (10)

49. అత్రాంతరే దానన రేంద్రసూను శ్రీశ క్తివర్మాణ సురరా ట్సద్ధర్మా। య శ్శౌర్యశక్త్యా వినిహత్య

50. శత్రూ న్స ద్వాదశాబ్దా న్నమరక్ష దుర్వీం॥ (11) తత స్తదనుజో వీరో విమలాదిత్యభూపతిః। మ

51. హీమండలసామ్రాజ్యప్రాజ్యలక్ష్మీ మ్ముదా దధాత్॥ (12) తేజో యదీయ మఖులక్షితిపాలమాలిమాలా స్వభా

52. దమలరత్నరుచిచ్ఛలేన। పాతిస్మ సప్త స సమా స్సకలాం ధరిత్రీం భీమప్రతాపమహితో బిరుదాంకభీమః॥ (13)

53. తస్మా ద్విమలాదిత్యా ద్రవిళకులల ప్మ్యశ్చ కుందవమహాదేవ్యాః। [17] నిజగుణవశీకృతాఖిలరాజన్యో రాజరాజవిభు ర

54. జని॥ (14) య స్సోమవంశతిలకః శకవత్సరేషు వేదాంబురాశినిధివ ర్తిషు సింహగే ర్కే। కృష్ణద్వితీయదివసో త్త

55. రభాద్రికాయాం వారే గురో ర్వణిజిలగ్నవరే భిషిక్తః॥ (15) ఇంద్రో యథా దివ ముదారయశ [18] స్తథోర్వీం శౌర్యేణ

నాలుగవపత్త్రము, మొదటిపుట.

---

56. శ (శ్వ) దఖిలా మభిరక్షితుం యః। శ్రీవిష్ణువర్ధనన్నృపో మకుటం పరార్ధ్యం మూర్ధ్నా దధా న్మణిమయూఖవి

57. భాసితాశం॥ (16) సంరక్షతి క్షితితలం క్షుపితారివర్గే మార్గేన యేన నయశాలిని మానవేన[19]। ప్రీతాః

58. ప్రజా(నిజపవి)త్రచరిత్రతో యైః ప్రక్షాలయంతికలికాలకలంకపకః(కం)[20]॥ సన్మార్గేన [21] కులం కలాగమ

15. చతురశ్చతురంత. 16. దా 17. కుందవాదేవ్యాః. 18 శాస్త. 19. శ్రీమచ్చళుక్యవంశశి । ఖామణిమనుమార్గ రాజకంఠీరవ ... (భార. ఆ. ప. 3. 1.) 20. ఘనదురితానుబంధ కలికాలజదోషతుషారసంహతిం। దనయుదయప్రభావమునదవ్వ గజో పిజగజ్జనానురం। జనమగు... (భార. ఆ. ప. 1. 5) 21 సన్మార్గేణ.

59. (ప)రిజ్ఞానేన(కుర్వ్వ)న్ ధియం దీనానాథజనార్త్థితార్త్థ నివహత్యాగేన లక్ష్మీం స్తి(స్థి)రాం । సంపూర్ణ్ణామలచంద్రికా
60. (విశ)దయా కీర్త్యా జగద్గీతయా యో దిక్చక్ర మలంకరోతి సుతరాం చాలుక్యచూడామణిః ॥ (18)[22]యస్యస్ఫారభుజా
61. కృపాణదళితా రాతిభకుంభస్థల ప్రోన్ముక్తామలవృత్త మూక్తాచయ స్సంగ్రామరంగాంతరే । ధత్తే వీ(ర)
62. రసక్రియాభినయనప్రస్తావనా లక్షితాం వీరశ్రీర (చి) తాంజలిప్రవిసర త్పుష్పోపహారశ్రి
63. యః[23] ॥ (19)[24] పిత్రో ర్వ్వంశగురూ బభూవతు రలం యస్య స్ఫుర త్తేజసా సూర్య్యాచంద్రమసా నిరస్తతమసా
64. (దే)వౌ జగచ్చక్షుషీ। దంష్ట్రాకోటిసము ద్ధృతాఖిలమహీచక్రం మహ త్క్రీడయా విష్ణో రాదివరాహరూపము
65. భవ ద్వ్యాసనే లాంఛనమ్॥ (20) స సర్వ్వలోకాశ్రయ శ్రీవిష్ణువర్ద్ధ నమహారాజాధిరాజో రాజపరమేశ్వరః పర
66. మభట్టారకః॥ పరమమాహేశ్వరః పరమబ్రహ్మణ్యః శ్రీరాజరాజదేవో రెండేఱులనడిమి విషయనివా
67. సినో రాష్ట్రకూటప్రముఖాన్ కుటుంబినః సమాహూయ మంత్రిపురోహిత సేనాపతిహై[25] వరాజదౌవారిక
68. ప్రధానసమక్షం మిత్థ మాజ్ఞాపయతి యథా[26] ॥ హారీతగోత్రో హరిమూర్త్తి రాపస్తంభ[27] ద్విజశ్రేష్ఠవిభు

నాలుగవపత్రము, రెండవపుట.

69. ర్వ్వినీతః । సదా పురోడాశపవిత్రవక్త్రో విద్యావనభూ త్కుంచెనసోమ యాజీ॥ (21) తస్య శ్రీమా

22. ఆశ్రితపోషణంబున ననంతవిలాసమునన్ ,మనీషి వి । ద్యాశ్రమతత్త్వవిత్త్వమున దానగు ణాభిరతిన్ సమస్తవ । ర్ణాశ్రమధర్మ్మరక్షణ మహామహిమన్ మహినొప్పుసర్వలో । కాశ్రయుఁడాదిరాజనిభుఁడత్యకలంకచరిత్ర సంపదన్ (భార. ఆ. ప. 1. 6)

23. యమ్. 24. ఘో। రాజిముఖోపలబ్ధ విజయప్రమదాశ్రితబాహుదండ. (భార. ఆ. ప. 1. 161.) 25. యువరాజ. 26. మంత్రిపురోహిత సేనాపతిదండనాయకదౌవారిక మహాప్రధానానంత సామంతవిలాసినీపరివృతుండయి. (భార. ఆ. ప. 1. 8. వచనము.) 27. స్తంబ.

చాళుక్యరాజరాజు నందంపూడిశాసనము. (శ. స. 973)

4 (అ)

(60 వ పుట కెదురుగ)

చాళుక్యరాజరాజు నందంపూండిశాసనము. (శ. స. 976.)

4 (ఇ)

(61 వ పుట కెదురుగ)

70. న్ హిమకరకరప్రస్ఫురత్కీర్త్తిరాశే రాసీ త్సూనుః సకలవిదుషా మం
చితః కంచెనా

71. ర్య్యః । యమ్ మన్యంతే యమ మరిగణాః కామధేనుం కవీంద్రాః
క్రీడారామం పరమసుహృదో (జీ)

72. వితం బంధువర్గాః॥ (22) తస్యాత్మజో మహాత్మా సమజని శో[28] చాంజ
నేయ ఇతి విదితః । ప్రజ్ఞాజితవాచస్ప

73. తి రకలంకాశంకనామాత్యః॥ (23) తస్యచ సుధర్మ్మపత్న్యా గుణశా
లిన్యా శ్చ సామెకాంబాయాః । అభ

74 (వ) దను (స్తై)తజగదుపకరణో నారాయణ స్తనయః॥ (24) యః సం
స్కృతకర్ణ్ణాటప్రాకృతపైశాచి

75. కాంధ్రభాషాసు । కవిరాజశేఖర ఇతి ప్రథితః సుకవిత్వవిభవేన॥ (25)
కవీ న్మనీషాలవ

76. దుర్వ్విదగ్ధాన్ మనోహరాభి ర్న్నిజసూక్తిభి ర్య్యః । కుర్వ్వ న్న
గర్వ్వా న్పటుభి ర్బిభర్త్తిః[29] కవిభవజ్రాంకుశనా

77. మ సార్థ్థమ్॥ (26) తస్మై సకలజగదభినుతగుణశా(లి)నే సరస్వతీకర్ణ్ణా
వతంసా యాష్టాదశావధారణచక్ర

78. వర్త్తినే నన్ని నారాయణాయ భవద్విషయే నందమపూణ్డినామ గ్రా
మో గ్రహారీకృత్య సోమగ్ర

79. హణనిమిత్తే ధారాపూర్వ్వక మస్మాభి స్సర్వ్వకరపరిహారేణ దత్తమితి[30]
విదితమస్తువః॥ అస్య సీమా

80. నః ॥ పూర్వ్వతః ఇయ్యూరియుంబిల్లెమపెద్దపూణ్డియుం బొలగరుసున
పల్లమున కొండియగుంట

81. నడుమ సీమా॥ ఆగ్నేయతః ఇయ్యూరియుం బిల్లెమపెద్దపూణ్డియు నెర
పులయుం బొలగరు

82. సున ముయ్యలికుట్టు సీమా। దక్షిణతః ఇయ్యూరియు నెరపులయుం బొల
గరుసున తాడ్లఱ్ఱే

83. వ సీమా। నైరృత్యతః ఇయ్యూరియు నెరపులయు ముందరమునయుం
బొలగరుసున ముయ్యలికు

---

28. శో. 29. బిభర్త్తి. 30. దత్తఇతి.

84. ట్రుసీమా। పశ్చిమతః ఇయ్యూరియు ముందరమునయః మడకుటితియుం బొలగరుసునముయ్యాలి
85. కుట్రుసీమా। వాయవ్యతః ఇయ్యూరియు మడకుటితియుం బిల్లెముపెద్ద పూణ్డియుం బొలగరుసున
86. ముయ్యాలికుట్రున గొల్లజేవ సీమా। ఉత్తరతః ఇయ్యూరియుంబిల్లెముపెద్ద పూణ్డియుం బొలగరు
87. సున(యే)ఉవగడ్డయ సీమా । ఐశాన్యతః ఇయ్యూరియు బిల్లెముపెద్ద పూణ్డియుంబొలగరు
88. సున మట్టింకోడితాటియూర్ద్ధ చింతయ సీమా॥ అస్యోపరి న కేనచి ద్బాధా కరణీయా। యః క
89. రోతి స పంచమహాపాతకయుక్తో భవతి॥ తథా చోక్తం భగవతా వ్యాసేన॥ స్వదత్తం పరదత్తం వా యో
90. హరేత వసుంధరాం షష్టిం వర్షసహస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే క్రిమిః॥ (27) బహుభి ర్వ్వసుధాదత్తాబహు
91. భి శ్చానుపాలితా। యస్య యస్య యదా భూమి స్తస్య తస్య తదా ఫలమ్ (28) ఇతి॥ ఆజ్ఞప్తి రస్య
92. కటకాధ [31] రాజః కావ్యానాం కర్త్తా నన్నియభట్టో లేఖకో గండా చార్య్యః॥ ద్వాత్రింశత్తమే విజ
93. యరాజ్యవర్షే వర్ధ(మా)నే కృత మిదం శాసనః[32]॥

జయంతి - రామయ్య.

31. కాధిరాజః. 32. శాసనమ్.

చాళుక్యరాజరాజు నందంపూడిశాసనము. (శ. స. 976.)

5

(62 వ పుట కెదురుగ)

ప్రకృతిశాస్త్రములు—వానియభివృద్ధి.

విద్య కళయని, శాస్త్రమని రెండు తెఱంగులు. చిత్రలేఖనము, శిల్పము మొదలగునవికళలు. వైశేషికము, న్యాయము, మీమాంస మొదలగునవి శాస్త్రములు. మన ప్రాచీనులు చిరకాలముక్రిందటనే, న్యాయవైశేషికాది శాస్త్రములను రచించి, అప్పటికిఁ దమకుఁగల జ్ఞానమునువినియోగించి, ప్రకృతి పదార్థముల స్వభావము,స్వరూపముల విషయమై యాయా శాస్త్రములలోఁ జర్చించిరి. మనవారివలెనే, ద్వీపాంతరస్థులగు పాశ్చాత్యపండితులుగూడ నీ శాస్త్రములలోఁ గొంతవఱకుఁ బరిశ్రమము చేసియుండిరి. కాని, వీరు, అల్పసంతుష్టులును వేదాంతవాదులునగు మనవారివలెఁ దమకప్పుడు గలిగిన యసంపూర్ణజ్ఞానముతోఁ దృప్తినొందక, శాస్త్రాభివృద్ధికిఁగాను, ఎందఱో తమతమ ధనమును, ఆయువును ధారవోసి, పట్టుదలతోఁ బనిచేసి, కాలక్రమమునఁ గ్రొత్తక్రొత్త సంగతులను గ్రహించి, భూగోళశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, భూశాస్త్రము, జీవశాస్త్రము, మొదలగు క్రొత్త శాస్త్రములను నెలకొల్పి, లోకమునకు మహోపకారము నొనర్చిరి. వీనినే ప్రకృతి శాస్త్రములందురు.

ఈప్రకృతి శాస్త్రాంశముల నన్నిటినిఁ జిన్నవ్యాసములో సవిస్తరముగ వివరించుట కవకాశము లేదు. కాఁబట్టి, ముఖ్యాంశములను మాత్రము కొన్నిటి నిందు సంక్షేపముగ వ్రాయఁబూనితిని.

పూర్వకాలమునందు మనుష్యులు తమ సహాయార్థము కొన్ని పనిముట్లను వాడుకొనుచుండిరి గాని వానిని శాస్త్రానుసరణముగాఁ బరీక్షించి యుండలేదు. అట్టి పరీక్ష ప్రథమమున నిరువదిరెండు శతాబ్దములక్రిందట ఆర్కిమెడీసు అను సిసిలీద్వీప వాస్తవ్యునిచేఁ జేయఁబడెను. ఇతఁడు తులాదండము మొదలగు నాని విషయమైన సమవస్థితిని విచారణచేయుటయే గాక క్రొత్తపనిముట్లు కొన్నిటిని నిర్మించెను. ఇంతేగాక నీటిలో ముంపఁబడిన వస్తువులు తమకు సమాన పరిమాణముగల నీటినిఁ దొలఁగించుననియు, నీటిలోఁదేలు వస్తువులు తమ భారమునకు సమానమైన భారముగల నీటినిఁ దొలఁగించుననియు విశదీకరించెను.

ఆర్కిమెడీసు కాలము తరువాత సుమారు 1800 సం॥ ల వఱకుఁ బైనిఁ జెప్పఁబడిన యంశములను గూర్చి చర్చ జరుగలేదు. కనుకనే పాశ్చాత్యులు గ్రీకు దేశీయుఁడైన ఆరిస్టాటిలు అను వేదాంతశాస్త్రిజ్ఞుని యొక్క యభిప్రాయముల నామోదించుచుండిరి. ప్రతివస్తువునకు బరువుగాని చులకఁదనముగాని సహజ గుణము గనుక భారమైనవి క్రిందుగాను జులకనైనవి మీఁదుగాను నుండునని ఆరిస్టాటిలు చెప్పెను. ఈకారణముచేతనే చులకనైన వస్తువులకంటె భారమైనవి భూమివైపు శీఘ్రముగాఁబడునని పూర్వులు నమ్మిరి.

గెలిలియో (1564-1642) అను ఇటాలియాదేశీయుఁడు 16 వ శతాబ్దమునఁ బీజాపట్టణమున నొక పెద్దసభ గావించి పై యభిప్రాయము సరియైనది కాదనిబోధించెను. నిదర్శనమునకుఁగాను అతఁడా పట్టణములో నొకవైపునకుఁ గొంచమొరిగి యున్న గోపురమునెక్కి దాని శిఖరమునుండి పౌనుగుండు నొక దానిని నూరుపౌనులగుండు నొక దానిని నొక్కక్షణమందే విడిచెను. ఆ రెండు గుండ్లును భూమిని నేకముహూర్తమందే చేరి తాఁకెను. ఈ ప్రయోగము చూచినవారిలోఁ గొందఱు తమ మొదటి నమ్మకము తప్పని యొప్పుకొనిరి. తక్కిన వారు పూర్వాభిప్రాయమును మార్చుకొనుట కియ్యకొనని వారగుటంజేసి యింటికిఁబోయి యారిస్టాటిలు వ్రాసిన దానినిఁ బునః పఠనముచేసి తమ కన్నులారఁజూచినది యసత్యమని భ్రాంతిపడియుండిరి. గెలిలియో యిట్టి సులభమైన ప్రయోగముచేసి వాయు నోదనము (Pressure of air.) వలని యాటంకము కలుగని యెడల వస్తువులు భూమికి నొకేక్షణమున వచ్చి చేరునని సిద్ధాంతము చేసెను.

మఱియు భూమివైపు పడుచున్న వస్తువులకు గతివేగము (Velocity) ప్రతిక్షణమధికమగుచున్నదనియు, ఏవస్తువయినను ఒకనిమిషమున కొకయడుగుదూరము పడినయెడల రెండునిమిషములకు నాలుగడుగులదూరము పడుననియుఁ గని పెట్టెను. ఈప్రమాణము కనఁబఱచుటకు నతఁడొకబల్లను నేటవాలుగానుంచి దానిపైనొక గుండును జారవిడిచి యదిపడుచున్న కాలనిర్ణయము చేయుటకై యొకకుండలో నీళ్లుపోసి దానియడుగున నొకచిన్న రంధ్రముచేసి యాగుండు ఒక యడుగుదూరము పడునంతలోఁ గుండనుండికారిన నీటినిఁదూఁచెను. అట్లనేగుండు నాలుగడుగులు పడినంతలోఁ గారిననీటినిఁగూడఁ దూపఁగా నది మొదట కారిన దానికంటె రెండింతలు తూగెను. దీనినిబట్టి మొదటికాలముకంటె రెండవది రెండింతలని తెలిసికొనెను.

ఇంతేగాక యేవస్తువయినను గొంతయెత్తుననుండి పడినప్పుడు భూమిని నెంతవేగముతో వచ్చిచేరునో యంతవేగముతో దానిని భూమినుండి పైకివిసరిన యెడల నదిమొదటి యెత్తునకేయెగయుననియు, నేవస్తువయినను జలించుటకుఁ బ్రారంభించినయెడల నిరోధము లేకున్నచోఁ దానుపొందినవేగముతోఁ దిన్నని మార్గమున నిరంతరము పోవుచుండుననియు గెలిలియో సిద్ధాంతపఱచెను ఇట్లు గెలిలియో పూర్వసిద్ధాంతములను గల్లోలపఱచి యాకాలపుశాస్త్రజ్ఞులబుద్ధిని నవీనమార్గములయందుఁ బ్రసరింపఁజేసెను.

ఈమహాస్నీయునిచే విమర్శింపఁబడిన సూత్రియొక యంశమును జెప్పవలసి యున్నది. ఇతఁడు బాల్యమందొకనాఁడు పీజానగరమున నొకదేవాలయములోఁ బ్రార్థనచేయుచుండ వెలిఁగించి విడిచినతరువాత లాంతరొకటి వ్రేలాడుచు నూఁగుచుండుటనుజూచి, అది యొకనిమిషమునకు నెన్నిపర్యాయము లూఁగునోయని నిదానించెను. అప్పుడతనికిఁగల గడియారము తన చేతినాడియే. దీనినిబట్టి లాంతరెక్కువబారుగా నూఁగినను దక్కువబారుగా నూఁగినను నొకసారి యిరుప్రక్కలఁబోవుటకు నొకేకాలమవునని కనిపెట్టి, ఏవస్తువయినను ఒకదారమున వ్రేలాడఁగట్టియూఁచిన దానియూఁగుటనుబట్టి కాలనిర్ణయము చేయనగుననియు, దారము పొడవయినకొలఁది నొకసారి యిరుప్రక్కల నూఁగుటకు హెచ్చుకాలము పట్టుననియు నుదహరించెను.

17 వ శతాబ్దమున న్యూటను అనునతఁడు గెలిలియో యొక్కసిద్ధాంతములను బలపఱచి యేవస్తువునకయినను దనకున్నస్థితిని మార్చుకొనుశక్తి సహజధర్మముగాదనియుఁ జలింపని యేవస్తువయినను గదలునట్లు చేయుటకుఁ బ్రోత్సాహకశక్తి యుండవలెననియు, అట్లావస్తువు కదలునపుడు ఆశక్త్యతిశయమునుబట్టి యావస్తువునకు గతివేగమేర్పడి యది నిరంతరము ఆశక్తికిలోనయి చలించుననియు, రెండువస్తువు లొకదానినొకటి తాఁకినపుడు మొదటిది యెంతశక్తితో రెండవదానినిఁ దాఁకునో అంతశక్తితోనే రెండవదిగూడ మొదటిదానినిఁ దాఁకుననియు వెల్లడిచేసెను.

ఈ సిద్ధాంతములఁబట్టి గ్రహములమార్గములు తిన్నగానుండక ప్రతిక్షణము మార్పుపొందుటకుఁ గారణము తెలిసికొనవచ్చును. ఈయంశము పరీక్షించుటకుముందు ఖగోళశాస్త్రము న్యూటను కాలము నాఁటికెట్టి స్థితిలోనున్నదో విమర్శింతము.

ప్రాచీనులు ద్వాదశరాసులు సూర్యచంద్రులు గురుశుక్రాది పంచగ్రహములు మొదలగు వానియొక్క పరిచయమును గలిగియుండిరి. ఆగ్రహసంచారములఁ గనిపెట్టి కాలనిర్ణయముచేయఁ బ్రయత్నించుటచే ననేకఖగోళసిద్ధాంతములు పుట్టెను. సూర్యచంద్రనక్షత్రములు తూర్పుననుదయించి పడమట నస్తమించుచు భూమినిఁజుట్టి వచ్చుచుండుటచే భూమి అంతరాళమున వ్రేలాడుచున్నదనియు, అది గుండ్రముగా నున్నదనియు, దానిపరిమాణము కనిపెట్టవచ్చుననియు నూహించిరి.

రెండవ శతాబ్దమున టాలమీ అనునతఁడు భూమి బ్రహ్మాండమునకు మధ్యస్థమై యున్నదనియు, నితర గ్రహములన్నియు దానిఁజుట్టి వలయాకారమయిన కక్ష్యల (Orbits) గుండనిరోధములేనివై తిరుగుచున్నవనియు స్థిరపఱచెను. ఈసిద్ధాంతము పాశ్చాత్యులచే 1300 సం॥ వఱకు నంగీకరింపఁబడెను. మనపూర్వుల సిద్ధాంతముగూడ నించుమించుగా దీనినిఁ బోలియున్నది. పిమ్మట కొపర్నికసు (1473-1543) అనువాఁడు సూర్యునికిఁ జలనము లేదనియు, భూమిబ్రహ్మాండమునకు మధ్యస్థముగా నుండలేదనియు, సూర్యునిచుట్టు గ్రహములన్నియుఁ దిరుగుచున్నవనియుఁ గొన్నిగ్రహముల కక్ష్యలు భూమియొక్క కక్ష్యకంటె సూర్యునికిసమీపమనియు సిద్ధాంతపఱచి గ్రహముల స్తంబము వక్రగతి మొదలగువానిని శాస్త్రసమ్మతముగాఁ జేసెను. ఇంచుమించుగా నీసిద్ధాంతమును మనపూర్వులలో ఆర్యభట్టు అనునతఁడు చిరకాలము క్రిందటనే చెప్పెను. గెలిలియో కొపర్నికసుయొక్క సిద్ధాంతమును బోధించుచు, 1610 సం॥ దూరదర్శిని యంత్రము నొకదానినిఁజేసి సూర్యునియందు నల్లనిమచ్చలున్నవనియుఁ, జంద్రునియందుఁ గొండలున్నవనియు, గురునకి నాలు గుపగ్రహములున్నవనియు, శుక్రునికి వృద్ధిక్షయములున్నవనియుఁ బ్రజలకుఁ గనఁబఱచు సిద్ధాంతమును బలపఱచెను. అందుచేత నతఁడు డెబ్బది సం॥ ల వయస్సుగలవాఁడై రోగపీడితుఁడైయున్నను వానిని రోమకపురీ మతాధికారులు వారిమతవిరుద్ధ సిద్ధాంతమును బోధించినందుకుఁగాను దండింపఁదలఁచి వానినిఁ గుటుంబజనమునుండి యెడఁబాపి చెఱసాలలోఁబెట్టి 'నీవిప్పుడైన నీవిరుద్ధ సిద్ధాంతములను సవాసనగా విడిచెదనని మాయందఱయెదుటఁ గరారుచేసినయెడల నిన్నుహింసింపక విడిచి పెట్టెద''మని యాజ్ఞాపింపఁగా నతఁడు తత్కాలోచితముగా ''నన్ను క్షమింపుఁడు. ఇటపైనీ సిద్ధాంతమును వెల్లడిచేయఁబోనని''పలికి వారికంధఱికి భూమియందు సాగిలఁబడి మ్రొక్కి లేచుచున్న

ప్పుడు తనపాదతలముచే భూమినిఁదట్టి "అయిననది చలించుచునే యున్న" దని మెల్లగా నుచ్చరించెను.

గెలిలియో సమకాలీనుఁడగు కెప్లరు అనునతఁడు గ్రహములయొక్క కక్ష్యలు (Orbits.) దీర్ఘవర్తములనియు (Ellipse), ఆదీర్ఘవర్తములలో సూర్యుఁడు కేంద్రమందుండి (Focus,) గ్రహముల నాకర్షించుటచే వాని గతుల యందు మార్పు కలుగుననియు, సూర్యునకు బహుదూరముగనుండు గ్రహముల గతివేగము తక్కువగా నుండుననియు, నేగ్రహమునకైనను గతివేగవర్గను (Square of velocity.)దద్గ్రహమునకును సూర్యునికినిగల దూరముచే గుణించిన లబ్ధమొక్కటియేయనియుఁ గనిపెట్టెను.

ఖగోళశాస్త్రమీస్థితిలో నుండఁగా 1687 సం॥న న్యూటను మహాశయుఁడు భూమికి నాకర్షణశక్తి యున్నదనియు, నందుచేఁ జంద్రుఁడు భూమిచుట్టు వల యాకారమైన కక్ష్యగుండఁ దిరుగుచున్నాఁడనియు సమర్థించి చంద్రునికి భూమి కినిఁ గల దూరము లెక్కించెను. ఇంతేగాక యట్టి యాకర్షణశక్తి గ్రహము లన్నిటి కిని సూర్యునకును బ్రపంచమందుండు నన్ని వస్తువులకును గలదనియు, నాశక్తి యాయావస్తువులకుఁ గల దూరవర్గ(Square of distance,) అధికమైన కొలఁదిఁ దగ్గుచుండుననియు సిద్ధాంతము చేసెను. దీని సహాయముననే భూమి గుండ్ర ముగా లేదనియు ధ్రువములయందుఁ గొంచెము నొక్కి వేయఁబడినట్లున్నదనియు వక్కాణించెను. మఱియు న్యూటను సమకాలీనుఁడగు హాలీ అను నతఁడు 1682 వ సం॥ నఁ గనఁబడిన తోఁకచుక్క గూడ (దీనినే మనము 1910 వ సం॥ చూచితిమి) దీర్ఘవృత్తమునఁ బోవుచు 75 సం॥ ల కొకమాఱు మనకగుపడునని లెక్కించెను.

1781 వ సం॥ న హెర్షలు మహానుభావునిచేఁ బోల్పఁబడిన యురేనసు అను క్రొత్తగ్రహము గణితశాస్త్రజ్ఞులచే నియమింపఁబడిన స్థానమునకుఁ గాక దానికి కొద్ది దూరమునఁ గనఁబడుచుండుటచే నాగ్రహము నాకర్షించు మఱి యొక గ్రహముండవలయునని యూహించి దీనికిని సూర్యునకును గల దూరమును దీని గరిమను ఆకాశమున నిది గోచరమగు స్థానమును లెక్కించి 1846 సం॥ సెప్టెంబరు తే 23 దిని దీనిని వెదుకగా నియమితస్థానమున నిది కనఁబడెను. దీనికి నెప్ట్యూను అను పేరిడిరి. ఇట్టి నిదర్శనములచే న్యూటను సిద్ధాంతములకుఁ బ్రాబల్యము హెచ్చెను.

ప్రాచీనులు గ్రహసంచారములను బట్టి కాలనిర్ణయము చేయుచుండిరని పైనిఁ జెప్పఁబడెను. 1492 సం॥ న కొలంబసు అమెరికాఖండము కనిపెట్టిన పిమ్మట నావికులు వర్తకవ్యాపారముమీఁద మహా సముద్రములు దాఁటి దూరదేశ యాత్రలు చేయ నారంభించిరి. వారు సముద్రమధ్యమం దున్నప్పుడు కాలము సరిగాఁ దెలియుటకై 1675 సం॥ న గ్రినిసు అను పట్టణమున నక్షత్రశాల నొకటి స్థాపించి నావికుల కుపయోగించు పంచాంగములను బ్రకటించుచుండిరి. వీనిని బట్టి చూడ ఖగోళశాస్త్రాభ్యాసమువలనఁ మనకుఁ గలిగిన మేలింతయని చెప్పఁజాలము.

గెలిలియో కనిపెట్టిన దూరదర్శిని యంత్రమును నవీనులు మిక్కిలివృద్ధి పొందించి దానిసహాయమున గ్రహబింబములను శోధించి చంద్రునియందు గాలిగాని నీరుగాని లేదనియు, నంగారకునియందు వాయువు మేఘములు ఉన్నను అదిదట్టమైన మంచుచేఁగప్పఁబడి వాసయోగ్యముకాదనియుఁ గనిపెట్టిరి. సూర్యబింబమునిట్లు పరీక్షించినచో దాని ధ్రువములనుండి మధ్యభాగము వఱకుఁ బుట్టుచుఁబోవుచునున్న యనేకములైన నల్లని మచ్చలుగానవచ్చును. ఈమచ్చలు 11సం॥ లకొకమా రదృశ్యమగుచుఁ దిరిగి క్రమక్రమముగా నభివృద్ధి నొందుచుండును. వానిలోఁగొన్ని పెద్దవి దినమునకు 8000 మైళ్లు వేగముతోఁ బరుగిడుచుండును. ఈమచ్చలు విశేషముగాఁ గనఁబడినప్పుడు సూర్యునివేడిమి తగ్గిమనభూమియందనావృష్టి కలుగునని కొందఱు భ్రాంతినొందిరిగాని అందుకుఁ దగినంత నిదర్శనము లేదు. సూర్యునియందు మిగులపెద్దమచ్చలు పుట్టినప్పుడు సూర్యునిబింబమునందనేకాణువులు వెలువడి దిక్కులయందే వ్యాపించి యతివేగముతో భూమినిఁదట్టి దాని అయస్కాంతశక్తి (Magnetism) యందు మార్పులు కలుగఁజేయును. ఈ కారణముననే 1905 సం॥ న సూర్యునియం దైరోపాఖండమునొక పెద్దమచ్చ కానవచ్చినప్పుడు భూమియందంతటను గొన్నిగంటలవఱకుఁ, దంత్రీవార్తలుసంపుటకు వీలులేక పోయెను.

పూర్ణగ్రహణము పట్టినప్పుడు సూర్యుని బింబముచుట్టు కాంతిపుంజములు వెలువడుచుండును. ఇందుఁ గొన్నియక్కడక్కడ గులాబిరంగు గలవియై యొకానొకప్పుడు రమారమి రెండుమూఁడు లక్షలమైళ్ల వఱకు వ్యాపించును. ఇవి జ్వలించుచున్న హైడ్రోజను (Hydrogen) కాల్సియము (Calcium) హీలియము (Helium) మొదలగు మూలద్రవ్యములవలనఁ గలుగుచున్నవి. సూర్యుని

యందున్న మూలద్రవ్యములను శాస్త్రజ్ఞులు ఎట్లు కనుఁగొనిరో కాంతి స్వభావ మెట్టిదియో యించుక విమర్శింతము.

మనము నేత్రములను గొంచెముమూసి వెలుతురును జూచినయెడల నది బహుసూక్ష్మములై ప్రకాశమానమైన సూటిగానుండు గీతలవలెఁ గానవచ్చును. ఆగీతలగుండఁగాంతి ప్రసరించుచున్నదనుటకనేకప్రమాణములు కలవు. ఈకారణమునుబట్టి న్యూటను మహాశయుఁడు కాంతిదాయకమగు ప్రతివస్తువునుండియు బహుసూక్ష్మము లయిన కణములు వెలువడి నలుదిక్కులఁ దిన్నని మార్గముల నతివేగముతోఁ బోవుచున్నవని యభిప్రాయపడెను. ఈ సిద్ధాంతము వలన ననేకాంశములు సమర్థింపఁ బడకుండుటచే 19-వ శతాబ్దమున యంగు, ప్రెనెలు, మొదలగు ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు దాని నంగీకరింప లేదు. ఒక చెఱువునందు నిశ్చలముగా నున్న నీటిమీఁద మనమొక చిన్నరాతిని విసరినయెడల నారాయి నీటికిఁ దగిలినస్థలముచుట్టు గుండ్రములైన చిన్నచిన్న యలలుపుట్టి చాలదూరము వ్యాపించును. అటువలెనే సర్వవ్యాపకమయి బ్రహ్మాండమంతయు నావరించుకొని యున్న యాకాశముయొక్క యణువుల పరిస్పందము (Vibration) చేఁ బుట్టిన చిన్నచిన్న యలలగుండఁ గాంతి మనలను జేరుచున్నదనియుఁ గాంతి యొకవిధమైన శక్తి (Energy) యనియు యంగు మొదలగు వారి యభిప్రాయము.

స్వచ్ఛమైన యద్దపుముక్కలవంటి రెండు టూర్మలీను అను ఖనిజము యొక్క ముక్కలను మన కంటియెదుట నొకదాని వెనుక నొకటి సమముగా నుంచి వానిగుండ నొక కిరణమును బోనిచ్చిన యెడల వెలుఁగు కొంచెము తక్కువయి కానవచ్చును. ఆ ముక్కలలోఁ గంటికి దగ్గఱగా నున్నదాని నడ్డముగాఁ ద్రిప్పిన వెలుఁగు గానరాదు. ఈ ప్రయోగమునుబట్టి యాకాశముయొక్క యణువుల పరిస్పందము (Vibration) రెండు విధములైనదనియు నది కిరణము ప్రసరించుచున్న మార్గమునకు నడ్డముగా నుండుననియుఁ గనిపెట్టఁబడెను. త్రిభుజాకారముగల యొకయద్దపుఁ బట్టకము (Prism) గుండఁగాంతిరేఖలు పోయి యొక తెల్లని తెరమీఁదఁ బడినప్పుడు తెరమీఁద నింద్రధనస్సువలె నేడు రంగులయొక్క పఙ్క్తి యొకటి గనఁబడును. ఈరంగుల పఙ్క్తికి (Spectrum) అనిపేరు. కాంతి యేదైన నీ పట్టకముగుండఁ బోవునప్పుడు ప్రతికిరణము వేరువేరు రంగులుగల యనేకసూక్ష్మకిరణములుగా విభజింపఁబడును. ఈ సూక్ష్మకిరణములాపట్టకమందు సమముగా వంపఁబడక పోవుటచే నొకదాని వెనుక

నింకొకటి తెరమీఁదఁబడి యొకరంగుల పఙ్క్తి నేర్పరచును. ఇట్టి ప్రయోగ ములవల్లఁ బ్రతికాంతి రేఖయు నేడుభిన్న రేఖలసమ్మేళనమునఁ గలుగు చున్నదను టకు సందియము లేదు.

ఈరంగుల పఙ్క్తినిఁజక్కఁగాఁ బరీక్షించుటకుఁగాను గాంతివిభాజకయం త్రము (Spectroscope) నొక దానినిఁ గనిపెట్టిరి. ఈ యంత్రముతో సూర్య రశ్మిచేఁ గలిగినరంగుల పఙ్క్తిని శోధించిచూడ దానియందనేక నల్లని గీతలు గాన వచ్చును. దీపపుఁగిరణములచేఁ గలిగిన రంగులపఙ్క్తియందు గీతలు కానరావు. దీపము వెలుఁగుచున్నప్పుడు దానియం దుప్పుపొడిని వేసిన నదివాయురూపము చెందును. దానినుండి వచ్చుకాంతి నీ యంత్రమునఁ బరీక్షించిన యెడల దాని రంగుల పఙ్క్తియందు స్వర్ణవికారములైన రెండురేఖలు స్ఫుటముగాఁ గాన వచ్చును. ఆ యుప్పునుండి వచ్చుచున్న కాంతికంటె నెక్కువ ప్రకాశమానమైన మఱియొక దీపపుఁగాంతిని దానిగుండఁ బోనిచ్చి పిమ్మటఁ గాంతివిభాజక యంత్ర మునుబట్టి పరీక్షించిన యెడల నీ రేఖలుకనఁబడక యవియుండుచోట రెండు నల్లని గీతలు కానవచ్చును. దీనినిఁబట్టి చూడ నాయుప్పు ఆదీపపుఁగాంతినుండి యీ రేఖలనిచ్చు కిరణములను హరించుటచే మొదటి ప్రకాశమానమైన రేఖలుపోయి వానిస్థానమందు నల్లని గీతలు కనఁబడుననియు నా కాంతియే లేనప్పుడు ఆ కిరణ ములను దానే ప్రసరింపఁజేసి యీ రేఖలనిచ్చుననియుఁ దోఁచుచున్నది. ఈ రేఖల సంఖ్యయు అవి కనఁబడు స్థలమును ఒక్కొక్క మూలద్రవ్యము (Element) నకొక్కొక్క విధముగా నుండుటచే వానినిబట్టి, పరీక్షింపఁబడు వస్తువునందుండు మూలద్రవ్యములను గనిపెట్టవచ్చును. సూర్యబింబము నావరించుకొని యున్న హైడ్రొజను, హీలియము మొదలగువాయువులు అతని కిరణములలోఁ గొన్ని టిని హరించుటచే వానిరంగుల పఙ్క్తియందు నల్లని గీతలగపడుచున్నవి. ఈగీత లేవస్తువుయొక్క కిరణములచేఁ బోఁగొట్టఁ బడుచున్నవో కనుఁగొని సూర్యబింబ మునందుండు మూలద్రవ్యములన్నియు భూమియందుండునవియే యని సిద్ధాంత పఱచిరి.

మనమొక గంటను వాయించినప్పుడు ఆగంటయొక్క యణువులు పరి స్పందమునుబొంది దానిచుట్టునున్న గాలియందుఁ జిన్నయలలు పుట్టించును. ఈ యలలు మనచెవితాఁకుటచే మనకు ధ్వని యను జ్ఞానముకలుగును. అటువలె నే యొకఱ్ఱైలుబండి యీఁలవేసినప్పుడు కూడ నీ యలలుపుట్టి మనశబ్దేంద్రియ

మును జేరి మనకాజ్ఞానము నిచ్చును. ఈ రైలుబండి మనలను సమీపించుచున్న కొలఁది నాయలలు అనేకములు మనచెవినిఁ దాఁకుటచే నాధ్వని స్ఫుటముగాను బిగ్గరగాను వినఁబడును. అది దూరముగాఁ బోవుచుండినయెడలఁ గొన్నియలలు మనచెవినిఁ జేరలేక ధ్వని హీనమవును. కావున రైలుబండి యెంతవేగముతో మనలను సమీపించుచున్నదో లేదా దూరముగాఁ బోవుచున్నదో ధ్వనిని బట్టి యే మనము చెప్పఁగలము. అటువలనే చలించుచున్న యేనక్షత్రమైనను భూమిని సమీపించుచున్నయెడల నదిమిగుల స్ఫుటముగాఁ గనఁబడి దూరముగాఁ బోవుచున్నప్పుడు సూక్ష్మమై పోవును. అట్టి నక్షత్రకిరణములను గాంతి విభాజక యంత్రమునఁ బరీక్షించునపుడు దానియందగపడు గీతలు పూర్వస్థానములయం దుండక కొంచెము ప్రక్కకుఁబోవుటను బట్టియు స్ఫుటముగాఁ గనఁబడుటను బట్టియు ఆనక్షత్ర మెంతవేగముతో భూమివైపు వచ్చుచున్నదో లేదా దూరముగాఁ బైకిఁబోవుచున్నదో కనిపెట్ట వచ్చును. (సశేషము.)

ఆ. నరసింహము.

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్త్రికానుబంధము.

పరిషన్నిబంధనలు.

I. పేరు.—ఈ సంఘమునకు "ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు" (Telugu Academy) అని పేరు. శ్రీ పిఠాపురము రాజాగారగు శ్రీ రాజారావు కుమార వేంకటమహీపతి సూర్యారావు బహద్దరుగారును, శ్రీవేంకటగిరి రాజాగారగు మహారాజా సర్ వెలుగోటి శ్రీ రాజగోపాల కృష్ణ యాచేంద్ర బహద్దరు కె. సి. ఐ. ఇ., పంచహజారీ మన్సబ్దార్ గారును, దీనికిఁ బ్రతిష్ఠాపకులు.

II. దీని ప్రధాన వ్యవహారస్థానము మదరాసులో నుండవలెను.

III. ప్రయోజనములు.—తెలుఁగు భాషను, వాఙ్మయమును అభివృద్ధినొందించుటయు, ఆవిషయమునఁ బరిశ్రమ చేయువారలకుఁ బ్రోత్సాహమొసంగుటయు నీ పరిషత్తుయొక్క ప్రయోజనములు. ఈ పనిని నెఱవేర్చుటకై యవలంబింపఁదగు మార్గములలోఁ గొన్ని యీక్రిందఁ బొందుపఱుపఁబడుచున్నవి:—

i. తెలుఁగుభాషలోని పదములకు వ్యుత్పత్తి మొదలగువానిని నిరూపించుచు లక్ష్యసహితముగ నర్థమును వివరించు సర్వాంకషమగు నిఘంటు వొకటి రచించి ప్రచురించుట;

ii. తెలుఁగుభాషకు సజాతీయేతరభాషలతోఁగల సాదృశ్యములను సాకల్యముగ నిరూపించుచు నొకవ్యాకరణమును రచించిప్రచురించుట;

iii. ఆధునికశాస్త్రగ్రంథరచనయందుఁ బ్రయోగించుటకునై పారిభాషిక పదములను నిర్ణయించి వివరించు నొక శబ్దకోశమునుసిద్ధముచేయుట;

iv. ఆంధ్రదేశప్రాచీనచరిత్రాంశపరిశీలనకుఁ బ్రోత్సాహమొసంగుటయు, లభ్యము లయినవానిలో మిక్కిలి విశ్వసనీయములైన యాధారముల సాహాయ్యమున సవిస్తరముగాఁ దెలుఁగుదేశముయొక్కయుఁ బ్రజలయొక్కయుఁ జరిత్రమొకటి రచించి ప్రచురించుటయు;

v. సర్వ విషయములను గుఱించి చేయఁదగు గ్రంథరచనకుఁ బ్రోత్సాహమొసంగుట;

vi. ఆంధ్రభాషలోని మంచిగ్రంథములఁ బండితపరిష్కారము చేయించి నిర్దుష్టముగఁ బ్రచురించుట;

vii. తెలుఁగుభాషకును వాఙ్మయమునకును సంబంధించిన విషయములను జర్చించునొక పత్త్రికను బ్రకటించుట;

viii. తెలుఁగు వాఙ్మయమునకు సంబంధించిన విషయములను గుఱించి చర్చించుటకుఁగాను సాంవత్సరిక సభలనేర్పాటుచేయుట;

ix. తెలుఁగు సాహిత్యవిషయమునఁ బరీక్షలఁగావించి పారితోషికములను,సాహిత్యపట్టములను, యోగ్యతాపత్త్రికలను, నొసఁగుట;

x. ఒకపుస్తక భాండాగారమును స్థాపించి సాగించుట.ఇందుఁబ్రధానముగాఁదెలుఁగు గ్రంథము లుండవలయును; వ్రాఁతప్రతులుఁగూడనుండవలయును;

xi. తెలుఁగుభాషయొక్కయు వాఙ్మయముయొక్కయు నభివృద్ధికి నుపచరించు నన్నికా ర్యములను జేయుట ;

విశేషము.—ద్రవ్యసంపత్తిని స్థితిగతుల ననుసరించి పైఁజెప్పిన మార్గములను గాలక్రమమున నవలంబించి కొనసాగింపవచ్చును.

IV. సంఘస్వరూపము.—ఈ పరిషత్తునకు స్థాపకులు, ఉద్ధారకులు, పోషకులు, యావ జ్జీవ సభ్యులు, సాధారణ సభ్యులు, గౌరవార్థ సభ్యులును, సభ్యులుగానుందురు.

పరిషత్తుయొక్క మూలధనమునకు

(1) రు 5,000 లకుఁ దక్కువకాని మొత్తము నిచ్చువారు ఉద్ధారకులు.

(2) రు 1,000 లకుఁ దక్కువకాని మొత్తము నిచ్చువారు పోషకులు.

(3) రు 100 లకుఁదక్కువకాని మొత్తమునిచ్చువారు యావజ్జీవ సభ్యులు.

(4) రు 6 లకుఁ దక్కువకాని సంవత్సరపుఁ జందానిచ్చువారు సాధారణ సభ్యులు.

(5) సాహిత్యాతిశయకారణమునఁగాని, గ్రంథరచనకారణమునఁగాని, యితర కారణములచేఁగాని, తెలుఁగు వాఙ్మయమున కుపకార మొనరించి నట్లెంచి కార్యనిర్వాహకసభవారు సభ్యులుగా గ్రహించినవారు గౌరవార్థ(honorary) సభ్యులు.

V. పదునెనిమిది సంవత్సరములకు లోఁబడని వయస్సుగల వారెల్ల నీ పరిషత్తులో సభ్యులుగా నుండనర్హులు. సభ్యుఁడుగాఁ గోరు ప్రతి మనుష్యుఁడును బరిషత్తులో సభ్యులుగానున్న యిద్దరు ప్రస్తావన (nomination) చేసినమీఁదటఁ గార్యనిర్వాహకసభ్యులలో నధికసంఖ్య గలవారు తాము స్వయముగా సభకువచ్చియైనను, లేనిచోఁ దమకుఁ బ్రతినిధులుగాఁ బరిషత్తులో సభ్యులుగానుండు మఱియొకరినిబంపి వారిద్వారమునైనను, అంగీకరించినయెడలఁ బ్రవేశముఁ గాంచును.

VI. కార్యనిర్వాహకసభ— పరిషత్తులోని సభ్యులెన్నుకొనునట్టి యేఁబదిమంది సభ్యులు కార్యనిర్వాహకసభ (senate) గా నేర్పడి పరిషత్తుయొక్క కార్యముల నిర్వహించు చుండవలయును. కార్యనిర్వాహక సభాసదులు మూఁడు సంవత్సరముల వఱకును అధికారమునందుందురు. అనంతరము వీరినే మఱల నెన్నుకొనవచ్చును. మధ్యకాలమున నేర్పడు ఖాళీలు భర్తీచేయుటకుఁగావలసిన సభ్యులను మిగిలిన కార్యనిర్వాహక సభ్యులెన్నుకొన వలయును ; ఇట్లేర్పడినసభ్యుల వ్యవహితానంతరమున జరుగు కార్యనిర్వాహక సభసాధారణనియమనము (general election) వఱకును అధికారములో నుండవలయును. పారిషదులు కార్యనిర్వాహక సభవారిలో నొకరిని అగ్రాసనాధిపతిగను, మువ్వురను గార్యదర్శులుగను నియమించుకొనవలెను. అగ్రాసనాధిపతిరానిసభలో, సభవారు తమలో నొకరిని దాత్కాలికాగ్రాసనాధిపతిగా నెన్నుకొనవలయును. కార్యనిర్వాహక సభవారియాలోచన లోనికి వచ్చు ప్రతివిషయమును సమావేశమయియున్న సభ్యులలో నెక్కువమంది యభిప్రాయానుసారముగఁ దీర్మానింపఁబడవలయును. సభ్యులు రెండుపక్షములల్లో

రెండుపక్షములును సమానసంఖ్యగల వయినప్పుడు అగ్రాసనాధిపతి యభిప్రాయము ఏపక్షముం డునో యాపక్షానుసారము తీర్మానింపఁ బడవలయును. ఎన్నుకొనిన సభ్యులుగాక ప్రతిష్ఠాపకులును ఉద్ధారకులును గార్యనిర్వాహక సభయందు అధిక సభ్యులుగా నుండవలయును. ఇట్టి యధిక సభ్యులలో నెవరైనను సభకు స్వయముగా రాలేనప్పుడుకార్యనిర్వాహకసభలోఁ జేరియుండని పరిషత్సభ్యులలో నొకరినిఁదమకుఁ బ్రతినిధిగా నియమించి కొనవచ్చును.

VII. పరిషత్తుయొక్క ప్రయోజనములను నెఱవేర్చుటకు వలయునధికారమెల్ల కార్యనిర్వాహకసభవారికిఁ గలదు.

VIII. కార్యస్థానమునఁబనిచేయవలసిన వారిని నియమించుటకును, వారికి వేతనముల నిర్ణయించుటకును, వాఙ్మయ సంబంధమయిన పనిచేయుటకొఱకుఁ బండితుల నేర్పాటు చేయుటకును, వారి కీయవలసిన పారితోషికముల నిర్ణయించుటకును, బరిషత్తువారు సాధారణసభలో వెచ్చించుట కనుజ్ఞయిచ్చినట్టి యావశ్యకమయిన యాపత్తు వ్యయమును జేయుటకును గార్యనిర్వాహక సభవారి కధికారముకలదు. వెచ్చించుట కనుజ్ఞపొందిన సొమ్మును లిఖితపూర్వకముగా హేతువుల నుదాహరించి యొకబాపతునుండి మఱియొక బాపతునకు మార్చుటకును గార్యనిర్వాహకసభవారి కధికారముగలదు.

IX. అగ్రాసనాధిపతిగారి యుత్తరవునకులోఁబడి కార్యస్థానమునఁబనిలోనుండువారిని నియమించుటకును దొలఁగించుటకును అధికారము కలిగి యగ్రాసనాధిపతిగారి పైపరామర్శకులోనై కార్యనిర్వాహక సభవారికిబదులు ఉత్తరప్రత్యుత్తర రూపకమగు వ్యవహారమును జరుపుచు పరిషత్తునకు రావలసిన సొమ్ములు రాఁ బట్టుచు నియ్యవలసినసొమ్ముల నిచ్చుచుండుటకును గార్యదర్శుల కధికారము కలదు.

X. గవర్నమెంటు పత్రములు కొనుట మూలమునఁ గాని, యిండియాదేశపు ట్రస్టు ఆక్టులో వివరింపఁబడి అప్పుడప్పుడు కార్యనిర్వాహక సభవారిచే నిర్దేశింపఁబడిన యితర మార్గములఁ గాని పరిషత్సభ్యులనుండి పరిషత్తువారిచే నేమింపఁబడిన యిద్దఱు ట్రస్టీలపేరఁ బరిషద్ధనమును నిలువ చేసి భద్రపఱుపవలయును. తత్కాలమునకై పరిషద్ధనమును గార్యనిర్వాహకసభవారిచే నిర్దేశింపఁబడుబ్యాంకీలలో దేనియందైనను ట్రస్టీలపేరనుండవచ్చును. సాధారణవ్యయమునకుఁగాను రు 100 లు కార్యదర్శుల స్వాధీనమందు స్థిరముగా నుంపవలయును. ఇతర విధములగు వ్యయములకుఁ గావలసినసొమ్ము కార్యదర్శు లగ్రాసనాధిపతి యంగీకారముతోఁబంపు బిల్లులననుసరించి ట్రస్టీలు చెక్కుల రూపముగా నిచ్చుచుండవలయును. కార్యదర్శు లాయవ్యయములకు లెక్క నుంపవలయును ; సాధ్యమయిన విషయములలో నెల్ల వ్యయమునకు నిదర్శన పత్త్రముల (vouchers)ను సంపాదించి యుంపవలెను. ఆ లెక్కను బ్రతి సంవత్సరమును బరిషత్తువారు నియమించు తనికీదారు (auditor) తనికీచేయవలెను. ఈ తనికీదారు కార్యనిర్వాహక సభవారిలో నొకఁడై యుండరాదు.

XI. అధమపక్షము మూఁడుమాసముల కొకతూరియైనను గార్యనిర్వాహక సభవారు సమావేశము గావలయును.

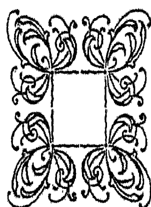
XII. కార్యనిర్వాహకసభవారు సమావేశమయి జరుపవలసినకార్యములను నెఱవేర్చుటకు క్షధమపక్షము ఎనమండ్రు సభ్యులు సమావేశము కావలయును.

XIII. కార్యనిర్వాహకసభవారుచాంద్రమాన సంవత్సరము ముగిసిన పిమ్మట సాధ్యమైనంత త్వరలోఁ బరిషత్తువారి సాధారణసభనొకదానిని సమావేశము చేయింపవలయును. ఆసభయందు సంగ్రహముగా గతసంవత్సరములో జరిగినపనియొక్క వివరమును, లెక్కలతనిఖీదారుని విమర్శన పత్త్రము (report) తోఁ గూడ నాయవ్యయవిజ్ఞాపనమును విన్నవించినపిమ్మట రాఁబోవు సంవత్సరములో జరుగవలసిన కార్యక్రమము యొక్కయు, వ్యయవివరము యొక్కయు నిర్ణయముకావలయును. విన్నవించిన వివరముల (reports) యొక్క ప్రతులను, సభప్రారంభము కాక పూర్వము సభ్యులకీయవలయును.

XIV. కార్యనిర్వాహక సభవారి ప్రస్తావన ననుసరించి పరిషత్తువారొక యధ్యక్షుని గౌరవార్థముగా నియమించికొనవలెను. ఆయధ్యక్షుఁడొక సంవత్సరమువఱకు నా యధికారములో నుండవలయును.

XV. ఈ విధుల తాత్పర్యముననుసరించి పరిషత్కార్య నిర్వహణార్థమై యుపవిధులను నిర్మించి కొనుటకుఁ గార్యనిర్వాహకసభవారికధికారము గలదు.

XVI. పరిషత్తువారి సభ సమావేశము కావలసిన కాలమునకుఁ బూర్వమున నిరువది దినముల నోటీసును, గార్యనిర్వాహకసభా సమావేశమునకుఁ బూర్వము పదునైదు దినముల నోటీసును సాధారణముగా నియ్యవలెను.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు.

(TELUGU ACADEMY)

యొక్క

విరోధికృత్సంవత్సరకృత కార్యనివేదనము.

ఆంధ్రభాషావాఙ్మయాభివృద్ధికై యచ్చటచ్చటఁ గొందఱు భాషాభిమానులీకాలమున సలుపు యత్నములను ఏకముఖముగావించుచు సామాన్యసమాజముల కలవిగాని ఘనకార్యములఁ బూనుటకు సమర్థమైన మహాసంఘమొకటియుండుట యవశ్యమని పలువురకుఁ దోఁచియుండకపోదు. ఇట్టి యూహయే మ॥రా॥శ్రీ॥ జయంతి రామయ్యపంతులుగారికిఁగూడఁ బొడమి దానిం గుఱించి 1911 సంవత్సరోత్తరభాగమున సహృదయులగు పలువురు పెద్దలతోఁ బ్రశంసింపఁగా దానికి వారలందఱును సంతోషపూర్వకముగా నామోదించిరి. పిదప విద్వత్ప్రభువులగు శ్రీ వేంకటగిరి పిఠాపుర పురవరాధీశ్వరులతోఁ బ్రశంసచేయఁగా వారు తమ పూర్ణాంగీకారముద్రచే నాయుద్యమమును సాధ్యకోటిలోఁ జేర్చిరి.

1911-వ సంవత్సరారంభమందు రామయ్యపంతులుగా రీవిషయమయి "యాంధ్రపత్రిక" యందొకవ్యాసమును బ్రకటించుటయకాక యింగ్లీషుభాషను వేఱొక వ్యాసమును రచించి పూర్వోదాహృత ప్రభువరులకును శ్రీబొబ్బిలి మహారాజుగారికినిఁబంపిరి. శ్రీపిఠాపురము రాజుగారప్పుడీపట్టణమునందే యుండుట తటస్థించినది. వారు సర్వజనవిదితంబగు తమసహజమాతృభాషాభిమానముచేఁ బురికొల్పంబడి యావ్యాసములోని విషయములఁ జర్చించుటకుఁ దమ భవనము (Dunmore House) లో నొకచిన్న సభ గావించిరి. ఆసభను

మ-రా-రా-శ్రీ, 1. రావుబహద్దూరు కందుకూరి-వీరేశలింగంపంతులుగారు.
,, 2. బ్రహ్మశ్రీ వేదము-వేంకటరాయశాస్త్రులుగారు.
,, 3. మొక్కపాటి-సుబ్బారాయఁడుగారు.
,, 4. చెన్నాప్రెగ్గడ-భానుమూర్తిగారు.
,, 5. జయంతి-రామయ్యపంతులుగారు.
,, 6. గోటేటి-కనకరాజుగారు.
,, 7. వావిలికొలను-సుబ్బరావుగారు.
,, 8. దినవహి-హనుమంతరావుగారు.
,, 9. కొమర్రాజు-లక్ష్మణరావుగారు

అలంకరించిరి.

వ్యాసములో సూచింపఁబడిన ప్రకారము భాషాభివృద్ధికై మహాసంఘమొకటి స్థాపింపఁబడుట యావశ్యకమని సభ్యులందఱు నైకకంఠ్యముగా నంగీకరించి, దాని స్థాపించుట కొకసభను గావింప వలసినటులఁ దీర్మానించిరి.

ఆసభ **1911** మేనెల తే **12** దిని దిరువల్లిక్కేణి హిందూ హైస్కూలు సభాభవనమున సమకూడెను. శ్రీ పిఠాపురము రాజుగా రగ్రాసనాధిపతిగా నుండిరి. అందు ఆంధ్రభాషావాఙ్మయాభివృద్ధికై యీక్రిందఁ జేర్కొనఁబడు వారు ప్రథమసభ్యులుగా 'ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్త' ను పేర నొక సమాజము స్థాపింపఁబడెను.

ప్రథమసభ్యుల నామధేయములు.

మ-రా-రా-శ్రీ, శ్రీ వేంకటగిరి మహారాజుగారు, కె. సి. ఐ. ఇ.,
,, శ్రీ బొబ్బిలిమహారాజుగారు, కె. సి. ఐ. ఇ.,
,, శ్రీ పిఠాపురము రాజుగారు.
,, యం. అంకినీడు ప్రసాదబహద్దరుగారు బి. ఏ., (చల్లపల్లి కుమారరాజు)
,, నడిమి తిరువూరు జమీన్దారుగారు
,, శ్రీ మునగాల జమీన్దారుగారు
,, శ్రీ పోలవరము జమీన్దారుగారు
,, శ్రీ భద్రాచలము జమీన్దారుగారు
,, శ్రీ రాజా వేంకటరంగయ్య అప్పారావు బహద్దరుగారు
,, శ్రీ మైలవరము జమీన్దారుగారు
,, శ్రీ విక్రమదేవవర్మగారు
,, శ్రీ వాడ్రేవు వేంకటకృష్ణరావు బహద్దరుగారు
,, శ్రీ ఉర్లాం పెద్దజమీన్దారుగారు
,, శ్రీ ఉర్లాం చిన్నజమీన్దారుగారు
,, శ్రీ పానుగంటి రామారాయనింగారు, ఎం. ఏ.,
,, ఆనరబిల్ న్యాపతి సుబ్బరావుపంతులుగారు, బి. ఏ. బి. ఎల్.
,, ఆనరబిల్ రాయబహద్దరు పిట్టి త్యాగరాయసెట్టిగారు, బి. ఏ.
,, ఆనరబిల్ ఎం. రామచంద్రరావుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, ఆనరబిల్ జి. రాఘవరావుపంతులుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, దివాన్‌బహద్దర్ ము. ఆదినారాయణయ్యగారు.
,, దివాన్‌బహద్దర్ కంచి. కృష్ణస్వామిరావుగారు, సి. ఐ. ఇ.,
,, దివాన్‌బహద్దర్ ఎస్. వేంకటరామదాసునాయుఁడుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, రాయబహద్దరు కం. వీరేశలింగముపంతులుగారు.
,, రాయబహద్దరు బ. న. శర్మగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, రావుసాహేబ్ టి. రాఘవయ్యగారు, బి. ఏ.,
,, పి. వి. కృష్ణస్వామిసెట్టిగారు, బి. ఏ. బి. ఎల్.,
,, గు. వేంకటరంగరావుగారు, ఎం. ఏ.,

,, జ. రామయ్యపంతులుగారు, బి. ఏ. బి. ఎల్.,
,, గో. కనకరాజుపంతులుగారు, బి. ఏ. బి. ఎల్.,
,, వే. వేంకటరాయశాస్త్రిగారు.
,, మొ. వేం. సుబ్బరాయుడుగారు, బి. ఏ.,
,, నెమలి పట్టాభిరామరావుగారు, బి. ఏ.,
,, చె. భానుమూర్తిపంతులుగారు, బి. ఏ.,
,, కె. వి. లక్ష్మణరావుగారు, ఎం. ఏ.,
,, ఆచంట లక్ష్మీపతిగారు, బి. ఏ., ఎం. బి. సి. ఎం.,
,, వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, ఓ. రామదాసుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, పి. నారాయణమూర్తిగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, పు. నాగభూషణంపంతులుగారు, ఎం. ఏ., బి. ఎల్.,
,, వి. రామేశంగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, రెం. వేంకటసుబ్బరావుగారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.,
,, టి. ప్రకాశంగారు, (బారిస్టర్-అట్-లా.)
,, నాళం పద్మనాభముగారు, బి.ఏ,
,, నాళం లక్ష్మీకాంతముగారు.
,, పి. అయ్యన్న సెట్టిగారు.
,, గు. వేం. అప్పారావుగారు, బి. ఏ.,
,, డి. వే. హనుమంతరావుగారు.
,, ధ. కృష్ణమాచార్యులుగారు (బళ్లారి)
,, మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులుగారు.
,, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు.
,, భిషగ్మణి. పండిత డి. గోపాలాచార్యులుగారు, ఎ. వి. యస్.,
,, సి. తిరుమలయ్యనాయుడుగారు, ఎం. ఆర్. ఏ. ఎస్.,
,, ఏ. సి. పార్థసారథినాయుడుగారు.
,, గట్టుపల్లి శేషాచార్యులుగారి
,, వావిలికొలను సుబ్బరావుగా
,, ప్రొఫెసర్ పి. లక్ష్మీనరుసున
,, వి. రఘునాథశాస్త్రిగారు,
,, టి. రామచంద్రరావుగారు,
,, పి. వెంకటేశ్వరులుగారు,
,, వి. వి. జోగయ్యగారు, బి.ఏ.
,, ఏ. కాశీశ్వరరావుగారు, బి.ఏ
,, కే. పి. పూర్ణయ్యగారు

,, స. రామానుజం సెట్టిగారు, ఎం.ఏ., బి.ఎల్.,

,, రివరెండ్. డి. అనంతంగారు, బి.ఏ.,

,, కె. రామానుజాచార్యులుగారు, ఎం.ఎ. బి.ఎల్.,

ఇట్లేర్పఱుపఁబడిన పరిషత్తుయొక్క కార్యనిర్వహణార్థము నిబంధనలరచించుటకు మ-రా-రా-శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారును, దినవహి వే. హనుమంతిరావుగారును కార్యదర్శులుగాను, మ-రా-రా-శ్రీ పానుగంటిరామారాయనింగారు,యార్లగడ్డ అంకినీడు ప్రసాదబహద్దరుగారు, నేమలిపట్టాభిరామరావుగారు, మొక్కపాటి వేంకటసుబ్బారాయుఁడుగారు, పి. వి. కృష్ణస్వామిసెట్టిగారు, జయంతి రామయ్యపంతులుగారు, గోటేటి కనకరాజుపంతులుగారు, పండిత ది. గోపాలాచార్యులుగారు, వీరందఱును సభ్యులుగాఁ గల యొక యుపసంఘ మేర్పఱుపఁబడెను.

ఈసభయందే నిఘంటు నిర్మాణమునకుఁ గావలసిన ధనమంతయు శ్రీపిఠాపురమురాజుగారిచ్చెదరని వారియభిమతానుసారముగఁ దెలుపఁబడెను.

పై సంఘమువారు రచించిన నిబంధనలు తరువాత జఱిగిన మూఁడునాలుగు సభలలోఁ బరిష్కరింపఁబడి, ముద్రింపఁబడెను.

పిదప 1911 అక్టోబరు నెల 29 తేదిని పచ్చయప్పకాలేజి మందిరములోఁ బారిషదులు మఱియొకమాఱు సమావేశమైరి. ఈ సభకును శ్రీ పిఠాపురము రాజుగారే యగ్రాసనాధిపతులుగానుండిరి. పై యుపసంఘమువారు సిద్ధపఱిచిన నిబంధనలు కొన్ని సవరణలతో నవలంబింపఁ బడినవి. నిబంధనలననుసరించి యేఁబదిమంది సభ్యులుగల కార్యనిర్వాహకసభ యేర్పఱుపఁబడి, దానికి మ-రా-రా-శ్రీ, జయంతి-రామయ్యపంతులుగారు అగ్రాసనాధిపతిగను, మ-రా-రా-శ్రీ, పురాణం నాగభూషణముగారు, వేదము-వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, ఆచంట-లక్ష్మీపతిగారు, వీరు ముగ్గురును కార్యదర్శులుగను, దివాన్ బహద్దర్ కంచి-కృష్ణస్వామిరావు సి. ఐ. ఇ. గారు ఆనరబిల్ రావుబహద్దర్ పిట్టి - త్యాగరాయసెట్టి బి. ఏ., గారు వీరిరువురును ట్రస్టీలుగను నియమింపఁబడిరి.

మఱియు నీక్రింద వివరింపఁబడిన కార్యములను కొనసాగింపవలసినట్లు తీర్మానింపఁబడెను.

1. నిఘంటు నిర్మాణము.

2. ఆధునికశాస్త్ర విషయకగ్రంథములఁ బ్రయోగించుటకు పారిభాషికపద నిరూపణము.

3. పుస్తకభాండాగారము నేర్పఱుచుట.

4. సాధారణముగా లోకులకందఱకుఁ దెలియవలసిన ముఖ్యాంశములఁ దెలుపు బాలశిక్షరూపమగు నొకగ్రంథమును రచించుట.

5. త్రైమాసిక పత్త్రికా ప్రకటనము.

6. విషయసూచకముగ నాంధ్రగ్రంథములపట్టీనొకదానిని సిద్ధపఱుచుట.

7. పఠనీయ గ్రంథనిర్ణాయక సంఘములో ముగ్వురు సభ్యులుమాత్రమేయుండి వారిలో నొకరును ఆంధ్రులుగాకపోవుటచే నాసంఘమంతయుపయుక్తముగా నుండనేరదు కావున సంఘములో నధమపక్షమైదుగురు సభ్యులైనను ఉండునట్లును సాధ్యమైనంతవఱకును వారాంధ్ర విద్వాంసులుగానుండునట్లును సెలవొసంగవలయునని గవర్నమెంటువారికిఁ బరిషత్తొక విజ్ఞాపనము బరపుకొనవలసినట్లు తీర్మానింపఁబడినది.

పరిషత్తునకు మూలధనముగా శ్రీ పిఠాపురము రాజుగారును, వేంకటగిరి మహారాజుగారును జెఱియొక పదివేల రూప్యముల నొసంగుటయకాక, శ్రీ పిఠాపురము రాజుగారు నిఘంటువునకుఁ గావలసిన యావద్ధనవ్యయమును దామే భరింప నంగీకరించిరి. వీరిరువురును బరిషత్తునకుఁ బ్రతిష్ఠాపకులు. మఱియు మునగాల జమీందారుగారు, ముక్త్యాల జమీందారుగారు, పోలవరము జమీందారుగారు, శ్రీపానుగంటి రామారాయనింగారును, జెఱియొక వేయిరూప్యములనిచ్చి పరిషత్పోషకులు గానుండుటకుఁ దమయంగీకారమును దెలిపిరి.

మఱికొందఱు యావజ్జీవసభ్యులుగను, ఇంకఁ గొందఱు సాధారణసభ్యులుగ నుండుటకంగీకరించిరి.

తర్వాత శ్రీ నడిమి తిరువూరు జమీందారుగారు పోషకులుగానుండ నంగీకరించిరి.

నేఁటివఱకుఁ బరిషత్తులోఁ జేరిన యావత్సభ్యుల వివరము.

2 ప్రతిష్ఠాపకులు.
5 పోషకులు.
25 యావజ్జీవసభ్యులు.
58 సాధారణ సభ్యులు.
90 మొత్తము సభ్యులసంఖ్య.

ఈ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి నెల తే 11 దిని కాస్మొపాలిటన్ క్లబ్బునందు కార్యనిర్వాహకసభా ప్రథమసమావేశము జరిగి యందు పైనుదహరింపఁబడిన కార్యములు జరుపు పద్ధతుల నిర్ణయించుట కుపసంఘము లేర్పఱుపఁబడినవి.

1. నిఘంటునిర్మాణము:—నిఘంటు నిర్మాణ పద్ధతులనుగూర్చి మ-రా-రా-శ్రీ జయంతి - రామయ్యపంతులుగారొక వ్యాసమును వ్రాసియున్నారు. దానిని విద్వాంసులకుఁ బంపి వారియభిప్రాయములు తెలిసినంతటనే కార్యారంభమునకుఁ దగిన యేర్పాట్లొనర్పఁబడును.

2. బాలశిక్షానిర్మాణము:—ఇందునకొక యుపసంఘ మేర్పఱుపఁబడెను. సాంఘికులు దమ యభిప్రాయములను వ్రాయుచున్నారు. ఈగ్రంథమునందు సర్వసాధారణముగా జనులకందఱకుఁ దెలియవలసిన ప్రాచీన నవీనవిద్యావిషయములన్నియుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలుపఁబడవలసియున్నది. కావున విషయ నిర్ణయమధిక శ్రద్ధతోఁ జేయుట యావశ్యకము. ఆయా విషయములందారితేరినవారే యాయా భాగముల రచించున ట్లేర్పఱుపఁబడును. వర్తమాన సంవత్సరమధ్యమున నీ గ్రంథము సిద్ధమగునని తలఁచెదము.

3. పుస్తకభాండాగారము:—దీనికి గ్రంథముల సేకరించుటకై నియమింపఁబడినవారు గ్రంథవిక్రేతల కందఱకినివ్రాసి వారువారు విక్రయించు గ్రంథముల పట్టీలను దెప్పింపవలసినట్లు తీర్మానించుకొనిరి. అనేకులయొద్దనుండి పట్టీలు తెప్పింపఁబడినవి. శీఘ్రకాలములోనే యీపని పూర్తియగును

ఇదివఱకచ్చుపడని గ్రంథముల నచ్చువేయుటకుఁగాని యచ్చుపడిన గ్రంథములలోని స్ఖాలిత్యములను నిర్ణయించుటకుఁగాని పాఠభేదములఁ దెలిసికొనుటకుఁగాని తాటియాకుల వ్రాఁత ప్రతులు మిక్కిలి యుపయోగకరములనుట విశదమైనయంశమే. తిరుచినాపల్లిజిల్లా వాస్తవ్యుఁడును ఆంధ్రుఁడునగు మ-రా-రా-శ్రీ హరి. వి. సేతురామయ్యగారు పరిషత్తున కుచితముగా 14 తాటియాకుల పుస్తకముల నొసంగిరి. వీనిలో నొకటి రెండుదప్పఁ దక్కిన వన్నియు దక్షిణదేశమందుఁబు

ట్టినగ్రంథములు. ఈయనయొనర్చిన సాహాయ్యమునకుఁ గృతజ్ఞతను దెలుపవలసియున్నది. దక్షిణదేశమందుఁగల యాంధ్రగ్రంథములను సాధ్యమగునంతవఱకు సంపాదించుటకీ సేతు రామయ్యగారిని ఆ యాప్రదేశములకుఁ బంపునట్లు నిశ్చయింపఁబడినది. ఆంధ్రభాషాభిమానులలో నగ్రేసరులుగానుండి కీర్తిశేషులైన రాయబహద్దర్ పి. అనంతాచార్లు సి. ఐ. ఇ., విద్యావినోదవిశారదగారి భార్య శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారు వారి యాంధ్రభాండాగారమునుండి 8 గ్రంథముల నొసంగినందుకు మిక్కిలి కృతజ్ఞులమై యున్నారము. మఱియు కర్నూలు జిల్లాలో డిప్యూటీ కలెక్టరుగానుండు మ-రా-రా-శ్రీ, జయంతి-వెంకన్న పంతులుగారు పరిషత్తునకై యాజిల్లాలో సమారు యేఁబదిగ్రంథముల సంపాదించియున్నారు. ఇరువదియైదు గ్రంథముల నంపియున్నారు. వీరికి మనమెంతయుఁ గృతజ్ఞతాబద్ధులమై యున్నారము. శ్రీపిఠాపురము రాజాగారు 5 గ్రంథముల నీపుస్తక భాండాగారమున కొసంగిరి. ఈగ్రంథములన్నిటి నామములను దీనికనుబంధముగానున్న పట్టికలోఁ గననగును.

4. కావ్యములందుపయోగింపఁబడుచున్న గ్రాంథికభాష సామాన్య పాఠకుల కగ్రాహ్యముగా నున్నదనియుఁ గావున నుత్తమజనులు వాడెడి సంభాషణ భాషతో గ్రంథముల రచించినచో నది భాషాభివృద్ధికి దేశాభివృద్ధికి నుపకరించుననియుఁ గొందఱును, కావ్యములందుఁ దఱచుగా శృంగారవర్ణనములు పచ్చిపచ్చిగానున్నవనియు, నట్టి వర్ణనములు పాఠకులకు దుర్బుద్ధులను గఱపుననియుఁ, గావున నాగ్రంథముల నిషేధింపవలయుననియుఁ గొందఱును వాదించుటయే కాక తమ మతానుసారముగా వాఙ్మయమునందు మార్పులను గలుగఁజేయ యత్నించుచున్నారు. మఱికొందఱీ సంస్కరణ వాదమును ఖండించుచున్నారు. ఏతద్విషయమై వార్తాపత్రికలందుఁ గొంతవఱకుఁ జర్చలు జరిగి యున్నవి. ఈరెండువిషయములును భాషాక్షేమమున కత్యంతము సంబంధించియున్నవగుటచే నుభయపక్షవాదముల బలాబలములు నిర్ణయించి యెద్దియో యొక సిద్ధాంతమును సాధించుట పరిషత్తున కవశ్యకర్తవ్యమనియెంచి తద్విషయములంగూర్చి పండితాభిప్రాయ పురస్సరముగాఁ దమ సిద్ధాంతమును దెలుపుటకు రెండుపసంఘము లేర్పఱుపఁబడినవి. ఇంతియకాక యీ రెండు విషయములను సమగ్రముగాఁ జర్చించుట కీపట్టణమునఁ బండితగోష్ఠి యొకటి నేర్పఱుచుట యుక్తమని తోఁచి రాఁగల మేనెలయందట్టి సభ సమావేశమగునటుల నిర్ణయింపఁబడినది. ఈసభ కావించుటకుఁ గావలసిన ధన మంతయు శ్రీ వేంకటగిరి మహారాజుగారియ్యఁబూనినారని తెలుపుటకు సంతసించుచున్నారము. ఏతద్గోష్ఠినిర్ణయములంబట్టియుఁ దమకు లభ్యములగు నితరాధారములంబట్టియు నుపసంఘ సభ్యులు తమ యభిప్రాయముల నేర్పఱుచుకొని కార్యనిర్వాహక సంఘమునకు విశదపఱచిన మీఁదట సిద్ధాంతము లేర్పడి ప్రకటింపఁబడును.

5. పత్రికాప్రకటనము శీఘ్రకాలములోనే ప్రారంభింపఁబడును.

6. పఠనీయ గ్రంథనిర్ణాయక సంఘమునుగూర్చి గవర్నమెంటువారికి మనవి చేసికొనినమీఁదటఁ బరిషత్సభ్యులగు మ॥ రా॥ శ్రీ॥ జయంతి-రామయ్య పంతులుగారిని, వావిలికొలను సుబ్బరావుగారిని దత్సంఘ సభ్యులుగా నియమించిరి. మనభాషాభివృద్ధికై గవర్నమెంటువారివలనను యూనివర్సిటీవారివలనను మనము పొందవలసిన వరము లింకను గలవు. ఇంతవఱకు మన మనవి నంగీకరించినందులకు గవర్నమెంటువారికి మనము కృతజ్ఞులమై యుండవలసి యున్నది. మనవియును నందుపై వెలువడిన గవర్నమెంటువారి యుత్తరువును దీనికనుబంధముగాఁ జేర్పఁబడినవి.

శ్రీ మేరి సమేత జార్జి సార్వభౌమ ఢిల్లీపట్టాభిషేక సమయమున మన సభాపతిగారగు పిఠాపురము రాజాగారు మహోత్సవసమయమునఁ బరిషత్సభ్యులకుఁగల యానందమును దెలుపుచు శ్రీరాజ

దంపతులకొక తంత్రీవార్తను బంపఁగాఁ జక్రవర్తిగారా వార్తను దయాపూర్వకముగా స్వీకరించినట్లు ఆంతరంగిక కార్యదర్శి ద్వారమునఁ దెలిపిరి. పిదప "సార్వభౌమ సమ్మానము" అను నొక చిన్న యుత్పలమాలికను ఆంగ్లేయార్థముతోఁగూడ ముద్రించి రెండు ప్రతులు శ్రీ రాజదంపతులకు సమర్పింపఁబడుటకును మఱియొకటి శ్రీగవర్నరు గారికిఁగాను గవర్నరుగారి యాంతరంగిక కార్యదర్శిగారికిఁ బంపఁబడినవి. గవర్నరుగారు తమ ప్రతిని బ్రీతిపూర్వకముగా నంగీకరించిరి. కాని శ్రీసార్వభౌమ దంపతులకు సమర్పించుటకుఁగా నంపఁబడిన ప్రతులు వ్యవహార నిబంధనలఁబట్టి పంపుటకు వీలుపడదని గవర్నమెంటు ప్రధానకార్యదర్శిగారు తెలియపఱచిరి.

పరిషత్తును కంపెనీల ఆక్టు ప్రకారము రిజిష్టరుచేయుట కర్తవ్యమని తోఁచుచున్నది. సభ్యులందునకు నంగీకరింతురేని యట్లుచేయఁబడును.

గతసంవత్సరమునందలి యాయవ్యయము లీక్రింద సంగ్రహముగా వివరింపఁబడుచున్నవి.

		రు. అ. పై.
చందామూలమున నిప్పటివఱకు ఆయము		261-0-0
ఇందులకు వ్యయము.	రు. అ. పై.	
జీతములు	62—8—0	
కాగితములు, కలములు, ఇత్యాదులు	5-15—6	
అచ్చుకూలి మొదలగునవి ...	61—8—0	
తపాలాకర్చు	23—1—9	
బాడుగలు మొదలగునవి ...	10—11—6	
ప్రకటనకర్చు	7—8—0	
పుస్తకభాండాగారము ...	4—8—0	
ఇతరములగు చిల్లరవ్యయములు	5—8—9	
	మొత్తము	180—13—6
	నిలువ ధనము	80—2—6

పరిషద్ధనము మదరాసు బ్యాంకీలో నిద్దువురు ట్రస్టీలపేర నుంపఁబడియున్నది. వర్తమానసంవత్సరమున సభ్యులందఱియొద్దను చందాలు వసూలు చేయఁబడును. క్రొత్తసభ్యులను జేర్చుటకును దగినయేర్పాట్లు చేయఁబడును.

ఇప్పటివఱకు నెక్కువపని జరిగియుండలేదని కొందఱకుఁ దోఁపవచ్చును. కృత్యాద్యవస్థయగుట దీనికొక ముఖ్యకారణము. అంతియకాక. "అల్పారంభః క్షేమకరః" అని పెద్దలు చెప్పుదురుగదా. మఱియును, బరిషత్కార్యములు విద్వత్సమ్మతముగా నుండవలయుటంజేసి కొంతకాలవిలంబమనివార్యము. కొలఁదికాలముననే సాధనసంపాదనము పూర్తియగునుగాన వర్తమాన సంవత్సరమునం దధికారంభములంగననగునని చెప్పసాహసించుచున్నారము.

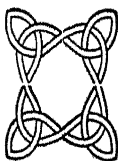
చేసినపని కొంచెమైనను పరిషదుద్దిష్ట ప్రయోజనోత్కృష్టతముచేతను, ఆప్రయోజనములు పరిషత్సాధ్యములగునను విశ్వాసముచేతను మనపరిషత్తు తెలుఁగువారికి మాత్రమేకాక యన్యులకు సైత మాదరణీయమైనట్లు సూచనలగపడుచున్నవి. గతించిన నవంబరునెలలో పట్టపరీక్షలం గృతార్థులగువారికి యోగ్యతాపత్రికల నొసంగు నవరసమ్మున యశఃకాయులగు ఆనరబిల్. వి. కృష్ణస్వా

మయ్యరుగారు విద్యార్థుల కనుగ్రహించిన యుపదేశ మధ్యమున మన పరిషత్తును శ్లాఘాపూర్వకముగ స్మరించియున్నారు. మఱియుఁ బలువురస్మద్దేశీయులేమి యాంగ్లేయులేమి మనయుద్యమమును బ్రశంసించినారు. సర్వజనాదరణీయమగు నీ సమాజమును స్థాపించుటకుఁ దత్ప్రతిష్ఠాపకులయొక్కయుఁ బిదపఁ దత్పోషకులయొక్కయు దేశభాషాభిమానౌదార్యములు ముఖ్యహేతువులు. మాతృభాషాసేవకులగు భూభర్తలు కలుగుట యాదినుండి యాంధ్రభాష చేసికొన్న సుకృతములలో ముఖ్యమైనదిగానున్నది. అట్టివారిప్పుడును బెక్కురు గలరు. కొందఱిదివఱకే సహాయభూతులైనారు. తక్కినవారుంగూడఁ దమ సహాకారలాభము పరిషత్తునకుఁ గూర్తురుగాక. రెండుమూఁడు లక్షలరూపాయల మూలధనమైన నుండినఁగాని పరిషత్కార్యములు నిర్విఘ్నముగా నెఱవేఱఁజాలవు. సర్వేశ్వరుని కృపచేతను, వర్తమానభావి విద్వత్కవులయు భాషాభిమానులయు సాహాయ్యమునను మన యీపరిషత్తు నిరంతరాయముగాఁ బ్రబలుఁగాత.

మఱియు

"మహిమున్వాగనుశాసనుండు సృజియింపం గుండలీంద్రుండు ద
న్మహాయనీయ స్థితిమూలమై నిలువ శ్రీనాథుండు ప్రోవన్మహా
మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయింపన్ సొంపువాటించు నీ
బహుళాంధ్రోక్తి మయ ప్రపంచము"

తన్మహాకవి సంకల్ప సామర్థ్యంబున నానాఁటి కభివృద్ధినొందుఁగాక.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రథమసాంవత్సరిక సభావృత్తాంతము.

గడచిన యేప్రిల్ నెల 6-7 తేదులలో పచ్చయప్పకాలేజి సభాభవనమున ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుయొక్క ప్రథమసాంవత్సరికసభ జరిగెను.

6-వ తేదిని జరిగిన వ్యావహారిక సభకు శ్రీ పిఠాపురము రాజుగారగ్రాసనాధిపతిగా నుండిరి. సభారంభమున అగ్రాసనాధిపతిగారు చేసిన యుపన్యాసములో—

పరిషత్తు స్థిరముగ వర్ధిల్లుటకై కార్యనిర్వాహకు లొకరితో నొకరు కలసి మెలసి పనిచేయుట యత్యావశ్యకమనియు, ఇతర భాషాపదముల మన లిపితో వ్రాయవలసి వచ్చినప్పుడు మనభాష కిపు డుండునక్షరములు కాక మూఁడు క్రొత్తయక్షరములఁ గల్పింప వలసియున్నదనియు ఆంధ్రులు తమలోఁ దాము మాట్లాడునపుడు జాబులు వ్రాసికొనునపుడును ప్రాయికముగా నాంగ్లేయభాషనే వాడుటయు లేక యాంగ్లేయ పదము లెక్కువగాఁ గలసిన తెనుఁగును వాడుటయు మన భాష క్రమముగ నడుగంటి పోవుటకుఁ గారణములుగ నేర్పడుచున్నవి కావున, మనభాష యభివృద్ధి చెందవలెనన్న మనభాషయందే వ్యవహరించుట యవశ్యకర్తవ్య మనియు, మనవారు దీనిం బాటింపమి శోచనీయ మనియు, పాఠశాలలందాంగ్లేయభాషకుం గల ప్రాముఖ్యమాంధ్రభాషకును గలుగఁ జేయునట్లును, పఠనీయాంధ్ర గ్రంథ నిర్ణాయక సంఘములో నందఱ నాంధ్రవిద్వాంసులనే నియమించునట్లును మనము సర్వథా ప్రభుత్వము వారిం బ్రార్థింప వలసిన దనియు, పరిషత్తువారు చేయఁబూనుకొన్న నిఘంటునిర్మాణ పత్త్రికాప్రకటన పారిభాషికపదనిరూపణాది మహాకార్యముల నతిశీఘ్రముగఁ బ్రారంభించి కొనసాగింప వలసిన దనియు, స్వకపోలకల్పితము లగు నాటకములు గాని, నవలలుగాని యుత్తమములనం దగినవి గత సంవత్సరమున నెవ్వరును బ్రకటింపకుంట మన దురదృష్టప్రభావ మనియు నిట్టిగ్రంథ రచనకుఁబరిషత్తువా రెక్కువగఁ బ్రోత్సాహ మొసంగ వలె ననియు, గ్రంథవిమర్శన విషయమున నసూయాపరత్వము మాని నిష్కల్మషబుద్ధియు స్నేహభావమును వహించుట యావశ్యక మనియు, నిదివఱ కచ్చుపడని ప్రాచీనగ్రంథము లెవ్వరియొద్ద నేని యున్నచో వారు వానిని దాఁచి యుంచుకొనక స్వయముగాఁ గాని, యితరుల సాహాయ్యమునఁ గాని, వానిని ముద్రింపించి లోకోపకార మొనర్ప వలసిన దనియు నుడివిరి.

ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన విరోధికృత్సంవత్సర కార్యనివేదనముంబట్టి పరిషత్తులో నిప్పటికి సుమారు 90 మంది సభ్యులున్నట్లు తెలిసినది. వారిలో శ్రీపిఠాపురము రాజుగారు, శ్రీవేంకటగిరి మహారాజుగారు, వీ రిరువురును బ్రతిష్ఠాపకులు. శ్రీపానుగంటి రామారాయనింగారు (ఎం-ఏ) శ్రీనడిమి తిరువూరు జమీన్దారుగారు, శ్రీమునగాల జమీన్దారుగారు, శ్రీముక్త్యాలజమీన్దారుగారు, శ్రీపోలవరము జమీన్దారుగారు, వీరైదుగురును పరిషత్పోషకులు. వీరుగాక 25 గురు యావజ్జీవ సభ్యులు. తక్కినవారు సాధారణ సభ్యులు.

విరోధికృత్సంవత్సరమునఁ బరిషత్సభాపతిగా నుండిన విద్వత్ప్రభువులు శ్రీపిఠాపురము రాజుగారే పరీధావిసంవత్సరమునఁ గూడ సభాపతిగానుండఁ బ్రార్థితులై తత్పదవి నంగీకరించి పార్షదుల నెంతయు ననుగ్రహించిరి.

'దేశ భాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స' యను కృష్ణదేవరాయమహాకవి వాక్యము పరిషదుద్దేశ సూచకసంగ్రహ వాక్యము (Motto) గాను, శ్రీ సరస్వతీ ప్రతిమ లాంఛనము (Crest) గాను నిర్ణయింపఁబడినవి.

పిదప పరీధావి సంవత్సరమున కాదాయవ్యయనిర్ణయము చేయఁబడెను.

8-వ తేదిని కూడిన మహాసభకు, ఆరంభకాలమున శ్రీపిఠాపురము రాజుగారు రామిచే వారు వచ్చువఱకును, రావుబహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యమువహించిరి. శ్రీపిఠాపురము రాజుగారు అపరాహ్ణము రెండుగంటలకు విచ్చేసి, 4½ గంటలవఱకు నగ్రాసనమున నుండి తర్వాతఁ గార్యాంతరమున వెడలిపోయిరి. పిదప సభ ముగియువఱకు శ్రీపానుగంటి రామారాయనింగారగ్రాసనంబు నధిష్ఠించిరి.

ఈసభను పరిషత్సభ్యులుకాక యితరులనేకు లలంకరించిరి.

ఈసభలో నీక్రింద వివరింపఁబడురీతిని ఏడువ్యాసములు చదువఁబడినవి. సభాంతమున అగ్రాసనాధిపతులకును, ఉపన్యాసకులకును వందనము లొసగఁబడి, కార్యనిర్వాహకులచే నాగంతుకుల కెల్లరకు నుపహారతాంబూలాది సత్కారపూర్వకంబుగ నాతిథ్య మొసఁగఁబడెను.

మొదటివ్యాసము.—శ్రీకాళహస్తి పురనివాసులైన బ్ర॥ శ్రీ॥ శతఘంటము వేంకటరంగశాస్త్రులుగారు వ్రాసిపంపినది.

ఆవ్యాసమందు లక్షణము భాషకావశ్యకమనియు, లక్షణలక్షితమైన భాష వినులకు విందు గావించు ననియు, సంస్కారనియమములఁ దొలఁగించి తెలుఁగుభాష వ్రాసినయెడల దానియొక్క సౌకుమార్యమునకును బరిశుద్ధతకును భంగముగలుగు ననియు నుడివి, గ్రంథభాషయు గ్రామ్యభాషయు నేకమైనచో గ్రంథభాష యడుగంటి భాషకు దుర్దశవాటిల్లు నని వక్కాణించిరి.

రెండవవ్యాసము.— 'ఆంధ్రవ్యాకరణము మార్పవలసి యున్నదా' యను శీర్షికతో శ్రీయనమండ్రి నారాయణమూర్తి పంతులుగారు వ్రాసిపంపినది.

వ్యాకరణ నియమముల నుల్లంఘించి గ్రామ్యభాష ప్రచరింపఁజేసి, తన్మూలమున గ్రాంథికభాషకు నాశము గావింప వలయునని కొందఱు భాషాభిమానులు సేయు ప్రయత్నము కేవల దుష్ప్రయత్నమనియు, వాస్తవముగా గ్రాంథికభాషకును వ్యావహారికభాషకును విశేషభేదము లేదనియుఁ జెప్పుచు నందుకుఁ దగు నిదర్శనములం జూపి గ్రాంథికభాషకును వ్యావహారికభాషకు నుచ్చారణయందుఁ దప్ప వేఱుభేదములే దని తెల్పిరి.

మఱియు, తెలుఁగుభాష కిప్పుడు కావలసిన సంస్కరణము వ్యాకరణమును ద్రవ్వివేయుట కాదనియు, శైలిని సులభపఱుచుట, దీర్ఘసంస్కృతసమాసముల వదలివేయుట, రచన రసభరితముగఁ జేయుట, అర్థగాంభీర్యమును బాటించుట, శుద్ధమైన తెలుఁగునానుడి నుజ్జీవింపఁజేయుట, ఇత్యాదు లవశ్యకరణీయము లనియుఁ బ్రతిపాదించిరి.

మూఁడవవ్యాసము.—అమలాపురనివాసులగు బ్ర॥ శ్రీ॥మల్లాదిసూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిచే వ్రాసిపంపఁబడినది.

ఆర్యు లీదేశమునకు రాకమున్నె భాషలో నిపుడుతద్భవములుగాఁ జేరియుండు పదములకు సమానార్థకంబులగు దేశ్యపదంబు లీదేశభాషలో నున్నట్లె కనఁబడ దనియు, నొకపదార్థమును దెలుపు పదమొక్కటియే యుండుటచే నట్టివాని యర్థములనే తెలుపు తద్భవపదములు చేరిన

పిమ్మటఁ గూడ వాని యర్థము నెఱుంగఁ జాలని యప్పటివారిచేత నాతద్భవ దేశ్యములు రెండును గలసి యొక్కయర్థమునందే నిరర్థకముగా, అగ్గినిప్పు, కట్టెపుల్ల, బల్లచెక్క, అను నివ్విధముగా నిప్పటికి నల్లే యనేకులచే వ్యవహరింపఁబడుటయుఁ జూడ నిదేవిధముగా నిపుడు దేశ్యమని మనము వ్యవహరించుకొనుచున్న భాషలోఁ గూడ మనము గ్రహింప వలనుపడనట్లు మాఱిపోయిన తద్భవ పదములే యధికముగానుండుననియు, కావున నార్యులు రాక పూర్వము గ్రాంథిక స్థితికి రాఁదగిన స్వతంత్రభాష యీదేశమున నుండలే దనియు విశదీకరించిరి.

నన్నయభట్టారకునిచే గ్రాంథిక స్థితికిఁ దేఁబడిన యాంధ్రభాష మొదల నాంధ్రీకరణమై, పిదప విపులీకరణమై, తరువాత ననుకరణమై, తుదకు స్వకపోల కల్పనంబై, క్రమక్రమంబున నభ్యుదయస్థితికి వచ్చె నని చెప్పి, ఆయాకవులం బేర్కొని వారివారి కృతులను సంగ్రహముగాఁ బ్రశంసించిరి. మఱియు నాంధ్రభాష కవిత్రయమునాఁడు మొదలిప్పటివఱకు, బాల్యదశ, వర్ధమానదశ, యౌవనదశ, యను మూఁడుదశలలోఁ గ్రమక్రమాభివృద్ధి జెందె నని చెప్పి, ప్రకృతదశలో వచనరచన ప్రబలుచున్న దనియు, దానికిఁ జిన్నయసూరిగారు మార్గదర్శకులనియుఁ దన్మార్గానుసారులై శ్రీరావుబహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగా రనేకగద్యప్రబంధములను నాటకములను సులభశైలిని రచించి భాష కుపకారమొనర్చి రనియుఁ జెప్పిరి.

వ్యాసాంతమున, సంస్కృతమునుండి యింకను ఆంధ్రీకరింపఁబడని కావ్యంబుల నాంధ్రీకరించుటయు. ఆంధ్రభాష కాధారములుగ నిప్పుడుండు వ్యాకరణములు శబ్దజాలమునంతయు వశపఱచుకొనఁదగిన స్థితిలోలేవు గావున సిద్ధాంతకౌముదినిఁ బోలునొకయాంధ్రకౌముదిని సులభశైలిని విపులముగా రచించుటయు, మహానిఘంటు వొకటి నిర్మించుటయుఁ, గావ్యప్రకాశికంబోలు నలంకార గ్రంథము నాంధ్రమున రచించుటయు, దశరూపకంబును గొన్ని మార్పులతో నాంధ్రీకరించుటయు, చరిత్రగ్రంథముల నెలయించుటయు, జంతుశాస్త్రవృక్షశాస్త్రాదుల రచించి, వానికిఁ బారిభాషికపద నిఘంటువు రచించుటయు, నిత్యాద్యనేకకృత్యముల నాంధ్రభాషాభివృద్ధికై యింకను జేయవలసియున్న దని నుడివి విరమించిరి.

నాల్గవవ్యాసము.—తిరుపతివాసులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్య, బి. ఏ, గారిచే ఆంధ్రగద్యపద్యకావ్యములంగూర్చి చదువఁబడెను.

పద్యకావ్యములంగూర్చి చర్చించుచుఁ గవిత్రయమువారి భావగాంభీర్యము, శబ్దసౌష్ఠవము, సందర్భశుద్ధి మొదలగు మహాగుణముల వర్ణించి, పిదపఁ గొంతకాలమునకుఁ గవులు పూర్వకవుల సామర్థ్యము లేమింజేసి శబ్దాడంబరముచే భావదారిద్ర్యమును గప్పఁబూని రని చెప్పి, సరస మగు కావ్యములో శబ్దాలంకారములును అర్థాలంకారములును ఉచితముగాను మితముగాను ఉండుటయే రసపోషణమును గలుగఁజేయు ననియు, శైలి ద్రాక్షాపాకముగా నుండవలె ననియు, నిప్పుడు కవిత్వము చెప్పఁదలఁచినవారు వాగనుశాసనాది పూర్వకవులనే యనుసరింపవలయు ననియు, నుపపాదించి, కవిత్వవైలక్షణ్యముం జూపుటకుఁ గొన్ని గ్రంథములనుండి కొన్నిపద్యముల నెత్తిచదివివాని యందెల్ల గుణదోషములఁ గనఁబఱచిరి. మఱియు గద్యకావ్యములు పూర్వ మాంధ్రమందు లేవనియుఁ బద్యకావ్యములం దచ్చటచ్చటఁ గొన్నిగద్యము లున్నను, అవియుఁ బద్యశైలినే రచింపఁబడిన వనియు, గద్యప్రబంధముల రచించుట యిటీవల నారంభమైన దనియు, గద్యము వ్రాయునపుడు చదువరులకు సులభగ్రాహ్య మగునట్లుగా మృదుశైలిని వ్రాయుట యుచితమనియు నొక్కిచెప్పిరి.

ఐదవ వ్యాసము.—శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులు, బి. ఏ. గారిచే నాంధ్రభాషాచారిత్రముం గూర్చి చదువఁబడెను.

భాష యొకరి యభిప్రాయముల నితరులకుఁ దెలియపఱచుటకు ముఖ్యసాధనమనియు, లోకములో సమస్తపదార్థములకును మాఱుటయే స్వభావ మనియు, జనులయొక్క స్వభావములు ఆచారవ్యవహారములు, ఊహాపోహలు, మాఱఁగాఁ దివసానుసారముగా వారి భాషాశైలియు మాఱుచుండు ననియు, ఆప్రకారమే యాంధ్రులభాషసైత మప్పటప్పటికి మాఱుచువచ్చెననియు, జనులు సర్వసాధారణముగా వాడుచుండుభాషయే వారి భావములం జక్కఁగాఁ దెలుపఁగలదనియు, ఈ భాషకువ్యతిరేకముగా మన యాంధ్రభాషయందు గ్రాంథికభాషయొకటి కల్పింపఁబడిన దనియు, అది జనులకు దుర్గ్రాహ్యమనియు, ఉత్తమజాతి వారు వాడుకచేయు వ్యావహారికభాషయందు గ్రంథములు వ్రాయుట యింగ్లీషు మొదలగు ననేకభాషలలో నాచారమై యున్నదనియు, నాప్రకారమే తెలుఁగునఁగూడఁ జేయుట న్యాయమనియు నుపన్యసించిరి. మఱియు వారు కొన్ని పూర్వగ్రంథములలోఁ గళింగదేశమునకుఁ బశ్చిమమున నాంధ్రదేశమును, దానికి దక్షిణమునఁ దెనుఁగుదేశము నున్నట్లు చెప్పఁబడి యున్నదనియు, నాంధ్రదేశములోని వారు తమకు దక్షిణమున నున్న దేశము వారిని 'దక్షిణపువారు' అను నర్థమిచ్చునట్లు 'తెనుంగా' (తెన్=దక్షిణము, గా=బహువచన ప్రత్యయము) అని పిలుచుచుండుటవలనఁ 'దెనుంగు' అనుపదమును, పిదప దాని కాభాసమగు 'తెలుంగు' అనుపదమును బుట్టియుండవచ్చుననియు, ఈరీతి శబ్దములు, కుయింగా (కోయవారు), కళింగా (కాళింగులు) అనునవి కలవనియుఁ గొంతవఱకుఁ జెప్పి, యీవిషయమై చర్చవిపులముగా జరిగి పిదప సిద్ధాంత మేర్పఱవలసి యుండుననియుఁ జెప్పిరి. వీరు ఇంకను జెప్పవలసిన యంశములు పెక్కులున్నను కాలహరణ మగు నని చెప్పకయే విరమించిరి.

ఆఱవవ్యాసము.—'ఆంధ్రభాష, దాని యుత్పత్తివికాసములు' అనుశీర్షికతో బ్ర॥ శ్రీ. చెన్నాప్రెగడ భానుమూర్తి బి. ఏ., గారిచే జదువఁబడెను.

ఈ వ్యాసమున మొదట నాంధ్రభాషయొక్క యుత్పత్తియు, నభివృద్ధియు సోదాహరణముగా వర్ణింపఁబడి, తుదను విమర్శనముం గూర్చి విపులముగాఁ జర్చింపఁబడెను.

సముచితమైన కావ్యవిమర్శ దేశమున వెలసి, కావ్యగుణదోషవిచక్షణయందభిరుచి సార్వజనీనముగ నుదయించి స్వతంత్రాభిప్రాయములు నిర్మించుకొను సామర్థ్యము లబ్బిననే కాని, కేవలముగాఁ బరప్రత్యయనివేదన మూలమునను, ఉపపత్తిప్రతిపాదన మూలమునను జనులకు భాషయొక్క యుత్కర్ష విషయమున జ్ఞానము పుట్ట దని చెప్పిరి.

మనభాషలో లక్షణగ్రంథములు నలంకారగ్రంథములును బెక్కు లున్నను, ఆలక్షణములం బ్రత్యేకముగాఁ గృతులకన్వయించి వ్రాసిన కృతివిమర్శనరూపములగు గ్రంథములు లేవనియు, మొదట కావ్యసృష్టియుఁ బిదప విమర్శయు బయలుదేరవలె ననియు, నీరెండుకార్యములు నన్యోన్యసంస్కారకములై సదా సాగుచుండి భాషాభివృద్ధికిం దోడ్పడవలెననియుఁ జెప్పిరి. కవిహృదయమును గుర్తెఱుఁగుటకును, సారాసారవివేకమును దత్త్వాతత్త్వవిచక్షణయు లేక నిర్మింపఁబడు కావ్యాభాసములలోని దోషములం బ్రకటించుటకును, ఇంగ్లీషుపదము పడనిచో నాగరికతకు లోపము వచ్చునను భయమువలననో యన సదా యింగ్లీషుపదములనే ప్రయోగించుచు దత్సమశబ్దములు జీర్ణముకాకయు నచ్చతెనుఁగుపదము లర్థముకాకయుఁ బూర్వకావ్యములఁ గ్రిందికిఁ ద్రో

క్కి వైచి యట్టికావ్యరచనకుఁ దిలాంజలి యొసఁగి సానివాడలలోను, చాకిరేవులలోను, సారాదుకాణములలోను వ్యవహరింపఁబడుభాషతో నాధునికులు కొందఱు రచించు నాభాస కావ్యములఁ దూఱు పాఱఁబట్టి యుత్తమకావ్యములం గొనియాడి భావికావ్య రచనకుం గార్యగతుల నిరూపించుటకును విమర్శగ్రంథము లావశ్యకము లనివక్కాణించిరి.

కావ్యమునకు విమర్శ కనకమున కగ్నిపరీక్షవంటి దనియు కవికిం బోలె విమర్శకునికిం గూడఁ బ్రతిభ కావలె ననియుఁ బ్రతిభలేని విమర్శకునకుఁ గవిహృదయము గోచరింపదనియుం జెప్పి యింకను గవికిని విమర్శకునికిని గావలసినపాశ్చాత్త్యసంప్రదాయ సిద్ధములగు పరికరముల నిరూపించి వ్యాసమును ముగించిరి.

ఏడవవ్యాసము.—బ్ర॥ శ్రీ॥ జయంతిరామయ్య పంతులు, బి. ఏ., బి. ఎల్., గారు దేశచరిత్రపఠనమావశ్యక మనునంశమును గూర్చి యుపన్యసించిరి.

తొలుత చరిత్రశబ్దవ్యుత్పత్త్యర్థము నిరూపించి, దేశ చరిత్రమనఁగా దేశమునందలి జనులు సంఘరూపమున సలిపిన కార్యముల వృత్తాంతము, అనఁగా ఏయేకాలమునందు వా రేయే స్థితిలో నుండిరో, యేయేకారణములచేత వారి సాంఘికస్థితియం దేయే మార్పులు కలిగియుండెనో, ఏయే సందర్భములయం దేయే విధముగా నేయే యిక్కట్టుల వారు తప్పించి కొనఁగలిగిరో లేక యేయే యిక్కట్టులకు లోఁబడిరో యిత్యాది వృత్తాంతములను దెలుపుననియు, వృత్తాంతశ్రవణ మాత్రము వలనఁ గలుగు నానందాది తాత్కాలికఫలముకంటె వ్యక్తులయందు జాతివలె వృత్తాంతవిషయములయందు వ్యంగ్యార్థరూపకముగా నిమిడియుండు సామాన్యనీతులను(General principles) బోధించుటయే చరిత్రముయొక్క ప్రధానఫల మనియు, నట్టిసామాన్యనియమములను సాధించుట కుపకరించువిషయములు ముఖ్యములు తదితరము లముఖ్యములనియు, ఇట్లు ముఖ్యాముఖ్యవిచారము చేసి ముఖ్యాంశములనే చరిత్రమునందుఁ జేర్పవలయుననియుఁ జెప్పి చరిత్రస్వరూపమును నిర్ణయించిరి. అనంతరము చరిత్రమువలని ప్రయోజనములు ముఖ్యముగా రెండనియు, నందులో నొకటి యాత్మవిశ్వాసమును ఆత్మగౌరవమును గలిగించుటయనియు, ఆత్మవిశ్వాసములేనివాఁడు తనశక్తిని తా నెఱుఁగక శక్త్యనుగుణములగు కార్యములుచేయలేక పోవుననియు, ఆత్మసంభావనలేనివాఁ డధికారంభములఁ జొలికిఁ బోఁజాలఁడనియు, మనలకు సాధారణముగానాత్మగౌరవము తక్కువయని దేశాంతరుల యభిప్రాయమనియు, నీలోపమును బోఁగొట్టుకొనినఁగాని యితోధికాభివృద్ధికి మనము కడంగ లేమనియు నీలోపమును బోఁగొట్టుకొనుటకు స్వదేశ పూర్వవృత్తాంతజ్ఞాన మావశ్యకమనియుఁ జెప్పిరి.

తదనంతరము పురోభివృద్ధికి మనము ప్రయత్నింప వలసిన మార్గములను నిరూపించుట చరిత్రమువలని రెండవప్రయోజన మనియు, జనులకువలె జనసంఘములకు సైతము పూర్వానుభవమువలన పృథక్ప్రకృతు లేర్పడుననియు, సాధారణముగా వారు చేయుకార్యములు తమప్రకృత్యనుసారముగానుండు ననియు, ప్రకృతిస్వభావము నెఱుంగక తత్ప్రతికూలము లగుయత్నము లొనర్చిన నవి విఫలము లగుననియుఁ, గావున జనులకువలె సంఘములకును స్వస్వరూపజ్ఞానమావశ్యక మనియు నట్టి జ్ఞానము పూర్వవృత్తాంతశ్రవణము వలనఁ గలుగు ననియుఁ జెప్పి స్వదేశచరిత్రపఠన మత్యావశ్యక మని నిరూపించిరి.

ఆంధ్రపండితసభావృత్తాంతము.

గతమేమాసము 15, 16 తేదులను చెన్నపురి పచ్చైయప్పకాలేజి సభాభవనమున నాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు వారొక యాంధ్రపండితసభం గూర్చిరి. ఆసభకు—

మ-రా-రా-శ్రీ. శ్రీచల్లపల్లి కుమారరాజుగారు.
" మా. పాపారావునాయుఁడుగారు.
" వే. రామదాసు పంతులుగారు
" గూడూరు. రామచంద్రరావు పంతులుగారు.
" మ. సాంబశివరావుగారు.
" పోతరాజు. నరసింహముగారు.
" గాడిచెర్ల. హరిసర్వోత్తమరావుగారు.
" ఆర్. కృష్ణమాచార్యులు (విద్యానిధి. ఎం. ఏ.) గారు.
" కే. వి. లక్ష్మణరావుగారు. ✓
" వేదము. వేంకటరాయ శాస్త్రిలుగారు.
" తల్లాప్రగడ. సూర్యనారాయణరావుగారు.
" డి. వి. రమణారావుగారు.
" గురిజాడ. అప్పారావుగారు.
" పురాణము. నాగభూషణముగారు.
" జయంతి. రామయ్యపంతులుగారు.
" టి. వరదరాజులునాయుఁడుగారు.
" గోటేటి. కనకరాజుపంతులుగారు.
" ఆచంట. లక్ష్మీపతిగారు.
" యనమండ్రి. నారాయణమూర్తి పంతులుగారు.
" పురాణపండా. కామేశ్వరరావుగారు
" సుసర్ల. వేంకటసుబ్బారావుగారు.
" ఆదిపూఁడి. ప్రభాకరరావుగారు.
" చిలుకూరి. వీరభద్రరావుగారు.
" చెన్నాప్రగడ. భానుమూర్తిగారు.
" బొడ్డికూరపాటి. వేంకటరంగమునాయుఁడుగారు.
" పండిత ది. గోపాలచార్యులుగారు.

మ-రా-రా-శ్రీ. పి. ఎస్. రామమూర్తిపంతులుగారు.
,, టి. రామకృష్ణపిళ్లెగారు.
,, జి. సి. వి. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు.
,, వి. రామచంద్రాచార్యులుగారు.
,, సోమంచి. భీమశంకరముగారు.
,, జి. రంగయ్యనాయుఁడుగారు.
,, పురాణపండా. మల్లయ్యశాస్త్రిలుగారు.
,, మల్లాది. సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు.
,, పేరి. కాశీనాథశాస్త్రిలుగారు.
,, కాశీ. కృష్ణాచార్యులుగారు.
,, భాగవతుల. రామమూర్తిశాస్త్రిలుగారు.
,, మేడేపల్లి. వేంకటరమణాచార్యులుగారు.
,, మానవల్లి. రామకృష్ణకవిగారు.
,, చెల్లపిళ్ల. వేంకట శాస్త్రిలుగారు.
,, దివాకర్ల. తిరుపతిశాస్త్రిలుగారు.
,, మంగు. వేంకటరామానుజరావుగారు.
,, గునుపాటి. యానాదిరెడ్డిగారు.
,, పి. వి. నరసింహరావునాయుఁడుగారు.
,, సి. దొరస్వామయ్యగారు.
,, సుదలువాడ. సుందరరామశాస్త్రిలుగారు.
,, దండిగుంట. సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు.
,, కేతవరపు. వేంకటశాస్త్రిలుగారు.
,, గట్టుపల్లి. శేషాచార్యులుగారు.
,, కాళ్లకూరి. సాంబశివరావుగారు
,, పురాణం. సూర్యనారాయణతీర్థులుగారు.
,, పంచాగ్నుల. దక్షిణామూర్తి శాస్త్రిలుగారు.
,, కాశీభట్ల. రామకృష్ణశాస్త్రిలుగారు.

ఇంకను అనేకులును వచ్చియుండిరి.

అందుఁ బ్రథమదినమున పగలు రెండుగంటలకు సభయారంభమాయెను. శ్రీపురాణం. నాగభూషణము ఎం. ఏ. బి. ఎల్., గారు సభాపతిగ నుండిరి. సభారంభకాలమున శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిలుగారు వచ్చిన పండితులకెల్లరకు స్వాగతమొసంగిరి. పిదపఁ గావ్యములలో శృంగారవర్ణనాచిత్యముంగూర్చి యీక్రిందఁ జేర్కొనంబడువారు తమతమయభిప్రాయములం దెలుపు వ్యాసములం జదివిరి.

మ-రా-రా-శ్రీ. చెల్లపిళ్ల. వేంకటశాస్త్రిలుగారు. (బందరు)
,, పురాణపండా. మల్లయ్యశాస్త్రిలుగారు. (పిఠాపురము)

మ-రా-రా-శ్రీ, వేరి. కాశీనాథశాస్త్రిలుగారు. (విజయనగరము)
,, మల్లాది. సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు. (అమలాపురము)
,, కాశీ. కృష్ణాచార్యులుగారు. (గుంటూరు)
,, భాగవతుల. రామమూర్తిశాస్త్రిలుగారు. (విజయనగరము)
,, మేడేపల్లి. వేంకటరమణాచార్యులుగారు. (విజయనగరము)
,, కేతవరపు. వేంకటశాస్త్రిలుగారు. (బొబ్బిలి)
,, ఆదిపూడి. ప్రభాకరరావుగారు. (కాకినాడ)
,, కాశ్లకూరి. సాంబశివరావుగారు. (కాకినాడ)
,, చెట్లూరి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు. (వేంకటగిరి)
,, గునుపాటి. యానాదిరడ్డిగారు. (నెలూరు)
,, మంగు. వేంకటరామానుజరావుగారు. (నెల్లూరు)
,, చదలువాడ. సుందరరామశాస్త్రిలు గారు. (చెన్నపురి)
,, సి. దొరస్వామయ్యగారు. (చెన్నపురి)

మఱియు—

,, శ్రీ కల్లూరి. వేంకటరామశాస్త్రిలుగారు. (రాజమహేంద్రవరము)
,, కొప్పరపు. వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు. (కొప్పరము)
,, వావిలికొలను సుబ్బరావుగారు. (చెన్నపురి)
,, పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహముగారు. (తెనాలి)
,, వేటూరిప్రభాకరశాస్త్రిలు గారు. (పెద్దకల్లేపల్లి)
,, ఆకొండి వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిలుగారు. (రాజమహేంద్రవరము)
,, వడ్డాది సుబ్బారాయుఁడు గారు. ,,
,, కూచి నరసింహముగారు. (పిఠాపురము)
,, శొంఠి భద్రాద్రిరామశాస్త్రిలుగారు. (కాకినాడ)
,, విక్రమ దేవవర్మగారు. (విశాఖపట్టణము)
,, పెద్దాపురము జగపతిరాజుగారు. (పెద్దాపురము)
,, పురాణం రామచంద్రశాస్త్రిగారు. (ముక్త్యాల)
,, కోరాడ దుర్గానాగేశ్వరశాస్త్రిగారు. (బందరు)
,, అమరవాది రామయ్యగారు. (బాలేమర్రు)
,, జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు. (కడప)
,, పంగులూరి రామచంద్రయ్యగారు. (గుంటూరు)
,, శృంగారకవి సర్వారాయుఁడుగారు. (కాకినాడ)
,, నిట్టల వేంకటశాస్త్రిలుగారు. (తుని)

మొదలగువారు వ్యాసములను వ్రాసిపంపిరి.

,, జి. రంగయ్యనాయుఁడుగారు. (చెన్నపురి)
,, దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిలుగారు. (కాకినాడ)

మ-రా-రా-శ్రీ, వి. రామచంద్రాచార్యులుగారు. (నెల్లూరు)
,, జి సి వి. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు. (చెన్నపురి)
,, వే. రామదాసుపంతులుగారు. (తణుకు)

తమయభిప్రాయముల నుపన్యసించిరి.

సభాంతమున సగ్రాసనాధిపతిగారు సర్వోపన్యాసములలోని యభిప్రాయసారమును విమర్శించిన పిమ్మట నీ క్రింద వివరింపబడిన ప్రకారము తీర్మానింపఁబడినది. ఈ తీర్మానమునకు శ్రీ కనకరాజుపంతులుగారు తప్ప మిగిలిన సభ్యు లందఱు సమ్మతించిరి. కనకరాజుపంతులుగారు తమ యభిప్రాయమును స్పష్టపఱుపలేదు.

శృంగారవర్ణనను గుఱించిన తీర్మానము.

1. ఒక్క తెలుఁగునందు మాత్రమే గాక సాధారణముగా నన్ని భాషలయందును శృంగారరస ముత్తమరసముగా గ్రహింపఁబడుచున్నది. కావ్యములలో సర్వసాధారణముగా నిదియే ప్రధానరసముగా నంగీకరింపఁబడి యున్నది. సంస్కృతభాషలోఁ గావ్యరచనాపద్ధతులను శాసించు విపులశాస్త్రము కలదు. ఆ శాస్త్రమాంధ్రకవులచే నయిత మనుసరింపఁ బడుచున్నది.

2. ఏతచ్ఛాస్త్రానుసారముగా రచింపఁబడిన పూర్వకవికృత కావ్యములు నేఁటివఱకు నిరాక్షేపముగా నాంధ్రలోకముచే నంగీకరింపఁబడి యున్నవి. అనుచితవర్ణనలు కావ్యశాస్త్రమునం దశ్లీలాదిదోషములుగాఁ బరిగణింపఁబడి నిషేధింపఁ బడినవి. కొందఱు కవు లొకానొకస్థలమునం దొక్కొక్కరసము నించుకనొక్కి వర్ణించినను అట్టిపట్టులందు సాధారణముగా భావము పండితైకవేద్య మగు ప్రౌఢభాష నుపయోగించియున్నారు. అట్టి భావములు విప్పిచెప్పినఁగాని స్పష్టపడవని యాంధ్రభాషాపరిచయము గలవారికి విశదము.

3. ఏభాషయందైన నన్ని కావ్యములును సర్వసామాన్య జనపఠనీయములుగా నుద్దేశింపఁబడి యుండవు. పాఠకాధికారానుగుణముగాఁ బఠింపఁబడును. ఈ యంశ మాంధ్రకావ్యరచనయందుఁ గూడఁ బాటింపఁబడినది.

4. పూర్వము గ్రీకుదేశమందలి ప్రౌఢశిల్పులచే నిర్మింపఁబడిన శిలావిగ్రహములందును, ప్రస్తుతము పాశ్చాత్త్యకళాకోవిదులచే రచింపఁబడుచున్న చిత్రపటములయందును శిల్పనైపుణ్య ప్రకటనమున కధికావకాశ మొసంగుటచే నగ్నప్రతిమలే శ్లాఘాపాత్రములుగా గణింపఁబడుచున్నవి. కేవలశ్రవ్య ప్రబంధములకంటె దృశ్యప్రబంధములును వానికంటె దృశ్యపదార్థములును మనోవికారమును గలుగఁజేయుటయం దధికసామర్థ్యము గలవని యందఱకు విదితమే.

5. శృంగారకావ్యములం జదువుటవలన జనులకు దుర్వృత్తులయందుఁ బ్రవేశము కలుగుచున్నదనుట యుక్తముకాదు. అట్లనుటకుఁ బ్రమాణము లేదు. సర్వసాధారణముగా నట్టివ్యాపారములందుఁ బ్రవేశించువారు ప్రౌఢకావ్యములం జదివి యర్థముచేసికొనఁ జాలనివా రయి యున్నారు. చదివెడి వారియం దా దోష మొక్కొక్కచోటఁ గనుపడినను దానికి గ్రంథపఠనము కారణముగాదు.

6. కావ్యములలోఁ గొన్ని యాయాకాలములయందుఁ బ్రభుత్వము చేయుచుండిన ప్రభువులచే రచింపఁబడియున్నవి. అనేకములు తత్తత్కాలములందలి ప్రభువులకుఁ గాని వారిమంత్రులకుఁగాని యంకితములు చేయఁబడి యున్నవి. ప్రభు సమ్మానము వడయుటచేతనే తత్తత్కాలములం దాగ్రంథములు దూష్యములుగా నెన్నఁబడియుండలేదని స్పష్ట మగుచున్నది.

ఉచితానుచితవివేకము కాలభేదమునుబట్టి భేదించును. భావభేదము కలిగినప్పుడెల్లఁ బూర్వగ్రంథములను సవరింపవలయు నని నిర్ణయించినచో నందువలన ననేకానర్థములు పుట్టు నను టకు సందేహము లేదు. అట్టి సిద్ధాంత మేదేశమందు నెవరు నంగీకరించియుండలేదు. ఇప్పు డంగీకరించినయెడల సాధారణముగా నన్నిభాషలయందు నమూల్యములుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్న గ్రంథములనుగూడ సవరింపవలసి వచ్చును. తుదకు మతగ్రంథములకుఁ గూడ నాదశ పట్టవలసి వచ్చును.

7. శృంగారవర్ణన లెక్కువగా నున్న గ్రంథముల రూపుమాప యత్నించుటవలన భాషా వాఙ్మయములకు విపత్తు కలుగు ననుట నిస్సందేహము. అట్లు చేసినచోఁ దెలుఁగులోమాత్రమే కాక భరతఖండములోని యితరభాషలలో నయితము గల యనేకగ్రంథము లదృశ్యములు కావలసి వచ్చును.

8. లాక్షణికు లనేకులు శృంగారరసప్రధానకావ్యముల నాధారముచేసికొని లక్షణము నేర్పఱచియున్నారు. తెలుఁగులో శబ్దస్వరూపమును నిర్ణయించుటకుఁ బూర్వకవిప్రయోగములు ముఖ్యాధారములు. అట్టి యాధారముల నాశనముచేయుట భాష కపకారక మగును.

కాఁబట్టి పూర్వకవికృత శృంగారప్రబంధముల రూపుమాపుటగాని యందలి భాగముల లోపింపఁజేయుటగాని కూడదని యీసభవారి దృఢాభిప్రాయము.

16-వ తేదిని ఉదయము 7 గంటలు మొదలు 10 గంటలవఱకును, సాయంకాలము 3 గంటలు మొదలు రాత్రి 9 గంటలవఱకును సభ జరిగెను. ఈసభకు చల్లపల్లి కుమారరాజాగా రగు శ్రీ యార్లగడ్డ అంకినీడు ప్రసాద బహద్దరు బి. ఏ, గా రగ్రాసనాధిపతిగా నుండిరి. ఇందు గ్రంథము లందు వ్యావహారికభాషాప్రయోగౌచిత్యము, సంధి, అర్ధానుస్వారము, శకటరేఫము, అన్యదేశ్య పదప్రయోగము, వీనింగూర్చి చర్చజరిగెను.

మొదట శ్రీగిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు వ్యావహారికభాషాప్రయోగముం గూర్చి వ్రాసిపంపిన వ్యాసము చదువఁబడెను. పిదప పూర్వోక్తపండితులు తమతమవ్యాసములం జదివిరి. కొంద ఱుపన్యసించిరి.

అంతట శ్రీగురిజాడ అప్పారావు పంతులుగారు వ్యావహారికభాషలో గ్రంథములు గూర్చి నఁ దప్పనవల దనియు నుత్తమజాతివారు సంభాషించుభాష సకలజాతులవారును సద్భాషగా గ్రహించువాడుక కల దనియు, ఇదివఱ కంగీకరింపఁబడిన లక్షణము ననుసరించి గ్రాంథికభాషను గ్రంథముల రచించుట ప్రాయశః సాధ్యముకానందున వ్యావహారికభాషను రచించిన గ్రంథములు గూడ నాదరణీయము లనియు నుడివిరి. దీనిం గూర్చి విశేషముగా చర్చజరిగెను. శ్రీపురాణం నాగభూషణముగారు, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులుగారు, పేరి కాశీనాథశాస్త్రులుగారు, పురాణపండా మల్లయ్యశాస్త్రులుగారు, చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తిగారు, సోమంచి భీమశంకరముగారు, దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రులుగారు, మఱికొందఱును, ఈవిషయముం గూర్చి ప్రసంగించుచు వ్యావహారికభాషయు గ్రాంథికభాషయు వేఱు వే అని చెప్పఁదగదనియు, వ్యావహారిక భాషయందు జనులుచ్చారణాసౌలభ్యము ననుసరించి లక్షణవిరుద్ధములగు పదముల విశేషముగా వాడెద రనియు, వ్యావహారికభాషయందలి పదములు కేవలము గ్రామ్యములుగా నున్నయెడల సంస్కరించి యుపయోగింప వచ్చుననియు, కేవలము వాడుకలో నున్న వ్యావహారికభాషను గ్రంథముల రచించుట యేదేశములోను లే దనియు వక్కాణించిరి.

శ్రీ పేరి కాశీనాథశాస్త్రిలుగారు సంస్కృతమందు వైదిక భాషకును లౌకికభాషకును వ్యాకరణసిద్ధమైన భేద మెట్లు కలదో ఆతెలుఁగుననే యాంధ్రమందును గ్రాంథికభాషకును వ్యావహారికభాషకును భేదము గ్రహింపవచ్చు ననియు, లౌకికభాష కేవలము గ్రామ్య మని విసర్జింపక దానికిం దగునట్లు వ్యాకరణ మేర్పఱిచి యట్టి వ్యాకరణము ననుసరించి వ్యావహారిక భాషను గ్రంథములం బ్రయోగించుట కాక్షేపణ యుండఁగూడ దనియుఁ దమ యభిప్రాయముగాఁ జెప్పిరి.

సభాంతమున వ్యావహారికభాషాప్రయోగముం గూర్చియు, అర్ధానుస్వారము, శకటరేఫము, సంధి, అన్యదేశ్యములు, వీనిం గూర్చియు నీక్రిందిరీతి నేకగ్రీవముగాఁ దీర్మానింపఁబడెను. తీర్మాన కాలమందు అప్పారావుపంతులుగారు లేకుండిరి.—

తీర్మానములు.

I. గ్రామ్యభాషా ప్రయోగము.

గ్రంథరచనయందుఁ బూర్వలాక్షణికమతానుసారమగు భాషను బ్రయోగింపవలయునుగాని లక్షణవిరుద్ధమగు భాషను బ్రయోగింపఁగూడదు. గ్రంథములను మృదుమధురశైలిని రచింపవలయు ననుట సర్వజనసమ్మతము. అట్లొనరించుటకు లక్షణభంగ మవశ్యముకాదు. లక్షణభంగము కాకుండ భాషావైచిత్ర్య మెంతయైనం గనుపఱుపవచ్చును. అందువలన శైలిభేదము లేర్పడును.

2,3, అర్ధానుస్వారము, శకటరేఫము:

అర్ధానుస్వారశకటరేఫములు శబ్దస్వరూపావయవములగుటను శబ్దవ్యుత్పత్తుల నిరూపించుటకు సాధనము లగుటను త్యాజ్యములు కావు.

4. సంధి:—

గద్యరచనయం దచ్చటచ్చట నర్థావబోధనార్థమును, బఠనసౌకర్యార్థము నావశ్యకమని తోఁచినపట్టులందు సంధిచేయకున్నను దోషము కాదు. కాని సంధి యెప్పుడును జేయనక్కఱలేదని వాదించువారి వాద మంగీకార్యముకాదు. సంధిచేయుటయుఁ జేయకుంటయుఁ, గొంతవఱకుఁ బాఠకాధికారము ననుసరించియుండును. పసిపిల్లలనిమిత్త ముద్దేశింపఁబడిన పుస్తకములందు శాస్త్రవిరుద్ధము గాకుండ సంధిని దగ్గించుట మంచి దనియే చెప్పవచ్చును. పద్యరచనయందు సర్వదా విసంధి దుష్టమే.

5. అన్యదేశ్య పదప్రయోగము:—

పూర్వకవిమతానుసారముగా రసపోషణమునకై యచ్చటచ్చట యథోచితముగా నన్యదేశ్యపదములం బ్రయోగింపవచ్చును. కాని యథేష్టముగాఁ బ్రయోగింపఁగూడదు. అన్యభాషలలోనుండు భౌతికశాస్త్రాది గ్రంథములఁ దెలుఁగులోనికిఁ బరివర్తనము చేయునపుడు తత్తచ్ఛాస్త్రోచిత పారిభాషికపదంబులు తెనుఁగునఁ గాని సంస్కృతమునఁ గాని నిర్ణయించి వానినే యుపయోగింపవలయును. ఏకపదములు దొరకనిచో నాతిదీర్ఘసమాసపదంబుల నిర్మింపవచ్చును. అట్లొనర్చుటకు సాధ్యముకానిచో నన్యదేశ్యమూలపదంబుల నాంధ్రభాషా సంప్రదాయానుసరణముగా సంస్కరించి గ్రహింపవచ్చును. పారిభాషికపదములు సంస్కృతమున నుండినచో భరతఖండములోని యన్నిభాషలకును సమానములుగా నుండును గాన నట్టిపదములు బహుశః సంస్కృతములోనే యుండుట మేలు. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారిట్టిపదముల నిర్ణయించి ప్రకటించిన బాగుగ నుండును.

తదనంతరము పూర్వోక్త సభానిర్ణయములను సభవారపక్షమున దొరతనమువారికి సమర్పించి, వారికి సభవారి యుద్దేశములను సవిస్తరముగ విన్నవించుట కీక్రింద నుదాహరింపఁ బడిన వారిని ప్రతినిధులుగ నియమించుటయైనది.

మ-రా-రా-శ్రీ,

1. ఆనరబిల్. మోచెర్ల రామచంద్రరావుగారు.
2. రాయబహద్దరు బయ్యానరసింహేశ్వర శర్మగారు
3. పండిత డి. గోపాలాచార్యులుగారు.
4. తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావుగారు.
5. గునుపాటి యేనాదిరెడ్డిగారు.
6. వేమవరపు రామదాసు పంతులుగారు.
7. నెమలి పట్టాభిరామరావుగారు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు రాయబారము.

పండిత సంఘాంతమందలి తీర్మానముప్రకారము పూర్వోక్తపరిషత్సభ్యు లీ సంవత్సరమాగష్టు నెల 7 తేది పగలు 11 గంటలకుఁ జెన్నపురి గవర్నరుగారి కడ కేగి శృంగారప్రబంధములను గూర్చియు గ్రామ్యభాషనుగూర్చియు విన్నవించిరి. పూర్వప్రబంధములను నశింపఁజేయుటగాని మార్చుటగాని భాషకునష్టమనియు, వానియందచ్చటచ్చట నత్యధికశృంగార వర్ణనమున్నను నది పామరులకుఁ దెలియని కఠినశైలిలోనున్నదనియు వీనివలనఁ బూర్వకాలపువారుగాని యిప్పటివారుగాని నీతియందు దౌర్బల్యము చెందలేదనియు, నీప్రబంధములపై నభియోగములు తెచ్చినచోఁ బూర్వగ్రంథప్రకటనమునకు నిరుత్సాహమును భంగమును గలుగుననియు నెప్పుడైనఁ బ్రభుత్వమువారట్టి ప్రబంధములలో దేనినైన హానికరమని తలఁతురేని నావిషయ మాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువంటి పండితసంఘమునకుఁ దెలిపిన నాసంఘమాపలోపమును నివారించుననియుఁ గనుకఁ బూర్వప్రౌఢవాఙ్మయముజోలికిఁ బ్రభుత్వమువారు పోఁగూడదనియు మనవిచేసిరి. మఱియు జనసామాన్యమునందు విద్యావ్యాప్తికై సులభశైలిలో గ్రంథముల వ్రాయుట యత్యంతావసరమేయైనను గ్రామ్యభాషను గ్రంథములలోఁ జేర్చుట, మీదుమిక్కిలి యట్టిగ్రంథములు పాఠశాలలలోని బాలురకుఁ బఠనీయగ్రంథములుగా నిర్ణయింపఁబడుట యనర్థదాయకములనియుఁ దెలుఁగు మాతృభాషకానివారినిఁ బఠనీయగ్రంథనిర్ణాయకసంఘములో నుంచుట యసంతృప్తికరముగ నున్నదనియు విజ్ఞాపన మొనరించిరి. గ్రంథము నీతివిషయమున నింద్యమా యను ప్రశ్న నుగూర్చి లార్డుకుక్బరన్ గారు వివరించిరనియు వారుచెప్పినట్లు గ్రంథము ముద్రింపఁబడి సర్వసాధారణముగఁ గొలఁది వెలకమ్మఁ బడుచు దుర్నీతిఁ బ్రోత్సాహపఱచునెడల నది నింద్యమనియు నట్లుకాక యెక్కువవెలకలిగి పుస్తకభాండాగారములకును బండితులకునుమాత్రమే విక్రయింపఁబడుచుండినయెడలఁ బ్రకటనకర్తపై నేరముండదనియు మొదటివిన్నపమునకు శ్రీ గవర్నరుగారు ప్రత్యుత్తరమొసఁగిరి; గ్రామ్యభాషావిషయమై ప్రభుత్వమువారు మధ్యస్థముగ నుందురనియుఁ దెలుఁగుమాతృభాషగాఁగలవారి నింకను బఠనీయగ్రంథ నిర్ణాయకసంఘములోఁ జేర్చవలను పదునా యని విచారింతుమనియు రెండవవిజ్ఞాపనమునకు సమాధానము వాక్రుచ్చిరి. గవర్నరుగారి కభివందనము లొనర్చి పరిషత్తురాయబారులు తిరిగివచ్చిరి.

ప్రకటనలు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు, చెన్నపురి.

ప్రతిష్ఠాపకులు :—

శ్రీపిఠాపురము రాజాగారగు శ్రీరాజారావు కుమారవేంకటమహీపతి సూర్యారావు బహద్దరుగారు.

శ్రీవేంకటగిరిరాజాగారగు మహారాజాసర్ వెలుగోటి శ్రీరాజగోపాల కృష్ణయాచేంద్రబహద్దరుగారు, కె. సి. ఐ. ఇ., పంచహజారీమున్సబ్దార్.

అగ్రాసనాధిపతి:—

శ్రీపిఠాపురము రాజాగారు.

కార్యనిర్వాహక సభాధ్యక్షుఁడు.

మ-హా-రా-శ్రీ జయంతి రామయ్యపంతులుగారు. బి. ఏ., బి. ఎల్.

కార్యదర్శులు.

1 మ-రా-రా-శ్రీ పురాణం నాగభూషణంపంతులుగారు, ఎం. ఏ., బి. ఎల్.,
2 ,, వేదము. వేంకటరాయశాస్త్రిగారు.
3 ,, ఆచంట లక్ష్మీపతిగారు, బి. ఏ., ఎం. బి., సి. ఎమ్.,

కోశాధ్యక్షులు (ట్రస్టీలు)

దివాన్ బహదూర్ కంచికృష్ణస్వామిరావుగారు, సి. ఐ. ఇ.,
ది ఆనరబిల్ రావుబహదూర్ పిట్టీత్యాగరాయసెట్టిగారు, బి. ఏ.

కార్యస్థానము.

192, ఎగ్మూరు. చెన్నపురి.

పరిషదుద్దేశము:—ఆంధ్రశబ్దమునకు సలక్ష్యవ్యుత్పత్తికముగ విపులనిఘంటువురచించుట, తెలుఁగు భాషకితరభాషలతోఁగల సంబంధమును దెలుపుచు భాషాతత్త్వమును నిరూపించు లక్షణశాస్త్రమును రచించుట, ఆంధ్రదేశపూర్వవృత్తాంతమును ప్రమాణపూర్వకముగా నిరూపించుట, శాస్త్రపారిభాషికపదముల నిర్ణయించుట, నూతనగ్రంథరచనకు సాహాయ్యమొనర్చుట, భాషావిషయములఁ జర్చించుటకుఁ బత్రికనొకదానిని బ్రకటించుట, సమగ్రమగు పుస్తకభాండాగారము నేర్పఱచుట, ఇత్యాదివిధముల నాంధ్రభాషావాఙ్మయాభివృద్ధికై యత్నించుట, పరిషత్తుయొక్క యుద్దేశము.

చందానిర్ణయము.

1. ఉద్ధారకులకు	రు.	5000.
2. పోషకులకు	,,	1000.
3. యావజ్జీవసభ్యులకు	,,	100.
4. సాధారణసభ్యులకు సంవత్సరమునకు	,,	

పరిషత్సభ్యులు పత్రికకు వేఱుగాఁ జందానియ్యనక్కఱలేదు.

సభ్యులు కాఁగోరువారు కార్యదర్శుల పేరవ్రాసి పరిషన్నిబంధనలఁ దెప్పించుకొనవచ్చును.

పల్నాటి వీరచరిత్రము

ఇది శృంగార నైషధ, కాశీఖండ, హరవిలాసాది ప్రబంధముల రచించి కవిసార్వభౌముండని ప్రసిద్ధికెక్కిన శ్రీనాథునిచే రచింపఁబడినది. 12 వ శతాబ్దాంతమునందలి యాంధ్రదేశచరిత్రమే పల్నాటి వీరచరిత్రముగనున్నది. చరిత్రముగ నమూల్యమైనదనియుఁ గావ్యముగ నాంధ్రవాఙ్మయాలంకారమనియు స్వాభావిక కవితాధిష్ఠానమనియు నైషధాదిప్రబంధములచేత శ్రీనాథునికిఁ గలిగిన యశస్సు దీనిచే ద్విగుణీకృతమైనదనియుఁ బలువురు పత్రికాధిపతులు పండితులు ప్రశంసించియున్నారు. ఇది ప్రకటింపఁబడుటకిదియే ప్రథమపర్యాయము. వీరచరిత్రకథాసారము, వీరచరిత్రచారిత్రము, శ్రీనాథజీవిత సంగ్రహమునను 90 పుటల యుపోద్ఘాతము బెజవాడ హిందూహైస్కూలునందలి తెలుఁగు పండితులును బ్రస్తుతమాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు మేనేజరునగు అక్కిరాజు ఉమాకాంతంగారిచే రచింపఁబడి దీనికిఁ జేర్పఁబడినది. దీనివెల రు 1—0—0. నిండుకాలికోబైండు చేసినది, రు. 1—4—0. వలయువారీక్రిందివారికి వ్రాసి తెప్పించికొనవచ్చును.

అక్కిరాజు ఉమాకాంతం.

మేనేజరు.

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు.

192, ఎస్ప్లనేడు, చెన్నపురి.

విజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల.

నియమములు.

1. దేశాభివృద్ధికి ఆవశ్యకములైన గ్రంథములు ప్రచురించి భాషాభివృద్ధి చేయుటయే యీ గ్రంథమాలయొక్క యుద్దేశము. ఇందు సంవత్సరమునకు రమారమి 1600 పుటలుగల స్వతంత్రమైన గ్రంథములు నాలుగు ప్రచురింపఁబడును.

2. కొందరు తలచునట్లు ఇది మాసపత్రికకాదు. ఇందు (i) దేశదేశముల చరిత్రములును, (ii) పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రము (Physics), రసాయనశాస్త్రము (Chemistry), జీవశాస్త్రము (Biology), వృక్షశాస్త్రము (Botany), మొదలయిన ప్రకృతిశాస్త్రములును, (iii) దేశోపకారులగు కొందరు మహనీయుల చరిత్రములును, (iv) ఇంగ్లీషునందలి ఉద్గ్రంథములభాషాంతరీకరణములును మాత్రము ప్రచురింపఁబడును. చరిత్రానుసారములగు కల్పిత కథలు (Historical Novels) కూడ ప్రచురింపఁబడును. కావ్యనాటకాదు లిందుండవు.

3. ఈగ్రంథమాలలో నిదివరకు అచ్చువేయఁబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని కొనుచు, నికముందు సంవత్సరమునకు నాలుగు చొప్పున ప్రచురింపబడు గ్రంథముల నన్నిటిని గొనుటకు నొప్పుకొనువారు శాశ్వతపు చందాదారులు.

4. శాశ్వతపు చందాదారులకు ఈగ్రంథమాలలోని గ్రంథములన్నియు నంచెకూలి మేమేభరించి నూరుపుటలకు రు 0-4-0 చొప్పుననిచ్చెదము. ఇతరులకు ఈపుస్తకములు అంచెకూలి గాకనూరుపుటలకు రు0-6-0 చొ॥ నీయబడును. సంవత్సరము ఒక్కింటికి 1600 పుటలకంటె నెక్కువపుటలుగల గ్రంథములు మేము ప్రచురించముగాన, చందాదారులకు సంవత్సరమునకు రూ. 4-0-0 కంటె నెక్కుడు కర్చు కానేరదు.

5. శాశ్వతపు చందాదారులు సంవత్సరపుచందా మొదట నీయనక్కరలేదు. ఒక్కొకపుస్తక మచ్చుపడగానే అది వ్యాల్యూపేయబిల్ ద్వారా పంపబడును.

6. వెనుకటి పుస్తకములనన్నిటినిగొను చందాదారులు 0-4-0లు ప్రవేశరుసుముక్రింద చెల్లించవలెను. ఈ సొమ్ము దరఖాస్తుతో పంప వచ్చును. లేదా మేము మొదటపంపు వి. పి. లో చేర్చి రాబట్టుకొందుము. వెనుకటి పుస్తకములనన్నిటిని ఒక్కసారి కొనలేని వారు రు 5-0-0ల వెలగల పుస్తకములు మొట్టమొదట కొనిన జాలును. మిగత పుస్తకములు తరువాత తెప్పించుకొనవలెను.

7. వెనుకటి పుస్తకములు అక్కరలేనివారును, లేక కొన్నిమాత్రమే కావలెనను వారును ప్రవేశరుసుముక్రింద రు 1-0-0 చెల్లించవలెను.

8. గ్రంథమాలలోని గ్రంథములన్నియు నునుపైన దళసరికాగితములమీద ముద్రింపబడును. అనేక చక్కనిపటములతో నొప్పుచుండును. క్యాలికోబైండుచేయబడును. సరసమైన వచనశైలిని కలిగియుండును. ఇట్లు సర్వాంగసుందరములై చౌకవెలలకు దొరకు గ్రంథములు తెలుగుభాషలో నరుదు.

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల.

ప్రచురింపబడిన గ్రంథములు.

		చందాదారులకు	ఇతరులకు
1.	అబ్రహాములింకను (Abraham Lincoln)	0– 8–0	0–12–0
2.	హిందూమహాయుగము (Hindu Period)	0–11–0	1– 0–0
3.	జీవశాస్త్రము Biology)*	1– 0–0	1– 8–0
4.	రాణీసంయుక్తము (Historical Novel)	0– 9–0	0–12–0
5.	మహమ్మదీయమహాయుగము (Mahammadan Period)	1– 3–0	1–12–0
6.	పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము (Physics)*	0–14–0	1– 5–0
7.	రసాయనశాస్త్రము (Chemistry)	0–13–0	1– 5–0
8.	ఆంధ్రులచరిత్ర (1-వ. భా.) (Andhra History i.)	1– 0–0	1– 4–0
9.	విమలాదేవి (Historical Novel)	0–13–0	1– 2–0
10.	కలరా (Cholera)*	0– 4–0	0– 6–0
11.	12. 13. ప్రకృతిశాస్త్రముల ప్రథమపాఠములు*	1– 2–0	1–10–0
14.	భౌతికశాస్త్ర ప్రథమపాఠములు*	0– 7–0	0– 9–0
15.	రా. బ. క. వీరేశలింగముగారి స్వీయచరిత్రము	1– 0–0	1– 8–0
16.	భౌతికశాస్త్రము (Physiography)	1– 0–0	1– 8–0
17.	ఢిల్లీదర్బారు (Dheli Durbar)	1– 0–0	1– 8–0
18.	ఆంధ్రులచరిత్రము (2-వ. భా.) (Andhra History ii.)	1– 0–0	1– 8–0
19.	చంద్రగుప్తచక్రవర్తి (Emperor Chandra Gupta)	0– 8–0	0–12–0
20.	చలిజ్వరము (Malaria)	0– 5–0	0– 7–0

☞ ఇందు చందాదారులు పోస్టేజి భరించ నక్కర లేదు. ఇతరులు పోస్టేజి భరించవలెను. పుస్తకము లన్నియు చక్కని క్యాలికోబైండు చేయబడినవి. * ఈ గ్రంథములు ప్రస్తుతమందు లేవు.

చింత్రాదిపేట 1912 }
మద్రాసు. }

ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం,
మేనేజరు:

ఆంధ్ర ప్రచారిణీ గ్రంథమాల.

నిడదవోలు, కృష్ణాజిల్లా.

ఇందు చక్కని క్యాలికోబైండుగల నవలలు రెండుమాసముల కొక్కొక్కటిగా వెలువడును. ఈ నవలలు చరిత్రబోధకములును మనోహరకథాకల్పితములునై చదువరుల హృదయముల నాకర్షించుచుండును. ఈనవలలనుగూర్చియు, ప్రస్తుతకాలమున నాంధ్రభాషాభివృద్ధికి నవలలయొక్కయవసరమును గూర్చియు, ననేకు లనేకాభిప్రాయముల నిచ్చియున్నారు. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి కీనవలలు ప్రథమసోపానములని చెప్పవచ్చును. ఇందు శాశ్వతచందాదారులుగా చేరువారికి మంచి క్యాలికోబైండుచేయబడిన నవలలు డెమ్మీసైజున 100 పేజీలకు రు 0—6—0 చొ॥ వెలయేర్పఱచి వి. పి. గాఁబంపుచుందుము. ఇతరులకు పోస్టేజిగాక100 పేజీలకు రు 0—8—0ల చొ॥నిచ్చెదము.

ఏనవలయైనను ఒకరూపాయి వెలకు మించియుండదు.

చందాదారులుగా చేరువారు 0—2—0అడ్మిషను ఫీజు నీయవలెను.

ఆంధ్రప్రచారిణీ గ్రంథమాల.

ఈ గ్రంథమాలికనుండి వెలువడిన నవలలు.

	చందాదారులకు	ఇతరులకు
1. దుర్గేశనందని. 231 పేజీలు	0—12—0	1—0—0
2. వసుమతీవసంతము. 300	1—0—0	1—8—0
3. లలితచంద్రహాసము. 166 పేజీలు	0—10—0	0—14—0
4. మృణ్మయి. 256 పేజీలు	1—0—0	1—5—0
5. సీతారామ. 320 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
6. నూర్జహాను. 340 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
7. రాజసింహ. 280 పేజీలు	1—0—0	1—8—0

అనుబంధ గ్రంథములు.

1. రాధారాణి	0—4—0
2. యుగళాంగుళీయకము	0—3—0
3. రాజభక్తి	0—2—0
4. లీల	0—4—0
5. దుర్గేశనందని విమర్శనము	0—8—0

వలయువారు:—

ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము

నిడదవోలు కృష్ణాజిల్లా.

అని వ్రాయవలయును.

శ్రీ కృష్ణాయనమః.

* ఆంధ్రగద్యపద్యకావ్యములు.

ఈ యుపన్యాసంబున నేను నుడువునంశంబులలోఁ గొన్నిటింగూర్చి కొందఱికి భిన్నాభిప్రాయంబు గలుగవచ్చునని యే నెఱుంగుదు. ఐనను భాషావిషయమై నా డెందంబునఁ దోఁచినవానిం జెప్పమి ధర్మేతరంబని తలంచివానిం జెప్పెదఁ గాని యెవ్వారికిని నెవ్వొదవింప నెంచినవాఁడను గానని యందఱికిని సవినయంబుగ విన్నవించువాఁడ. మనమందఱమును మనభాషకు లగ్గొదవింప నెంచినవారముకాని యెగ్గుకావింప నెంచినవారము కాముకదా. అభిప్రాయభేదములున్నంతన మనలో నొండొరులకు మనంబుల నొప్పమి యుప్పతిల్లనేల? అందఱమునుగూడి నెయ్యంబలరార నెల్లవిషయంబులను లెస్సగాఁ జర్చించి మేలుకీడులనరసి భాషాపోషంబోషింపఁ బ్రయత్నింతము.

ఈ యుపన్యాసమును నేను విదిత వేదితవ్యులును సరసకావ్య నిర్మాణదక్షులును నగు మహాపండితులకొఱ కెంతమాత్రమును వ్రాసినవాఁడఁగాను గావున వారెఱింగిన విషయంబులను నేను జెప్పినచో నవి యాంధ్రభాషయందాదరంబు కలిగినవీనముగా గ్రంథరచనయందుఁ బ్రవర్తింపఁ దలంపుగొనిన వారి కొఱకై వ్రాయుచ్చువాఁడనని విన్నవింతు.

మున్నుగాఁ గావ్యమునుగూర్చి కొంతచర్చించెద. కావ్యంబనఁగాఁ గవిచే రచియింపఁబడిన గ్రంథము. కావ్యమువలన జనులకుఁ బురుషార్థములు లభించు. కావ్యంబునఁ గవికిని నందుఁగీర్తింపఁబడిన వారికిని జిరంబగు యశస్సుగలుగును.

"కావ్యం యశసేర్థకృతే । వ్యవహార విదే శివేతరక్షతయే ।
సద్యఃపరనిర్వృతయే । కాంతాసమ్మిత తయోపయుజే ॥"

"వినుతయశంబునం గలుగు విశ్రుతనాకనివాసమయ్యశో
జననము శ్రవ్యకావ్యముల సంగతినొప్పగు శ్రవ్యకావ్యముం
దనరుఁగవిప్రభావమునఁ దత్కవి సమ్మతిలేని రాజులే
పునవిహరింపరవ్విభులు పోయినజాడ లెఱుంగఁబోలునే॥"

---

* ఈ యుపన్యాసము పరిషత్ప్రథమసాంవత్సరిక సభయందు చదువఁబడినది.

"కవిసంసిద్ధపదంబు భావరసవిఖ్యాతంబు లోకోచిత
వ్యవహారంబునుదాత్తనాయకము శ్రవ్యంబుంజతుర్వర్గసం
భవసద్మంబును నైన కావ్యమిల నాపద్మోద్భవస్థాయియై
కవిసంస్ఫూర్తియు దాత్మకీర్తియుఁదగం గల్పించు నెల్లప్పుడున్॥"

అని లాక్షణికులు చెప్పియున్నారు.

కావ్యంబు చదువువారి మనంబుల నానందవిశేషంబుఁ గల్పించు. కావ్యానందంబు బ్రహ్మానందముతోఁడులఁ దూఁగునని సహృదయులు నుడువుదురు.

అట్లు సర్వాభీష్టప్రదంబై తనరారుకావ్యము ద్వివిధము. గద్యకావ్యము. పద్యకావ్యము. అని.

వాక్యసముదాయముల నొప్పారునది గద్యకావ్యము. ఛందోనిబద్ధమై యొప్పునది పద్యకావ్యము. నాటకము గద్యపద్యసంకలితము. నాటకముంగూర్చి యీ వ్యాసంబునఁజెప్ప నవసరంబు లేమిచే దానిం జెప్పనైతి.

తొలుతఁగావ్య సామాన్యమునుగూర్చి కొంత యుపన్యసించి పిదపఁ బద్య కావ్యములగుఱించి వక్కాణించి యనంతరము గద్యకావ్యములఁగూర్చి నుడివెద.

కావ్యనిర్మాణము చేయఁదలంపుగొనిన కవికిఁ బ్రతిభయు, వ్యుత్పత్తియు, నభ్యాసమును నవశ్యములు. ఈమూఁటిలో నేదిలేకున్నను నుత్తమకావ్యము రచింప సాధ్యముకాదు.

"ప్రతిభ" యనఁగాఁ గావ్యరచనకు హేతువగు నొకశక్తి- అయ్యది ప్రాక్తన జన్మసంస్కారవిశేషము వలనఁ గలుగును.

"శక్తిః కవిత్వబీజం హి ప్రాక్తనీ కాపిసంస్క్రియా।
యయావినాన ప్రసరేత్కావ్యం శిక్షావతామపి॥"

ప్రతిభాస్వరూపం బిట్లునిరూపింపఁబడియె:—

"స్మృతిర్వ్యతీతవిషయా మతిరాగామిగోచరా।
బుద్ధిస్తాత్కాలికీజ్ఞేయా ప్రజ్ఞాత్రైకాలికీమతా॥
ప్రజ్ఞానవనవోన్మేషశాలినీ ప్రతిభామతా॥"

క్రొత్తక్రొత్త గనుల్లేఖంబుల నంకురింపఁజేయు ప్రజ్ఞావిశేషము ప్రతిభ యనంబడును.

"వ్యుత్పత్తి" యనఁగా లోకమునందలి వస్తువుల స్వరూపములను, నాచారవ్యవహారములను, ఛందస్సు, వ్యాకరణము మొదలగు శాస్త్రములను, బురాణేతిహాసములు మొదలగు కావ్యములను లెస్సగా నెఱుఁగుటవలనఁ గలిగిన పాండిత్యము.

"వ్యుత్పత్తిర్లోక చారిత్ర శాస్త్ర కావ్యాద్యవేక్షణం" అని ప్రమాణ వచనముగలదు.

అభ్యాసమనఁగాఁ గావ్యజ్ఞోపదిష్ట మార్గమునఁ సత్కావ్యరచన యందు నిరంతరము పరిశ్రమము సేయుట.

ఇమ్మూంటిలో నేదిలేకున్నను నుత్తమకావ్యము రచింపశక్యముగాదు. కేవలప్రతిభయుండియు వ్యుత్పత్తిలేనియాతఁడు రచియించు కావ్యము తప్పులకుప్పయై పరిహాసపాత్రంబగు. వ్యుత్పత్తియున్నను బ్రతిభ లేకుండెనేనిఁ గావ్యము రసవంతముగానోపదు. అభ్యాసము లేనిచోఁ గావ్యరచనయే కష్టంబని చెప్పవలయునే?

"చరస్థిరానేకవిధలోక వృత్తానువర్తినః।
కావ్యస్యకారణంలోక జ్ఞానముచ్ఛ్వసితంకవేః॥"
"లోకశాస్త్రపురాణాది జ్ఞానవానపిసీదతి।
అజ్ఞాతకావ్యసరణిః కావ్యనిర్మాణకర్మణి॥"
"కిమేవంబహునోక్తేన లోకేయద్వ్యవహార్యతే।
తత్తత్సర్వంవేదితవ్యం కాంక్షతాకావ్యనిర్మితిం॥"
అని పెద్దలు చెప్పియున్నారు

ఆంధ్రభాషయందుఁగల కావ్యములిప్పటికేచందంబుననున్నవి? ఇఁక మీఁదఁ గావ్యరచనలు సేయునెడఁ గృతికర్తలేయేవిధంబుల నేయేమార్పులు గావింపవచ్చు? ఈయంశంబులు కొంచెకవిచారింతము.

ఆంధ్రమునఁ బ్రథమగ్రంథము కవిత్రయమువారని వినుతిగన్న నన్నయ, యెఱ్ఱన, తిక్కన, యనునిమ్మువ్వురు కవీశ్వరులు వ్రాసినమహాభారతము. దీనికి ముందు గ్రంథము లుండకపోవుగాని యవియనుపలబ్ధంబులగుటచే భారతము మొదటికబ్బంబని చెప్పనొప్పు.

కవిత్రయమువారి కవిత్వ మెల్లవిధంబులను లోకోత్తరము. వారికవిత్వముతో సమానమగు కవనము మనభాషయందు లేదని పండితులందఱు నేకగ్రీ

నంబుగ నుతువుచున్నారు. ఆంధ్రసరస్వతికి వారిరచనలే ప్రాణములు. భారత శైలికంతటి ప్రాశస్త్య మెట్లుగలిగె ? ఈగ్రంథమునఁ దెలుఁగుపదములు మెండు-రచన లక్షణసమన్వితమై నిర్దుష్టముగా నొప్పారు. అర్థపుష్టిని గలిగింపని వ్యర్థపద ములు తఱుచుగా లేవు. పదములపొందిక లలితమై యర్థగాంభీర్యముగలిగి ప్రౌఢ మై యొసలారు. సంస్కృతరచన లున్నచోటుల సుప్రసిద్ధములును నార్యజన సమ్మతములునునగు మాటలేయిందుఁ జూపట్టుఁగాని నిఘంటుమాత్ర శరణంబు లగు నప్రసిద్ధపదంబులు గన్పట్టవు. రూక్షములగు నతిదీర్ఘసమాసములు ప్రాయి కముగా లేవు. కేవలశబ్ద చిత్రములు గలరచన లీగ్రంథంబునఁ బొడసూపవు. పాక ముద్రాఖౌ పాకమై పద్యములఁజదివినంతన భావవిస్ఫూర్తి గలిగించు. అన్వయ సౌలభ్యముకలిగి చక్కని లోకోక్తులచే విలసిల్లుచు రసవంతమై శైలియెంతయు మనోహరమై చదువఁజదువఁ బరమాహ్లాదంబుఁ గలిగించు. ఈచెప్పిన గుణము లు నన్నయ, యెఱ్ఱన, రచనలకంటెఁ దిక్కనసోమయాజి శైలియందెక్కుడుగాఁ గాన్పించును. ఇమ్మహనీయ గ్రంథమునఁ జూపట్టురచనా ప్రౌఢిమయుఁ బదసా రళ్యంబును ననర్గళంబగు కవితాధారయు వ్యాకరణప్రయోగ ప్రాగల్భ్యంబును ఛందశ్శాస్త్రపటిమయు మఱియెవ్వరికవనంబునను జూపట్టవు. కావున భారతము కేవలలక్ష్య గ్రంథముగానేకాక గొప్పలక్షణ గ్రంథముగాను వినుతిగాంచుచు నాంధ్రగ్రంథములలో నుత్తమోత్తమంబై నివ్వటిల్లు.

పిమ్మటికవులు కవిత్రయము వారికవనమునం దత్యంతగౌరవము సూపుచు వారిని నాదిసత్కవీశ్వరులనుగాఁ దమ కావ్యములలోఁ బ్రస్తుతించుచు వారికవి త్వములం గన్పట్టులక్షణములను దమరచనలలోఁ బాటించుచువచ్చిరి. కాని, శైలి నంతగా ననుసరింపక స్వేష్టానుబోధంబుగ మార్చుచువచ్చిరి.

శ్రీనాథుఁడు, పెద్దన, రామరాజభూషణుఁడు లోనగుకవిపుంగవులు విశే షముగా సంస్కృత శబ్దములను బ్రయోగింపుచుఁ గడుదీర్ఘములగు సమాస ములను వ్రాయుచుఁ గావ్యనిర్మాణంబు గావించిరి.

శా. "కిందుర్వాణపురందరాదిక మహాగీర్వాణ కోటీకిరీ
టాంకస్థాపితనూత్నరత్న రుచిధారాశ్లేష కిమ్మీరప
త్పంకేజుండు హరుండుజంతువులకుం బ్రాణాంతకాలంబునం
దోంకారాక్షర మంత్రరాజము చెవిన్ దానొజించుఁగాశీస్థలిన్"

పోతన మొదలగువారు వీనికిఁదోడుగ శబ్దాలంకారములను బ్రయోగింపఁ జొచ్చిరి.

ఉ. "పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁడటఁ బోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యము తాపసోత్తమ శరణ్యము నుద్ధత బర్హి బర్హలా
వణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణ పర్యటనప్రభూతసా
ద్గుణ్యము నుల్లసత్తరుని కుంజవరేణ్యము సత్యగణ్యము౯."

శ్రీనాథాదులు వ్రాసినవి కొన్ని పురాణములు. తక్కినవి ప్రబంధములు. వారికిఁ దరువాతి కవీశ్వరులును మహాసమర్థులయ్యు నేలోకోత్తమకావ్యములను శబ్దాలంకార భూయిష్ఠములుగను కేవలవర్ణనల నెప్పువానిఁగాను సంస్కృత రచనా ప్రావీణ్యంబు నెఱపుచు గతానుగతికులై రచియించుచు వచ్చిరి. బంధకవిత్వము, గర్భకవిత్వము, పాదభ్రమకము, పద్యభ్రమకము, శబ్దచిత్రరచనలు మొదలగువానియం దత్యంతాదరంబు సేయుచుఁ దద్రచనలయందుఁ దమనైపుణ్యంబుఁ జూపఁదొడంగిరి.

సంస్కృత భాషాపరిజ్ఞానము లేక తెలుఁగుభాషయందుఁ బాండిత్యము లభింపదు. దానియందును వ్యాకరణము నభ్యసించినంగాని యుత్తమజ్ఞానంబు లవడదు. వ్యాకరణశాస్త్రముఁ జదువనివారు కవిత్వముచేయఁ బూనుచో స్త్రీ పున్నపుంసకలింగ భేదము తెలియంగక "దారాపుత్రాదులు" లోనగు దుష్టప్రయోగములు సేయుచు, సమాసములు ఘటించు నేర్పుగానక, ధర్మధర్మి వాచక భేదంబులు తెలియక "సాఖశాయనికుఁడు" "సౌస్నాతికుఁడు" "ఉష్ట్రిగోయుగము" మొదలగు తద్ధితరూపంబుల యర్థం బెఱుంగక, తోఁచినట్లెల్ల వ్రాయుచు నపహాసభాజనులగుదురు.

పూర్వకాలపుఁ గవినాథులు సంస్కృతభాషయం దధిక పాండిత్యము గలవారనుటకు వారికావ్యములే నిదర్శనములు.

"సామర్షదళిత వరభట, సామజహయకూల ముద్రుజక్షతజధునీ
కాముకితాఖిల జలధికి, నాముష్యాయణ సుధీగృహాంగణ నిధికి౯."

"కర్పూరకదళికా కాంతారపవనంబులధ్వనీనుల శ్రాంతినపనయింప"

"జితకాశులు ధరణీపతులు శిశుపాలాదుల్"

ప్రబంధములు వ్రాసినకవులు వర్ణనలు సేయుటయు శబ్దవైచిత్రి చూపుటయుఁ బరమార్థములుగా గ్రహించిరి.

" సీ॥ కేళీసరోవీథినాళీకవాటీమధూళీఝరీరాజిఁ దేలి తేలి।
చూళీమహాభోగచూళీనవ ప్రసూనాళీ సుగంధంబు లానియాని।
ఱోలీభవత్పుష్పధూళీ చరద్భృంగపాళీ నిరోధాప్తిఁ దాళితాళి।
తాళీవనీ నారికేళీ రసాలకంకేళీ హితచ్ఛాయఁ గరలి కెరలి
మెలఁగునా మనిమునిదరీ వలయనిలయ
నిలయనందన చందనా కలితలలిత
ఫలితలవలీనికుం జాబ్జ వదనపదన
కదనఘూర్ణాపహంబైన గంధవహము॥"

" ఉదయింపు రవియింపు నదలింపు జిగి పెంపు
మెఱయింపు నెఱికెంపు మేడతుదలు।
నెఱకొన్న నునుఁగ్రొన్ననలఁ జెన్నలరుచున్న
తెలివొన్న సురపొన్న తీఁగయిండ్లు।
సుమవాటినలతేఁటి గమివాటిలినమేటి
నన సీటివలియేటి ఘనతటములు।
చెలువారుమణిచారు కళదీరుచును మేరు
గిరితీరుననుమీఱు కేళిధరము॥
చేరికనుఁ గొంచునంతనుదారతార
సౌరభపటీరలతికా కుటీరవార
సారకల్హారకాసారతీరభూమి
నందమగునట్టి హేమకూటాంతరమున॥"

ఇట్టిరచనలు చేసినవారు శబ్దముల నేర్పఱిచి కూర్చిపిమ్మట వానికెట్లో యర్థములను విచారించినట్లు కానంబడుచున్నది కాని మున్నుగాఁ జెప్పఁదగిన యర్థమును మనంబునఁగల్పించుకొని వానిం దెలుపఁ జాలు శబ్దంబులు ప్రయోగించినట్లు కానంబడదు - చూడుఁడు.

" అలికి కేకుల హాళాహాళికి గద్దఱిపికావళికి మందపుఁ గరువలికిఁ గసరు
చిలికి సారెకుఁ జేరి కులికియార్చు పిసాళికలికి రాచిలుక తెక్కలికిఁ దొగల
చెలికిఁ గప్రపుబూతివలికి మారుని పూవ్రుములికి మొత్తములయంకిలికి నంచ
కలికిమిన్నల బల్లవళికి శారికలరవళికి నామని పెద్ద పులికిమృదుల।

వలికిఁ బన్నీటి వాఁకయుబ్బలికి గంధ
ఫలికివికసిత సుమవనస్థలికిఁ గూర్చె
వెలికిఁ గ్రమ్మఁగఁ జిలుకలకొలికి కెంత
యలికియులికెనో మముఁ దూలఁబలికి నేఁడు ॥”

క. “మరుఁడావి చరితసకలా మరుఁడాగరుడాసనుని కొమారుఁడాసుమతీ
మరుఁడా విరహులపైవే మఱుఁడాయఁగ రాకుక్రూరమతిఁబామరుఁడా.”

క. “సారంగమరంగన్మద సారంగమభూరి గంధసారంగమహా
సారసమానవ వికసిత సారసమా చూపఁగదవె సారసమాక్షీ.”

ఇట్టికవనములు మనయాంధ్రకావ్యములలో లెక్కకుమీఱి కానంబడియెడి.

మనకావ్యములలోఁ బ్రతిపాదింపఁబడిన విషయములును నానుపూర్వియుఁ బ్రాయికముగా నొక్కతీరుననే యుండును. గ్రంథారంభంబున నిష్టదేవతాస్తుతియుఁ గృతినాయకవంశాను వర్ణనంబును గవివంశాను కీర్తనంబును, షష్ఠ్యంతములును, బిదప నేదేని నొక పురంబును వర్ణించుటయు, నందుఁగల వప్రగోపుర ప్రాకారపరిఖాదులు, నాలుగువర్ణములు, పుష్పలావికలు, గజతురగస్యందనాదులు, మలయమారుతము, మొదలగువానిని వరుసదప్పక వర్ణించుటయుఁ, గథా నాయకవర్ణనము, వనవిహారము, మృగయావినోద కథనము, కథానాయికా వర్ణనము, వసంతర్తువు, సంధ్యాకాలము, సూర్యాస్తమయము, చంద్రోదయము, విరహము, మలయమారుతాద్యుపాలంభనము, జలక్రీడ, పుష్పాపచయము, నాయికానాయక వివాహాదులు, మొదలగువిషయములను బ్రసక్తములైనను నప్రసక్తములైనను వరుసగా వర్ణించుటయు నొక సంప్రదాయముగాఁగానంబడుచున్నది.

శృంగారాదిరసరములు వర్ణింపవలసిన సందర్భములు పొసఁగినపుడు వాని నుచితరీతుల వర్ణింపవలయుఁగాని గ్రంథమంతయుఁ గేవల వర్ణనలతోఁ బూరించుటయు నావర్ణనలును రసాభాసంబుగఁ జేయుటయు సహృదయ హృదయంగమంబులు కానేరవు. ఈవిషయంబునను గవిత్రయమువారు చూపిన త్రోవ యెంతయుఁ బొగడఁదగి యున్నది.

“చంచలఁ జిగురాకుఁ జించియాడుచునలి
నెలుఁగిచ్చుగండుఁ గోయిలలసొంపు

నలరుఁదేనియఁగ్రోలి సొమ్మలయుసోలంబున
మఱియు తేఁటులనును మ్రోఁతయింపుఁ
దమిఁబండ్లరసమాని తమలోనఁ జెలఁగుచుఁ
బల్కు రాచిల్కల పదువురగుఁ।
గొలఁకుల కెలఁకులఁ గూడి క్రీడించుచుం
డెడునంచతండంబు నడ బెడంగుఁ
దరఁగఁ దేలుచుఁ బూఁదీఁగఁ దగులువడుచు
వచ్చుచిఱుగాలి సోఁకున కిచ్చమెచ్చి
తగిలికొని యాడుచును వినతయును గద్రు
వయును మున్నిటిచేరువ వనమునందు."

ఇట్లు లలితపదములు విలసిల్ల స్వభావోక్తుల వర్ణించుట శ్లాఘాపాత్రం బగుమనోజ్ఞకవనంబుగావున సమ్మార్గంబు నధునాతన కవులనుసంధింపవలయు నని విన్నవించుచున్నాఁడ.

కేవల శబ్దాలంకారములనే వ్రాయుటలో నేమి స్వారస్యము గలదు? ఇఁకనైనను గవులు కేవలవర్ణనలను శబ్దచిత్రములను ముఖ్యముగాఁ గైకొనక యేదైన నొక్కకథను నీతిబోధకమగు దానిం గైకొని దానిం జమత్కారముగా సురుచిరపదకలితంబుగ వ్రాయఁ బూనవలయు. ఏవైనఁ గొన్ని నీతులనోజ్ఞానోత్పాదకంబులును నుపయుక్తములునగు నితరవిషయములనో జనులెఱుంగునట్లు మృదుమధుర వచనంబులఁ గావ్యములు రచించుటొప్పగు. అక్కడక్కడ సందర్భవశంబున నేదైన నొకవిషయంబును వర్ణించుట ప్రసక్తమైనచో నద్దానిని సముచితంబగు చందంబున రసానుగుణంబుగ నించుక వర్ణించినచో నయ్యది భోజన సమయంబున నుపదంశంబునుం బోలెఁ జవులొదవించుచు నాహ్లాదంబు గావించు.

ఆనుశాసనికపర్వంబున నగ్నిదేవుఁడు సుదర్శన యను కన్యకను బెండ్లియగు సందర్భమునఁ దిక్కనసోమయాజి

"అర్చించునప్పుడయ్యంగన కెంగేలిజిగిసొంపు చిత్తంబుఁ దిగిచికొనఁగ
నరసికన్గొను నప్పుడయ్యింతికనుఁగవపొలపము రాగంబుపొదలఁ జేయు
నన్యులఁ బనిపంపునప్పుడా ముద్దియపలుకులతీపు కోర్కులఁ గెరల్ప
నల్లనయాడెడు నప్పుడక్కొమ్మవాతెఱతావిధైర్యంబుఁ ద్రిప్పికొలుప।

మరుఁడు తోడ్తోడఁ దేఁకువమాలికదిసి
తూఁపుగముల గ్రొవ్వాఁడిమిచూపనంత
కంతకునునగ్గలం బగుచంతఁదూలి
పోయెఁ బావకుఁ డేమిచెప్పుదు నరేంద్ర"
అని యెంతయు సరసముగావర్ణించె.

శైలియందును గావ్యములలోఁ జాలమార్పులు చేయవలయునని నాయభిప్రాయము. తెలుఁగుపొత్తములలో సంస్కృతశబ్దములను బెల్లుగాఁ బ్రయోగించుట తగదనియుఁ దెలుఁగుపలుకులనే విశేషముగా నుపయోగింపవలయుననియుఁ జెప్పియున్నాఁడ. గ్రంథమంతయుఁ గడుంబొడవులగు సమాసములతో నిండించినచో నేమని చెప్పవలయునో తెలియరాకున్నది. అట్టి కబ్బంబులను నాంధ్రకావ్యంబులని యెప్పగిదిఁ జెప్పనగు? అవి సంస్కృతగ్రంథములును గాక యాంధ్రగ్రంథములనిపేరందక యుభయభాషా పండితులకును బ్రియంబు సేయవు. కావున సాధ్యమగు నంతకుఁ గేవలాంధ్రపదములనే ప్రయోగింపవలయు. భారత కవనముఁబోలె ద్రాక్షాపాకమై జనులకు సుబోధంబగు శైలినవలంబింపవలయుఁ గాని కేవల పాండిత్య ప్రకటనము సేయుట పరమార్థముగా భావించి కవనము సేయుట సమంజసము కాదు.

"ముక్కుద్రాటఁ గాలుగ్రుచ్చనగునె"
"ఉరిసినపుండులనుప్పు వెట్టినక్రియ"
"నేతికుండపై యెలుక"
"తేనియపూసినకత్తివి"
"కీలెడపిన జంత్రమువడువున"
"గుండ్లు తేలి బెండ్లుమునింగినట్లయ్యె"
"అమ్మునఁ జేయిడిసిద్రవ్వరాదె"
"లేడికడుపునఁ బులిపుట్టునే"
"కప్ప యెలుంగు పాము"
"నాలుకబెల్లము నెదకత్తెరయునై"
"మెత్తనిపులి"
"ఒడల్ చిదిమినఁ బాలువచ్చు"

'ఈగకాలియంతయేనియు వీసరపోవకుండ"

"కడుపు చల్లగాఁబుట్టిన ఘనభుజుండు"

ఇట్టిజాతీయములు (idioms) ప్రయోగించుట యెంతయుస్వారస్యము.

ఇఁకమార్పుచేయరాని యంశంబులఁగూర్చి యించుక విచారింతము. ఏవిషయమునేనియు మార్పుచేయునెడమును వున్నదానికంటె మేలగుతెఱంగున మార్పవలయుంగాని తొంటిచందంబునకు లోఁకువయగు చాడ్పునమార్చుట యొప్పనిపనికదా. కావ్యరచన సేయుటకుమున్నగా దానికివలయు నియమంబులు లెస్సయెఱుఁగుట యావశ్యకము. నియమంబులలోఁగొన్ని వైధంబులు; కొన్ని యైచ్ఛికంబులు.

వైధంబులగు నియమంబులు (1) వ్యాకరణలక్షణములు. ఇవిగద్య పద్య కావ్యములు రెంటికినవశ్యము. (2) ఛందోలక్షణములు. ఇవి పద్యకావ్యముల కావశ్యకము.

ఐచ్ఛికంబులగు నియమంబులు. శ్లేషకావ్యము. నిరోష్ఠ్యము. శుద్ధాంధ్రము. గర్భకవిత్వము. బంధకవిత్వము. సర్వలఘురచన. ఏకాక్షర ద్వ్యక్షర రచనలు. సర్వతఃప్రాసము. అంత్యావర్ణనియమము. యమకము. దుష్కరప్రాసము, లోనగునవేకములు గలవు.

వీనిలో వైధంబులగు నియమంబుల నెన్నఁటికిని విడువఁజనదు. ఇవిభాషకంగములు గావున వీనిని విడిచితిమేని యవయవంబులులేని మనుజుంబోలె భాషపసచెడియేవగించు.

భాషామూలమున నెల్లజనులు నెండొరులతో వ్యవహారములు సలుపుదురు. కావున భాషతన్ను వ్యవహరించు జనుల సంస్కారముల కనుగుణముగా వర్ణలోప వ్యత్యయవికారములఁబొంది యుండును. సామాన్యజనులాడుకొను మాటలు సంస్కారహీనములై నియమమెద్దియును లేక యిచ్చకువచ్చిన చొప్పున నుండును. కావున వివేకవంతులగు మనపూర్వులు తాము వ్యవహరించు భాషను సంస్కరించి నిబంధన లేర్పఱిచి విశృంఖలప్రవృత్తి కెడమీయక శ్రావ్యముగా నొప్పునట్లు గావించిరి, కొందఱుభాష కలంకారములగు నియమంబుల నుగ్రమంబునఁ గల్పించి వన్నియఁదెచ్చిరి.

భాషయెట్లు లోకమున వ్యవహరింపఁ బడుచున్నదో యారీతిననే గ్రంథములలో దానిం బ్రయోగింపవలయునని కొందఱు తలంచునట్లు తెలియవచ్చెడి.

బంగారమును వెండిని గనులలోనుండి త్రవ్వియెత్తిన విధంబున ధరించిన సందం బుగా నుండునే? వానిని సంస్కరించినం గదా యందలి మాలిన్యం బెడలి ప్రకాశమానంబులయి ధారణయోగ్యంబులగు. జనులు మాటలాడు భాష యు సంస్కృతమై నియమములు లేక యుండుటచే నొకపదమునే యొకదేశమున జనులొక్కవిధమునను, మఱియొక దేశమువారు వేఱువిధంబునను, వ్యవహ రించుట సహజముగా నునికి మనమెఱింగినయదియే వ్యవహారభాషలో సా మాన్యముగాం బండితులవలనను గ్రామ్యము లుపయోగింపం బడుచున్నవి.? ఒకరు "వెళ్లాలి" అనుచో నింకొకరు "వెళ్లవలె" అనియు "వస్తవి" అని కొందఱునుదానిని "వస్తాయి" "వొస్తాయ్" అని మఱికొందఱును, "చూత ము" అనుటను "చూస్తాము" "చూతాం" అని కొందఱును "భ్రమసి' అను టను "బెమిసి" అనియు "చేత" అనుటకు "చాత" అనియు "ఏనుఁగు" అను టకు "ఏనిగ" అనియు "లేక,, అనుటకు "ల్యాక" అనియు "చేయు" అను టకు "శాయ" అనియుఁ జెప్పుట మనమనుదినమును వినుచునేయున్నాము. ఈ రూపములను గ్రంథములలో నుపయోగింపం జనునా? వ్యవహారంబున నెట్లు న్నను గ్రంథములలో వ్యాకరణ లక్షణములఁ బాటింపమేని యొకగ్రంథముఁ బోలె మఱియొకటి యుండకపోవుట యటుండఁగా నొకకబ్బమునందే యొక మాట యొకచోట నొక్కవిధంబునను, నొండొకచోటఁ బ్రకారాంతరంబుగను బ్రయోగింపఁబడుట తటస్థించును. భాషకు వ్యవస్థలేకున్నఁ దాఱుమాఱుగా నానారూపములతో శబ్దములు ప్రయుక్తములై శ్రవణకటువులగును. కావున వ్యవహారదృష్టంబగు భాష గ్రంథములలో నెన్నఁడును సమాదరణీయము కాదనియు, దానిని స్వీకరించుట భాషకు వినాశహేతువనియు, "దేశభాష లందుఁ దెనుఁగులెస్స" యనియు " Italian of the East " అనియు లోక విఖ్యాతిఁగాంచిన మనభాషనిట్లు వికృతరూపం గావింపఁబూనుట యుచితంబు గాదనియు విన్నవించుచున్నాఁడ. సంధివిషయమును, నర్ధానుస్వార శకటరేఫ విషయమును, వ్యాకరణలక్షణములలోఁ జేరినవి కావున వానింగూర్చి వేఱుగాఁ జెప్పవలసిన యవసరములేదు.

పద్యకావ్యములలో వ్యాకరణలక్షణములేకాక ఛందోలక్షణములను బాటింపవలయు. ఈవృత్తమునే వ్రాయవలఁయునను నియమము కవులకు లేదు గాని, యేవృత్తము వ్రాయఁబూనిన నావృత్తలక్షణము ననుసరింపవలయు. కొందఱు యతిప్రాసములనుదిగనాడి.

క. "శ్రీవేంకటగిరి నాథుని చరణసరోజద్వయంబు డెందంబుననేఁ
గొలిచెదన శ్రాంతంబును నిహపరసౌఖ్యములనొసఁగిననుఁ బ్రోచుటకై."

అనియీవడువునఁ బద్యములు వ్రాయుట సుకరంబనియు, నిమ్మార్గమను సంధింపవలయుననియు, నభిప్రాయపడు చున్నారని వినుచున్నాను. పైపద్య మెంత రమణీయముగాను శ్రావ్యముగా నున్నదో వినువారలూహింతురు గాక. యతిప్రాసములు మహాకవులచే ననుష్ఠింపఁబడిన సత్సంప్రదాయములు గావున నవి యవశ్యాను సరణీయంబులు.

ఐచ్ఛికనియములం గూర్చి విస్తరించి చెప్పవలసినది లేదు. శుద్ధాంధ్ర మున నే గ్రంథమంతయు రచియింప వలయునను నిర్బంధము లేదు. పొన్నగంటి తెలనార్యుఁడు, కూచిమంచి తిమ్మకవి మున్నగు కవు లచ్చతెనుఁగుననే కావ్యం బులు రసవంతములు గాఁ వ్రాసి యున్నారు.

ఉ. "పిన్నవుగాన నీవు కడుఁ బ్రేముడి ముంగిటిలోనఁ ద్రిమ్మరన్
నిన్న బలెందలంపఁబడు నీవిటనిల్చిన పెక్కులేండ్లు మా
కన్నులువాచునీ మొకముగానక యెప్పుడు॥ జూడకున్న నా
యన్నయిదేటికిందమకమారసి చూచినవింత వాఁడవే."

ఇట్టియచ్చ తెనుఁగురచనలు మధురములై యానందజనకములై యల రారుఁగాని కొన్నిచోటుల సంస్కృతపదంబులు పొదివిరచన సేతయ సరసంబని భావింతు.

సీతారామాంజనేయ సంవాదమను కేవలవేదాంత గ్రంథమునందుఁ గవి తన ప్రాగల్భ్యముఁ జూపుటకై యనేకశబ్దాలంకార రచనలుగావించి తనివి చెందక,

" క. నానానూనుని ననిన న్నే నేనన నిన్నున న్నే నేననని న
న్నే నును నేనన్నా నా నేనునునిన్నెన్ని నన్ను నిను నేననననా.

అనియిట్లొక పద్యమంతయు నెకయక్షరముతోనే యేకాక్షర కందంబని పేరుపెట్టి వ్రాసెను. ప్రబంధరాజ శిరోభూషణ విజయ వేంకటేశ్వర విలాసమను గ్రంథమును జూచితిమేని తత్కృతికర్త శబ్దచిత్రములకై యెంతశ్రమపడి యున్నాఁడో తెల్లంబగు. కొందఱుకవీశ్వరులొక పద్యంబునఁ బెక్కుపద్య ములనిమిడ్చి గర్భకవిత్వమును, చక్రబంధము, నాగబంధము, పద్మదళబంధము, ఛురికాబంధము, రథబంధము మొదలగు బంధకవిత్వమును'.

" క. ధీరశయ నీయశరధీ, మారవిభాను మతమమతమను భావిరమా
సారసవననవసరసా, దారదసమతారతారతామసధరదా."

అనియిట్టి పాదభ్రమకములు మొదలగుక్లిష్టరచనలు కావించియున్నను, నిట్టికఠిన నియమంబులను గవీశ్వరులు తెమ ప్రావీణ్యంబుఁ జూపుటకై తాముగాఁ జేపట్టుదురుగాని యట్టిరచనలు సేయవలయునను నిర్బంధము కవుల కెవ్వఁడును లేదు. అట్లగుటంజేసి యీ యైచ్ఛికనియమంబుల స్వీకరింపక యథేష్టంబుగఁ ద్యజింపవచ్చు. అట్టి నియమంబులఁ జేకొనుట సరసకవిత్వ నిర్మాణమునకుఁ బ్రతిబంధక హేతువనియు, వానిం గైకొనమి లగ్గనియు నా యభిప్రాయము.

అలంకారములు కావ్యములలో నెంతమాత్రము నుంచఁగూడదని యేను జెప్పిన వాఁడనుగాను. ఎక్కడనేని యుపమ, యుత్ప్రేక్ష మొదలగు నలంకారములను సురుచిరంబుగ నుపయోగించుట సరసంబనియే తలంతు.

"గీ. అచ్చరలు నందనంబునఁ దెచ్చుకొనును
రాగసుమములు హర్మ్యవాతాయనముల
చెంతఁగాలూఁది తత్పుర స్త్రీలకొసఁగి
వేఁడికొనిపోవుదురు కప్రవీడియములు."

ఇక్కడ నొకపట్టణమునందలి హర్మ్యము లాకాశోపరిభాగంబున స్వర్లోకంబును స్పృశించుచున్నవని కవి యతిశయోక్తిగా వర్ణించినాఁడు. ఇట్లు వర్ణించుట హృదయంగమంబుగాదు.

శ్లో. సుభగసలిలావగాహాః। పాటలసంసర్గ సురభివనవాతాః।
ప్రచ్ఛాయసులభనిద్రా। దివసాః పరిణామరమణీయాః.

"క. విరియించితామరలలో, నరణాంశులుసొచ్చి సుభగమగు సౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణియుదయశిఖరి మీఁదధరణీనాథా."

ఇట్టి స్వభావోక్తు లెంతమనోజ్ఞములుగా నున్నవి !

శబ్దాలంకారములు నట్టివె. "తద్దయుముద్దునేయు" "మందాకినీ నందనుండు" "కోపంబుదీపింప" "మాటలుగీటునంబుచ్చి" "అనవుడు శాంతనవుఁడు" ఇట్లు కొన్నిచోటుల సూక్ష్మములుగా శబ్దాలంకారము లప్రయత్నముగాఁ బ్రయోగింపఁబడునేని యవి వినుటకు సొంపుగానే యుండును.

"ఉ. సంతవసంత మొప్పెఁ జరమాగ్రిమభాగచరాఖిలర్తుసా
మంతమనంతజాలక సమంజసరంజితకుంజమంజరో
ద్వాంతనితాంత సాంద్రమధుదానవిజృంభిత బంభరస్వనా
త్యంతనిరంతరీకృతదిగంత మతాంతలతాంతకుంతమై."

"వెండియు సఖండశశిమండలకుండలిత కుసుమకోదండకాంతానన హిండితకరకుముదకాండ ప్రకాండతాండవిత పాండురపరాగమండలంబున మెండుకొనుచు నిండారవిరసిన బొండుమల్లియల తండంబులంబొదలు.

ఇప్పగిది బహుళముగా శబ్దాలంకారములు ప్రయోగించుట రచనాలాలిత్యంబునకుఁ గొఱంతఁ గావించు.

కావ్యము గద్యాత్మకమైనను, బద్యాత్మకమైనను, లక్షణయుక్తమైయుండవలయునని మున్నె వక్కాణించితి. ఆంధ్రభాషలలోఁ, బద్యకావ్యములు మెండుగాఁ గలవుగాని గద్యప్రబంధము లంతగాలేవు. పూర్వకవీశ్వరులు గద్యకావ్యములు రచియించుట తమపాండిత్యమునకు లోపమనియెంచిరో, వానినాదరించువారు లేమింజేసియో, వానిని వ్రాయరైరి. వారువ్రాసిన పద్యకావ్యములలో నెక్కడనైననొక్కచో నొకగొప్పవచనము వ్రాయుటకలదుగాని యట్టివాక్యము నూఱుబంతులున్నను నెకటేక్లిష్టాన్వయము కలదై గడుసుగా నుండును. పద్యకావ్యములకంటె గద్యకావ్యములు జనులకుఁ జదువుటకు సుకరంబులు గావున వచనప్రబంధములను విశేషముగా వ్రాయఁగడఁగవలయు. ఆంగ్లేయభాషలోనున్న చరిత్రములు, ప్రకృతిశాస్త్రములు, మున్నగు నుపయుక్తవిషయంబులను దెలుఁగుభాషలో వ్రాసిన మనదేశమునకు మేలొనఁగూర్చునని తలంచి యిప్పటి పండితులు వానిని గద్యరూపంబుగ వ్రాసి ప్రకటించుచున్నారు. కేవలము వసంతవర్ణన, పురవర్ణన, మొదలగువానినే మాటిమాటికి గ్రంథములలో వ్రాయుటచే జనులకు జ్ఞానాభివృద్ధి గలుగనోపునే? జ్ఞానదాయకంబులును దేశక్షేమకరంబులునగు విషయములను మనభాషలో గద్యంబుగ వ్రాసినచోఁగవులు లోకహితంబు చేసినవారగుదురు. Novels అని యింగ్లీషునఁ జెప్పఁబడు నీతిబోధక కథాగ్రంథములను సరసమగుశైలిని వ్రాసిననవి జనుల కుబుసుపోక కుపయోగించుటయేకాక యట్టిపొత్తంబులఁ బఠించుటవలన వారిమనంబులఁ గ్రొత్తనీతులు పట్టువడు. ఇప్పటికిఁ గొందఱట్టి వచనగ్రంథములను వ్రాసియున్నారు. ఇంకను నట్టిగ్రంథములు పెక్కులు వ్రాసినచో మనదేశపు జనులకు మేలొదవునని తలంతు. పురాణేతిహాసములలోని కథలను వనితాజనంబులకును సుబోధంబులగునటుల మృదుమధురవచనరచనమెఱయ సులభశైలిని గద్యముగా రచియించుటెంతయుఁ గర్తవ్యము. మనదేశంబున స్త్రీలకు విద్యగఱపుట కరంబావశ్యకంబనియు స్త్రీలు విద్యావతులుగాకున్న దేశంబునకు శుభంబొద

వుట దుష్కరమనియు, నందఱును భావించుచున్నారుగదా. కావున మనవారి మణులు జ్ఞానవతులగుటకై మనభాషలో గద్యరూపంబునఁ బెక్కువిషయములను బండితులు సుగమంబగు లలితశైలిని వ్రాయుటయత్యంతావశ్యకము.

ఇఁకమీఁదట గ్రంథములు వ్రాయువారొక గొప్పవిషయము నాలోచింపవలసి యున్నారు. ఇంగ్లీషుభాషలోనున్న శాస్త్రములను దొల్లి మనదేశములోలేక యిప్పుడు వాడుకలోనున్న నూతనాంశములనుగుఱించి వ్రాయఁబూనినపుడు పెక్కువిషయములకు మనభాషలోఁ బారిభాషిక పదములు లేమింజేసి గ్రంథకర్తలకెంతయుఁ గష్టములు పొసఁగుచున్నవి. Post office, railway station, telegraph, pencil, lantern, case, receipt, stamp, registration, civil, criminal, chimney, fountain pen, train, municipality, మొదలగుశబ్దములును బ్రతిదినమును మనదేశంబున నాబాలగోపాలంబుగ వ్యవహరింపఁబడు చున్నవి. వీనికి మనభాషలోను సంస్కృత భాషలోను సమానమగు పదములులేవు. అట్టిపదంబులను మనభాషలోఁ బ్రయోగింపవలసినపుడెట్లు చేయవలయు? ఆయన్యదేశ్య పదములనే యాంధ్రభాషా ప్రత్యయాదులతోఁజేర్చి తత్సమంబులకై వడిఁ బ్రయోగింపఁజనునా? లేకున్న ననుకరణంబులో వాని నుపయోగింప వచ్చునా? కాదేని వానియర్థముం దెలుపనోపు యౌగికశబ్దములను సంస్కృతభాషలోఁ గ్రొత్తగా సృజియించి వానిం బ్రయోగించు టుచితమా? Post office అనుటకుఁ "బత్రికాప్రేషణాలయము"; Railway Station అనుటకు "అయోమార్గాయతనము" అనియైనను "ధూమానస్సరణీనికేతనము" అనియైనను, Telegraph అనుటకు "విద్యుత్కాంతివాదిని" అని యిమ్మెయినూత్నంబుగ యౌగికపదంబులను గల్పించుట సరసమా? ఈవిషయము నొకరిద్దఱు నిర్ణయింప సాధ్యముకాదు. విపశ్చిద్వరేణ్యులు పెక్కండ్రుకూడి పెక్కుదినంబులు లెస్సగాఁ జర్చించి యాయావిధంబునందలి గుణాగుణంబు లారసి యెవ్విధం బవలంబించుట భాషాభివృద్ధికరమో దానిని నిర్ణయించి యిట్టిపదంబు లుపయోగింపవలయు నియమంబు లేర్పఱుప వలసి యున్నది.

కొన్ని యింగ్లీషుపదములకు మనభాషలలో ననఁగా గీర్వాణభాషయందును, నాంధ్రభాషయందును బర్యాయపదంబులుకలవు. Judge అనుటకుఁ "ప్రాడ్వివాకుఁడు" అనియు, Polce constable అనుటకు "ఆరక్షకభటుఁడు"

అనియు, Magistrate అనుటకు "దండనాథకారి" అనియు Fine అనుటకు "దండుగ" అనియు నిట్లు శబ్దములుగలవు. ఇట్లు మనస్మృతులలోను, న్యాయాది శాస్త్రములలోను శుక్రనీతి మొదలగు గ్రంథములలోను, గన్పట్టుపరిభాషాపద ములను బండితులువెదకి యవసరంబు దొరకొనినపుడు వానిం బ్రయోగింపఁ జను.

కోవిదులారా ? ఈకరణిని మనభాష కభివృద్ధికరంబులగు తెలుంగులారసి నూత్నవస్తుని కరంబులను మనభాషలో వివరింపఁజాలు క్రొత్తపదములు నిర్మింపుఁడు. జ్ఞానోత్పాదకంబులును, దేశక్షేమజనకంబులునునగు నవీనవిషయంబు లనుగూర్చి సులభశైలిని గద్యకావ్యంబులు పెల్లుగాव్రాసి లోకోపకారము సేయుఁడు. పద్యకావ్యంబులు నిర్మించునెడఁ గవిత్రయమువారి చందంబున సులలిత వచోరచన పొలుపారఁ బరిమితాలంకార విలసితంబుగ రసవంతమగు కమనీయ శైలి నవలంబింపుఁడు. గద్యప్రబంధములైనను, బద్యకావ్యములైనను, గీర్వాణ రచనలు విరళంబుగను నాంధ్రపదములు మెండుగాను, దనరార నాంధ్రగ్రంథం బులని పేరందునట్లు గావింపుఁడు. ఏగ్రంథము రచియించినను, వైధంబులగు నియమంబులను మహాకవీశ్వరానుష్ఠిత సంప్రదాయములను నుజ్జగింపకుఁడు. ఏగ్రంథము వ్రాసిననునందుఁ బదలాలిత్యంబుఁ బాటింపుఁడు. రచనాసౌకుమా ర్యం బనుసంధింపుఁడు. అర్థగౌరవంబుఁ బోషింపుఁడు. రసపోషణం బేమఱకుఁడు.

ఏగ్రంథమువ్రాసినను భాషకువన్నియవెట్టు చందంబున నార్యజనసమ్మతం బగు నుత్తమమార్గంబున సలక్షణంబుగ వీనుల విందుగారచనచేసి యాంధ్ర వాణిని సంప్రమోదాయత్త చిత్తఁగావింపుఁడు.

నాగపూడి - కుప్పుసామయ్య.

ప్రాచీనాంధ్ర వచనకావ్యములు.

"దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స" నాఁ బరఁగిన మన యాంధ్రభాష యందు నన్నయ భట్టారకుఁడాదిగాఁ గల తొల్లింటి కవులెల్లరును జంపూప్రబంధములను, మిక్కిలి తక్కువగా నిర్వచన పద్యకావ్యములను మాత్రమే రచించి నట్లెలుకపడుచున్నదిగాని శుద్ధవచనకావ్యములను, మఱియు దృశ్యకావ్యములను రచించినట్లు కన్పట్టదు. ఆద్యప్రకృతియగు గీర్వాణభాషయందు, సుబంధుని వాసవదత్తయు, బాణుని కాదంబరీ హర్షచరిత్రములును, దండి దశకుమార చరిత్రమును మొదలుగాఁ గొన్ని ప్రౌఢతమములగు గద్యకావ్యములు గలవు. కాళిదాస భవభూతి ప్రముఖుల రసోత్తరములగు దృశ్యకావ్యములును గలవు. మన యాంధ్రవాఙ్మయము, సంస్కృతవాఙ్మయమును బట్టి పుట్టిపెఱుఁగుటయు, దొలుదొలుతఁ బ్రాయికముగా నాంధ్రకావ్యకర్తలు సంస్కృతగ్రంథములనే యనువదించుచు వచ్చుటయు విస్పష్టమ కదా. పురాణాదులతోపాటు మున్నె కొన్ని గద్యకావ్యములును, దృశ్యకావ్యములును, సంస్కృతమునుండి మన వారిచేఁ దెనుఁగున ననువదింపఁబడెనుగాని యా యనువాదములును జంపూ రూపములే యయ్యెను. వచనకవిత్వ మొకకవిత్వ మనిపించు కొనదని తలఁచి నన్నయ భట్టారకాదులు రచింపమానిరని కొందఱనియెదరు గాని యదిసమంజసమయినట్లు కన్పట్టదు. సంస్కృతమున వాసవదత్తా కాదంబర్యాదులకున్న గౌరవమసామాన్యమైనది గదా! కవిత్వమునకు ఛందఃపరిశ్రమమే ముఖ్యమనుట కెవ్వరంగీకరించెదరు? పద్యకవిత్వముకంటె గద్యకవిత్వమే కవియొక్క సంపూర్ణశక్తి నపేక్షించునని సంస్కృతభాషయందు "గద్యంకవీనాం నికషం వదంతి" యను నానుడికలదు. నన్నయాదులు వచనకావ్యరచన మీ కారణము చేతనే మాని రన్నచో దృశ్యకావ్యములు రచింపమికి వేఱొక కారణము వెదక వలసియుండును. వారు వీనిని రచింపమికిఁ గారణమిదియని నిరూపింపవలను పడదు. పదపడి యిటీవల పదునాఱవశతాబ్దితుదనుండియుఁ గొన్ని వచన కావ్యములును, యక్షగానములును నొకవిధమగు రూపకవికారములును రచింపఁబడుచు వచ్చినవి. యక్షగానము లంతకుఁ బూర్వము నయితముండిన నుండి

యుండునుగాని వచనకావ్యములు లేవనవచ్చును. ఆంధ్రభోజుఁ డనఁబడు కృష్ణదేవరాయల నాఁటనుండియుఁ జోళపాండ్యాది రాజ్యములందుఁ దెలుఁగు రాజభాషగా వ్యవహరింపఁబడుచు వచ్చెను. ఆరాజ్యములను విజయనగరరాజసంబంధులు పరిపాలించుచు వచ్చిరి. పదునాఱవ శతాబ్దినుండి యాంధ్రదేశమున రచింపఁబడిన వానికంటె నక్కడ రచిఁపఁబడిన తెనుఁగుఁ గబ్బములు మెండు. మఱియు నవి రసోత్తరములునయి యున్నవి. విజయవిలాసాది ప్రబంధములయ్యెడనప్పు డుప్పతిల్లినవే. నాఁ డక్కడ రచింపఁబడిన కబ్బము లింకను మనకుఁ గొన్ని చేకుఱలేదు. మన యాంధ్రభాషావధూటి శుద్ధద్రావిడదేశమున సయితముఁ దన నుడికారపుఁ బొంకమున సంపూర్ణాదరము వడసి పోషింపఁ బడినది గదా! తొలుదొలుత నాంధ్రవచన కావ్యరచన దక్షిణదేశముననే యారంభింపఁ బడినది. దక్షిణదేశమందు రచింపఁబడిన యీ వచనకావ్యములఁ గూర్చి ప్రశంసింపఁ బోవునప్పుడు ముందు నన్నయభట్టారకాదులు తమగ్రంథములం దందందుఁ బొందుపఱుచుచు వచ్చిన వచనములఁ గూర్చియుఁ గొంత చర్చించుట యావశ్యకము కాకపోదు. నన్నయభట్టారకుని కవనమునందెడ నెడఁగల్గు గద్యములు మన యచ్చుకూర్పునఁ బదిపదునైదు బంతులకంటె హెచ్చుగాక ముచ్చటలిచ్చుచుండును. తొంటికవుల రచనలలో నన్నయభట్టారకుని గద్యములే పద్యములట్లు ధారాచమత్కృతిగల్గి చదువనింపై యుండును. తిక్కనామాత్యుని గద్యములు మిక్కిలి మెలపుమీఱిన తెలుఁగుఁ బలుకుబళ్లతో నించుక జిలుగులై బిగువుగల్గి రసమొల్కుచుండును. ఈతని కృతులందు గద్యములు నన్నయార్యుని కృతులందువలెఁ గాక, కొండొకమెండై నిడుదలునై పొడకట్టుచున్నవి. ఎఱ్ఱనార్యునికృతులందలిగద్యములొక్కొకయెడఁ బ్రౌఢమగు సంస్కృత రచనమును, గొండొకయెడ నినుపారు తెలుఁగుఁ గూర్పును గల్గి నిబిడములై ప్రాయికముగా వర్ణనాంశము గల్గియుండును. ఈ మువ్వుర గద్యములును ననుప్రాసప్రయాసరహితములై యెల్లవిధముల మేల్మికూర్పు గల్గియున్నవి. కవిత్రయమునకుఁ దర్వాతి వారు రచించిన గ్రంథములందు గద్యములు మిక్కిలి మాఱుపాటును జెందినవి. నాచన సోమనాథుని గద్యములు చదువు వారికి గుండియతల్లడమును గల్గించుచుఁ గొండవీటిచేఁత్రాళ్ల[illegible] బొడుగు[illegible] యనుప్రాస విన్యాసములచే నతికఠినములై దేసి తెనుఁగుఁ బల్కులతో నిండారి యుండును. ఈతని గ్రంథమున వచనము లచ్చునఁబోసి, ముద్రకొట్టఁబడినట్లు నెల

కొని యున్నవి. యుద్ధాదికమును వర్ణించు పట్టులందీతఁడీట్టి వచనములఁ బెట్టు చుండును. కథాంశమును జెప్పునప్పుడీతని కృతియందు గద్యముతో యంతగాఁ గాన్పింపవు. శ్రీనాథుఁడు సంస్కృతప్రాయముగా నుద్ధతశైలిగల యతిప్రౌఢమగు వచనముల రచించెను. ఒక్కొకయెడ నీతని గద్యములు నన్నయార్యుని గద్యములతో సయితము సాటివచ్చుచుండును. తెలుఁగుఁ గూర్పులఁగూడఁ గొండొక కలయఁ గూర్చినను బోతనామాత్యుఁడు వచనములను గమనికులుగను గఠినములుగను నెలకొల్పెను. పెద్దనాదుల కృతులందు వచనములు మిక్కిలి తక్కువ, ఉన్నను వర్ణనాత్మకములై యతిప్రౌఢములై యుండును. పెద్దనాదులకుఁ దర్వాతి కవులు కొందఱు పద్యములందు వలయు గణయతిప్రాసనిర్బంధము లేమిచేఁ దమకుఁ గల్గెడు సౌకర్యమును వీడనాడి యిబ్బడిగా నిర్బంధములను దెచ్చిపెట్టుకొని, తమ గ్రంథములందు బహుక్లిష్టముగను, అనుప్రాస నిరంతరముగను దురవబోధముగను, వచనములఁ గూర్చుచువచ్చిరి. ఇట్టి వచనములను బ్రాయికముగాఁ దద్గ్రంథములఁ బఠించువారు వదలివేయుచుందురు.

నన్నయభట్టారకాదులు పద్యములందింపుగాఁ గూర్పవలనుపడని వంశక్రమాది వృత్తాంతమును దెలుపవలసినపుడును మిక్కిలి విరివిగానున్న కథనల్లంతలో సంగ్రహింపవలసినపుడును బఠించువారికి నిరంతరపద్య సంఘటనమువలనఁ గల్గు విసువునపయింపవలసి నపుడును నెడనెడ సంస్కృతగ్రంథమును మీఱుక హృద్యములగు గద్యములఁ గల్పించిరి. నాచనసోమనాథుఁడుత్తర హరివంశమును దెల్గించెనన్న పేరేగాని యందుండి తనయిచ్చచు వచ్చిన మూఁడు నాల్గుకథలఁగైకొని విచ్చలవిడిగాఁ బెచ్చుపెరుఁగునట్లు గ్రంథమురచించిన వాఁడగుటచేఁ బద్యములందును గద్యములందును గూడఁ దనగడుసరితనమును విశృంఖలముగఁ జూపుకొనఁ గల్గెను. పోతనామాత్యునకు భాగవతమందలి యాధ్యాత్మిక విషయములు కొన్ని పద్యములందుఁగూర్పఁగుదురని నగుటచే గొప్ప గొప్ప గద్యములఁజెప్పక తప్పదయ్యె. ఆధ్యాత్మికవిషయములఁ దెల్పునపుడే కాక మఱికొన్ని యెడలను గూడ నీతఁడు పెక్కువగావర్ణనలఁబెట్టుకొని కఠినములగు గద్యములనుగూర్చెను. తర్వాతఁ బెద్దనాదులుతాము విశృంఖలముగాఁ గల్పింపఁదొరఁకొన్న మనుచరిత్రాది ప్రబంధములందుఁ జంద్రికాదులను వర్ణింపమొదలిడియనల్పములగు కల్పనలఁ గల్పించుకొని యవి పద్యములందిముడ్పఁగుదురకపోఁగా శబ్దాడంబరమందాదరము మెండుకొను కతన నంతంతలేసి ప్రౌఢ గద్యములఁగూర్చిరి. అప్పటినుండియుఁ

ప్రబంధమనుచుఁ గూర్చి మొదలిడి తర్వాత నట్టి గద్యములఁ గూర్చుట కవులకుఁ దప్పనిపనివలెనయ్యెను. మన తెల్గుదేశమున శుద్ధవచనకావ్యములుప్పతిల్లమియకాక చంపూప్రబంధములందలి గద్యములస్థితియు నీవిధముననుండు కాలమున దక్షిణదేశమునందాంధ్ర వచనకావ్యరచన మారంభింపఁబడినది. అప్పుడక్కడ రచింపఁబడిన గద్యకావ్యములందుఁ గేవల కల్పితములు లేవు. అన్నియును బురాణములును దదుపాఖ్యానములునుగనే కన్పట్టుచున్నవి. నన్నయాదులచే రచింపఁబడిన భారతాదిప్రబంధములు ప్రౌఢతమములగు కతనఁ దదర్థగ్రహణము సామాన్యజనసులభముగాక పోవుటయే యక్కడ తొలుత నీ వచనకావ్యరచనోపక్రమమునకుఁ గారణమయినట్టు చూపట్టుచున్నది. తఱచుగా నీ కావ్యములందు వాక్యములు క్లిష్టాన్వయములై యంతును బొంతును లేక యుండవు. వీనియందుగిరి సరిదాదివర్ణనమంతగాఁ గన్పట్టదు. సంస్కృతమూలమునఁ గల ప్రధానకథ ననుసరించి పరిమితములగు వర్ణనలతో నీ వచనరచనకావింపఁ బడినది. ప్రౌఢదీర్ఘ సమాసములును, ననుప్రాసప్రయాసములును వీనియందుఁ గానరావు.

సంహితైకపదేనిత్యా నిత్యాధాతూపసర్గయోః
నిత్యాసమాసే వాక్యేతు సావివక్షామపేక్షతే.

సంస్కృతభాషయందీ కారిక వాక్యమునసయితము సంహిత వివక్షాయుత్తమని తెలుపుచున్నది. కాని యీపద్ధతి తెలుఁగుభాషయందుఁ దొల్లింటి కవులవలంబించినవారు కారు. గద్యముననేకవాక్యమందు సంహితను దప్పకపాటించుటయేకాక, రెండువాక్యములు కలయునప్పుడు సయితము విడువరైరి. ఈకారణముచేఁ బ్రాచీనాంధ్రగ్రంథము లందెక్కడను సంధివిడువఁబడిన గద్యము కాన్పింపదు. ఈదక్షిణదేశపుటాంధ్రవచనకావ్యములందుఁ గొన్నింటనట్లుకాక, యుచ్చారణ సౌలభ్యముకొఱకై క్వాచిత్కముగాఁ బయికారిక ప్రకారము సంహిత యవివక్షితమై సంధివిడనాడఁ బడియున్నది.

కొందఱు లోకవ్యవహారానుగుణముగాను బాలసుగ్రహమగు తెలుఁగున వచనమురచింపవలయునను నభివేశముతోఁ గావలయు శబ్దలక్షణాదికమును సైతమంతగాఁ బాటింపరైరి. ఎంతయేని సలక్షణమును ప్రౌఢమునునగు పద్యకవిత్వమున నాఱితేరిన పుష్పగిరి తిమ్మన్నరచించిన వచనమును గొండొకపట్టుల వ్యాకరణమును నిరాకరించుచున్నది. ఇప్పటికినాకుఁ జేకుఱిన వచనగ్రంథములోఁ దొల్తటిది.

వ చ న భా ర త ము.

ఈగ్రంథమునుగూర్చి తెలిసికొనవలసిన యంశమెక్కువ కలదు గావున మునుమున్నయిందలి యాశ్వాసాంత గద్యముఁ జదువుదము.

ఇది శ్రీరామచంద్ర చరణారవింద సేవాభినందన పవననందన వరప్రసాదాసాదిత గీర్వాణాంధ్ర కర్ణాటకాది నానాభాషా కావ్యరచనాచతుర, శ్రీమన్మహా రాజాధిరాజ రాజపరమేశ్వరరాజమార్తాండ ప్రౌఢప్రతాపాప్రతిమ వీరనరపతి బిరుద తెంబరగండ బిరుదాంకిత శంఖచక్రమకరమత్స్య హనూమద్గరుడ గండభేరుండ సింహశరభసాల్వాది నానావిధదేవార్హ ధ్వజాంకిత యాదవవంశ తిలక, అంగవంగకళింగకాశ్మీరలాటాంధ్రద్రవిడద్రావిడాది నానాదేశాధీశ్వర కిరీటకోట సంఘట్టనత్రస్త నిస్తులనవరత్న పరాగపరాగిత నిజభవన ద్వారాసక్తానేక జనపాలఫాలతల ఘటితాంజలిపుంజ రంజితారవిందక (ప) రాయమాణ సభాస్థానస్థ సింహాసనాధిరూఢ నానావిద్వదభీష్ట వర ప్రసాద దేవరాజచిక్కదేవరాజ కరుణాప్రాప్త కర్ణాటరాజ్యలక్ష్మీ నృత్యరంగాయమాణ శ్రీరంగపట్టణ పరిపాలనాధా దృత 'సైన్యాధిపత్య నిర్వాహక' మహారాష్ట్రమదేభ పంచానన, కేళాది వంశాటవీదావదహన, మధురానాథమదవిమర్దన, జయాఘూటశిరఃకందుకక్రీడన, యసమంతరాయ నాసికాకృంతన, నింమోజినమూలోన్మూలన, దాదోజిప్రాణహరణ, దండధరప్రతాప శిలపితలఘంలేరాయఫాలాంకురవిదలన, నానావిధానేకాంతర్బాహ్యాదిశాత్రవమేఘౌఘ ఝంఝానిల, పరరాజగర్వాంధకారవిదళనదినరాజదళవాయి 'దొడ్డరాజతనూజ' యాచకసురభూజ భుజబలాటోప పరాజితారిరాజన్యసమర్పితానేక రత్నరాశియుత ధనకనక వస్తువాహనాది సువస్తువిస్తారిత సంతోషితాఖిల భూసురాశీర్వాదానువర్ధిత పుత్రపౌత్రాది వంశాభివృద్ధి విరాజమాన, 'కళవేకులవంశాంబుధి రాకానిశాకర' ఆశ్వలాయనసూత్ర, పరమపవిత్ర, భారద్వాజగోత్ర, ప్రదీపకా, సేతుసీతాచలమధ్యవర్తికాశీ ప్రభృతిపుణ్యక్షేత్ర నిత్యాన్నదానాద్యనేకధర్మశాస్త్రోక్త దానదీక్షావిచక్షణ, శ్వేతాధీశ్వర కార్యఖడ్గప్రవీణ ఆనవధికా గ్రహారగృహారామక్షేత్రాది సంతోషితాఖిల కవిరాజ, 'శ్రీవీరరాజ ప్రణీతంబైన' మహాభారత వచనకావ్యమునందు ప్రథమాశ్వాసము.

ఈ చదువఁబడిన గద్యమువలన నీగ్రంథమును రచించిన యాతఁడు మైసూరు ప్రభువగు చిక్కదేవరాయలయొద్ద దళవాయి యయిన దొడ్డరాజు కుమారుఁడగు వీరరాజని తెలియుచున్నది. మైసూరుప్రభువులలోఁ జిక్కదేవరాయలు

మిక్కిలి ప్రఖ్యాతుఁడు. ఈతనిఁగూర్చి సంస్కృతాంధ్రకర్ణాటభాషలలోఁ గొన్ని గ్రంథములు రచింపఁబడెను. తెలుఁగునఁ జిక్కదేవరాయ విలాసమును నింక ననేకచాటు పద్యములును గలవు. ఈతఁడు 1650 తర్వాత 1700 లోఁగా రాజ్యమేలెను. ఇంచు మించుగా మనగ్రంథకర్తయు నాకాలముననే యుండును. ఈకవి తాను, ఆశ్వలాయన సూత్రమును భారద్వాజగోత్రమును గల క్షత్రియుఁడయినట్లు చెప్పుకొనెను. ఈతని దాతృత్వాదికమును, ఈతని జనకునిప్రతాపాదికమును గద్యమువలనఁ దెలిసికొననగును. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమున నప్పకవీయమునకు రూపాంతరమై వీరభూపాలీయమను నొక లక్షణగ్రంథముగలదు. కూర్చినగ్రంథకర్త పేరందుఁ దెలియుటలేదుగాని, యది యీ వీరరాజు నుద్దేశించి చెప్పఁబడినదే. ఈభారతసంగ్రహమును ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారముననే కలదుగాని యసమగ్రమై యాది పర్వముమాత్రమే చూపట్టుచున్నది. ఇయ్యది శ్రీకృష్ణాంకితముగాఁ దేనియ తేటవ్రాలె స్వారస్యముగల తెలుఁగు వచనమునరచింపఁబడినది. నన్నయాదుల భారతమున కిది దండాన్వయముగాదు. సంస్కృతభారతపు మక్కికి మక్కికాదు. కథాంశమును జక్కగాఁ దేటపఱుచు స్వతంత్రరచనము. ఈకవి తనగ్రంథముద్ధత శైలినుండవలయునని యపేక్షింపక సర్వసామాన్యముగా నర్థమగునట్లుండవలయునని తలంచితలంచినట్లే నిర్వర్తించెను. ఈగ్రంథమున నెక్కడనుబిగువుదక్కినీరసముగానుండు కూర్పుకాన్పింపదు. కొంత వచనభాగమును మచ్చు చూపుచున్నాఁడను.

"కుమారకా! యేను జాత్యంధుండనయినను బాండు భూపాలుండు నన్ను మిగులంబూజించె. అది యెట్లంటేని, లోచనంబులు లేమింజేసి పరదళంబుల మొగ్గరంబులుపన్ని యగ్గలికమెఱయ గెలువంజాల; స్వరాష్ట్రపరిపాలనంబున కసమర్థుండ. సాంగంబులుగ వేదంబులను రాజశాస్త్రింబులు నధికరించితి. ఎంత యధికరించిన నేమిప్రయోజనంబు. క్షత్రియుఁడగు వాఁడు ధర్మమార్గంబుదప్పక సమరంబుగావించి హతుండయ్యేనేని స్వర్గంబునకరుగు. జయించినఁగీర్తియును భూమియుంబడయుఁగావున నాయుధోపజీవులకాయోధనం బవశ్యకర్తవ్యంబు. అట్లు గెలిచి పుత్త్రులయెడ నైశ్వర్యంబునిలిపి వనవాసంబున కరుగవలయు, నిట్టి కర్మంబున కేనసమర్థుండనయినను బాండునృపాలుండు నన్ను రాజ్యంబుననిలిపి తాను దిగ్విజయంబు సేసి సకలధనంబులు నాయధీనంబులుగావించె. అతండు నన్ను రాజ్యంబున నిలుపుటకు ధర్మంబు కారణంబగుంగాని వేఱొండునిమిత్తంబు లేదు.

క్షత్రియులకుఁబుత్త్రులెందఱున్నను, దేజోధికుండ జ్యేష్ఠుండగుంగాని వయోధికుండు జ్యేష్ఠుండుకానేరండు. అట్లు గావునఁ దేజోధికుండగు పాండునృపాలుండు వయః క్రమంబునఁ గనిష్ఠుండయ్యు జ్యేష్ఠుండనంబడు, నతని కుమారులు వేదశాస్త్రంబులుచదివి సకలార్థంబులుఁ దెలిసి గుణంబులంబ్రసిద్ధులగుచు నస్త్రాభ్యాసంబుసేసి లోకద్వయంబునం బూజ్యులగుచు జనులు తమయెడ ననురాగంబు సేయ మెలంగుచున్న వారు. ధర్మపౌరుషప్రభావంబుల వారలధికులైయున్న యెడ వారలనెట్లు నగరంబువెలువరింపించి వారణావతంబునకుంబనుపువాఁడ, నట్లు పనిచినను లోకంబునంగల జనులు నిందింపకుందురె?

ఆదిపర్వము-నూటనుప్పదితొమ్మిదవ యధ్యాయము.

ఈవచనము సంస్కృతభారతమునఁ గల్గువిషయములన్నియును గల్గి యాంధ్రభారతముకంటె మిక్కిలి విపులముగానున్నది. ఈ చదువఁబడిన భాగము నన్నయార్యునిరచనమున నత్యల్పముగునట్లు సంకుచింపఁబడినది విస్తరభీతిచే దానినిగూడ నిందుదాహరింపమానితిని. సంస్కృతభారతప్రకార మధ్యాయవిభాగముతో నీ యాదిపర్వము మూఁడాశ్వాసములుగా విభజింపఁబడినది. ఆశ్వాసాద్యంతములందుఁ బద్యములు కలవు.

ఈ గ్రంథమునందుఁ గొంతప్రాచీన ప్రయోగసరణి కన్పట్టుచున్నది. (1), అమ్మహాసంగ్రామంబునకుం గూడిన పదునెనిమిది యక్షౌహిణుల రాజులును గాలవశంబునం జనిరందులకు సుయోధనుండు హేతువై నిల్చుటంజేసి యజ్ఞానంబునం దనకేమియుఁ దోఁచదయ్యె. నెంతతెలిసెద నన్నందెలివి నెందఁజాలక యున్నవాఁడ. (2) నూతనందనా! యింతకార్యంబు నడచినపిమ్మటఁ దాను బ్రదికి యుండుటకు ఫలంబులేశంబును గాన, (ధృతరాష్ట్రునిపల్కులు) (3) ఓ డుండుభంబ! తొల్లియొక దుష్టభుజంగంబు తనకుఁ బ్రాణపదంబయిన ప్రమద్వరకుఁ గీడాచరించె. (రురునిపల్కు).

ఇట్టి వాక్యములందు నేను శబ్దము ప్రయోగింపఁబడు పట్టులందుఁ దాను శబ్దము ప్రయోగింపఁబడినది. పూర్వకవుల రచనలందిట్టి ప్రయోగములు కలవు. (1) ఈ ప్రబంధముం దనకిపుడంకితంబుఁ బ్రమదంబునఁ జేయుము

(ప్రౌఢకవిమల్లన).

(2) అత్యుగ్రబాణశక్తిఁ దన్నుఁబంపుడేవ, నన్నిచోడదేవుఁడు.

(మన్మథునిపల్కు).

మఱియు. ఇట్లు కొంతప్రాచీన ప్రయోగసరణికలదు.

(1) శంతను నరపాలుం డేకాంతంబుననే కాంతం గనుఁగొని మరులు కొనియె, యథార్థంబున పలుకరింపుమన సూతుండిటులను. (2) నేనిక్క నిన్నియకు జనకుండ నగుటంజేసి పలుకరించెద నాకర్ణింపుము —— ఇట్లు పెక్కువాక్యములందు "పలుకుధాతువు ప్రయోగింపఁ బడునెడఁ బలుకరించు ధాతువు ప్రయోగింపఁబడినది. ప్రాచీన గ్రంథములం దిట్టి ప్రయోగములు కలవో యని సందియమగుచున్నది. ప్రయోగ వైచిత్ర్యము లిట్టివి కొన్నిగలవు.

మఱియు నిందుఁ దత్సమక్రియలకు శత్రర్థమున నింపుగా గమము తఱుచుగాఁ గావింపఁబడినది. దక్షిణదేశపుఁ బ్రబంధములందెల్ల నిట్టిప్రయోగములు కుప్పతెప్పలుగాఁ గలవు. ఆంధ్రదేశమందు రచింపఁబడిన వసుచరిత్రాది ప్రబంధము లందును గలవు. పెద్దనామాత్యుఁడుకూడ "ఇంపుమీఱఁగ ధాత్రి పాలింపుచుండ" అని ప్రయోగించెను. ఇది ప్రాచీనకవి సమ్మతముకాదు.

అమహదర్థకమగు తచ్ఛబ్దమునకు "వాటిని" మొదలగు రూపములు గూడ వాడఁబడినవి. అయ్యవియసాధువులు. ఇంకనెందేనిఁ జిన్నచిన్ని దోషము లిట్టివి మఱికొన్నియు నుండిన నుండఁబోలు బహుస్థలములందుఁ జూపట్టుచుండుటచేఁ బై ప్రయోగములు గ్రంథకర్తృకృతములేయని చెప్పవలసియున్నది. ప్రాయికముగాఁ దాళపత్త్రసంపుటములు లేఖకదోషభూయిష్ఠములై యుండును. అట్టిదోషములనుగూడఁ దద్గ్రంథకర్తలకుఁదగిలింపరాదు.

ఈవచనభారతము నీవీరరాజును మఱికొందఱునుగలసి పూరించినట్లున్నది. తంజాపురపుసరస్వతీభాండాగారమున వచనాత్మకములగు శాంత్యానుశాసనిక పర్వములు క్రమముగా నారాయణ తుపాకులయనంతభూపాలకకర్తృకములయినవి కలవు. ఇక్కడి యీయాదిపర్వమునందుఁగూడ వీరరాజునాశ్వాసాంతగద్యమునం దొక్కచో నడుమఁ దుపాకులయనంత భూపాలకు గద్యమును వ్రాయఁబడి యున్నది. ఈతుపాకులయనంత భూపాలకుఁడు మధుర రాజులయొద్ద దళవాయియని తెలియున్నది. ~~ఈతఁడును వీరరాజుసమకాలపువాఁడే~~ ఈతఁడును వీరరాజు సమకాలపువాఁడే కాఁదగును. అనంతభూపాలకకర్తృకములయిన వచనకావ్యములు మఱికొన్ని గలవు. అందు విష్ణుపురాణము, భగవద్గీత, యనుగ్రంథములు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమునం దున్నవి. విష్ణుపురాణమాఱాశ్వాసముల గ్రంథముగా రచింపఁబడినది. వెన్నెలకంటి సూరనార్యుని విష్ణుపురాణముకంటె నియ్యది కడువిపులమై సంస్కృతమూలము

ననుసరించుచున్నది. ఈకృతియును శ్రీకృష్ణునకే సమర్పింపఁబడెను. ఈ విష్ణుపురాణవచనము ధారాళమగు రచనగల్గి యుంచుక ప్రౌఢమై మిక్కిలి చక్కఁగ నున్నది. వచన భారతమందువలెఁ గాక యిందు సంస్కృత సమాసములు కొంచెమెక్కుడుగాఁ జూపట్టుచున్నవి.

ఇంచుక మచ్చు చూపుచున్నాఁడను.

"అంత శ్రీకృష్ణుండు విమలతర చంద్రికాసాంద్రంబును, హృదయానంద కరంబునై, వికసితనీలోత్పలకుముదసౌరభంబులచే దిగంతంబులఁ బరిమళింపఁ జేయునట్టి శరత్కాలంబున, నుత్ఫుల్లకుసుమవాసనాసక్తంబులై ఝుంకారం బొనర్చునట్టితుమ్మెదలమొత్తంబుచే నలంకృతంబును, విహారయోగ్యంబును నగు బృందావనంబుం గనుంగొని, యచ్చట గోపవనితానికరంబులతోడఁ గూడి రమియించి వారల మనోరథంబులు నెఱవేర్పఁదలంచి, యొక్కనాఁటి రాత్రి యందుఁ దానొక్కరుండ, నవరత్నఖచిత దివ్యాభరణభూషితుండును, దివ్యచందన చర్చితగాత్రుండును, మనోజ్ఞకుసుమ మాలికాధరుండునునై వనంబునకుం జని, జగన్మోహనంబును, నవ్యక్తమధురంబును, అమృతోపమానంబును, మాత్రా లయ సమన్వితంబును నగు వేణుగానం బొనర్చుటయు, సర్వభూత మనోహరం బయిన యమ్మురళీనాదం బాలకించి గోపాంగనలు మదనబాణవిదళిత హృదయలై యవ్వాసుదేవనందను సమీపంబున కరుదెంచిరి. అందొక్క సుందరి నిజ గృహంబునందయుండి శ్రీకృష్ణుని వేణునాదంబున కనురూపంబును, నవ్యక్త మధురంబునుగా మెల్ల మెల్లన గానంబు గావించె."

(అయిదవ యాశ్వాసము పదుమూఁడవ యధ్యాయము.)

ఈతని గద్యమిట్లున్నది.

"ఇది శ్రీనందనందనచరణారవిందమత్తమధుకరాయమాణచిత్తచతుర్విధ కవితా సామ్రాజ్యభోజ చంద్రగిరికృష్ణభూపాలకతనూజ భాగమాంబాగర్భ శుక్తిముక్తాఫల తుపాకులయనంతభూపాలకప్రణీతంబైన విష్ణుపురాణంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము

వచనభారత కర్తయయిన వీరరాజు కుమారుఁడగు నంజరాజుచే సయితము పెక్కులు వచనకావ్యములు రచింపఁబడెను. నంజరాజు మైసూరు రాజానొద్దమంత్రియై మిక్కిలి యెన్నికకెక్కినవాఁడు. ఈతని నుద్దేశించి సంస్కృతమున నభినవకాళిదాస బిరుదాంకుఁడగు నృసింహకవిచే నంజరాజ యశోభూష

ణమను పేరఁ బ్రతాపరుద్రీయమునకుఁ బ్రతిబింబముగా నొక యలంకార శాస్త్ర గ్రంథము రచియింపఁబడెను. తద్గ్రంథకర్త గ్రంథావసానమున నిట్లు చెప్పుకొన్నాఁడు.

శ్లో॥ఆలూరితిర్మలకవే రభినవభవభూతి నామబిరుదస్య
సుహృదా నృసింహకవినాకృతి రకృతనవీనకాళిదాసేన

ఈయభినవకాళిదాసు డైనందినప్రబంధనిర్మాణసాహసికుఁడఁట ! నంజరాజయశోభూషణము ప్రౌఢరచనగలగ్రంథము. నంజరాజుచే రచింపఁబడిన వచనకావ్యములందు హాలాస్యమాహాత్మ్యము, విష్ణుభక్తవిలాసము, హరభక్తవిలాసము, కాశీమహిమార్థదర్పణము, ననునవి నాకుఁ జేకుఱినవి. హాలాస్యమాహాత్మ్యమున నీనంజరాజు తనతండ్రిని

ఉ॥ ఆదళవాయిదొడ్డవసుధాధిపమౌళికిఁ గల్గె సజ్జనా
హ్లాదకరుండు షోడశమహాద్భుతదానధురంధరుండు తే
జోదిననాథుఁ డంచితయశోధవళీకృతసర్వదిక్తటుం
డాదినృపాలసన్నిభుఁడు దారుఁడు వీర నరేంద్రుఁడున్నతిన్.

అనివర్ణించెను. ఈతనికబ్బములలో హాలాస్యమాహాత్మ్యము స్కాందపురాణమందలి దక్షిణ మధురాపురీ మహిమమును దెలుపు హాలాస్యఖండమునకు సరిగాఁ దెలుఁగున రచియింపఁబడిన డెబ్బదిరెండధ్యాయముల వచనకావ్యము. నంజరాజ కవి వచనరచన మించుక ప్రౌఢమై మిక్కిలి చక్కఁగనే యున్నను వచనభారత శైలికిఁ గొండొక వెన్బడుచున్నది. అందందు వ్యాకరణాపాకరణము లేక పోలేదు. ఈకవిని గూర్చి శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారు కొంత వ్రాసియున్నారు. గ్రంథవిస్తరభీతిచేఁ దక్కిన గ్రంథముల వదలి హాలాస్యమహాత్మ్యము నుండియే మచ్చునకించుక వచన భాగమును జదివెదను.

"ఆ సిద్ధుండు భయ భక్తియుక్తుండగు రాజుం గనుంగొని వాంఛితార్థమ్ము వేఁడుకొమ్మనుచుఁ బలుక నమ్మహీపాలుం డతనికిం బ్రణమిల్లి యంజలిగావించి సద్గుణవంతుఁడగు పుత్రుంగరుణింపుమని యభ్యర్థింప సిద్ధవేషధరుండును సచ్చిదానంద స్వరూపుండును భగవంతుండు నగు హాలాస్యనాథుండు 'ఓయి పాండ్యభూపాలకా! నీకత్యాగ్రైశ్వర సమేతుండగు పుత్రుండును గీర్తియు దీర్ఘాయుష్యంబును గడపలశాశ్వతంబగు ముక్తియుంగలుగుం గాక యని వచియించి గజముఖంబు వలన నేకావళియుందీసి యిచ్చి యాశీర్వాదంబులచేత నతనిం బ్రమోదం

బు నొందించి కరమ్ములం దదీయ శరీరమ్మునివిరి ముహూర్తమాత్రమునం దదృశ్యుండగుటయు భూపాలుండా సిద్ధుని విచిత్రంబవలోకించి యిది సుందరేశ్వరు వినోదంబని మనంబునందలంచినవాఁడై లింగమూర్తిధరుండగు సమ్మహాదేవ సాన్నిధ్యంబున కరిగి భక్తిచేత నమస్కరించి యిట్లని వినుతించె"

(ఇరువది యేకవయధ్యాయము.)

ఈనంజరాజు కర్ణాటభాషయందు భారతేతిహాసమును వచనకావ్యముగా రచించెను. అదియును ప్రాచ్యలిఖితపుస్తక భాండాగారమునఁ గలదు.

ఈకాలముననే మధురాపురీనాథుఁడయిన విజయరంగచొక్క భూపాలకు నాదరమునఁ బెక్కులు వచనకావ్యములును బద్యకావ్యములును రచింపఁబడినవి.

రాజరాజనరేంద్ర, కృష్ణరాయ, రఘునాథరాయాదులవలె నీప్రభురత్నమును నాంధ్రకవీశ్వరుల కాలంబనమై 1704 మొదలు 1731 వఱకు రాజ్యమేలెను. శేషము వేంకటపతి మొదలగు వారీతని యాస్థానకవులుగా నుండిరి. అహల్యా సంక్రందని విలాసమును రచించిన సముఖము వేంకట కృష్ణప్పనాయకుఁ డీతని కొల్వుననున్నవాఁడు. అహల్యాసంక్రందన విలాసమున

గీ॥ సముఖమీనాక్షి నృపగర్భ విమలజలధి
చంద్ర! వేంకట కృష్ణేంద్ర! శౌర్యసాంద్ర
మునుపుజైమిని భారత మనఘవచన
కావ్యమొనరించినట్టి సత్కవివి కావె

అని తారాశశాంకవిజయ మొనర్చిన శేషము వేంకటపతి మెచ్చినట్లు వేంకటకృష్ణప్పనాయకుఁడు చెప్పుకొన్న జైమిని భారతవచన మిప్పు డీయాంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు వారిచే దక్షిణదేశమునుండి సంపాదింపఁ బడిన తాళపత్త్రి గ్రంథములందుఁ గలదు. ఈతనిచే రాధికాసాంత్వనమను నేకాశ్వాసక్షుద్ర ప్రబంధము రచింపఁబడినది. కొంతకాలముక్రింద నాతాళపత్రగ్రంథమును విక్రయించుటకై యొకరు ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండాగారమునకుఁ గొని వచ్చిరి. దానిని నేను చూచితిని. ముద్దుపళనిరాధికాసాంత్వన మందిందలి పద్యములన్నియుఁ గలవు. మఱికొన్ని పద్యములెక్కువగాఁ జేర్పఁబడి నాల్గాశ్వాసములుగా ముద్దుపళని గ్రంథమువిభక్తమై కన్పట్టుచున్నది.

విజయరంగ చొక్కభూపాలకు నాస్థానముననే కవీశ్వరుఁడుగానున్న వెలగపూఁడి కృష్ణకవిచే వేదాంతసార సంగ్రహమను వచనకావ్యమొకటి రచిం

పఁబడెను. అది నాకుఁ జేరుటలేదు. ఈవిజయరంగ చొక్కభూపాలకుఁడు సయి తము శ్రీరంగమాహాత్మ్యమను వచన కావ్యమును రచించెను. ఈవచనమంతగా నిర్దుష్టమనవలనుపడదు.

సులువుగానర్థమగునట్లు వ్యావహారిక శైలిని రచింపఁబడినది. ఇంచుక యుదాహరించెదను.

"అంతనవియన్నియు దేవేంద్రుఁడు వినికోపముచేసికొని ఐరావతము నెక్కి వజ్రాయుధమునుదూసికొని దేవతల నెల్లసహాయముగా గూర్చుకొని ఆరాజుండు తపస్థలంబునకుం జనె. అప్పుడు ఇక్ష్వాకుమహారాజు పూజాద్రవ్యముల నెత్తుకొని దేవేంద్రునికి నెదురుగాపూజచేసెను అప్పుడా పూజ దేవేంద్రుఁడు ఏకకాలంబుగా కొండలు కొట్టే వజ్రాయుధమును చేతతీసికొనికొట్టెను. ఆదెబ్బశబ్దమునకు రాజైనతాను ఇనుమంతైన మనస్సు చలించక శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యందుండెడు చక్రమును ధ్యానముచేసెను."

ఈగ్రంథము లేఖక దోషములతో నిండియున్నది. ఇంచుకసంస్కరించి యీభాగమును మచ్చు చూపితిని.

ఈవిజయరంగ చొక్కభూపాలుకాలమున నింక ననేక వచనకావ్యములు రచింపఁ బడినవి. మిత్రవిందా పరిణయమును రచించిన కుంమ్మర్తి వేంకటాచల కవియు నీతని యాస్థానమందున్నవాఁడే. ఈతఁడు

సీ. "చదివి నావేమేమి చదువయోగ్యంబులో
యవియెల్ల నిస్సంశయంబుగాఁగ,
వచనకావ్యములుగా రచియించినావు భా
రతభాగవతములు రామకథయు."

అని విజయరంగ చొక్కభూపాలుఁడు తన్ను మెచ్చినట్లుచెప్పుకొనెను. ఈ తనిభారత, భాగవత, రామాయణ వచనములు మనకు లభింపవలసి యున్నవి.

పదపడి సమీరకుమారవిజయమను ప్రౌఢప్రబంధమొనర్చిన పుష్పగిరి తిమ్మనార్యుఁడు భాగవతసారమనువచనకావ్య మొనర్చెను. ఉత్తరరామాయణము నొనర్చిన కంకంటి పాపరాజకవి కీతఁడు మిత్రము. ఈతని భాగవత సారము సంస్కృతాంధ్ర భాగవతములకు మిక్కిలి సంగ్రహముగా నున్నది. ఇందలి వచనశైలి మిక్కిలి తేలికగాఁ దేటగా నింపుగూర్చుచున్నది. రచనా ప్రౌఢిమ నీగ్రంథమందుఁ దిమ్మకవి చూపలేదు. వ్యాకరణమును మీఱిన ప్రయోగములందందిందుఁ గన్పట్టుచున్నవి. ఇంచుకమచ్చు చూపుచున్నాఁడను.

భా గ వ త సా ర ము.

షష్ఠస్కంధము.

"ఆలోయమకింకరులు అఘోరయమ పాశమున నలసిని గట్టిగాఁగట్టి, కొంపోవ నుద్యోగించఁగా, నంతలో, ఆజాను చతుర్బాహులు, నీలమేఘశ్యాములు, సుగుణాభిరాములు, అమితదయాళువు, విష్ణుదూతలువచ్చి, ఆపాశము త్రెంచి పాఱవైచి, యమదూతలఁ బాఱఁదోలి, యాతనా శరీరధారియైన ఆ యజామిళుని వెఱవకుమని, అభయమిచ్చి, యాదరించి పలికిరి. యమభటులును దిట్టలుగనుక, వెఱకకుఁబోయి మఱలివచ్చి, ఆ మకరకుండల, కిరీట, హార, కేయూర, వైజయంతీ, వనమాలికా భరణులైన విష్ణుదాసులఁ జేరవచ్చి 'అయ్యా మీరెవ్వరివారలు? మమ్మెఱుంగరా పాపకర్మునిఁబట్టి మేము కొంచుకు పోవఁగా అడ్డగించ మీకుఁ బనియేమి యున్నది. యముని శాసనము మీకు నవ్వులాయెనా?" అనఁగా శ్రీమన్నారాయణుని కింకరులు పలికిరి. "ఓయి యమభటులారా! మీరు ధర్మరాజు దూతలుగనుక గుణవంతులు. మీ పలుకులయందు కఠినత్వములేదు. ఈ బ్రాహ్మణుఁడు దురాచారియగును. ఇతఁడు దండింపతగియుండియు దండనకు తగనివాఁడైనాఁడు. దండార్హుఁ డెవ్వఁడు? దండింప తగనివాడెవ్వఁడు? ఆత్మకు కర్మానుభవము ఎటువలె కలుగును? వినిపింపుఁడనిన కేలుముకుచున్న యమదూతలు పలికిరి. వినరయ్యా మహాత్ములారా! శ్రీభగవంతునియొక్క వాక్యములు వేదములు. అందు చెప్పఁబడ్డది ధర్మమనఁబడును. వేదమార్గము తప్పిననే అధర్మమగును. ధర్మమున సుఖమును అధర్మమున దుఃఖమును ప్రాణులు పొందుదురు. ప్రాణిచేసిన పాపపుణ్యములకు సాక్షులు సేనాయున్నారు. కర్మమే వేళజీవుఁడు సేయునో ఆకాలమే కర్మమునకు సాక్షియై యుండును. కాఁబట్టి తప్పించుక పోఁగూడదు."

ఈకవియే రచించిన సమీరకుమారవిజయ మందున్న వచనమును గూడ నించుక చదివినచో నాతనికి భాగవసారమెంత తేలికగా నర్థమగునట్లు రచింపపలయునను నభినివేశముకలదో తేటపడఁగలదు.

సమీర కుమారవిజయ మందలి వచనము.

వ. ఇప్పగిది నప్పరమ పావనుండప్పు డుప్పరంబునఁ గప్పు జిగిగప్పిన నాయొప్పిందబు విప్పగుమెప్పు నందప్పకచూచి ముప్పిరిగొను భక్త్యనురాగ సంభ్రమంబుల మత్ప్రరాయణుండగుటఁజేసి యచ్చోటు వాసి మదీయసన్నిధిఁ బెన్నిధిఁ

గూర్చి చెప్పఁ బని యుండదు. చిన్నయ్యసూరిగారి కాలమున నీచెన్నపురముననే కోలా శేషాచలకవియను నాతఁడు గోడే వేంకటజగ్గారాయల వారికిఁ గృతిగా నీలగిరి యాత్రాచరిత్రమను నొక హృద్యమగు గద్య ప్రబంధమును గల్పించెను. ఈకవి రచన చిన్నయసూరిగారి త్రోవను వెన్నాడుచు మిక్కిలి చక్కగా నున్నది. అతిశయోక్త్యాది కావ్యాలంకారంబులం దొఱంగి కలరూపెఱింగించు వేడ్క నిఖిలజన సుబోధంబగునట్లుగా రచించిన ట్లాతఁడు చెప్పికొనియెను.

ఇంచుక చదివెదను.

"నావిడిదలయగు నిలుసొచ్చిన యనంతరంబ యెచ్చటఁ గూర్చుండిన నెచ్చటఁ గ్రుమ్మరిన నెద్దియంటిన నాసర్వంబతిశీతలంబయి గోచరించె, నంతఁ గొంత తడవునకె చలి మొలతెంచె. మార్గశ్రమంబు నన్విడిదల ప్రవేశించు సమ కాలంబునన శీతంబు గోచరింపదయ్యెనని తోఁచెను. మఱునాఁడె నాకును నా బాసటయయివచ్చిన శ్రీనివాస మొదలాఁకిని స్వదేశంబునుండి కొంపోయిన చలి తోడుగు లొడళ్లం దొడిగికొనవలసె వచ్చె. అచ్చట నగ్నిసెుకండు దక్క నెల్ల పదార్థంబులు నతిశీతలంబులయి యున్న యవి. కొన్ని పదార్థంబులు మంచు గడ్డలంబోలి శీతంబుచే దుస్స్పర్శంబులయి యున్న యవి. టెంకాయ నూనియ నేతితెఱంగునం బేరుచున్నది. వార్చినతోడన పులియఁయందు వడ్డించిన యన్నంబు కొంత ఘృతవ్యంజనాదులతోడ మొదల భుజించి యెడఁగలుగఁ ద్రోచియుంచిన యవశిష్టాన్నంబు భుజియింపఁ బోయిన నొకానొకప్పుడు పర్యుషితకల్పంబయి కానంబడియెడు. మఱియు నచ్చటిచలిరేవగళ్లు హూహూకారంబుఁ బుట్టించు చున్నయది."

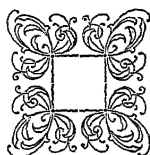
స్కాందపురాణాంతర్గతమగు శివరహస్యఖండము ముదిగొండ బ్రహ్మయ లింగారాధ్యకవిచే వచనకావ్యము గారచింపఁబడెను. ఈరచనమించుమించుగాఁ జిన్నయ్యసూరి గారి కాలముననే యాంధ్రదేశమున రచింపఁబడియుండును. కవి విషయమంతగాఁ దెలిసినదిగాదు. ఈరచన మనుప్రాసక్లేశముగల్గి తత్సమపద బహుళమై యించుక క్లిష్టముగనే యున్నను నిర్దుష్టమైనట్లు కన్పట్టుచున్నది. ముద్రితమై విక్రయింపఁబడుచున్న యీ గ్రంథమునుండి యుదాహరణముగై కొనలేదు.

చిన్నయ్యసూరిగారి తర్వాత ప్రసిడెన్సీ కాలేజియం దాంధ్రోపాధ్యాయులుగా నున్న చెదలువాడ సీతారామశాస్త్రిగారు కొన్ని సంస్కృత నాట

కాదులను కథలుగా వచనమున రచించిరి. తేలికపలుకులతోఁ జక్కఁగా నర్థము గుచు నీవచనరచన యింపుగూర్చుచున్నది. చిన్నయసూరిగారికిఁ దర్వాతి వచనగ్రంథకర్తలందు సంహితను బాటింపక సంధి విడఁగొట్టి వాక్యములఁ గూర్చిన వారిలో వీరు తొలుతటివారని చెప్పఁ జెల్లును. వీరి గ్రంథములును ముద్రితములై యున్నవిగావున రచన నుదాహరింపలేదు.

పదపడినాఁడునాఁటికి నాంధ్రవచనరచన క్రొత్తక్రొత్తయై పలువెలుఁగుల వెలయుచున్నది గదా! అప్పటినుండియు నుప్పతిల్లుచున్న వచనగ్రంథములఁ గూర్చియుఁ దద్రచనములఁ గూర్చియుఁ జర్చింపవలసిన విషయమెక్కువ కలదు గావున దానికిఁ గాలాంతరము నపేక్షించి యిందిపుడుపేక్షించితిని. ముఖ్యముగాఁ బ్రాచీన వచనకావ్యముల యునికిని గూర్చి తెలిపికొనఁ దలపెట్టి వ్రాసిన యీ వ్యాసమున నాయజ్ఞానము వలనఁ బెక్కుచోట్ల వస్తువిపర్యయము వాటిల్లియుండును. సహృదయులగువారు దోషములుండిన సంస్కారములఁ దెలిపి నా వ్రాసిన యీవ్యాసమును నిర్దుష్టపఱుచుదురు గావుత మని వేఁడికొనుచు నింతట ముగించుచున్నాఁడను.

వేటూరి. ప్రభాకరశాస్త్రి.

కవిగీతము.

కవితకవిమూలమునఁ గవి•కవితవలన
ఘనతర స్థితినందుట•గలుగుచుండుఁ
గవితఁబోలిన మధురవ•స్తువులు లేవు
కవులఁబోలిన ధన్యమా•నవులు లేరు
విమలనవనీత మృదులశ•బ్దములఁ గూర్చి
రమ్యభావ ప్రబోధకా•ర్థములఁ గూర్చి
పరిమళామోద మధురభా•వములఁ గూర్చి
తతమనోహరలసదలం•కృతులఁ గూర్చి
యనుపమావ్యక్తను మధుర•ధ్వనులు సెలఁగ
సలలితశిరీషసుకుమార•శయ్యలలర
నూతనమనోజ్ఞ చాతురీ•రీతు లెసఁగఁ
బటుతరాద్భుత వివిధక•ల్పనలు వెలయఁ
దఱచుదొలుకరి మెఱుపులు•మెఱసినట్లు
మెఱసిక్రొవ్వారి సోనలు•గురిసినట్లు
కురిసి సౌరభమెల్లెడ•దొరసినట్లు
దొరసిపండు వెన్నెలవెల్లి•విరిసినట్లు
మహితమై మానితంబైన•మనసుతోడ
భవ్యమై పావనంబైన•పల్కుతోడ
విమలమై విస్ఫుటంబైన•వృత్తితోడ
దివ్యమై ధీయుతంబైన•దృష్టితోడఁ
బదములు నిరర్థకంబులై•గదురకుండఁ
బాదలు రసభావములు చెక్కు•చెదరకుండ
సుస్వభావ మాధుర్యంబు•సుడియకుండఁ
గావ్యదోషంబు లెంచను•గవియకుండ

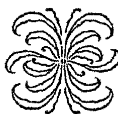
భావముఁ గరంచు దృశ్యకా♦వ్యములనైనఁ
జవులఁ బుట్టించు శ్రవ్యకో♦శములనైనఁ
దానవర్ణాళిఁ బోలుప♦ద్యములనైనఁ
దారహారాళిఁ బోలుగ♦ద్యములనైన
మహితగతి వ్రాయుమా! వ్రాయు♦మా! కవీంద్ర!
ప్రకృతినీ తోడునీడయై♦పలుకుచుండె
స్వస్థచిత్తతగల దంతే♦చాలు నీకుఁ
గావ్యనిర్మాణమునఁ బర♦కరము లరసి
చూచుకొన నేల? కవితనీ♦సొమ్ముకాదె!
భావనాబల మున్నది♦ప్రకృతియున్న
దిష్టముండినఁ బదముల♦కేమి కొఱఁత?
వారిదవిహారనగ శృంగ♦పదము లరసి
స్వాదు జలపూర్ణనదనదీ♦పదము లరసి
పంకజామోదకాసార♦పదము లరసి
ఫలభరిత దివ్యకేదార♦పదము లరసి
సదమల స్నిగ్ధసైకత♦పదము లరసి
పావనతపోవనాశ్రమ♦పదము లరసి
భవ్యతరమందిరారామ♦పదము లరసి
భవనగోపుర పట్టణ♦పదము లరసి
సార్థకంబుగ భావించి♦సరసకావ్య
మొకటి వ్రాయుము! వ్రాయుము! ♦సుకవిచంద్ర!
సమదకోకిల కలకూజి♦తములలోనఁ
ప్రముదిత మయూరకేకార♦వములలోనఁ
పంజరశుకీశుకానులా♦పములలోన
సుమనసమారోహ దళిఝింజి♦తములలోన
వర్షపాద ప్రచారారా♦వములలోనఁ
దుములకల్లోల జలధిఘో♦షములలోన
ధరణిధర నిర్ఝర ప్రపా♦తములలోన

విమలతటిని తరంగ వే♦గములలోన
సుమధురానిల సంచాల♦నములలోనఁ
దరుణకాదంబినీ గర్జి♦తములలోనఁ
బ్రకృతి యవ్యక్తమంజుల♦ధ్వనులు నెఱపె
వినుచుచున్నది చెవియొగ్గి♦ వినుము! వినుము!
రమణ నొకసారి నీలాంబ♦రంబుఁ దాల్చి
చెలఁగి యొకసారి వెన్నెల♦చీరఁ దాల్చి
పొసఁగ నొకసారి మంచుమే♦ల్ముసుఁగుఁ దాల్చి
లీల నొకసారి మేఘమా♦లికలఁ దాల్చి
ప్రీతి నొకసారి చుక్కల♦ పేరు దాల్చి
పరఁగ నొకసారి క్రొన్నెల♦వంకఁ దాల్చి
వరుస నొకసారి సస్యగ♦ర్భంబుఁ దాల్చి
సరస నొకసారి బాలభా♦స్కరునిఁ దాల్చి
గడియకొకరీతిగా నలం♦కార సరణి
నెఱపుచున్నది ప్రకృతినీ♦ నికటమందు
లసదలంకారముల లక్ష్య♦లక్షణములఁ
దెలిసియుంటి విఁకేమి కా♦వలయు నీకు?
కమ్మపుప్పొడి నెత్తావి♦ గ్రుమ్మరించి
వేగుఁబోకలఁ దెమ్మెరల్♦ వీచునపుడు
ప్రౌఢకాంతల ప్రణయకో♦పములు దీరఁ
గొక్కొరోయని తొలుకోడి♦కూయునపుడు
కాఱుచీఁకటి గుంపులఁ♦గడలఁ ద్రోసి
తూర్పునఁ బ్రభాతకాంతులు♦తోఁచునప్పు
డుదయశైలంబు మాటున♦నుండి బాల
సూర్యుఁడల్లనల్లనఁ దొంగి♦చూచునప్పు
డరుణకిరణంబు లల్లనఁ♦దరులమీఁద
నలరుపవడంపుఁ దీవల♦నల్లునపుడు
ప్రకృతికాంత ప్రసన్నభా♦వంబుఁ దాల్చి

కలవిహంగమ పతములఁ♦గులుకునపుడు
విమలమౌ నీహృదంతరా♦ళమున నెన్ని
యెన్నియూహలు తట్టునో♦యెవరి కెఱుక ?
కలికి చూపుల నెంతరా♦గంబు గలదొ
వెలఁది నవ్వులలో నెంత♦చలువ గలదొ
విరిశరంబులలో నెంత♦చుఱుకు గలదొ
కాంచి తెలుపంగ వలఁతివి♦కవిత గాదె ?
సమయసముచిత నవరస♦స్యందనమున
హృదయకేదారముల నెల్లఁ♦బదను చేసి
లలితసతి బీజంబులఁ♦జిలుకరించి
మొలక లెత్తింపఁగాఁ గృషి♦సలుపుమయ్య !
నీతితత్త్వబోధకుఁడవై♦నెగడునపుడు
తోఁచినన్ని త్రోవల నీవు♦ద్రొక్కవచ్చు
లేదు నిర్బంధమనఁగ నీ♦లేఖినికిని
కలదుగాదె "నిరంకుశాః♦కవయ" యనుట
వెలయు ప్రకృతికిఁ బరిమితి♦కలదుగాని
భావనాప్రకృతికి లేదు♦పరిమితి భువి
భావవీథి యనంతమై♦పరఁగుఁగాన
వివిధగతులఁ జరింపుమీ♦కవివరేణ్య !
నిస్తులంబగు నీ లేఖి♦నీముఖంబు
కలుషపూర్ణమషీరస♦కలితమయ్యు
నవరసంబులఁ జిల్కుచు♦న్నది సతంబుఁ
గృతులచే పట్టుగలవారి♦కేమి కొఱఁత ?
నీమనోభావముల నెల్ల♦నేర్పు మీఱ
సక్షరాకృతి విలసిల్లు♦నట్లు చేసి
మనసువెంబడి నీదు లే♦ఖిని చరింపఁ
గలదుగావునఁ గవితపైఁ♦దలఁపుఁ జేసి
ప్రకృతితత్త్వరహస్యని♦ర్ణయము చేసి

యఖిలవస్తు గుణంబుల నవధరించి
వివిధరూప స్వభావముల్ విశదపఱచి
దేశకాలపాత్రంబులఁ దెలియఁజెప్పి
సనయమర్మ యగతుల బోధనము చేసి
కష్టసుఖసంతతుల నెల్ల గణనఁ జేసి
పాపపుణ్య కర్మంబులఁ బరిగణించి
యనుపమపవిత్ర చరితంబు లనువదించి
సకలవిధ్యుక్త ధర్మముల్ సంతరించి
సర్వశాస్త్రముల్ బోధింపఁ జాలఁగలవు
సర్వధర్మముల్ వివరింపఁ జాలఁగలవు
సర్వశక్తులు గలిగింపఁ జాలఁగలవు
సర్వశుభముల సమకూర్పఁ జాలఁగలవు
జగతి నీమాట మీఁదుగా జరుగుచుండు
జగతి నీచేత నన్వర్థ మగుచునుండు
జగతి నీచూపు త్రోవసే చనుచునుండు
జగతి ధన్యుండనఁగ నీవె సత్కవీంద్ర!

వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు.

ప్రకృతిశాస్త్రములు.

సూర్యుని తేజస్సు ఆకాశముయొక్క అణుపరిస్పందమున (Vibrations of ether) మనకు వచ్చిచేరునని పైనిఁ జెప్పఁబడియున్నది. శబ్దముకూడ నిటు లనే వ్యాపించునని పండితులకు స్పష్టమయిన సంగతియే. కనుక 17 వ శతాబ్దమందు కొందఱు శాస్త్రజ్ఞులు వేడిమికూడ పరిస్పందరూపమాయని యనుమానింప నారంభించిరి. అణువుల పరిస్పంద, గతివేగమే, వేడిమికి కారణమని బోయిలు (Boyle) న్యూటను మొదలగువారు వ్రాసిరి. అయినను వీరి యభిప్రాయమును తత్కాలపువారు ఆమోదింపక పూర్వులవలెనే వేడిమియొక విధమైన ద్రవ్యవిశేషమని (a kind of matter) యాలోచించు చుండిరి. న్యూటను సమకాలికుఁడగు స్టాలుఅను జర్మానియాదేశీయుఁడు దగ్ధమగు ప్రతివస్తువునందును ఫ్లొజిస్టను (Phlogiston) అను నొక పదార్థమున్నదనియు, ఆవస్తువునకు నగ్నిసంస్కారముకలిగినప్పుడు ఆపదార్థమెగిరి పోవుననియు సిద్ధాంతముచేసెను. కఱ్ఱ కాలిన తర్వాత బూడిద తేలికయగుటకును, మైనపువత్తి క్రమముగా మాయమైపోవుటకును ఈఫ్లొజిస్టను వానినుండి యెగిరిపోవుటయే కారణమనియు వస్తువులయందు ఫ్లొజిస్టను హెచ్చుగానున్న యెడల నవి తొందరగా మండుననియుఁ గనుకనే బొగ్గు కొంచెమించు మించుగా స్వచ్ఛమైన ఫ్లొజిస్టను అనియు స్టాలు సమర్థించెను. ఈసిద్ధాంతమాతని సమకాలికులందఱిచే నంగీకరింపఁబడి సుమారు నూఱుసంవత్సరముల వఱకు ప్రసిద్ధమైయుండెను. ఏలోహమైనను దగ్ధముచేయఁబడిన పిమ్మట దాని భస్మము దానికంటె హెచ్చుగాతూగు నని యాకాలపు పండితులకు తెలిసినను వస్తువులయొక్క బరువునందుఁ గలుగు మార్పులను వారు గణనచేయలేదు. ఈ మార్పులు వారికి స్వల్పాంశములుగాఁదోఁచెను.

ఇట్లు రసవాదప్రపంచము అజ్ఞాన తమఃపటలములచే నావరింపఁబడియుండ నాచీఁకటిని బాప, లవోయిజరు అను దివాకరుఁడు ఫ్రాన్సు దేశమున నుదయించెను. ఈమహనీయుఁడు రసాయనశాస్త్రమును సరియైన మార్గమునఁ బెట్టుటచే నాశ్చా

స్త్రమునకు తండ్రిగా నెంచఁబడుచున్నాఁడు. ఇతరులవలెఁగాక యీమహనీయుఁడు
ప్రతిమార్పును త్రాసు నుపయోగించి విమర్శచేయ నారంభించెను. తగరమును
ఒకగాజుబుడ్డిలోఁ బెట్టి గాలిపోరకుండ దానికి బిరడావేసి యాబుడ్డిని తూఁచి
కొన్ని వారములు మంటపైకాఁచి తిరిగి తూఁచఁగా దాని భారమందు వ్యత్యాస
మేమియు కానరాలేదు. కాని బిరడాతీసి చూచునరికి దానిలో తగరము తెల్లని
భస్మమైయుండెను. పైగాలి లోనికి ప్రవేశించుటచే అది తిరిగి తూఁచఁగా హెచ్చు
తూగెను. వీనిని బట్టి యతఁడు తగరము బుడ్డిలోనుండుగాలిలో నొక భాగముతో
సంయుక్తమై భస్మీకృతమాయెననియు, అందుచే బిరడాతీసినపుడు పైగాలి కొంత
లోనికిఁ బోయినందున రెండవమాఱు తూఁచునపుడు బరువు హెచ్చెననియు వాక్రు
చ్చెను. ఆక్సిజను వాయువుకని పెట్టఁబడిన తరువాత లవోజియరు ప్రతివస్తువు దగ్ధ
మగునపుడు ఆవాయువుతో సంయోగమై యెక్కువబరువు గలిగి యుండునని
తెలియపఱచి ఫ్లోజిస్టిను వాదమును ఖండించి రసాయనశాస్త్రమునకు నభివృద్ధి
గావించెను. ఇంతియకాక పదార్థములు భేదమును పొందునపుడు వానికి నాశము
గాని క్రొత్తగా నుత్పత్తిగాని యుండదనియు యావత్తు ప్రపంచమందుండు ద్రవ్య
ముయొక్క ప్రమాణము (Quantity of matter) నందు హెచ్చు తగ్గులు లేవ
నియు సిద్ధాంతముచేసెను. ఇది రసాయనశాస్త్రమునకును, నితర ప్రకృతిశాస్త్ర
ములకును బీజభూతమయినది.

ద్రవ్యము మార్పులుపొంది యనేకవేల పదార్థములుగా నేర్పడియున్నది.
వీనిలో బంగారు, పాదరసము, గంధకము, మొదలగునవి కొన్ని వ్యస్తద్రవ్యము
లనఁబడును (Elements). తక్కినవి వీని సంయోగమువలన, నేర్పడి సమస్త
ద్రవ్యము లనఁబడును (Compounds). లవోజియరు బోధించిన ప్రకారము ప్రతి
మార్పును త్రాసు నుపయోగించి విమర్శించుటచే యేసమస్త ద్రవ్యమైనను
వ్యస్తద్రవ్యముల ప్రమాణానుగుణ్యము (Proportion of quantity) మాఱక
యొక్కటిగానే యుండుననియు, నదిమాఱినప్పుడు మొదటి సమస్తద్రవ్యముగాక
భిన్నమైనది యేర్పడుననియు స్థిరపఱుపఁబడెను. 1803 వ సంవత్సరమున డాల్టను
అను నాంగ్లేయుండు రెండు వ్యస్తద్రవ్యముల సంయోగముచే రెండుమూఁడు
సమస్తద్రవ్యము లుత్పన్నమైనచో వీనిలో నొక వ్యస్తద్రవ్యము ఒకమెత్తుగానున్న
యెడల రెండవ వ్యస్తద్రవ్యము ఒకమెత్తుగాను, రెండుమెత్తులుగాను, మూఁడు
మెత్తులుగాను నుండుననని కనిపెట్టెను. ఈ సంయోగవైచిత్రికి కారణమెద్దియని

యోజించి ప్రాచీనుల పరమాణువాదమును 1804 వ సంవత్సరమున డాల్టను విమర్శించెను. ప్రతి వ్యస్తద్రవ్యము సమానరూపమును భారమును గలిగి భేద్యములు గాని పరమాణువుల సమూహమనియు, పరమాణువులకు నాశనము లేదనియు, రెండు వ్యస్తద్రవ్యముల పరమాణువులకు భారమునందు వ్యత్యాసము గలదనియు, విజాతీయ పరమాణువుల సంయోగముచే సమస్త ద్రవ్యములుత్పత్తి యగుననియు డాల్టను ప్రకటించెను. ఇంతియకాక యితఁడు హైడ్రోజను వాయువుయొక్క పరమాణు భారమును ఒక్కటిగా నెంచి తక్కిన వ్యస్త ద్రవ్యముల పరమాణు భారములను కనుఁగొను మార్గములను కొన్నిటిని చెప్పెను గాని వీనియందు తప్పులుండుటచే రసవాద శాస్త్రజ్ఞులు నిజముగానక తడఁబడుచుండిరి. అట్టి సమయమున 1811 వ సంవత్సరమున అవగాడ్రో అను ఇటాలియాదేశీయుఁడు సమానోష్ణోచ్ఛనోదనములు (Same temperature and pressure) గలిగి సమానపరిమాణము (Volume) గల వాయువిశేషములయందు సమాన సంఖ్యగల యణువు లుండుననియు, ఈ యణువులు సజాతీయములైనను, విజాతీయములైనను పరమాణువుల సంయోగముచే (Combination) నేర్పడుననియు సిద్ధాంతముచేసెను. దీని నుపయోగించి విమర్శించినయెడల ననేక వాయువులయొక్క అణువులు రెండు పరమాణువుల సంయోగమువలన నేర్పడుచున్నవనియు, వ్యస్తద్రవ్యములను వాయురూపముగా మార్చి వానిబరువును సమానపరిమాణముగల హైడ్రోజను వాయువుయొక్క బరువును తూఁచుటవలన వానియణువులు హైడ్రోజను అణువులకంటె యెన్ని రెట్లు హెచ్చు బరువో నిర్ణయింపవచ్చుననియు విశదమగును. ఇట్టి సంబంధము తెలిసినప్పుడు పరమాణువుల భారమును గూడ లెక్కింప వచ్చును.

అవగాడ్రో సిద్ధాంతమునకు నాధారములైన వాయుస్వభావములను కొన్నిటిని బోయల్, చార్లసు, గే లూజాకు (Guy Lussac) అనువారు కనిపెట్టిరి. మన మొకతిత్తిలో గాలినుంచి తిత్తిని గట్టిగా నొక్కిన, అది చిన్నదియై అందలి గాలి తక్కువపరిమాణముగలదిగా నుండును. అనఁగా నోదనము (pressure) హెచ్చినకొలఁది వాయుపరిమాణము తగ్గును. ఆతిత్తిని వేడిచేసినయెడల నది పెద్దదియై వాయుపరిమాణము అధికమగును. కనుక ప్రతివాయువుయొక్క పరిమాణము దానినోదనముతోను, ఉష్ణోచ్ఛతోను (Pressure&temperature) మారుచుండును. మఱియు, రెండు, మూఁడు వాయువులు తమ సంయోగముచే

వాయురూపమగు సమస్త ద్రవ్యము నొకదానిని బుట్టించునపుడు ఆవాయువుల పరిమాణములు ఒకదానికొకటి సంబంధించి యుండునని గే లూజాకు అను వాఁడు కనిపెట్టెను.

వాయువులనుగుఱించి పైనివ్రాసిన యంశములకు, నుపపత్తిగా నొక సిద్ధాంతము బెర్నూలీ, క్లాజియసు, మాక్సువెలు మొదలగువారిచే స్థిరపఱుపఁబడెను. అదియేమనఁగా ప్రతివాయువునందును లెక్కలేని సూక్ష్మములైన అణువులుగలవు. వీని పరిమాణము ఆవాయుపరిమాణము కన్న మిగుల తక్కువగుటచే వీని చుట్టునున్న ఖాళీస్థలములలో, నివి యెల్లప్పుడు స్వేచ్ఛగా ఋజుమార్గముల నతివేగముతో చలించుచు నొకదాని కొకటి తగిలి నప్పుడుగాని, వాయువుండు పాత్రప్రక్కలకు తగిలి నప్పుడుగాని తిరిగి వేఱుమార్గమున పూర్వపురీతినే సంచరించుచుండును. ఆయణువులు తమ యభిఘాతముచే పాత్రను నొక్కుచుండును. ఇదియే వాయునోదనమునకు కారణము.

ఒక పాత్రయందలి వాయువుయొక్క అణువులసంఖ్య హెచ్చిన కొలఁది వాని యభిఘాతము హెచ్చును. కనుకనే వాయునోదనముగూడ హెచ్చును. మఱియు, అణువులగతివేగ మధికమైనయెడల వాని యభిఘాతశక్తి యెక్కువగుటచే వాయునోదనము హెచ్చును.

వాయువులయందువలెనే ద్రవపదార్థములయందును సాంద్రమైన ఘనపదార్థములయందును గూడ యణువులున్నవనియు, అవి తాముండుస్థలములలో చలించుచుండుననియు పండితులచే వివరింపఁబడెను. ఘనపదార్థములను మంటపై కాఁచినచో వాని యణువులగతివేగ మధికమై అణువులకుఁగల యాకర్షణశక్తి క్రమముగాతగ్గి ముందు ద్రవపదార్థములుగాను, పిమ్మట వాయువులుగాను మాఱును. వాయువులనుండి వేడిమి క్రమముగా తీసివేసినయెడల నవి ద్రవపదార్థములుగాను, ఘనపదార్థములుగాను మాఱును. చాలకాలమువఱకు ద్రవరూపముగా మార్చుటకు శక్యముగాని, హైడ్రోజను వాయువుగూడ నిటీవల డీవారు అను ఆంగ్లేయునిచే ద్రవఘనపదార్థములుగా మార్పఁబడెను.

అణువులకేగాక పరమాణువులకు సహితము అనవరతపరిస్పందముగలదని పై సిద్ధాంతమువలన తెలియవచ్చుచున్నది. అణువులయొక్క పరిమాణము, గతివేగము, మొదలగునవి శాస్త్రజ్ఞులచే లెక్కింపఁబడుటచే పరమాణు సిద్ధాంతము గూడ దృఢపఱుపఁబడెను.

అణుచలనసిద్ధాంతము (Kinetic theory) వేడిమి స్వభావము కనిపెట్టుటకు రానురాను చేసిన ప్రయత్నములమూలమున నిర్ణయింపఁబడెను. వేడిమి ద్రవ్యరూపమని 50 సంవత్సరముల క్రిందటివఱకు వ్యతిరేకనిదర్శనములున్నను నమ్మఁబడుచుండెను. రెండు కఱ్ఱలరాపుడువలన నిప్పుపుట్టునని సామాన్యముగా తెలిసిన సంగతియే. 1798 వ సంవత్సరమున జర్మనీదేశమందు రమ్ఫర్డు (Count Rumford) అనువాఁడు ఫిరంగులకు బిలములు కోయుచుచున్నప్పుడు వేడిమి యుత్పత్తియగుట కనుఁగొని ఆవేడిమిచే 19 పౌనుల భారముగల నీటిని 2½ గంటలలో మఱుఁగునట్లు చేసెను. ఇట్లు కలిగిన వేడిమికి పరిమితియున్నట్లు కనఁబడనందున వేడిమి పరిస్పందరూపమై యుండవలయునని యూహించెను. డేవీ అనువాఁడు రెండు మంచుగడ్డలను తీసికొని వానికి బయటనుండి వేడిమితగులకుండఁజేసి వాని రాపిడివలననే వానిని కరగించెను. ఇట్టి నిదర్శనములచే వేడిమి ద్రవ్యరూపము గాదనియు, మనము వినియోగించిన శక్తియే వేడిమిరూపముగాఁ బరిణమించినదనియు తెలియవచ్చును. ఇటులనే వేగముగా చలించుచున్న యేవస్తువైనను చలనరహితమైనపుడు దానికి మొదటఁ గలిగిన గతిశక్తి (Kinetic energy) వేడిమిగామాఱును. వేడిమికిని గతిశక్తికిని గలయన్యోన్యసంబంధము మేయరు, జౌలు అనువారలచే నిర్ణయింపఁబడెను. ఒకపౌనుగుండుకు సుమారు 1391 అడుగుల యెత్తునుండి పడవైచిన దానియభిఘాతమువలనఁబుట్టిన వేడిమి యొకపౌనునీటిని ఉష్ణమానమందొక డిగ్రీ వేడియగునట్లుచేయునని జౌలు లెక్కించెను. గతిశక్తి నాశముపొందినట్లు కనఁబడినను సమాన పరిమాణముగల వేడిమిగామాఱెనుగాని నశింపలేదు. ఈప్రకారమే తేజస్సు, శబ్దము, విద్యుచ్ఛక్తి (Electricity) మొదలగు తక్కినశక్తులుకూడ వేడిమిగామాఱునుగాని నాశనమును పొందవు. కనుకనే ద్రవ్యమునకువలె శక్తికిఁగూడ వద్ధిక్షయములులేవని శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించిరి.

గతిశక్తి వేడిమిగామాఱునట్లు వేడిమిగూడ గతిశక్తిగామాఱుననుటకు రైలుబండ్లు నిదర్శనము. వీనియందు నీటియావిరి చల్లబడినప్పుడు వేడిమి గతిశక్తిగామాఱి బండ్లను వేగముతో పోవునట్లుచేయును. ఇంతియకాక సూర్యుని వేడిమినుపయోగించి చెట్లుచేమలు గాలియందుండు నొక పదార్థమునువ్యస్తపఱచి యాత్మపోషణము గావించుకొనుచున్నవి. మనకుఁగల శక్తులన్నిటికిని సూర్యుని వేడిమియే మూలాధారము. ఈనిదర్శనములవలన వేడిమి గతిశక్తిగామాఱుననుటకు సందే

హము లేదు. అయినను రెండువస్తువులకు ఉష్ణోచ్ఛ (Temperature) సమముగా నున్నప్పుడు వానియందలి వేడిమిని మన ముపయోగించుకొనలేము. ఎటులనఁగా, సమాకారమైనయెత్తున నున్న పాత్రలలోని నీరు ఒకదానినుండి రెండవదానిలోనికి పాఱఁజాలదు. ఒకటి యెత్తైన స్థలమందున్న యెడల నీరుపాఱి కొంతపనిని చేయఁగలదు. కనుక బ్రహ్మాండమందుండు వస్తువులన్నిటికిని ఉష్ణోచ్ఛసమానముగానున్న యెడల వేడిమిని మఱియొక శక్తిగా మార్చుటకు శక్యముగాదు. అట్టియవస్థలో జీవజంతువులుండుట కూడ నసాధ్యమే.

ఇట్లు కొన్ని ప్రకృతిశాస్త్రములు ద్రవ్యమునకును శక్తికిని నిత్యత్వమును సాధించుచున్నవి. ద్రవ్య శక్త్యాత్మకములైన జీవులను గుఱించి చెప్పు జీవ శాస్త్రము (Biology) ఆజీవులయొక్క పరస్పర సంబంధములను, వాని శరీర నిర్మాణము లోనగు నంశములను బోధించుచున్నది. పూర్వులు జంతువులను మచ్చికచేసియు, చెట్లు చేమలను పెంచియు వాని స్వభావములను గనిపెట్టుచు వచ్చిరికాని వాని శరీరతత్వము బాగుగా గ్రహించినవారు కారు. ఈజిజ్ఞాస మొదట గ్రీసుదేశీయులకును వారివలన అరేబియనులకును గలిగి పాశ్చాత్యమండల మంతయు వ్యాపించెను. వ్యాధిపీడితమగు శరీరముల నుండి ఆవ్యాధులఁ దొలఁగించునుపాయము లనేకములు కనిపెట్టఁబడినవి గాని ఈకృషిచేసిన వారు క్రొత్త వస్తువుల ననేకములను కనిపెట్టి అనేకౌషధులఁ బరీక్షించిరి గాని శరీరతత్వము స్పష్టపఱచినవారు కారు. 1628 సం॥ న హార్వె (Harvey) అనువానిచే మనశరీరములందు సూక్ష్మనాళముల ద్వారా రక్తము ప్రసరించుచు జీర్ణకోశమున పక్వమైన పదార్థము నాకర్షించి శరీరమంతటను వ్యాపింపఁజేయుచున్నదను సంగతి కనిపెట్టఁబడిన వెనుక శరీరరహస్యములు కొంతవఱకు వెల్లడియాయెను. కాని సూక్ష్మదర్శనీయంత్రము (Microscope) నభివృద్ధి చేయుటయె శరీర శాస్త్రాభివృద్ధికి మూలకారణ మాయెను.

సజీవములైన వృక్షములలోను, జంతువులలోను, వృక్షములు గాలినుండియు భూమినుండియు నచేతనపదార్థము (Inorganic matter) ను గ్రహించి వృద్ధి పొందుచు, దానిని తిని బ్రదుకఁజాలని జంతువులకు కాయలు పండ్లు మొదలగు వస్తువుల నాహారమునకై యిచ్చుచుండును. జంతువులచే విడువఁబడిన, అంగారామ్ల వాయువు (carbon-di-oxide) చెట్లకు నాహారమగుచు వానిచే విడువఁబడిన ఆక్సిజను వాయువు జంతువుల కాధారమగుచుండును. ఇట్లు వృక్షములు

జంతువులును ప్రాణత్రాణమునకై అన్యోన్యము సహాయభూతము లగుచున్నవి. కాని వాని కత్యంతభేదము గానరాదు. కొన్ని చెట్లు నిద్రావస్థగల వగుటచేతను కొన్ని యేదయిన ధ్వనిని వినినపుడు ఆకులను మూయుటచేతను, మఱికొన్ని క్రిమికీటకాదుల నాహారముగాఁ గొనుటచేతను అవి జంతువులవలె సచేతనము లనుటకు సందియము లేదు. ఇంతియకాక సూక్ష్మదర్శినిచే జంతు శరీరమును గాని వృక్షశరీరమును గాని పరీక్షించినయెడల నది జీవకణము (living cells) లనఁబడు బహుసూక్ష్మపదార్థములచే చేయఁబడినట్టులఁగానవచ్చును. మనకు దృష్టి గోచరము కాని కొన్ని సూక్ష్మప్రాణుల నియంత్రమున శోధించిన నవి యేకకణ మయములై యుండును. తక్కిన జంతుశరీరములలో నీకణము లనేకాకారముల నొప్పుచున్నవి. ఈ కణములే గుంపులుగాఁ జేరి క్రమక్రమముగా ననేక మార్పులఁ బొంది, ఎముకలు, నరములు, చర్మము మొదలగువాని నుత్పత్తి చేయును. అటువలెనే చెట్లయందు కొమ్మలు ఆకులు మొదలగునవి పుట్టుచున్నవి. ఈకణము లాహారమును గ్రహించుచు నన్యకణమును పుట్టించునపు డొక్కొక్క దాని యందు, రెండు, నాల్గు, పదియారు చొప్పున ననేకములు పుట్టి అనేకావయవము లకు కారణమగుటం జేసి యద్భుతమైన యవయవనిర్మాణ మేర్పడుచున్నది ఇట్టి ప్రతికణమందును జీవత్వమునకు మూలాధారమైన పదార్థమొకటి (Protoplasm) యుండును. ప్రాణులకుఁ గల సర్వచేష్టలు దీనియందుఁ గానవచ్చును. దీనినుండియే జీవులన్నియు పుట్టుననుటకు సందియము లేదు.

కణభూయిష్ఠములైన సూక్ష్మప్రాణులును మన దృష్టికి గోచరముగా కున్నను సూక్ష్మదర్శినిచే చూడనగునని పైనిచెప్పితిని. మనమెండుగడ్డిని నీటిలో నానవైచి దానిని వడియఁగట్టి ఆనీటిని కొంతసేపుంచిన యెడల దానియందీప్రాణు లనేకములు గానవచ్చును. జీవపదార్థములు చచ్చినపు డిట్టి సూక్ష్మప్రాణులు వానిశరీరములలోఁ బ్రవేశించి వానిని కుళ్లునటులచేసి యా శరీరపదార్థమును తక్కినజీవుల కుపయోగించువస్తువులనుగా మార్చును. మఱియు నివి గాలియందును నీటియందును బ్రవేశించి వాని ద్వారా జంతుశరీరములఁ జొచ్చి విషూచి, మన్యపుజ్వరము, మొదలుగాఁగల రోగములను పుట్టించును. ఈయంశము పేస్టరు (Pasteur) అను వాఁడు ప్రకటించినది. మొదట నీప్రాణులచేఁ గలుగు వ్యాధులును హానిని నివారించు మార్గములును కనిపెట్టఁబడెను. ఈప్రాణులలోఁ గొన్ని యద్భుతమైన రాసాయనికవ్యత్యాసములను (Chemicalanges)

గూడఁబుట్టించును. మన మొక గాజుపాత్రయందు పంచదార పానకమును పోసి దానికి ఈస్టు (Yeast) అను వస్తువును కలిపిన యెడల నది కొంచెము కాలము లో పులియును. ఈవింతయైన మార్పు ఈస్టుయందున్న సూక్ష్మజీవుల వ్యాపార మున పుట్టుచున్నదని 1838 సం॥ మున ష్వాను అనుశాస్త్రిజ్ఞుఁడు వక్కాణిం చెను. కణమయములైన సూక్ష్మప్రాణులిట్టివిచిత్రవస్తువులను చేయుచుండఁగా మనశరీరములందీ కణముల వ్యాపారమున పుట్టుచున్న వస్తుజాలమును లెక్కిం ప శక్యముకాదు గాన పూర్వులు సజీవపదార్థముచే పుట్టుచున్న వస్తువు లన్నియు దానికిఁ గల యనన్యసాధారణ సామర్థ్యముచేఁ గలుగుచున్న వనియు ఆవస్తువులను మనరసాయన ప్రయోగశాలల (Chemical Laboratories) యందుఁ జేయశక్యముగాదనియు నమ్మిరి. కాని 1828 సంవత్సరమున వోలరు (Wohler) అను మహనీయుఁడు జంతువుల మూత్రమందుఁగల యురియా (Urea) యను వస్తువును ఎమోనియము సైనేటు (Ammonium cyanate) అనువస్తు వునుండితయారుచేసెను. హెనెల్ (Henell) అనువాఁడుఆల్కహాలను(alcohol) మద్యసారమును చేయువిధమును కనిపెట్టెను. పిమ్మట వృక్షజన్యములైన పంచ దార నీలిమందు కర్పూరము కొకేను మొదలగు పదార్థములనుచేయుమార్గ ములు గూడ తెలిసెను. రబ్బరుగూడ నిట్లే తయారుచేయఁబడెను. ఈవస్తువుల లో నీలిమందు మొదలగు కొన్నిటిని విశేషవ్యయప్రయాసములక్కఱలేకయే తయారుచేయుటకు వీలగుటచే వానిని చెట్లనుండి తీయుట మానిరి. కడచిన పది సంవత్సరములలో నీలిపంటను మానుటచే మనదేశమందున్న ఫాక్టరీలన్నియు కట్టివేయఁబడెనని అందటికి తెలిసినదియే.

1897సం॥న బుక్నెరు (Buchner) అనునతఁడు పంచదారపానకమును పులియఁబెట్టుశక్తి ఈస్టుయందున్న సూక్ష్మజీవులదిగా దనియు నాప్రాణులయం దైన యనీజైములను (Enzymes) వస్తువులదనియు ప్రకటించుటచే నావస్తు వుల స్వభావమును అవి చేయఁగల రాసాయనికవ్యత్యాసములను గుఱించి యిపుడు విశేష పరిశ్రమచేయఁబడుచున్నది.

సచేతనవస్తువులన్నిటి యందుఁగల మూలాధార పదార్థమందును కణము లయందును గల వ్యస్తపదార్థములనన్నిటిని శాస్త్రిజ్ఞులు దెలిసికొనిరి కాని జడ పదార్థమునుండి సజీవపదార్థ ముత్పన్నమగునా యనునంశము నేఁటికిని వారి మనస్సును బాధించుచున్నది. స్వచ్ఛమైన నీటిని కొన్నాళ్లుంచిన యెడల దాని

యందనేక సూక్ష్మజీవులు గనఁబడుటచే నీయల్పప్రాణులు తమంతటతాము గాలి నుండియు నీటినుండియు మట్టినుండియు పుట్టుచున్నవని ప్రాచీనులూహించిరి. తొలుకరివాన కురిసిన వెంటనె కప్పలు బెకబెకలాడుటచే నవి తమంతటతాము పుట్టినవని యిప్పటికిని కొందఱనియెదరు గాని హక్స్లె (Huxley) మొదలగు వారీవాదమును ఖండించి నీటియందును గాలియందును సూక్ష్మదర్శినికిఁ గాని గోచరముగాని జీవులు కొన్ని యుండవలెననియు ప్రాణులనుండియె ప్రాణులుత్పన్నమగునుగాని జడపదార్థము సజీవపదార్థముగా మాఱఁజాలదనియు సిద్ధాంతము చేసిరి.

తక్కువజాతి జీవులనేకములు అవయవనిర్మాణము లేనివై యేకకణమయములనియు, హెచ్చు జాతి జీవులలో నద్భుతమైన అవయవనిర్మాణము గలదనియు పైనుదాహరింపఁబడెను. ఈయవయవరచనానైపుణ్యము హెచ్చయిన కొలఁది జ్ఞానముకూడ హెచ్చగుచు. కడపటికి అఖండప్రజ్ఞాబుద్ధులు మానవ శరీరములందుఁ గానవచ్చును. ఈశరీర రచనకును జ్ఞానాభివృద్ధికిని కారణభూతమైనది కణములందున్న మూలాధార పదార్థమె. కణసంఖ్యయు, వాని యాకారములును మాఱిన కొలఁది అనేక విధములయిన అవయవములు పుట్టును. అందుచేతనే కొన్ని సూక్ష్మ జీవులను జంతుజాతిలోనివా లేక వృక్షజాతిలోనివా యనిపోల్ప శక్యముకాదు. అవయవరచనకును, జాతిభేదమునకును మూలాధారపదార్థమునకుజరిగినసంస్కారములే కారణము గనుక ఈజీవరాసులన్నియు నొకదాని కొకటి సంబంధించి పుట్టినవిగాని దేనికది స్వతంత్రముగా పుట్టలేదని తోఁచుచున్నది. పశుపక్షి మృగాదులకును వృక్షములకును పరస్పర సాదృశ్యము సామాన్యజనులకుఁ గానరాకున్నను అవి యన్నియు నొకదాని కొకటి జ్ఞాతులవంటివియె. అన్న దమ్ములలోనున్న పోలిక అన్న దమ్ములపిల్లలలోను, వారికున్న పోలిక తాత సహోదరులలోను గానరాకున్నను వారందఱేకకుటుంబికులై యొక్కని వంశము వారే యగునట్లు మనుష్యులును పక్షులును, మృగములును ఏకవస్తుజన్యములే యని వాని శరీర నిర్మాణమందుఁ గల పోలికచే మన మూహింపవచ్చును. ఈయవయవరచనయందు హెచ్చు పోలిక గలిగియుండునవి ఒక్కొక్క జాతిగా నేర్పఱుపఁ బడినవి.

ఏజాతిజంతువైనను అనాదినుండి భూమిమీఁద మార్పులేని యాకారముతో సృజింపఁబడి యుండలేదని వేఱ చెప్ప నక్కఱలేదు. ఇందుకు దృష్టాంతము

ఇప్పటి గుఱ్ఱములకు డెక్క యొక్కటియె గలదు. కాని అనేక లక్షల సంవత్సరముల క్రిందట గుఱ్ఱమున కైదుడెక్క లున్నట్లును క్రమక్రమముగా నందులో గొన్నిటి కుపయోగము లేనందున నవి పోయి యిప్పు డొక్కటియె నిలిచియున్నట్లును భూగర్భమందు దొరకిన గుఱ్ఱపు శల్యములలోఁ గనఁబడుచున్నది. మఱియు నొక్కొక దేశమందుఁగల పశుపక్షిమృగాదులకును ఇంకొక సమీపదేశమందుఁ గల వానికిని ఆకారములో నత్యంతసాదృశ్యము లేనందునను, ఒక్కొక కాలపుఁ బ్రాణు లొక్కొక్క యాకారము గల వగుటచేతను లెక్క లేని యీప్రాణి జాతులనాదిసిద్ధములను వాదము శాస్త్రీయముగాఁ గానవచ్చుచున్నది. కావున నీవాదమును తిరస్కరించి పరిణామవాదమును (Theory of evolution) సిద్ధాంతపఱచి డార్విను మహాశయుఁడు ప్రాణికోటియందు జాత్యుత్పత్తివిధాన మిట్టిదని నక్కాణించెను. ఇతనియభిప్రాయమును స్పష్టపఱచుటకై యొకటిరెండు దృష్టాంతములనిచ్చెదను. కొన్ని దేశములయందు సిరాటంకముగాఁ దిరుగుచుండెడి రెండుమంచి యడవిగుఱ్ఱములను మచ్చికచేసి సంరక్షించి వానికి వేగముగా పరుగెత్తుటకు నేర్పితిమేని యవి లావణ్యరూపములను పొంది క్రొత్తగుణముల నభ్యసించును. వానిపిల్లలలో మంచివానినెంచి మఱికొన్ని క్రొత్తపనులఁగూడ నలవాటుచేయుచు వచ్చిన యెడల నవిరానురాను కొన్నితరములగు వఱకు సుందరమైన గొప్ప శరీరములును ధైర్యసాహసములును గలవై జవమునందీడు లేయక పందెములయందును యుద్ధములయందును మిక్కిలి యుపయోగించును. ఇట్లు వంశపరంపరగా మనశిక్షకులోఁబడి నూతనగుణాతిశయముల నభ్యసించిన గుఱ్ఱములు ఆకారభేదమును గూడఁ బొంది మొదటి యడవిగుఱ్ఱములకంటె విలక్షణముగాఁ గానవచ్చుచున్నవి. ఇటు వలెనె పల్లెకుక్కలకును వేటకుక్కలకును భేద మేర్పడుచున్నది.

ఇటులనే ప్రకృతియందుఁ గూడ జాతివైషమ్య మేర్పడుట కనేక కారణములు గలవు. అందేదో యొకకారణమున నొకజాతి జంతువుయొక్క పిల్లలలోఁ గొన్నిటికి నొకవింతైన గుణము ప్రాప్తించి ఆగుణము వంశపరంపరగా వృద్ధియగుచుఁ గొన్నితరములగుసరికి ఆసంతతి జంతువులను తక్కిన వానినుండి వేఱుచేయును. ఇందుకు నిదర్శనముగా 1791 సం॥ న అమెరికా ఖండమందొకని గొఱ్ఱెలమందలో పొట్టికాళ్ళుగల గొఱ్ఱె యొకటిపుట్టెను. అది తక్కిన గొఱ్ఱెలవలె కంచెలను దాఁటలేకయుండెను. దానిపిల్లలలో పొట్టికాళ్ళుగలవా

నిని పెంచుచురాఁగా కొన్నాళ్లకు వానిసంతతి యంతయు వేఱుజాతిగా నేర్ప డెను.

సాధారణముగా క్రిమికీటకాదులయందును తిర్యగ్జంతువులయందును సంతానాభివృద్ధి విశేషముగా నుండును. దేశకాలస్థితులు మాఱుచుండుటచేతను శీతోష్ణాది భేదములచేతను, వానికాహారము తక్కువయగుటచేతను నవి ప్రాణ త్రాణమునకై తాపత్రయపడుచు ఆస్థితులకు తమశరీరమును పొందుపఱచుకొని ఆత్మపోషణము గావించుకొను శక్తిగలవి మాత్రము భూమియందుఁ దక్కుచు, తక్కినవి నశించుచుండును. ఈస్థితులు మాఱినకొలఁది తదానుగుణ్యమును వహించుశక్తి గూడ బలిష్ఠములైన ప్రాణులకు హెచ్చుగుచుండును. ఇందుకు దృష్టాంతముగా నాఫ్రికాఖండమున నున్న జిరఫియను నొకజాతి జంతువులలోఁ గొన్నిటికి నేదో యొకకారణమున పొడుగైన మెడలుగలిగె ననియు, అనావృష్టి తటస్థించినపుడెల్ల నవి పొడుగైన చెట్లయాకులను తిని బ్రతుకఁ గలిగిననియు, పొట్టి మెడగలవాని కాసామర్థ్యములేక తామరాను నశించిననియు, అందుచే నిప్పుడున్న జిరఫిజాతిజంతువులన్నిటికిని మెడలు పొడవుగానె యున్నవనియు నీసిద్ధాంతమున సమర్థింపనగును. ఇట్లు మనశిక్షలేకయే ప్రకృతియందు దేశ కాలస్థితులు మాఱిన కొలఁది ఆస్థితుల కానుగుణ్యమును పొందు జంతువులు మాత్రమెంచఁ బడుటచే నూతనజాతు లేర్పడుటకు సందియము లేదు. ఏజాతిజంతు వునందైనను క్రొత్తమార్పులు స్వభావసిద్ధములు. ఇవి వంశానుగుణముగా వానిపిల్లలకు ప్రాప్తించి క్రమముగా వృద్ధియగుచు కొన్నితరములగువఱకు వాని సహజధర్మముల (Natural qualities) గునని డార్వినీయులవాదమందు ముఖ్యాంశము. ఏలక్షణములు వంశానుగుణములగునో ఆసంగతినిగూర్చి పలువురు పలువిధ ములనభిప్రాయపడిరి. వాడుకయే ప్రధానమనువారు తిమింగిలమునకు వెను కటి కాళ్ళు చిరకాలము క్రిందటనే యుపయోగము లేకపోవుటచే తామరాను చిన్నవైనవనియు, నిప్పుకోడికి ఱెక్కలుపయోగము లేనందున దాని ఱెక్కలు పొట్టివగుచున్నవనియు, సమర్థించుచున్నారు. కొందఱు వైద్యశాస్త్రిజ్ఞులు క్షయ, కుష్ఠము మొదలగు రోగములు వంశానుగతములని యందురు. కాని యిట్టియభి ప్రాయములను దృఢపఱచు ప్రమాణములు లేవు. స్త్రీపురుష సంయోగమున నొక బీజకణ (Germ cell) మేర్పడుననియు, దానినుండి యనేక కణములువెలు వడి, అవయవములన్నియు పుట్టుచున్నవనియు చెప్పఁబడినది. ఈశరీర మాజీవక

ణమును పోషించి వృద్ధిచేయుచుండును. అట్టిబీజపదార్థమునుండి మఱికొన్ని బీజపదార్థము లుత్పత్తి యగుటయె సంతానాభివృద్ధియని యందురు. ఇట్లు బీజపదార్థము వంశపరంపరగావచ్చునదియే గావున నైసర్గికగుణసంప్రదాయ మీ బీజకణసిద్ధమని వీజమెన్ (Weismann) అనుశాస్త్రజ్ఞుని యభిప్రాయము. అందుచే మనజీవితకాలమందు అభ్యాసవశమున లభించిన గుణము (Acquired characters) లెవ్వియును బీజపదార్థసిద్ధములు గానందున వంశానుగతములు గావని సిద్ధాంతము. ఇంకను వంశానుగతధర్మములం గూర్చి మెండెలు (Mendel) మొదలగువా రనేకప్రయోగములు చేసిరికాని గ్రంథబాహుళ్యభీతిచే నిచట విస్తరింపలేదు.

డార్విను పరిణామవాదమును బలపఱచు నంశములు రెండుగలవు. భూమిని త్రవ్విచూచిన యెడల దానిగర్భమం దనేకవిధములయిన పొరలుగానవచ్చును. పొరలనేకకోట్ల సంవత్సరములలో నొకదానిపై నొకటి యేర్పడినమాటకు సందియములేదు. వానిలో కడపటి పొరయందు జంతుశల్యములుగాని వృక్షశల్యములుగాని కానరావు. వాని పైపొరలయందు మొదట చేపలయొక్కయు పురుగులయొక్కయు శల్యములును పిమ్మట పాములు మొసలిజాతి జంతువులు మొదలగు వాని శల్యములును పిమ్మట జంతువులు వృక్షములు మొదలగు వాని శల్యములును రానురాను పైపొరయందు మనుష్యశల్యములును గానవచ్చును గావున ఆయా పొర లేర్పడినప్పు డాయాయస్థిపంజరములు గలప్రాణులు మాత్రమే భూమియందు నివసించి యుండెననియు ఆప్రాణులనుండియే మనుష్యశరీరము పరిణమించెననియు స్పష్టమగుచున్నది. ఇంతియకాక పిండోత్పత్తి యయిన పిదప నాపిండ మీయాకారముల నన్నిటిని పొంది వృద్ధియైన కొలఁది అవయవరచన యేర్పడి మనుష్యాకారమునుపొందుటగూడ డార్వినుసిద్ధాంతమును దృఢపఱచు చున్నది.

ఇంక విద్యుదయస్కాంతశక్తులయొక్క గుణవిమర్శచే మనకుఁ గలిగినజ్ఞానాభివృద్ధిని గూర్చి చెప్పెదను.

సూదంటుఱాయి యినుము నాకర్షించుననియు అంబరు అను లక్కవంటి యొకవస్తువును రోమసంబంధమైన గుడ్డతో రాచిన యెడలనది కాగితపు ముక్కలు మొదలగు తేలికయైన వస్తువుల నాకర్షించుననియు చిరకాలము క్రిందటనే పూర్వులు కనుఁగొనిరి. అంబరునకట్లు రాచుటవలన వచ్చినశక్తికి ''విద్యుత్తు''

అని పేరు. దీనికిని సూదంటురాతియొక్క శక్తికిని గల భేదమును గిల్బర్టు (Gilbert) అను నాంగ్లేయుఁడు స్పష్టపఱచెను. ఆయన సూదంటురాతిని వ్రేలాడఁగట్టి దానిసమీపమున వ్రేలాడుచున్న అయస్కాంతశక్తి గల సూదులనుకొన్నిటి నుంచెను. అప్పుడవి యాకర్షింపఁబడు విధమును బట్టి భూమి యొక పెద్దఅయస్కాంతమనియు అందుచే వ్రేలాడుచుండు అయస్కాంతపుసూది భూమి యొక్క ధ్రువములవైపు తిరిగి యుండుననియు ప్రకటించెను.

ఫ్రాంక్లినుమహాశయుఁడనేక ప్రయోగములం జేసి సృష్టియందత్యాశ్చర్యకరమగు మెఱుముయొక్క స్వభావమును గనిపెట్టుటచే కీర్తిని వడసెను. అతఁడొకనాఁడాకాశము మేఘాచ్ఛాదిత మైనపుడు తన కుమారుని వెంటఁబెట్టుకొని యూరివెలుపలికి పోయి తన పట్టురుమాలుతో నొక గాలిపటమునుచేసి దాని మధ్యనొక పొడుగైన సూదిని గ్రుచ్చి యాసూదికిఁ గట్టిన దారముయొక్క క్రింది చివర కొక తాళపుఁ జేతినిగట్టి ఆ త్రాటి నొక స్తంభమున బిగియించి గాలిపటమును విడిచెను. కొన్ని చినుకులు పడిన తరువాత అతఁడు తన వ్రేలిని తాళపుఁ జేతి యొద్దఁబెట్టఁగా దానినుండి యొక మెఱుపు పుట్టి అతని నరములను లాగెను. ఈప్రయోగమున నతఁడు మేఘములు విద్యుద్వంతము లనియు వానివిద్యుత్తును మనము సన్నని యినుప కడ్డీలచే భూమికి తీయవచ్చుననియు మేఘములయందును భూమియందునుగల యనుకూలప్రతికూలవిద్యుత్తుల (Positive and negative electricities)సంయోగముననే పిడుగు, మెఱుపు,కలుగుచున్న వనియు సిద్ధాంతముచేసెను. నాఁటినుండి పిడుగుచేఁ గలుగునుపద్రవముల వారించుటకుఁగా నున్నతభవనశిఖరములయందినుపకడ్డీలను పాఁతుట కారంభించిరి. ఇవి యతని కాలమందే ఫిలడెల్ఫియానగరమున సుమారు 400ల వఱకు పాఁతఁబడెను. కాని యాకాలమున మతాభినివేశము కలవారు ఉఱుము మెఱుపు భగవంతుని యాగ్రహసూచకములనియు వానినాటంకపెట్టుట కుద్యమము మానవునికి తగదనియు నతనిని దూషించిరి. కాని అతని సిద్ధాంతములు జనుల రక్షణార్థ ముపయోగించుటచే నంగీకరింపఁబడెను

గాల్వాని యను ఇటాలియాదేశీయుఁడొకనాఁడు రోగపీడితురాలయిన తనభార్య కాహారమునకై కొన్నికప్పలకు చర్మమును తీసి వానిని విద్యుత్పూరితమైన యొకయంత్ర సమీపముననుంచెను. అదృష్టవశమున

యంత్రసమీపమున నున్న యొకకత్తిని తీయఁగా నాకత్తియొక్క కొన కప్పయొక్క కాలినరములకు తగిలి ఆ కప్ప కాళ్లను కొట్టికొనునట్లు చేసెను. ఆమె యీచిత్రమును తనభర్తకెఱింగించిన నతఁడాశ్చర్యమునొంది ఆకప్ప నొక గాజుబల్లపై నుంచి దాని కాలినరములను మాంసమును ఇనుపతీఁగతోను రాగి తీఁగతోను ఒక్కపర్యాయమె తట్టెను. అప్పుడుగూడ ఆ కప్ప కాళ్లను కదల్పనారంభించెను.

ఆకాలమున పేవియానగరమున పండితుఁడైయున్న వాల్టాయను నతఁడీ ప్రయోగములఁ బరీక్షించి రెండుభిన్న లోహము (metals) లొకదాని కొకటి తగిలి యున్నప్పుడు ఒకదానియందనుకూలవిద్యుత్తు రెండవదానియందుప్రతికూలవిద్యుత్తు నుత్పన్నమవునని వాదించెను. ఆతఁ డొకబంగారునాణెమును వెండినాణెమునునాలుకపైనుంచి వాని నొకతీఁగతో ముట్టఁగా నాలుక చేదుగానవుననియు దానికికారణము విద్యుత్ప్రసారమే యనియు వక్కాణించెను.

ఇంతియకాక అతఁడు రాగిరేకును తుత్తినాగపు రేకును ఒకదానిపై నొకటి నుంచి వానిపైని తడిపిన కంబళిగుడ్డను వేసి దానిపై మఱల నారేకుల నమర్చి, కడపటికి మీఁదనున్న తుత్తినాగపు రేకును అడుగు రాగిరేకును నొక తీఁగతోఁ గట్టెను. అపుడు విద్యుత్ప్రవాహము (electric current) ఏర్పడి ఆతీఁగ ద్వారా ప్రసరించెను. ఇటీవలనే విద్యుత్ప్రవాహమును పుట్టించుట కనేకయంత్రములు కల్పింపఁబడెను.

ఈ ప్రావాహిక విద్యుద్ధర్మములును, దానికిని అయస్కాంత శక్తికినిగల సంబంధములును ఎర్ స్టెడ్, ఆంపేరీ, ఫేరడె మొదలగు వారనేక ప్రయోగములచే స్పష్టీకరించిరి. విద్యుత్పూరితమైన యొక తీఁగను, వ్రేలాడఁ గట్టఁబడిన యొక అయస్కాంతపు సూదిపై సమాంతరముగా నుంచినయెడల నది ఉత్తరాభిముఖమై యుండక, పూర్వపశ్చిమములకు తిరుగును. ఆతీఁగను తీసివేసినపుడా సూది తిరిగి యథాస్థానమును బొందును. ఈప్రయోగముచే విద్యుత్ప్రవాహమున నాసూదికి నయస్కాంతత్వ మబ్బుననియు నందుచే నది కదలుననియు "ఎర్ స్టెడు" (Oersted) అనువాఁడు నిర్దేశించెను. ఈధర్మము నుపయోగించి యేతీఁగయందైనను విద్యుత్ప్రవాహ మున్నదో లేదో కనుఁగొనుటయే కాక దాని బలమును గూడ నిర్ణయింప వచ్చును. అట్టి విద్యుత్పూరితయంత్రములనేకములు నేఁడు వాడుకలో నున్నవి. సమానాంతరములైన (Parallel)

తీఁగలయందు ఒకటే దిక్కునకు పోవుచున్న విద్యుత్ప్రవాహము లొకదాని నొకటి యాకర్షించుననియు, అవి యభిముఖముగా పోవునపుడు ఒకదాని నొకటి నిరాకరించుననియు, ఆంపేరను (Ampere) ఫ్రాంసుదేశీయుని సిద్ధాంతము.

మన మొక రాగితీఁగను గొట్టమువలెఁ జుట్టి, దానిని వ్రేలాడఁగట్టి, విద్యుత్ప్రవాహమును దాని ద్వారా పోనిచ్చితిమేని అది యుత్తరాభిముఖమై వ్రేలాడుటయే కాక ఇనుపముక్కను గూడ నాకర్షించును. ఆగొట్టమందు మన మొక యినుపముక్క నుంచినయెడల నది యొక అయస్కాంతమవును. విద్యుత్ప్రవాహ మాఁగిపోయినపుడెల్ల దాని అయస్కాంత శక్తిగూడ పోవును. ఈవిషయము నుపయోగించి మార్సు (Morse) అను నతఁడు దూరదేశములకు వార్తల నతివేగమున పంపుటకై తంత్రీ వార్తాయంత్రము (Telegraph) నొకదానిని కల్పించెను. ఈయంత్ర సామర్థ్య మెల్లరకు తెలిసినదియే గావున దానియుపయోగమును గూర్చి విస్తరింప లేదు. అయస్కాంతము విద్యుజ్జనకమగు నా యనునంశమును ఫారడెయను నాంగ్లేయుఁడు విమర్శించెను. ఆయన ఉంగరమువంటి యినుపముక్కను తీసి దానిలో సగమువఱకు నొక తీఁగను ఇంకొక సగమునకు వేఱొక తీఁగను చుట్టెను. అందొక తీఁగయొక్క చివరలు విద్యుత్సూచక యంత్రమునకును (Galvanometer) మఱియొక తీఁగ చివరలు విద్యుత్పాత్రమునకును (cell) తగుల్పఁగా నాయంత్రము విద్యుత్ప్రవాహమును సూచించెను. అటువలెనే మన మొక అయస్కాంతమును విద్యుత్సూచక యంత్రముతో సంబంధించియున్న యొక గొట్టమువంటి తీఁగచుట్టయం దుంచితిమేని ఆయంత్రమందున్న అయస్కాంతపు సూది ఉత్తరదిఙ్ముఖముగా నుండక ప్రక్కకు తిరుగును. మనమా అయస్కాంతమును తీఁగచుట్టనుండి వెలికిఁ దీసినపుడు ఆసూది మఱియొక ప్రక్కకుఁ దిరుగును. ఈప్రయోగములచేఁ జూడఁగా నయస్కాంతము తీఁగను సమీపించునపుడును దూరముగా పోవునపుడును ఆ తీఁగయందు విద్యుత్ప్రవాహము లుత్పన్నమవుననియు ఆప్రవాహము లొకదాని కొకటి యభిముఖములగుటచే సూది మొదటిపర్యాయ మొక దిక్కునకును, రెండవమాఱు మఱియొక దిక్కునకును తిరుగుచున్నదనియు తెలియుటకు సందియము లేదు. ఈయంశము తెలియుటచేఁ గలిగిన భాగ్యమింత యని వ్రాయఁజాలము. ఈ రహస్యము నుపయోగించియే అఖండ విద్యుత్ప్రవాహము నొసఁగుచున్న డైనమో యంత్రములును, తంత్రీవార్తాయంత్రములయందుండు సంజ్ఞ లక్కఱ లేకయే దూరమున

నుండి యొకరితో నొకరు మాటలాడుట కుపయోగపడుచున్న టెలిఫోను (Telephone) యంత్రములును కల్పింపఁబడెను. డైనమో యంత్ర జన్యమగు నఖండ విద్యుత్ప్రవాహముచే మోటారుబండ్లు నడిపించుటయు రాత్రివేళ దేదీప్యమానములైన గొప్ప దీపస్తంభముల మహాపట్టణములయందు నిర్మించుటయు సాధ్యమయ్యెను. సమీపమున నున్న తీఁగలలో నిట్టి విద్యుత్ప్రవాహమును పుట్టించు శక్తి అయస్కాంతములకే కాక మఱియొక తీఁగయందున్న విద్యుత్ప్రవాహమునకుఁ గూడఁ గలదని ఫారడెగారు ప్రకటించిరి. ఈమహనీయుఁడే అయస్కాంత శక్తికిని, విద్యుత్తునకును, వెలుతురునకును గల సంబంధమును గూర్చి యనేక ప్రయోగములు గూడ చేసెను. ఇతని ప్రయోగములచే ప్రేరితుఁడైన 'మేక్సివెల్" (Maxwell) అను నతఁడు విద్యుదయస్కాంత శక్తులు, కాంతివలె తరంగరూపమున ప్రసరించుచున్నవనియు, ఆతరంగముల వేగము కాంతివేగమునకు సమానమనియు, కాంతికి, విద్యుత్తునకు, అయస్కాంత శక్తికిని స్వభావమందు భేదము లేదనియు సిద్ధాంతము చేసెను. పిమ్మట హెర్జనువాఁడు అట్టి తరంగములు గలవని రుజువు చేసి వాని సాహాయ్యమున తంతి లేకయే వార్తలనంపవచ్చునని కనిపెట్టెను. ఇట్టి వార్తాయంత్రములచే సముద్ర మధ్యమున నున్నను మనకిష్టము వచ్చినచోటునకు వార్తలంపవచ్చును.

విద్యుత్ప్రవాహమును పుట్టించుటకు వాడఁబడుపాత్రలలో సాధారణముగా తుత్తినాగపు రేకులను, కార్బను పలకలను వాడుదురు. ఆరెండింటికిని రెండు రాగితీఁగలను గట్టుదురు. ఆతీఁగల చివరలు మంచి నీటియందుంచిన యెడల మార్పేమియుఁ గానరాదు. కాని దానికి గంధక ధృతి నొక చుక్కను కలిపినయెడల విద్యుత్ప్రవాహము ఆనీటి ద్వారా పోవుటచే నానీరు రసాయన వియోగమును (chemical decomposition) పొందును. అప్పు డందలి హైడ్రొజనువాయువు తుత్తినాగపు రేకునకు కట్టియున్న రాగితీఁగయొక్క చివర నుండి వెలువడును ఈ స్థలమునకు ప్రతి కూలాగ్రమని (cathode, negative pole) పేరు. ఆటువలెనే మనమారాగి తీఁగలను మైలతుత్తము కలిసిన నీటియందుంచితిమేని, దానియందున్న రాగి ప్రతికూలాగ్రమున కంటుకొనును. బంగారము వెండి మొదలుగాఁగల వస్తువులు కలిసిన నీటియం దీతీఁగల నుంచితిమేని ప్రతికూలాగ్రమునకుఁ గట్టిన వస్తువునందు బంగారునుగాని వెండినిగాని యీవిధ

మున పూఁత పూయవచ్చును. ఈప్రకారమనేక గిల్టువస్తువులు తయారు చేయఁబడి మన బజారుల నిండి యున్నవి.

విద్యుత్ప్రవాహ వశమున తీఁగల చివరలను సమకాలములో వెలువడిన యీవస్తువుల నన్నిటిని తూఁచినయెడల వాని రసాయన ప్రమాణములు (chemical equivalents) సమముగా నుండునని ఫేరడేగారు దృష్టపఱచిరి. అనఁగా 1 తులము హైడ్రోజను వాయువు నిచ్చు విద్యుత్ప్రవాహము మైలతుత్తము నుండి సుమారు 36 తులముల రాగిని, గోల్డుసైనైడను వస్తువునుండి సుమారు 66 తులముల బంగారమును వెలువడునటుల చేయునని యభిప్రాయము.

క్షారములు గలిసిన నీటియందు విద్యుత్ప్రవాహమునఁ గలుగు రాసాయనిక వ్యత్యాసములకు కారణమును అరీనియస్ (Arrehnius) అను నతఁడు సమర్థించెను. మనము మైలతుత్తమును నీటిలో కలిపినపుడు దానియణువులు విద్యుద్వాహకములయిన అయనులను (Ions) రెండు వస్తువులుగా విభజింపఁబడునని యు, విద్యుత్పాత్ర నుండి రాగి తీఁగలను ఆనీటిలోనికిఁ బోనిచ్చినపుడు, రాగి యొక్క అయనులు అనుకూల విద్యుత్తుగల వగుటచే ప్రతికూలాగ్రముచే నాకర్షింపఁబడి ఆయగ్రమును తట్టినపుడు విద్యుత్తును పోఁగొట్టుకొని దాని నంటుకొనుననియు నితని సిద్ధాంతముచేఁ దెలియుచున్నది. అటువలెనే క్షారమేదైనను నీటి యందు కరఁగినపుడు దాని యణువులు అయనులుగా మారును. ఆనీటియందు విద్యుత్ప్రవాహము పోయినపుడు అనుకూల విద్యుత్తుగల అయనులు ప్రతికూలాగ్రమునకును, ప్రతికూల విద్యుత్తుగలవి అనుకూలాగ్రమునకును ఆకర్షింపఁబడును. ఈ అయనుల గతి వేగము మొదలగు ధర్మములు పాటాక్ష్ మొదలగు వారిచే కనుఁగొనఁబడెను.

ఇఁక విద్యుచ్ఛక్తిని వాయువులయందు ప్రసరింపఁజేయుటచే ద్రవ్యమును (Matter) శక్తిని (Energy) గుఱించి మనకుఁ గలజ్ఞాన మెంతవిరివి చేయఁబడెనో చెప్పవలసి యున్నది. ఒక వైపున పూర్తిగా మూయఁబడి రెండవ వైపున చిన్న రంధ్రముగల గాజు గొట్టమును తీసి దాని రెండు చివరలందు ప్లాటినమను లోహపుఁ దీఁగలను చొప్పించి దానియందలి వాయువును సాధ్యమైనంతవఱకు పంపు సాహాయ్యమున తొలఁగించి గొట్టము లోనికి విద్యుచ్ఛక్తి (Electricity) పంపినయెడల నందు కిరణములుపుట్టి అనుకూలాగ్రము (anode) దగ్గఱ వెలుతురు కలుగును. గొట్టములో మధ్యభాగము వెలుతురు లేనిదిగా

నున్నను, కిరణములు గొట్టమును తాఁకిన చోటు భాస్వరమై(phosphorescent) యుండును. ఇట్టి భాస్వరత్వము గాజునుబట్టి వేఱు వేఱు రంగులు గలదియై యుండును. ఈ కిరణములు ప్రతి కూలాగ్ర (cathode) వినిర్గతములగుటచే ప్రతి కూలాగ్ర కిరణము లనఁబడును. వీనికి గాజునకేగాక మఱికొన్ని వస్తువులకుఁగూడ భాస్వరత్వ మిచ్చు శక్తి గలదు. ప్రతి కూలాగ్ర కిరణములు (cathode rays) లోహములను తెల్లగా కాల్చుటకు తగినంత వేడిమి నిచ్చును. ఇవి అయస్కాంతమువలన వ్యత్యస్తగమనము (deflection) గలవి యగును. వీని గతివేగము (velocity) వెలుతురుయొక్క గతి వేగములో పదియవ వంతు అనఁగా సెకండునకు 10000 మైళ్లు పోఁగలవు. కనుకనే యివి పలుచని లోహపు రేకులలో దూరఁబడి రెండవ ప్రక్కను వెళ్లుటకు తగిన శక్తి గలిగియుండును. పైని చెప్పిన గొట్టములు క్రూక్సు అనుపండితునిచే ప్రథమమున వాడఁబడినవి గావున క్రూక్సు గొట్టము లని (Crooke's tube) చెప్పఁబడుచున్నవి. ఈ గొట్టములలోఁ బుట్టు కిరణములు ప్రతికూలవిద్యుచ్ఛక్తిని (negative electricity) వహించి ప్రతికూలాగ్రమునుండి అత్యంత వేగముతో తఱుమఁబడు రేణువుల ప్రవాహము లని క్రూక్సు స్థిరపఱచెను. ఈ రేణువులు పరమాణువుల కన్న సూక్ష్మతరములు. వీనికి ఎలెక్ట్రానులు (electrons) అను పేరు పెట్టఁబడెను.

ప్రతి కూలాగ్ర కిరణముల స్వభావమును శాస్త్రజ్ఞులు తర్కించుచుండ, 1895 సంవత్సరమున జర్మానియాదేశీయుఁడగు రెంజను (Rontgen) అనునతఁడు క్రూక్సు గొట్టమునుండి ప్రసరించు ప్రకాశము(Radiation) బేరియముప్లాటినోసయనైడు అను సమస్తద్రవ్యముచే (Compound) నద్దఁబడినకాగితమును మెఱయునట్లుచేయునని కనిపెట్టెను. అట్టి ప్రకాశము ప్రతికూలాగ్ర కిరణములకు వేఱైన కిరణముల పుంజమైయుండెను. వీని స్వభావ మప్పుడు తెలియకపోవుటచే వీనికి ఎక్సుకిరణములని(x rays)లేక రెంజనుకిరణములని పేరుంపఁబడెను. ఈకిరణములు కాగితము, కఱ్ఱ, పలుచనిలోహపురేకులు, మాంసము మొదలగువానిని చొచ్చుకొనిపోఁగలవు. ఎముకల ద్వారాపోఁజాలవు. కనుక ఫొటోగ్రాపు అద్దమొకదానిపై చేతినుంచి దానిపై రెంజను కిరణములు ప్రసరించునట్లు చేసినయెడల అద్దముపై చేతియెముకలయొక్క బొమ్మమాత్రము గ్రహింపఁబడును. మాంసముబొమ్మయందుఁ గనఁబడదు. రెంజను కిరణముల సాహాయ్యమున ఫొటోగ్రాపువేసి శరీరమందుండు నెముకలస్థితిని, వానికిఁ గలసంబంధమును శరీరమును గోయకయే

కనుఁగొనవచ్చును. ఇందుచేత నీకిరణములను పుట్టించుయంత్రములు ఆసుపత్రుల యందుంపఁబడుచున్నవి. రెంజను కిరణములు, ప్రతికూలకోణకిరణములు గాజును గాని లోహపు రేకులనుగాని తాఁకినప్పుడు గలుగుభాస్వరత్వముతోఁ గూడఁబుట్టుచున్నవి. కనుక భాస్వంతములైన పదార్థములన్నియు నీకిరణములను కలుగఁజేయునను భ్రాంతి శాస్త్రజ్ఞులకుఁ గలిగెను. కొన్ని పదార్థములు సూర్యకాంతియందుంపఁబడి పిమ్మట చీఁకటిలోనికి తీసికొనిపోఁబడినను మెఱయుచుండును. ఇట్లుకలుగు ప్రకాశము భాస్వరత్వము(phosphorescence)అనిచెప్పవచ్చును. భాస్వరమైనపదార్థములిచ్చు ప్రకాశము కాంతినిరోధక (opaque)వస్తువులచే నాఁపివేయఁబడునా లేక దానియందలి యేభాగమైనను రెంజను కిరణములవలె వానిని చొచ్చుకొని పోఁగలవా? దీనిని నిర్ణయించుటకు బెకరలు అనువాఁడు 1896-వ సంవత్సరమున ఫొటోగ్రాపుఅద్దము నొకదానిని నల్లనికాగితపుసంచిలోనుంచి, సంచిపైభాస్వరమైన యొకపదార్థమునుబెట్టి సూర్యకాంతిలో నుంచెను. అదృష్టవశమున బెకరలుతీసికొనిన భాస్వరపదార్థము యురేనియము అనులోహము కలిగియుండెను. అప్పుడు రెంజను కిరణములవలె నల్లనికాగితమును చొచ్చుకొని పోఁగలకిరణములు బుట్టి ఫొటోగ్రాపుఅద్దమునందు మార్పును కలుగఁజేసెను. ఈకిరణములు గూడ పలుచని లోహపు రేకుల ద్వారాపోఁగలవని పిమ్మట కనుఁగొనఁబడెను. ఇట్టి ప్రయోగములను బెకరలు చేయుసమయమున నొకదినమున సూర్యకాంతి లేకపోవుటచే నతఁడు యురేనియము గల పదార్థమును ఫొటోగ్రాపుఅద్దమును నొకపెట్టెలో మూసివేసి కొన్ని వారములైనతరువాత పరీక్షింపఁగా నద్దమందు పూర్వమువలెనే మార్పుగానవచ్చెను. ఈమార్పును కలుగఁజేయుటకు సూర్యకాంతి జరూరులేదు. యురేనియము గలిగిన కొన్ని సమస్తద్రవ్యములు (compounds) భాస్వరమైనవిగాక పోయినను, పైనిచెప్పిన శక్తిని బొందియుండుటచే నట్టిశక్తి యురేనియములోహమునకు సహజమైనదని బెకరలు స్థిరపఱిచెను. ఈలోహమునుండి సహజముగా ప్రసరించు కిరణములకు బెకరలుకిరణము లనిపేరు. ఇవి రెంజను కిరణములను పోలియున్నను, వానికంటె బలహీనములయినవి.

ఇందువ్రాసిన యంశములు ప్రపంచమునకు తెలిసినపిమ్మట, పండితులు గొందఱు యురేనియమువలె స్వయంప్రకాశములైన (radio-active)యితరపదార్థములను కనుఁగొనుటకు ప్రయత్నించుచుండ 1898వ సంవత్సరమున ష్మిటు (Schmidt)అనువాఁడు థోరియము అనులోహమునకుఁగూడనాశక్తికలదని ప్రచు

ించెను. ఈలోహమును యురేనియమునుండి వెడలుకిరణములకంటెబలహీనములయిన కిరణముల నిచ్చుటయేకాక వాయువిశేషమైన యొకపదార్థమును (emanation) గూడనిచ్చును. మనము(Washington light) దీపములలో వాడుకొనుమాంటిలు (mantle) తోరియమునుండి యుత్పత్తియగు నొకసమస్తద్రవ్యము కలిగియుండును గనుక మాంటిలు నొకదానిని కత్తిరించి ఫొటొగ్రాపుఅద్దముపై పఱచి రెంటిని చీకటిలో కొన్ని దినములుంచి పరీక్షించిన నాయద్దమునందు మార్పుగలుగుటచే దానిపై మాంటిలు యొక్కబొమ్మయేర్పడునట్లు చేయవచ్చును. ఈనిదర్శనమును ఫొటొగ్రాపులు వేయఁగల వారెవ్వరైనను జూడవచ్చును.

పైనిచెప్పఁబడిన శక్తిగల పదార్థములన్నియు, యురేనియము, తోరియము అను లోహములు కలిగియున్నవనియు, యురేనియము కలిగిన ఖనిజములు, యురేనియముకంటె హెచ్చుగా నాశక్తిని పొందియున్నవనియు, కూరీ అను ఫ్రాన్సుదేశపుస్త్రీ కనుఁగొనెను. కనుక నిట్టిఖనిజములందు యురేనియముకంటె నెక్కుడుశక్తిగల యేదోయొక లోహముండవలెనని ఆమె యూహించి దానిని వ్యక్తపఱచుటకుఁగాను ఒక టన్ను భారముగలపిచిబ్లెండుఅను ఖనిజమును రసాయనశాస్త్రప్రక్రియలచే శుద్ధపఱచి వడ్లగింజకంటె మిక్కిలి తక్కువ యెత్తుగల రేడియముఅను క్రొత్తలోహమును తయారుచేసెను. ఈ రేడియము యురేనియముకంటె పదిలక్షల హెచ్చుస్వయంప్రకాశమైనది. ఒక ఔన్సు యెత్తుగల రేడియమును సంపాదించుటకు 150 టన్నులపిచిబ్లెండును శుద్ధిచేయవలెను. ఇందుకు వినియోగపఱుపవలసిన ధనము ప్రయాసము నెంతయో దానిఖరీదునుబట్టి యూహింపవచ్చును. అవున్సునకు వేలకొలఁదిరూపాయలు ధరకలదు. విశాస్త్రజ్ఞుని వద్దనైన నొకవడ్లగింజ యెత్తుగలరేడియము ఉన్నయెడల నతఁడెంతో యదృష్టశాలి యనవచ్చును. కూరీఅనునామెకు ఆస్ట్రియా దేశపుగవర్నమెంటువారును, ఆంగ్లేయదేశమందున్న రొసుచిల్డుఅను మహాజనులును ద్రవ్యసాహాయ్యమొసంగిరి. కనుక నామె 1½ వడ్లగింజ యెత్తుగల రేడియమును తయారు చేసికొని వాడుకచేయుచుండెను.

రేడియము మొదలగు స్వయంప్రకాశమైన పదార్థములు ప్రసరింపఁజేయు కిరణములు రెంజను కిరణములవలె నదృశ్యములు కనుకవీనిని పరీక్షించి కనుఁగొనుమార్గములు నాలుగుగలవు. మొదటిది సూర్యతేజస్సువలెనే యీకిరణములు ఫొటొగ్రాపు అద్దమునందుమార్పును కలుగఁజేయఁగలవని పైనిచెప్పఁబడియున్నది.

రెండవది, యివితమసమీపమందుంచు వస్తువులకు భాస్వరత్వమునిచ్చును. మూఁడవది, గాలి, యితరవాయువులు సామాన్యముగా విద్యుచ్ఛక్తిని తమద్వారా వ్యాపింప కుండునట్లు చేయును. కాని స్వయంప్రకాశముగల పదార్థములు వాని యందుంచినప్పుడు అవియట్టి యాటంకమును గలుగఁజేయవు. కనుక విద్యుత్తును వహించిన యేవస్తువైన నిట్టిపదార్థములను సమీపించునప్పుడు తనయందున్న విద్యుత్తును గోలుపోవును. పదార్థములస్వయంప్రకాశత నిర్దేశించుటకు నిదియే సులభము నమోఘమునైనమార్గము. ఈసాధనముచే నొకవడ్లగింజలో మూఁడు వందల కోట్లవంతు యెత్తుగలరేడియమును కనుఁగొనవచ్చును. నాలుగవది, రేడియము మొదలగు పదార్థములు, మండుచున్న బొగ్గుమొదలగువానివలె నుష్ణమునిచ్చును. ఇట్లు రేడియమునుండి ప్రతిగంటకు దానిసమానమైన యెత్తుగలమంచుముక్కను కరఁగించుటకు చాలినంత ఉష్ణమువచ్చును. కనుక రేడియము చుట్టునున్న వస్తువులకంటె హెచ్చువేడిగానుండును. ఇంకొక విశేషముగలదు. ఉష్ణమును వెలుతురున నేక విధముల నుత్పత్తిచేయవచ్చును. కాని రేడియము వానిని తగ్గ లేకుండ నవిచ్ఛిన్నముగా తానుమార్చును, క్షీణతనుపొందకనిరంతరమునిచ్చుచుండును. దీనిని బట్టిచూడస్వయంప్రకాశముగల పదార్థములు తమంతటతామే శక్తిని సృజించుచున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. అట్టిసర్గక్రియను మనమునిరోధించుటకుఁగాని యెట్లైన మార్చుటకుఁగాని వీలులేదు. ఈపదార్థములు, శక్తినిగురించి యీవ్యాసమునందు వ్రాయఁబడిన సిద్ధాంతములకులోఁబడక మనుష్యమాత్రుని బుద్ధిని తృణీకరించుచున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. అయినను పాశ్చాత్యపండితులు వ్యయప్రయాసాదులకు వెనుకదీయక వీనిని పరీక్షించుటచే నూతనశాస్త్రమొకటి యేర్పడి, జనులప్రతిభ విరివినొందుటయే కాక నవీనమార్గములు ప్రసరించుటకుఁ గారణమాయెను.

రేడియము, యురేనియము, థోరియము అను స్వయంప్రకాశములగు పదార్థములనుండి ప్రసరించుకిరణములు మూఁడువిధములు. వీనికి ఆల్ఫా, బీటా, గామా, కిరణములనిపేరు. వీనికి పదార్థములలోనికి చొరఁబడు శక్తియందు తారతమ్యముగలదు. ఆల్ఫాకిరణములు పలుచనికాగితములగుండ గాని మూఁడుఅంగుళముల మందముగానున్న వాయువులద్వారాగాని పోఁజాలవు. బీటాకిరణములు పలుచని అత్తడము, తగరపురేకులద్వారా పోఁగలవు. ఇట్లుచొచ్చుకొనుశక్తి వీనికి ఆల్ఫాకిరణములకంటె నూఱింతలు, గామాకిరణములకు, బీటావానికంటె

నూఱురెట్లు అధికముగా నీరశక్తిగలదు. ఇవియొక అడుగుదళసరియైన యినుపదు క్కద్వారాపోఁగలవు. కనుకనివినిమనుకలద్వారా గూడ నిరాటంకముగా పోఁగ లుగుటచే వీని సాహాయ్యమున, రెంజను కిరణముల సాహాయ్యముచేతను వలెనే వస్తువుల ఫొటొగ్రాపులు వేయుటకువీలులేదు. ఇవిబీటాకిరణములు ఘనపదార్థముల ను (solids) తాఁకినప్పుడు త్పత్తియైన బీటాకిరణములకు సహచరములై యున్నవి. వీనికిని రెంజను కిరణములకును స్వభావమునందు భేదములేదు.

స్వయంప్రకాశములైన పదార్థములను విద్యుత్తుగల వస్తువులు సమీపించునప్పుడు తమయందుఁ గల శక్తిని గోలుపోవునని పైని చెప్పఁబడియున్నది. అట్టినష్టము కలుగఁజేయునవి ఆల్ఫాకిరణములుగాని, బీటా, గామాకిరణములుగావు. కనుక ఆల్ఫాకిరణములకు తక్కినరెంటికంటెనుయొక్కువగతిశక్తి(Kinetic energy)గల దని తెలియుచున్నది. రేడియము గలిగిన సమస్త ద్రవ్యముయొక్క కణమును (Particle)దేనిపైనైనను వ్యాపింపఁ జేసినయెడల, ఆకణము అతిసూక్ష్మమై కంటికికానరాకుండను దానినుండి వెడలుకిరణములు, బీటా, గామాకిరణములతో మిశ్రముకాని ఆల్ఫాకిరణములై యుండును. ఆల్ఫాకిరణముల యభిఘాతముచేజింక్ సల్ఫయిడు(Zinc sulphide)అనుపదార్థము (ఇదితుత్తినాగము గంధకము, వీనిచే నేర్పడిన సమస్తద్రవ్యము.) భాస్వరమైమెఱుఁగుఁపురుగులవలె రశ్ములనిచ్చును. ఇట్లుఅభిఘాతము కలిగినప్పుడెల్ల ఒక్కొక్కరశ్మి వెలువడుచుండును. అట్లు వెలువడినరశ్మి సంఖ్యలెక్కించుటకు సాధ్యముగనుక అసంఖ్యానుబట్టి ఆల్ఫాకిరణములయందలి పరమాణువుల సంఖ్యనుగూడ లెక్కింపవచ్చును. ఈపరమాణు సంఖ్యను లెక్కించుటకు వేఱుసాధనములు గూడఁగలవు. ఇట్టిలెక్కలచే వడ్లగింజ యెత్తుగల రేడియమునుండి సెకండునకు వేయికోట్లపరమాణువులు నిర్గతములగుచున్నవని తెలియవచ్చును. పరమాణువుల భారమును, పరిమాణమును నిర్ణయించుటకుఁ గల సాధనములు ఇదివఱకే సూచింపఁబడినవిగాని పరమాణువులనుకనుఁగొనుటకు వీలుపడునని యిదివఱకు శాస్త్రజ్ఞులు స్వప్నావస్థయందైనను ఊహించియుండలేదు. అయినను ప్రస్తుతము రేడియమునుండి వెడలు పరమాణువులను ప్రత్యక్షముగా లెక్కించుట సులభముగదా! ఇందువలన పరమాణు సిద్ధాంతము దృఢపఱుపఁబడెననుటకు సందియములేదు.

ఆల్ఫాకిరణములు అనుకూల విద్యుత్తును వహించిన హీలియము అను వాయువుయొక్క పరమాణువుల సమూహమని విశదీకరింపఁబడెను. ఈ ఆల్ఫా

పరమాణువులు సెకండునకు 10000 మైళ్లవేగముతో రేడియమునుండి తఱుమఁబడుచున్నవి. కనుక వాని గతిశక్తి యెంతయో యూహింపవచ్చును. ఇందుచేతనే యివి పదార్థములను తాఁకినప్పుడు వానిపరమాణువుల ద్వారాపోవుటకు తగినంత శక్తిగలవి. రెండు పరమాణువులు ఏకకాలమందొక స్థలమునందుండ లేవనునంశము సామాన్యముగా నందఱికి తెలియవచ్చును. అయినను ఆల్ఫాపరమాణువులు తక్కిన పరమాణువులను చొచ్చుకొని పోఁగలుగుట యెంతవింతమైన సంగతి! ఈ విధమున చొచ్చుకొని వెళ్లినప్పుడు ఆల్ఫాకిరణములగతి వేగము సెకండునకు 5000 మైళ్లకన్న తక్కువయగును. అప్పుడు వీనిని మనము కనిపెట్టుటకు సాధనములు లేవు.

బీటాకిరణములు అయస్కాంతమును సమీపించినప్పుడు తిన్ననిమార్గమునఁ బోవును. ఈవిషయమున నివి విద్యుత్ప్రసారమువలె ప్రవర్తించుచుండును గనుక నివి రేడియమునుండి యుద్గారింపఁబడి విద్యుత్తును వహించిన సూక్ష్మతమ రేణువుల సమూహములని నిశ్చయింపవచ్చును. పైనిచెప్పఁబడిన క్రూక్సుగొట్టములనుండి వెలువడు ప్రతికూలాగ్రకిరణములకును, బీటాకిరణములకును స్వభావమునందు భేదమేమియు లేదు. రెండును ప్రతికూలవిద్యుత్తును వహించిన ఇలెక్ట్రానులు అనఁబడు సూక్ష్మతమ రేణువుల సమూహములే. బీటాకిరణములను కనిపెట్టక పూర్వమే సర్. జే జే. టామ్సను అనువాఁడు ఇలెక్ట్రానులయొక్క గతివేగమును, గరిమను (mass) అవి వహించు విద్యుదియత్తు (quantity)ను లెక్కించుటకు తగినమార్గములను తెలియఁజేసెను. క్రూక్సు గొట్టములో ప్రతికూలాగ్రము ఉద్గారించు ఇలెక్ట్రానులయొక్క గతివేగము సెకండునకు 5000 మొదలు 10000 మైళ్లు. రేడియము ఉద్గారించుబీటాకిరణముల ఇలెక్ట్రానులు సెకండునకు 170000 మైళ్ల వేగముగలవి. ఈగతివేగము సుమారు తేజస్సుయొక్కగతివేగమే. దీనినిబట్టి చూడ మనుష్యునిశక్తి యెంతయల్పమో స్పష్టమగుచున్నది. దృశ్యాదృశ్యమగు రేడియముసంబంధమైనకణము చేయుపనికన్న మనుష్యనిర్మితములగు బలవత్తమములైన యంత్రములు చేయుపని యెన్నిరెట్లు తక్కువగా నున్నది!

ప్రతికూలాగ్ర కిరణములయందలి (Cathode) బీటాకిరణములయందలి ఇలెక్ట్రానులు వహించు విద్యుదియత్తు హైడ్రొజనువాయువు యొక్కపరమాణువులు వహించు విద్యుదియత్తునంతయే. కనుక ఇలెక్ట్రానులు ప్రతికూలవిద్యుత్తుయొక్క అప్రత్యక్షమైన రేణువులని నిర్ణయింపఁబడెను. అనఁగా ఇలెక్ట్రానులు

ద్రవ్యసంయోగములేని కేవలశక్తిరూపములైన రేణువులు. అట్లయిన యెడల ద్రవ్యవిశేషములైన వస్తువులన్నిటియొక్క పరమాణువులనుండి ఇలెక్ట్రానులు వెడలుచుండును గనుక వస్తువులన్నియు, కేవలశక్తిరూపమైన రేణువులసమూహములనుటకు సంశయములేదు. కనుక ద్రవ్యమంతయు కాల్పనికము, శక్తియే సత్యము. ఇలెక్ట్రానులయొక్క గతి, గతిభేదమునకు వెలుతురును రెంజను కిరణములను, తంత్రిలేని టెలిగ్రాపులను కలుగఁజేయుచున్నది. వీనియొక్క గరిమ హైడ్రోజనువాయు పరమాణువుయొక్క గరిమలో 770 వంతు.

ఇతరవ్యస్తద్రవ్యముల పరమాణువులుగూడ ఇలెక్ట్రానులయొక్క వ్యూహములు గనుక భిన్నద్రవ్యములయొక్క పరమాణువులకుఁ గల భేదము వానియందుఁగల ఇలెక్ట్రానులయొక్క సంఖ్యను, అవి యుండురీతినిబట్టి కలుగుచున్నది. ద్రవ్యమునకు మూలములు ఇలెక్ట్రానులే అయియున్నవి. ఈ సిద్ధాంతమునకుమున్ను 1815-వ సంవత్సరమున ప్రౌటు అనువాఁడు వ్యస్తద్రవ్యముల పరమాణు భారములు భిన్నాంశ శేషములేని పూర్ణసంఖ్యలుగా నుండునని నమ్మియుండుటచే నీ ద్రవ్యముల పరమాణువులు హైడ్రోజను వాయువు పరమాణువుల వ్యూహములనియు హైడ్రోజను మూలద్రవ్యమనియు(Primary matter) నూహించెనుగాని దీనికితగిన ప్రమాణములేకపోయెను. 1876-వ సంవత్సరమున మెండలీవు అను రుష్యాదేశీయుఁడు వ్యస్తద్రవ్యములను వాని పరమాణు భారముల ననుసరించి వరుసగా వ్రాసినయెడల ద్రవ్యముల గుణములకుఁగల భేదాభేదములను సులభముగా కనుఁగొనవచ్చునని సమర్థించి, అప్పటికి తెలియని క్రొత్త వ్యస్తద్రవ్యము లుండవలెనని నిర్దేశించి, వీని గుణములను, పరమాణు భారములనుగూడ తెలియపఱచెను. ఇందు మూలమున రసాయనశాస్త్ర మెంతయో యభివృద్ధినొందెను. ఈన్యాయమువలన ద్రవ్యమునకు మూలమొకటి యుండవలెనని తెలియవచ్చెను. స్వయంప్రకాశమైన పదార్థముల జ్ఞానము అట్టి మూలము ఇలెక్ట్రాను అని స్ఫుటపఱుచుచున్నది.

మీఁదవ్రాయఁబడిన యంశములను బట్టి రేడియము మొదలగు స్వయంప్రకాశములైన పదార్థములకు శక్తివిశేషముగాఁ గలదని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ శక్తి వానికి బయటనున్న వస్తువులనుండి కలుగలేదనియు, వాని పరమాణువులయందు బంధింపఁబడి వానికి మార్పుకలుగునప్పుడు పరమాణువులు భేద్యములగుటచే నాశక్తి వెలువడుచున్నదనియు, రుదెర్ఫరుడు, సాడీ అనువారు సమర్థించిరి. ఇందుకు నిదర్శనములుగలవు. మనము రేడియముగలిగిన సమస్త ద్రవ్య

మును నీటిలో కలిపినప్పుడు దాని స్వయంప్రకాశత్వము పోయి దానినుండి, ఆల్ఫాకిరణములు వెలువడుటచే స్వయంప్రకాశమైన ఇమనేషను అనువాయు విశేష ముత్పత్తియగును. ఇది 1895 వ సంవత్సరమున రామ్సే అనువతనిచే కనిపెట్టంబడిన ఆర్గాను మొదలగువాయువులనుపోలి వానివలెనుండు నొక వ్యస్త ద్రవ్యము. దీని పరమాణువులు విశేష భారముగలవి. ఇది యితరపదార్థములుగా నతివేగముగ మారుచున్నందున దీని స్వయంప్రకాశత్వము మాసమునదినములలో శూన్యమగును. రేడియము మొదటఁ గోలుపోయినశక్తి నిక్కొలఁదినములలో తిరిగి సంపాదించుకొని యథాప్రకారము ప్రకాశము నిచ్చుచుండును. దీనియందు మార్పులు మందముగా జరుగుచుండుటచే ఇమనేషనువలెకొలఁదిదినములలో నిది నష్టపడక పోయినను 2500 సంవత్సరములలో పూర్తిగా వినాశమును పొందునని లెక్కింపఁబడెను. అట్లైన, కొన్నిచోట్ల సంవత్సరములనుండి ప్రస్తుత స్థితిలో నున్న భూమియందు రేడియము మిగిలియుండుటకు కారణముగలదాయని విమర్శింపవలసియున్నది. భూమియందు రేడియము నుత్పత్తిచేయుపదార్థమొకటి దాని ననుసరించియుండి దానివలెనే ప్రతిక్షణము మార్పును పొందుచుండును. అయిన నీ పదార్థము రేడియమునకంటె పదిలక్షలు తక్కువ వేగముతో మార్పునొందును. కనుక దీని జీవితకాలము 800 కోట్ల సంవత్సరములని నిర్ణయింపఁబడెను. ఈపదార్థము స్వయంప్రకాశమైన యురేనియములను లోహము. ఇది వికారము పొందునప్పుడు మఱికొన్ని పదార్థము లుద్భవించి, యువిక్రమముగా రేడియముగా మారును. ఈ రేడియము తొమ్మిదిమార్పులను పొంది వివిధపదార్థముల నిచ్చును. వీనిలోనొకటి కూరీ అనుస్త్రీచే కనిపెట్టఁబడిన పొలోనియము అనుస్వయంప్రకాశమైన లోహముగా నిర్ణయింపఁబడెను. అత్యంత వికారము పొందునప్పుడు గలుగునది సీసమని శాస్త్రజ్ఞులు సందేహించుచున్నారు. ఇమనేషనునుండి యనఁగా రేడియమునుండి హీలియము అనువాయువు పుట్టునని నిశ్శంకముగా కనుఁగొనఁబడెను.

ఇట్లు స్వయంప్రకాశములైన పదార్థములయొక్క పరమాణువులు అంతర్గతశక్తిని గోలుపోయి భేద్యములగుటచే భిన్నపదార్థముల పరమాణువులుగా నేర్పడుచున్నవి. ఇదియే రసవాదము (Alchemy). ప్రాచీనులు క్షుద్రలోహములను సువర్ణముగా మార్చుట కనేకప్రయత్నములను జేసియుండిరి. నేటివఱకును అట్టి ప్రయత్నములు మన హిందూదేశమందు జరుగుచున్నవి. అనేకులు వందల

కొలఁది, వేలకొలఁదిధనమును బయిరాగుల మోసమునకు లోఁబడి కోలుపోవుట సామాన్యముగా తెలిసిన సంగతియే. అయినను ప్రాచీనుల నమ్మకమునకు నాధారములుండవచ్చునని రేడియము విషయమైన జ్ఞానము సూచించుచున్నది. కాని రేడియముపొందు మార్పులను మనము ప్రవేశపెట్టుటకుఁగాని నిరోధించుటకుఁగాని ప్రస్తుతము శక్యముగాదు. అట్లు శక్యమైనచో నొక వ్యస్తద్రవ్యమును మఱియొక వ్యస్తద్రవ్యముగా మార్చుటకేగాక పరమాణ్వంతర్గత శక్తిని మనయిచ్చవచ్చినట్లుపయోగించుకొనుటకుఁగూడ మనకు సులభము. అట్టిభాగ్యము ముందురాఁబోవు జనులకుఁ గలుగునుగాఁబోలు.

ఏచూరి. నరసింహము.

రంజన కిరణములు.

(Rontgen Rays.)

వివిధదేశీయుల చరిత్రములను జదివినవారందఱకును ఆయాదేశములు తమప్రాచీన దైన్యావస్థవదలి బాగుపడుటకు ప్రకృతిశాస్త్రాభివృద్ధియే కారణమని తోఁపక మానదు. పాశ్చాత్యుల నవనాగరికతకును, మితిమీఱిన యైశ్వర్యమునకును, ప్రకృతిశాస్త్రములే ముఖ్యకారణములు. ప్రకృతిశాస్త్రముల జ్ఞానము ఐహిక సౌఖ్యములకును ఐశ్వర్యమునకును నెట్లు కారణమగునని యడుగవచ్చును.

సృష్టియందలి రహస్యములను గ్రహించుటయే శాస్త్రజ్ఞులయొక్క ప్రథమోద్యమము. కాని సృష్టిమర్మముల గ్రహించుటమాత్రముతో వారు తృప్తిచెందరు. అట్టి సత్యాన్వేషణమువలన లభించిన జ్ఞానము దేశాభివృద్ధికిని ప్రజలయొక్క సౌఖ్యమునకును ఎట్లు ఉపయోగపడునాయని నిరంతర మాలోచించుచుందురు. ఈయంశమిూ దిగువనిచ్చిన రెండు ఉదాహరణములవలన స్పష్టము కాఁగలదు. కాఁగుబానపై మూఁతకదలుటనుబట్టి పదార్థములను చలింపఁజేయు శక్తి యావిరికిఁగలదని యొకఁడు కనిపెట్టెను. ఈ స్వల్పవిషయము నింతకు పూర్వమే యనేకులు కనిపెట్టియుందురు. కాని యీజ్ఞానమునుబట్టి యావిరియొక్క శక్తిని గ్రహించుకొని యావిరి యంత్రములను గనిపెట్టిన ప్రాజ్ఞుని యొక్క ప్రతిభావిశేషము మిక్కిలి యాశ్చర్యకరముగాదా? ధూమశకటములు, పొగయోడలు, అనేక విధములైన యావిరియంత్రములును మనుష్యున కెట్లు సేవ యొనర్చుచున్నవో మనకు తెలిసినయంశమే. వేయేల, పాశ్చాత్యుల యైశ్వర్యమునకంతకును ఆవిరియంత్రములే ముఖ్యకారణమన్న నతిశయోక్తి కానేరదు.

అట్లే బెంజమిన్ ఫ్రాంక్లిను గాలిపటము నెగురవేసి మెఱుపుతీఁగను భూమికిఁ దీసికొనిరావచ్చునని మొట్టమొదట కనిపెట్టినప్పుడా మహనీయుఁడు విద్యుత్ప్రభావమెట్టిదో యది మానవకోటి కెంతయుపయోగకరమగునో తెలిసికొనకయుండవచ్చును. కాని తంతివార్తలు విద్యుచ్ఛకటములు మెఱుపు దీపములును

వీనివలనిఫలమును ప్రస్తుతమనుభవించుచున్న మనలో నెవరామహానీయునకు కృతజ్ఞులుగానుండరు? ప్రకృతిశాస్త్రాభివృద్ధి వృత్తాంత మవశ్యము పఠనీయమైనది. ఈచారిత్రమునుండి యిట్టి దృష్టాంతము లనేకములు చూపవచ్చును. కాని గ్రంథవిస్తర భీతిచే నీవిషయమునింతట ముగించి యిటీవలఁగ్రొత్తగాఁ గనిపెట్టఁబడిన రంజనకిరణములు శాస్త్రజ్ఞానాభివృద్ధికిఁ దోడ్పడుటయేగాక మానవసేవ కెట్లు తోడ్పడినవో ఇంచుక విచారింతము.

విద్యుత్స్వభావమును దెలిసికొనుటకై 1890-వ సంవత్సర ప్రాంతముల శాస్త్రజ్ఞులనేకులు వివిధప్రయోగముల సలుపుచుండిరి. ఈ ప్రయోగములలో నీక్రింద (పటము. 1.) మొదటిపటములోఁ జూపఁబడిన గాజు బుడ్డి నుపయోగించు చుండిరి.

ఈపటములోఁ జూపఁబడిన గాజుపాత్ర నిరామయమైనది. అనఁగా నందులోని వాయువంతయు వెలుపలికిఁ దోఁడివేసి మూయఁబడినది. పాత్రలోపలఁ జూపఁబడి యెడమవైపుననున్న రేకును, కుడివైపున గిన్నెవలెనున్న వలయపు రేకును బంగారముకంటెను విలువగల "ప్లాటినమ్" అను ధాతువుతోఁ జేయఁబడినవి. గాజుపాత్రనుండి పైకి వెలువడు రాగితీఁగల మూలమున గాజుబుడ్డిలోనికి విద్యుత్ప్రవాహమును బంపవచ్చును. అట్లు పంపినప్పుడు గాజుబుడ్డి మెఱుపువలె తెల్లని కిరణములతోఁ గాక యించుక పసరువర్ణముగల కిరణపుంజముతో వెలుఁగుచుండును. ఇట్టిస్థితిలో నీగాజుబుడ్డిని ఒక సూక్ష్మదర్శినితోఁ బరీక్షించినయెడల నీకిరణపుంజములో నలుసులువలె నతిసూక్ష్మములై మిక్కిలి తేజోవంతములైన కణములు గాననగును. ఇవి గాజుబుడ్డిలోని ప్లాటినపు రేకు వైపు పరుగిడుచుండును. ఈసూక్ష్మతమము లయిన తేజోభాగములకే విద్యుత్కణములని (Elctrons) పేరిడిరి. ఈ విద్యుత్కణములయొక్క గతివేగము (Velocity of Motion) అత్యద్భుతము. నిముసమునకు రమారమి ముప్పదిలక్షల మైళ్లదూరము బోవుశక్తి వీనికిఁగలదని కనిపెట్టిరి. ఈవిద్యుత్కణములకింకొక యాశ్చర్యకరమైన శక్తియునుగలదు. మిణుఁగురు పురుగులవలె స్వయంప్రకాశములుగాని కొన్ని పదార్థముల నత్యంతప్రకాశముతో వెలిఁగింపఁజేయఁగలవు. "బేరియంప్లాటినోసైనైడు" (Barium platino cyanide) అను నొక మిశ్రద్రవ్యమును దళసరియైన యట్టపైఁ బూసి పైపటములోఁ జూపఁబడిన గాజుబుడ్డిప్రక్క తెరవలె నుంచినయెడల నదిమిణుఁగురు పురుగువలెనే ప్రకాశించు

చుండును. ఈ సంగతులన్నియు రంజన కిరణములఁ గనిపెట్టక పూర్వమే శాస్త్రజ్ఞులకుఁ దెలిసియుండెను.

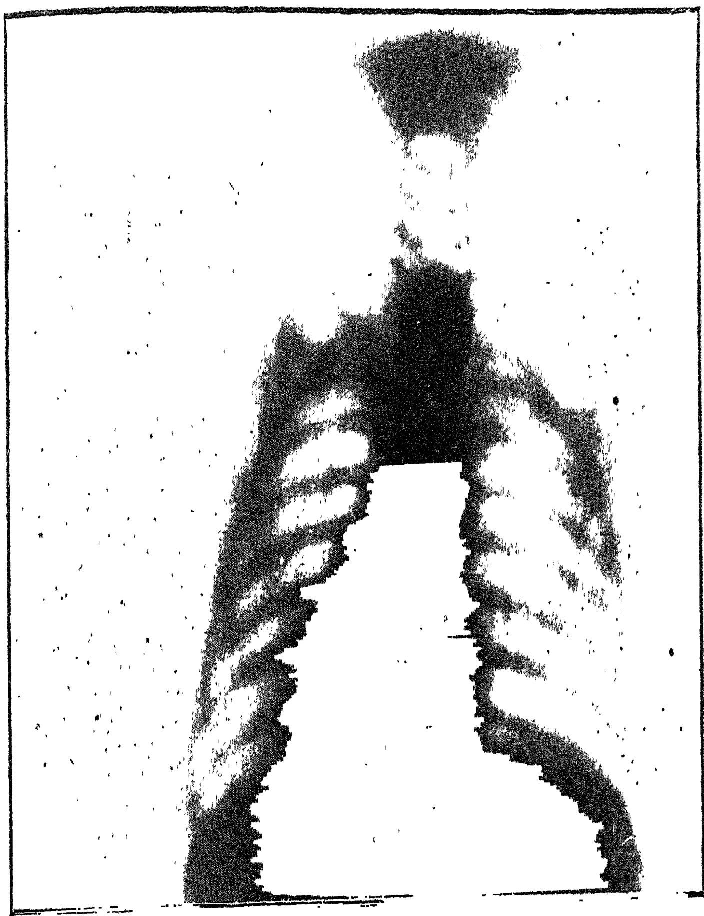
1895 వ సంవత్సరమున నొకనాఁడు జర్మనీ దేశస్థుఁడగు రాంగెన్ (Rontgen) అనుశాస్త్రవేత్త ఈ ప్రయోగము నొకచీఁకటిగదిలో చేయుచుండెను. ఆసమయమున సూర్యకిరణము లెంతమాత్రము చొచ్చుటకు వీలులేకుండుటకై మొదటి పటములోఁ జూపిన గాజుపాత్ర నొక నల్లని పెట్టెలో నుంచి మూఁతవేసిన తరువాత విద్యుత్ప్రవాహమును యథాప్రకారముగా గాజు బుడ్డిలోని కంపెను. అప్పుడు గాజుబుడ్డి పెట్టెలో నున్నను పెట్టె వెలుపల బల్లపై నున్న ప్రకాశహీనమైన బేరియంప్లాటినో సైనైడు పూసిన అట్ట మిణుఁగురుపురుగువలె ప్రకాశింప నారంభించెను. ఇట్టి యపూర్వమైన సంగతికి రాంగెను విద్వాంసుఁడత్యద్భుతము చెంది పెట్టెను భేదించుకొని గాజుబుడ్డినుండి వెలువడి వచ్చిన కిరణపుంజము నాఁపుటకొరకు దళసరియైన దేవదారిపలక నడ్డము పెట్టెను. కాని యిది యడ్డము వేసినందువలన నేమియు భేదము కలుగలేదు. బల్లమీఁద నున్న యట్ట పూర్వమువలెనే వెలుఁగుచుండెను. ఇందున కాశ్చర్యపడి దేవదారి పలకకు బదులుగా నొక దళసరియైన పుస్తకము నుంచెను. అప్పటికిని ఆబల్లపైనున్న యట్టయేకరీతిగ ప్రకాశించుచుండెను. అంతట విస్మయుఁడై 'రాంగెను' కిరణపుంజమును తనచేతి నడ్డముపెట్టి యాఁపఁజూచెను. ఈపర్యాయము కిరణములు పూర్తిగనాఁగకపోయినను కొంతవఱకాఁపఁబడెను. కిరణములన్నియు చేతివలన నాఁపఁబడిన యెడల చేతియొక్క నీడ బల్లపైనున్న యట్టమీఁద నేర్పడియుండవలెను. అట్లుగాక హస్తముయొక్క అస్థిపంజరము మాత్రము ఆయట్టపై ఛాయగా నేర్పడెను. ఈ ప్రయోగమును బట్టి యీ నూతనకిరణములు సూర్యకిరణములవలెఁ గాక శరీరమందున్న రక్తమాంసాదులను భేదించి-పోఁగలవనియు ఎముకలను మాత్రమట్లు భేదించుటకు సాధ్యము గాదనియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ యాపూర్వా నుభవమువలనఁ గలిగిన సంతోషముపట్టఁజాలక 'రాంగెను' తన నవీనపరిశ్రమలను ప్రకృతిశాస్త్ర ప్రపంచమునకు తక్షణమే వెల్లడిచేసెను. నాఁటినుండి శాస్త్రజ్ఞులీ నవీనజ్ఞానసంపత్తిని ప్రజాసంరక్షణమునకు ఉపయోగించు మార్గముల వెదక నారంభించిరి. ఈనూతన కిరణములతో కొందఱు ఛాయాపటముల నెత్తిరి. ఆఛాయాపటములలో మనుష్యుని నిజస్వరూప

ము పడుటకు బదులు వానియస్థిపంజరము మాత్రముపడును. ఈనవీన మార్గమువలన అనేకుల నకాలమృత్యువునుండి తొలఁగించుటకు సాధ్యమయ్యెను. ఇవి యెట్లుసాధ్యమగునో ఇందుతోఁ జేర్చిన రెండవపటమును జూచినయెడల గ్రహింపవచ్చును.

రెండవపటము:—యుద్ధరంగములో నీఛాయాపటముల నెత్తుట మిక్కిలి యుపకారిగానుండును. రణరంగమునతుపాకిదెబ్బతగిలినవెంటనే ఛాయాపటమును దీసినయెడల నాతుపాకిగుండు శరీరములో నెక్కడఁ గ్రుచ్చుకొనినది తెలిసి వెంటనే శస్త్రముచేసి తీసివేయుట కవకాశముండును. ప్రస్తుతము యుద్ధములలోను వైద్యశాలలయందును, ఈనూతన కిరణములతో ఛాయాపటముల నెత్తుసాధనములున్నవి. ఈనూతనకిరణములకే రంజనకిరణములని పేరు. మొదటి పటములో సమరేఖలుగాఁ గనుపడుచినవి యీరంజనకిరణములే. సూర్యకిరణముల నాఁపఁగల యనేక పదార్థము లీరంజన కిరణముల నాఁపలేవు. కొయ్యలు, ఇనుము, సీసము, అల్యూమినియము మున్నగు ధాతువులు రంజనకిరణములనాఁపంజాలవు. సూర్యకిరణములకు గాజుపదార్థము లెంత నిర్మలములో రంజనకిరణములకీపదార్థములంత నిర్మలములైయుండును. రంజన కిరణములు విద్యుత్కణ సముదాయమని శాస్త్రజ్ఞులు సప్రమాణముగ సిద్ధాంతము చేసిరి.

వేమూరి విశ్వనాథశర్మ.

రంజనకిరణములచే నెత్తిన ఛాయాపటము.

(139-వ పుట కెదురుగ)

గుణగవిజయాదిత్యుని ఉరుటూరుశాసనము.

ఈశాసనము కృష్ణాజిల్లా, నూజివీడు తాలూకాలోని ఉరుటూరు గ్రామమునందు మలిపెద్ది అక్కయ్య పెరఁటిలో నీనడుమ మట్టిత్రవ్వుచుండఁగా బయలుదేరినదఁట. నామిత్రులగు వేమవరపు రామదాసుపంతులుగారి మూలమున నాకు లభించినది.

ఈశాసనమయిదు రాగిరేకులమీఁద చెక్కఁబడియున్నది. మొదటిరేకుమీఁదను, అయిదవరేకుమీఁదను లోపలిప్రక్కను మాత్రమే యక్షరములు గలవు. పత్రముల పరిమాణము 9¼ అంగుళములు పొడవు, 3¾ అంగుళములు వెడలుపు. రేకులకు నాలుగువైపులను జవయున్నది. పుటకు 7 పఙ్క్తుల చొప్పున 56 పఙ్క్తులు గలవు. అక్షరములు స్ఫుటముగానే యున్నవి కాని త్రుప్పు పట్టుటచేఁ గొన్ని కొన్ని యక్షరములు విశదముగాఁ దెలియకున్నవి.

<u>లిపి</u> ఈశాసనపులిపి రాజరాజునందంపూఁడి శాసనము యొక్క పూర్వభాగములిపిని[1] బోలియున్నది. దీనిని ప్రాక్చాళుక్యలిపియని తఱచుగ వాడుదురు. ఈలిపియందుఁగలిగిన మాఱుపు నందంపూఁడి శాసనమువలన వ్యక్తమగుచున్నది. ఆశాసనమునకుఁ బిదపఁ బుట్టినచాళుక్య శాసనములందు రెండవలిపియే కానవచ్చుచున్నది. కావునఁ బూర్వలిపితో వ్రాసిన శాసనములలో నందంపూఁడి శాసనమే చిట్టచివరది యని చెప్పనొప్పును.

<u>భాష</u>:—గ్రామనామములు తప్ప తక్కిన శాసనమంతయు సంస్కృతభాషయందే రచింపఁబడినది. పద్యములు 14 ఉన్నవి. మిగిలిన భాగమంతయు గద్యము. దోషములచ్చటచ్చటఁ గలవు. అవి మూలమును బరిష్కరించునప్పు డాయాతావులందుఁ జూపఁబడును.

కవి శబ్దాలంకారప్రియుఁడు. ఈక్రింది యుదాహరణములంబట్టి యీకవికి బాణుని కాదంబరియం దధికగౌరవము కలదని తెలియఁదగును.

---

(1). ఆ. సా. ప. పత్రిక. సంచిక1. పుట 46.

శాసనము.	కాదంబరి.
1. వైనతేయ ఇవ వినతానన్ద జననః.	1. వైనతేయఇవ వినతానన్ద జనః.[2]
2. అనేక ధనుష్మత్సహాయోపృక్షిత నిశాతతరవారి సనాథకరైక సహాయః.	2. అనంత గజతురగసాధన మపిఖడ్గ మాత్ర సహాయమ్.[3]
3. లక్ష్మీప్రియోఽపి కువధూప్రియః.	3. కుపతిమపి కలత్ర వల్లభమ్.[4]
4. ఉమాయాఇవ శరవణ భవోఽప్రతిహతశక్తిః.	4. గుహాఇవాప్రతి హతశక్తిః.[5]

ఆనాఁటి శాసనకావ్యకర్తలనేకు లీమార్గమునే యనుసరించినారు.

బాణుఁడు 7-వ క్రైస్తవ శతాబ్ద పూర్వార్ధమునందు రాజ్యము చేసిన హర్షవర్ధనుని యాస్థాన కవియగుటచేత ఈశాసనము పుట్టుటకు 200 సంవత్సరములు ముందు వాఁడని యేర్పడుచున్నది. గుణగవిజయాదిత్యుని నాఁటి శాసనము లేవియు నిదివఱకుఁ బ్రకటింపఁబడి యుండలేదు. గతసంవత్సరము గుంటూరిలో నసంపూర్ణశాసనమొక్కటి శాసనాధికారులకు (Government Epigraphist) దొరకినదఁట.

<u>కథాసంగ్రహము:</u>—శ్రీమదిత్యాది నానాగుణ విశేషణ విశిష్టమగు చాళుక్యకులము నలంకరించిన సత్యాశ్రయవల్లభేంద్రుని తమ్ముఁడు (1) కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడు 18 సంవత్సరములు రాజ్యముచేసెను. అతని కొడుకు (2) జయసింహవల్లభుఁడు 33 సంవత్సరములును, అతని తమ్ముఁడు ఇంద్ర భట్టారకుని కొడుకు (3) విష్ణురాజు 9 సంవత్సరములును, అతనికొడుకు (4) మంగియువరాజు 25 సంవత్సరములును, అతనికొడుకు సకలలోకాశ్రయుఁడగు (5) జయసింహావల్లభుఁడు 13 సంవత్సరములును, అతనితమ్ముఁడు ద్వైమాతురుఁడను (6) కొక్కిలి 6 మాసములును, అతనియన్న (7) విష్ణువర్ధనుఁడు 37 సంవత్సరములును, అతని కొడుకు (8) విజయాదిత్యుఁడు 19 సంవత్సరములును, అతనికొడుకు (9) విష్ణువర్ధనుఁడు 36 సంవత్సరములును, అతని ప్రియతనయుఁడు చాళుక్యార్జున భూపాలుఁడను బిరుదముగల (10) నరేంద్ర మృగరాజ విజయాదిత్యుఁడు నూటయొని

(2). బొంబాయిలో నిర్ణయసాగర ముద్రణయంత్రమందు 1896-వ సంవత్సమందచ్చుపడిన నాగరప్రతిలో పు. 10.

(3) అదే. పుట 20. (4) అదే పు. 20. (5) అదే పు. 8.

మీఁది యుద్ధములుచేసి జయమునొంది యాయుద్ధములలో ననేకులఁ జంపిన పాపమును పోఁగొట్టుకొనుటకై తనపేర ననాటయెనిమిది శివాలయములను, సత్రములను, మఱియు అగ్రహారములు, తటాకములు, ఆరామములు, ఉపవనములు ఇత్యాది ధర్మములను వేఁగిదేశమందంతటఁ బ్రతిష్ఠించి 41 సంవత్సరములును, అతని కొడుకు (11) కలివిట్టారుఁడు (కలివిష్ణువర్ధనుఁడు) 20 మాసములును వేఁగిమండలము నేలిరి. కలివిష్ణువర్ధనునకు శీలమహాదేవి యను ధర్మపత్నియందుఁ గలిగిన జ్యేష్ఠపుత్రుఁడు (12) గుణగవిజయాదిత్యుఁడు గుద్రహారదేశమునందలి ఉఱువుటూరను గ్రామమును 14 రు బ్రాహ్మణులకు సర్వమాన్యాగ్రహారముగా నిచ్చెను. ఈధర్మమున కెవ్వరును బాధకలుగఁ జేయఁగూడదు. చేసినవారు పంచమహాపాతకములు చేసిన ఫలమును బొందుదురు.

ఈధర్మమునకాజ్ఞప్తి గుణగవిజయాదిత్య పాదపద్మోపజీవియగు పండరంగుఁడు. శాసనము చెక్కినది విజయవాడయందుండెడి విజయాచార్యుఁడు.

<u>కథావిమర్శనము:</u>— ఈశాసనమందుఁ బూర్వచాళుక్య వంశావతారము తద్వంశకర్తయగు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడాదిగా వర్ణింపఁబడినది. నందంపూఁడి శాసనములోనున్న తత్పూర్వ వృత్తాంత మిందు లేదు. ఆయారాజుల రాజ్యకాల పరిమాణ విషయములో నందంపూఁడి శాసనమునకు నీశాసనమునకును గొంత భేదము కలదు. (2) జయసింహవల్లభుని కొడుకు ఇంద్రభట్టారకుఁడను ఇంద్రరాజు 7 దినములు రాజ్యము చేసిన సంగతి యీశాసనమందు లేదు. నందంపూఁడి శాసనములో నరేంద్రమృగరాజు తాత (8) విజయాదిత్యుఁడు 18 వర్షములును, (10) నరేంద్రమృగరాజు 48 వర్షములును, (11) కలివిష్ణువర్ధనుఁడు 18 మాసములును భూపాలన మొనరించినట్లున్నది. ప్రస్తుతశాసనమందు వారు క్రమముగా 19 సంవత్సరములు, 41 సంవత్సరములు, 20 మాసములును రాజ్యము చేసినట్లు చెప్పఁబడియున్నది. నరేంద్రమృగరాజు 40 సంవత్సరములు రాజ్యము చేసినట్లు కొన్ని శాసనములందును, 44 సంవత్సరములుచేసి నట్లొక శాసనమందును వ్రాయఁబడియున్నది. కాని యనేక శాసనములందు 48 సంవత్సరములనియే యున్నది. (ద. హి. శా. సం. 1, పు. 37.) మంగి యువరాజునకు జయసింహవల్లభుఁడు, విష్ణువర్ధనుఁడు, కొక్కిలి యను ముగ్గురు కొడుకులుండి వారిలో నగ్రజుఁడగు జయసింహవల్లభుని యనంతరము రెండవవాఁడగు విష్ణువర్ధనుఁడు రాజు కావలసియుండఁగా నెట్టులో యాతని దాఁటి కొక్కిలి రాజైనట్లును

ఆఱుమాసములలో నాతని జయించి విష్ణువర్ధనుఁడు దేశమును స్వాధీనముచేసి కొన్నట్లును నందంపూఁడి శాసనమువలనఁ దెలియుచున్నది.

నరేంద్రమృగరాజు 108 యుద్ధములుచేసి గెలిచి యనేక ధర్మకార్యములుచేసిన ట్లాతనికిటీవలివాఁడగు అమ్మరాజునాఁటి శాసనమం దొకదానియందును మఱి కొన్ని శాసనములందును గూడఁ గలదు. (ద. హి. శా. సం.1. పు.36.) నరేంద్రమృగరాజు 12 సంవత్సరములు గంగదేశరాజుల తోడను, రాష్ట్రకూటాధిపతులతోడను బోరి గెలిచినట్లమ్మరాజు శాసనములోని యీ క్రింది శ్లోకముల వలనఁ దెలియుచున్నది.

" గంగరట్ట (6) బలైస్సార్ధమ్ ద్వాదశాబ్దానహర్ని

శమ్ । భుజార్జితబలం ఖడ్గసహాయోనయ విక్రమైః॥ అష్టోత్తరంయుద్ధశతం యుద్ధ్వాశంభోర్మహాలయాన్ । తత్సంఖ్యయాఽకరోద్వీరో విజయాదిత్య భూపతిః॥"

రాష్ట్రకూటగంగరాజులు కర్నాటులు. ఈకర్నాటులతోఁ బోరాటము నరేంద్రుని కాలమునందు మాత్రమేకాక గుణగవిజయాదిత్యుని కాలమునందును, చాళుక్య భీముని కాలమందుఁగూడ నుండినట్లు శాసనాంతరముల వలనఁ దెలియుచున్నది. గుణగుని తల్లియగు శీలక్క యను శీలమహాదేవి రాష్ట్రకూట రాజగు నింద్రభట్టారకుని కూఁతురు. గుణగవిజయాదిత్యునకు "పరచక్రరాముఁడను" బిరుదముగలదు. (నెల్లూరిశాసనములు సం. 1. పు. 164)

<u>కాలనిర్ణయము:</u>—శాసనోక్తదానము ఉత్తరాయణ సంక్రాంతి నిమిత్తమునఁ జేయఁబడినట్లు మాత్రము తెలియుచున్నది కాని యది యేసంవత్సరమందో తెలిసికొనఁదగిన యాధారములు లేవు. గుణగవిజయాదిత్యుఁడు 766-వశకాబ్దము మొదలు 810యవ శకాబ్దమువఱకు రాజ్యముచేసి యున్నట్లు విద్వాన్ [డాక్టరు] హుల్ష్గారి సిద్ధాంతము. (ద. హి. శా; సం. పు. 38.) ప్రస్తుతశాసన మీకాలమధ్యభాగమునందుఁబుట్టి యుండునని యూహించిన యెడల 788-వ శకాబ్ద ప్రాంతమునఁబుట్టి యుండి యిప్పటికి 1046 సంవత్సరముల నాఁటిదై యుండును.

<u>స్థలనిర్దేశము:</u>—ఉఱువుటూరు గుద్రహార విషయమునందున్నట్లు చెప్పఁబడినది.

---

(6) రాష్ట్రకూట

ఈదేశమునకు గుద్రవార,[7] గుద్రావార,[8] గుద్రార[9] యను మాఱుపేళ్లితరశాసనములందుఁ గనఁబడుచున్నవి. ఈశాసనములన్నియు ప్రస్తుతము కృష్ణా జిల్లాలోని గుడివాడ గ్రామమునకు సమీపదేశమందున్న గ్రామములకు సంబంధించిన వగుటంబట్టి యీపేళ్లన్నియు గుడివాడ శబ్దమునకుఁ బూర్వరూపములని యూహింపవచ్చును. ఉఱుపుటూరి నిప్పుడు ఉరుటూరందురు. దాని సమీపపు హద్దగు పబఱ్ఱునకు వర్తమాననామము పామఱ్ఱు. పెల్చాలాసను నది యిప్పటి పెడసనగల్లు. కుఱుమద్దవల్లి నిప్పుడు కుఱుమద్దాలియందురు. కోప్పేడి యుండ వలసినచోట నిప్పుడు ఐనంపూడి యను గ్రామముకలదు. ప్రతిగ్రహీతల వాసస్థలములలోఁ గొన్ని గుడివాడ సమీపదేశమందును మఱికొన్ని బాపట్ల సమీప దేశమందును గలవు. విజయవాడ యనునది బెజవాడయని నిశ్చయింప వచ్చును.

గుణగవిజయాదిత్యునకు పాండురంగుఁడను మంత్రియున్నట్లు నెల్లూరి శాసనములు కొన్నిటివలనఁ గూడఁ దెలియవచ్చుచున్నది. గ్రంథవిస్తరమగునని ప్రతిగ్రహీతల గోత్రనామాదులెత్తి యిచట వ్రాయలేదు. మూలము 31-41 పఙ్క్తులుచూచునది. జయంతి రామయ్య.

రాజరాజు నందంపూఁడి శాసనము.

దానార్ణవుని యనంతర మిరువదియేడేండ్లు వేఁగీదేశమనాయక మయిన దను విషయముంగూర్చి చర్చించుచు "చోళరాజు లీకాలమున వేంగీదేశము నాక్రమించుకొనియున్నట్లు చోళచరిత్రమును దెలుపు కొన్ని పుస్తకములలో నున్నది." యని పరిషత్పత్రిక ప్రథమసంచికలో నే వ్రాసియుంటిని. చోళులు వేంగీదేశము నాక్రమించినది విమలాదిత్యునిరాజ్యకాలమందుఁ గాని యంతకుఁ బూర్వము కాదని యశఃకాయులగు రాయబహద్దరు వి. వెంకయ్యగారిదివరలో నిర్ణయించి యున్నారు. కాఁబట్టి యనాయకత్వమునకుఁ గారణము వేఱొకటిగా నుండవలెను.

ఈ శాసనమూలమునం దీక్రిందఁ గనఁబఱిచిన సవరణలఁ జేయునది.

55 వ పుటయడుగున "3 వరస్సత్రియోగ" అనుటకు బదులు "3 వరస్సత్రియాగ" అని చదువునది.

58 వ పుటలో 37 వ పఙ్క్తిలో "పంచవింశతిః" అనుటకు బదులు "పంచవింశతి" అని చదువునది. జ. రా.

---

(7) ద. హి. శా. సం. 1. పు 46. (8) ఇండియన్ ఆంటిక్వెరీ. సం. 8. పు 76.
(9) ఎపిగ్రాఫియా ఇండికా. సం. 4. పు 34.

గుణగవిజయాదిత్యుని ఉరుటూరు శాసనము.

మూలము.

ప్రథమపత్రము.

స్వస్తిశ్రీమతాం సకలభువనసంస్తూయమాన మానవ్యసగోత్రాణాం
హారీతిపుత్రాణాం

2. కౌశికవరప్రసాద లబ్ధరాజ్యానాం మాతృగణపరిపాలితానాం స్వామి
మహాసేనపాదా

3. నుధ్యాతానాం భగవన్నారాయణ ప్రసాద సమాసాదిత వరవరాహలా
ఞ్ఛనేక్షణక్షణవశీ

4. కృతారాతిమణ్డలానా(ం) అశ్వమేధావభృథస్నానపవిత్రీకృతవపుషా (ం)
చాళుక్యా

5. నాంకులమల(ం)కరిష్ణోః సత్యాశ్రయవల్లభేన్ద్రస్యభ్రాతా కుబ్జవిష్ణువర్ధ
నః అష్టాదశవర్షాణి

6. తస్యసూనుః జయసింహవల్లభః త్రయస్త్రింశద్వర్షాణి తస్యానుజస్య
ఇన్ద్రభట్టారకస్య ప్రియ

7. తనయః విష్ణురాజః నవవర్షాణి తస్యాత్మజః మంగియువరాజః పఞ్చవిం
శతి వర్షాణి తస్యసుతః

రెండవ పత్రము, మొదటి పుట.

8. సకలలోకాశ్రయః జయసింహవల్లభః త్రయోదశవర్షాణి తస్యానుజః
ద్వైమాతుర(ఃకో)

9. క్కిలిః షణ్మాసాన్ తస్యాగ్రజః విష్ణువర్ధనః సప్తత్రింశద్వర్షాణి తస్య
పుత్రః విజయాదిత్య(ః)

10. ఏకోనవింశతి వర్షాణి తస్యసూనుః విష్ణువర్ధనః షట్త్రింశద్వర్షాణి
తస్యప్రియతనయః వి

గుణగవిజయాదిత్యుని ఉరుటూరి శాసనము.

2 (ఇ)

146 వ పుటకు ఎదురుగ

3 (అ)

3 (ఆ)

147 వ పుటకు ఎదురుగ

4 (అ)

11. (జయా)దిత్యః । అష్టోత్తరయుః ద్ధశతం[1] జిత్వాలబ్ధయశోజయః । చాళు
క్యార్జునభూపాలో

12. రాజాచాళుక్యవంశజః॥ ౧॥ నరేన్ద్రమృగరాజ శ్రీవిజయాదిత్యభూపతిః ।
త్యాగిశో[2] గి + + +[3]

13. గినిత్యంసత్యాశ్రయాన్వయః॥ ౨॥ అష్టోత్తరయుద్ధాశతః[4] యుద్ధ్వాలత్వా
పనుత్తయే । తత్ర(ద్యుద్ధ)

14. ప్రదేశేషు వేంగిదేశేసమన్తతః ॥ 3 ॥ అగ్రహారప్రపారామ తటాకోప
వనాని (చ। న)

రెండవ పత్రము, రెండవ పుట.

15. రేన్ద్రే[5] శ్వరనామాని సేశ్వరాయతనానిచ॥ ౪॥ సనృత్తగీత సత్రాణి
చాష్టోత్తర శతానియః॥ కృ

16. తవాన్సదాభాతి భూతలే ఖ్యాతసాహసః॥ ౫॥ ఏకచత్వారింశద్వర్షాణి
తస్యసుతః కలివి

17. ష్ణారనామా వింశతిమాసాన్ వేగీమణ్డల మన్వపాలయత్ తస్యజ్యేష్ఠో[6]
విజయాదిత్యః దినకర

18. ఇవ పద్మానన్దకరః వేనతేయ[7] ఇవ వినతానన్దజననః అనేక ధనుష్మత్సహ

19. యోప్యక్షాత నిశాతతరవాణసనాథకరైక సహాయః రామఇవ సీతానన్ద
కరః యుధిష్ఠిర

20. ఇవ భీమార్జునయశోధికః చన్ద్రఇవ సన్మార్గణయాయీ కలాధరోప్యదో
షాకరః ల(క్ష్మీ)

21. ప్రియోపి కువధూప్రియః ఆయతిమాపి[8] సువృత్తః మాతంగప్రియోపి
శుద్ధచరితః + + +

---

(1) అష్టోత్తరం యుద్ధశతం.

(2) భో? (3) ఇక్కడి యక్షరములస్పష్టముగా నున్నవి.

(4) అష్టోత్తరం యుద్ధశతం. (5) న్ద్రే. (6) జ్యేష్ఠతనయః. (7) వైనతేయ.

(8) ఆయతిమానపి.

మూడవ పత్రము, మొదటి పుట.

22. ష్య(   )హాంసగ్రహాః [9] యస్యచమాతా రాష్ట్రకూటాధిపస్యేన్ద్ర భట్టా
రకస్య హిమతో [10] భవా

23. నీవపితు(ః)భూధరమాన్యాతాం [11] జనయన్తి జలధేల్లక్ష్మీరివ జనకాత్సే
తేవశీలాదిగుణాన్విత

24. తావ్యచ్ఛిలకేత్యన్వర్థన వత్యజ [12] తస్యాః ఉమాయా ఇవ శరవణ భవో
ప్రతిహతశక్తి (ర్ధ) [13] త

25. ను(స)మధృతానేక తులాభారదానధారా ప్రక్షాళితకల్మషః స్వవిక్రమ
న్యకృత్తా [14] నే

26. కవక్రారాతి చక్రవిక్రమః। భద్రఘుటకల్పపాదప చిన్తామణికామధేనుషు
గతాసు జీవన్తి

27. + నా [15] కిథమితి దిత్సురివా భూత్సభువన కన్దర్పః॥ ౬॥ బలిశిబిదధీచి
కర్ణ్నా [16] గుప్తష్వేతే పృథ

28. గ్గతాస్త్యాగే యాచకజనభాగ్య వశాత్సఘు[17] స్తేషామివా భవద్గుణగః
॥౭॥ యస్యవిజేతుశ్చ

మూడవపత్రము, రెండవపుట.

29 + పఞ్చమహాశబ్ద సంహతిస్వానతి పురాః పరనృపకాకరి విదాణ దరసకా
కేసరి [18]

30. శ్రీవిజయాదిత్య మహారాజః గుద్రహారవిషయేః [19] రాష్ట్రకూట ప్రము
ఖాకా న్కు [20] టుంబినః సర్వాని

31. త్థమా జ్ఞాపయతి। విదితమస్తువోస్మాభిః వంగిపఱ్ఱు వాస్తవ్యాయ కుణ్డిన
గోత్రాయ కన్దడి

32. శర్మణే ఏకోంశః ఉప్పుటూరు వాస్తవ్యాయ కశ్యపగోత్రాయ ఖుద్ధ
శర్మణే ఏకోం

---

(9) ఈభాగము స్పష్టముగాలేదు. (10) హిమవతో.

(11) మాన్యతాం. (12) శేత్యన్వర్థనవత్యజని. (13) స్వ.

(14) న్యక్కృతా. (15) జనాః. (16) కర్ణ్నాః. (17) వశాత్సంఘు. (18) ఈ భాగ మస్పష్టము. (19) యే. (20) ఖాన్కు.

గుణగవిజయాదిత్యుని ఉరుటూరి శాసనము.

(1)

145 వ పుటకు ఎదురుగ

2 (అ)

33. శః కారఇఞ్చేడు వాస్తవ్యాయ కుణ్డిన గోత్రాయ చమున శర్మణే ఏకోం
శః ఇన్గణ్టివాస్తవ్యా
34. య కుణ్డిన గోత్రాయ గనేశ్వర[21] శర్మణే ఏకోంశః ఇన్గణ్టివాస్తవ్యా
య కుత్సగోత్రాయ రుద్ర
35. శర్మణే ఏకోంశః ఉప్పుటూరు వాస్తవ్యాయ భారద్వాజ[22] గోత్రాయ
నన్దిశర్మణే ఏకోంశః వ

నాలుగవపత్రము, మొదటిపుట.

36. ంగిపఱ్ఱు వాస్తవ్యాయ గోతమగోత్రాయ గోవిన్దశర్మణే ఏకోంశః కార
ఇఞ్చేడు వాస్తవ్యా
37. య కౌశిక [23] గోత్రాయ కేశవశర్మణే ఏకోంశః కుఱ్ఱూరువాస్తవ్యా
య కుణ్డిన గోత్రాయ (శి) వ్వ
38. శర్మణే ఏకోంశః కారఇఞ్చేడు వాస్తవ్యాయ భారద్వాజ[24] గోత్రాయ
ఈశ్వర శర్మణే ఏకోంశః కార
39. ఇఞ్చేడువాస్తవ్యాయ హారితగోత్రాయ భీమశర్మణే ఏకోంశః క్రోవ
శిరి వాస్తవ్యాయ
40. కుణ్డినగోత్రాయ ద్రోణశర్మణే ఏకోంశః వంగిపఱ్ఱు వాస్తవ్యాయ వత్స
గోత్రాయ నారాయ
41. న[25] శర్మణే ఏకోంశః క్రాంజవాస్తవ్యాయ కుణ్డినగోత్రాయ శివ్వ
శర్మణే ఏకోంశః ఏతేద్వాదశ[26]
42. బ్రాహ్మణేభ్యః వేదవేదాంగేతిహాసపురాణ ధర్మశాస్త్రతత్వా[27]
జ్ఞాయపదవాక్య ప్రమాణ

---

(21) గణేశ్వర. (22) భరద్వాజ.
(23) కుశిక. (24) భరద్వాజ.
(25) ణ. (26) ఏతేభ్యశ్చతుర్దశ.
(27) తత్వ.

నాలుగవపత్త్రము, రెండవపుట.

43. విదే సకలకలాభిజ్ఞాయషట్కర్మ్మనిరతాయ [28] ఉత్తరాయణనిమిత్తేః [29] ఉదకపూర్వ్వ [30] సర్వ్వక

44. కరపరిహార(ం)కృత్వా ఉఱువృటూరు నామో [31] గ్రామోదత్తః తస్యా వధయః పూర్వ్వతః పబ్బు దక్షిణ

45. తః పెల్బాగలాను పశ్చిమతః క్రో ప్పేది ఉత్తరతః కుఱుమద్దవల్లి ఏతేషా మ్మధ్యవర్త్తిః [32] అ

46. స్యోపరి న కేనచిద్బాధా కరణీయా యఃకరోతి స పఞ్చమహాపాతకస(ం) యుక్తో

47. భవతి వ్యాసేనాప్యుక్తా శోకాః [33] బహుభిర్వ్వసుధాదత్తా బహుభిశ్చా నుపాలితా । యస్యయస్యయదా

48. భూమి స్తస్య తస్యతదాఫలం॥ ౮॥ స్వదత్తా(ం)పరదత్తాంవా యోహరేత వసున్ధరాం । షష్టివర్షసా [34] హ

49. స్రాణి విష్టాయాంజాయతే కృమిః॥ ౯॥ గవాంకోటిప్రదానేన అశ్వమే ధశతేనచ । తటాకానాం

అయిదవ పత్త్రము.

50. సహస్రేణ భూమిహర్త్తా నశుధ్ద్యతేః [35]॥ ౧౦॥ నవిషం విషమిత్యాహుః బ్రహ్మస్వం విషముచ్యతే।

51. విషమేకాకిన(ం) హన్తి బ్రహ్మస్వ(ం) పుత్రపౌత్రికం [36]॥ ౧౧॥ మద్వంశజాః పరమహీపతి వంశజాశ్చపా

52. పాదపేతమనసో భూమి [37] భావిభూపః [38] యేపాలయన్తి మమధర్మ్మమి మ (ం) సమస్త (ం) తేషా

---

(28) తత్వజ్ఞాయ, విదే, నిరతాయ యను నేకవచనాంత విశేషణములకు బహువచనార్థము చెప్పుకొనవలయును.

(29) నిమిత్తే. (30) పూర్వ్వం.

(31) నామా. (32) వర్త్తి. (33) శ్లోకాః.

(34) స. (35) తి. (36) పౌత్రకం.

(37) భువి. (38) భూపాః.

4 (ఇ)

149 వ పుటకు ఎదురుగ

(5)

ఆ. సా. ప.

53. మయుంవిరచి తోంజలిరేషమూర్ధ్ని॥[39] ౧౨॥ సర్వానేతాన్నా[40] వినః పార్థివేన్ద్రాన్ భూయోభూ

54. యోయాచతే రామదేవః[41] సామాన్యోయం ధర్మసేతు న్నృపాణా[42] (o) కాలేకాలే పాలనీయోభ

55, వద్భిః॥[43] ౧౩॥ ఆజ్ఞప్తిరస్య ధర్మస్య పణ్డరంగో గుణాధిక[44]విజయా దిత్య భూపాలో[45] పాదపద్మ

56. శిలీముఖః॥ ౧౪॥ విజయవాడవా స్తవ్యాయ శ్రీవిజయాచార్యేణా లిలేకసశాన లిఖితపద్య (o)[46]

(39) మూర్ధ్ని. (40) సర్వానేవమ్ అనిపాఠాంతరము.

(41) రామచంద్రః అనిపాఠాంతరము. (42) సేతుర్నృపాణాం.

(43) కొన్ని శాసనములలో నీశ్లోకము పూర్వోత్తరార్ధములు వ్యత్యస్తముగా నున్నవి. అదియే క్రమమని తోఁచుచున్నది. (44) గుణాధికః. (45) భూపాల.

(46) ఈ వాక్యమందులక్షణము చెడినది. "విజయవాడవా స్తవ్యేన శ్రీవిజయాచార్యేణ లిఖితంశాసనమిదమ్" అని వ్రాసిన కవిహృదయానుసారముగా నుండునని తోఁచెడిని.

గ్రామ్యాదేశ నిరసన సభ.

నవంబరు నెల 24 తేది భానువారము సాయంకాలము మూఁడున్నరగంటకుఁ బచ్చయ్యప్ప కలాశాలాభవనములో నొకగొప్ప సభ కూడెను. ప్రస్తుతము గ్రామ్య భాషలో వ్రాయఁబడిన గ్రంథములను పాఠశాలలలో నుపయోగింపఁ గూడదని చెన్నపురి దొరతనము వారితో మనవిచేయుటకుఁగాను చెన్నపురిలోనున్న యాంధ్ర మహాజనులందఱు సమావేశమైరి. సభయుపక్రమించుటకుఁ బూర్వము మూఁడుగంటలకే పచ్చయ్యప్పకలాభవనము క్రిక్కిఱిసియునట్లు వచ్చిన సభ్యుల సంఖ్య యాంధ్రులకు తమమాతృ భాషయందుఁగల భక్త్యనురాగములను చాటి నది. ఇట్లసమానజయప్రదముగా జరుపఁబడిన సభనలంకరించిన విద్వజ్జన బృందములో నుభయాభాషాప్రవీణులును, పండితాగ్రగణ్యులును, విద్వత్కవిశేఖరులును, పురాణవిద్యాపారంగతులును, రాజాధిరాజులును, వణిక్శిఖామణులును, మఱియు వివిధకళానైపుణ్య విశారదులును కొల్లలుగఁ జూడనైయుండెను. అందుఁ గొందఱ పేరులు మాత్రమిందుఁ బొందుపఱుపఁబడినవి.

పిఠాపురము రాజాగారు, ఆనరబిల్ కురుపాం రాజాగారు, కపిలేశ్వరపురము (కృష్ణాజిల్లా), ఉయ్యూరు, తేలప్రోలు, నడిమి తిరువూరు జమీందార్లును, రావుబహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు, ఆనరబిల్ దివాన్ బహద్దర్ ముట్లూరి ఆదినారాయణయ్యగారు, ఆనరబిల్ న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు, ఆనరబిల్ రావుబహద్దరు పిట్టి త్యాగరాయ శెట్టిగారు, జయంతి రామయ్య పంతులుగారు, మాదిరెడ్డి పాపారావు నాయుడుగారు, పండిత గోపాలాచార్యులుగారు, రావు సాహెబు టి. నంబెరుమాళ్లు శెట్టిగారు, పి. అయ్యన్న శెట్టిగారు, తాటికొండ రామచంద్ర రావుగారు, కే. వి. లక్ష్మణ రావుగారు, గట్టుపల్లి శేషాచార్లుగారు, చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తిగారు, వేమవరపు రామదాసుగారు, దండిగుంట సూర్యనారాయణశాస్త్రులుగారు, సి. తిరుమలయ్య నాయుడుగారు, మొదలగువారనేకులు గృహస్థులును విద్యార్థులనేకులును వచ్చి భవనమంతయు కిటకిటలాడుచు నిండియుండెను. వీరేశలింగము పంతులుగారు సభాధ్యక్షులుగా నుండిరి.

బ్రహ్మశ్రీ రావు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు కరతాళధ్వనులతో సభాధ్యక్షులుగ నెన్నుకొనఁ బడిరి. తదనంతరము దివాన్ బహదూరు కంచికృష్ణస్వామిరావు, సి. ఐ. ఇ. గారును, పోలవరము జమీన్దారుగారును రాసుదొరగారును మున్నగు కొందఱు తాము స్వయముగా సభ నలంకరించుటకు వలనుపడమికిఁ జింతిల్లుచు, సభయొక్క యుద్దేశముల నామోదించుచు వ్రాసినయుత్తరములు చదువఁబడినవి.

ఆతరువాత సభ్యులుతీర్మానములఁ బరిష్కరింపఁ దొడఁగిరి. గ్రామ్యభాషలో వ్రాసిన తెలుఁగుపుస్తకములను పాఠశాలలలో నుపయోగింపకుండునట్లుత్తరువుచేయుఁడని దొరతనమువారిని కోరుచు నొక మహజరంపుట మొదటి తీర్మానము. ఈతీర్మానమునుగుఱించి ముచ్చటించుచు మ. రా. శ్రీ. జయంతి రామయ్య పంతులుగారిట్లుపన్యసించిరి.

గ్రామ్యభాషయే గ్రాంథికభాషగా మార్పవలెననెడి మనప్రతిపక్షుల వాదము దుర్బలముగను, దోషభూయిష్ఠముగను, గాన్పించుచున్నది. ప్రస్తుత మాంధ్రవాఙ్మయమంతయు సామాన్యులకు దుర్గ్రాహ్యమనియు, దురవగాహమనియుఁ జెప్పుట మిక్కిలి సాహసము. అనుభవవిరుద్ధము. ఇతరభాషలలో వలెనే యాంధ్రమునందును అర్థసౌలభ్యములేని గ్రంథము లరుదుగ నచ్చటచ్చటఁ గాననగును. ఈగ్రంథములయొక్క కాఠిన్యము ప్రౌఢమయిన శైలి వలనఁ గలుగుచున్నది. గ్రంథరచనయందుఁ గల పాకవిశేషములను వ్యాకరణ నిర్బంధములని భావించి పుస్తకరచనయందు వ్యాకరణ నియమములను బాటింపనక్కఱ లేదనుట గొప్పపొరపాటు. సులభశైలిని వ్యాకరణయుక్తముగ వ్రాసిన హృదయరంజకములగు నాంధ్రగ్రంథములు వేనవేలు గలవు. ఆంధ్రవాఙ్మయమునందలి కాఠిన్యము అల్పసాహిత్యమువలన నేర్పడుచున్నది కాని వేఱుకాదు. చాలవఱకు నాంగ్లభాష కొఱకై మాతృభాష నుపేక్షచేయుట వలన దుర్గ్రాహ్యత్వము వాటిల్లుచున్నది. సామాన్యముగ మాతృభాష నుపేక్షచేయు పాఠశాలలో సయితము ప్రతితరగతినుండియు నేవురార్వురు కవులు బయలువెడలుచున్నారు కాఁబట్టి యాంధ్రవాఙ్మయము నిజముగా కఠినమయినది కాదని స్పష్టముకాఁ గలదు.

వాడుకలోనున్న భాష కాలక్రమమున మాఱుచుండుననుమాట సత్యమే. ఏకకాలముననే వివిధ మండలములయందుచ్చారణలోనే కాక యర్థములందు

నయితము భేదము లుండుట సహజము. కాని యేభాషయైనను గ్రాంథిక భాషగా నంగీకరించినతరువాత దానిలో నావశ్యకమైన మార్పులు కొలఁదిగ నెందేనిఁ గలుగును. ఆంగ్లభాషాచరిత్రను జదివిన వారందఱకును ఈవిషయము స్పష్టము కాఁగలదు. ఆంగ్లవాఙ్మయ పితామహుఁ డనఁదగు చాసరుతరువాత నింగ్లీషుభాషలో జరిగిన మార్పులు వర్ణక్రమమునందే తప్ప వ్యాకరణనిబంధనలలో మిక్కిలి తక్కువ. ఇంతియకాక మన ప్రతిపక్షులు వాదించునట్లు ఆంగ్లభాషలో నున్న ప్రాచీన, మధ్యమ, నవీనభేదములు ఆంధ్రభాషలో కూడ నుండవలెననుట యసంభవము. ఇంగ్లీషుభాషతోడి సామ్యము మన భాషకు వర్తింపదు. ఏలయన షేక్సుపియరుమహాకవి కాలమువఱకును ఆంగ్లభాష గ్రాంథికభాషయగుటకు పరిణామముఁ బొందుచునే యుండెను. ఆంధ్రభాష యన్ననో ఇంగ్లీషుభాషవలెఁ గాక వాగనుశాసనుని కాలముననే అనఁగా పదునొకండవ శతాబ్దము నాఁటికే పరిపూర్ణపరిణామమును బొంది సాధారణ గ్రాంథిక భాషగా పండితకోటియొక్క యంగీకారమును బడసియుండెను. ఈ కారణమును బట్టియే మన భాషలో నింగ్లీషు భాషలోవలె ఆంగ్లోసాక్సనుకు సరియైన వాఙ్మయము లేదు.

గ్రాంథిక భాషలో వ్యాకరణ విషయమైన మార్పులు సేయునప్పుడు మిక్కిలి ప్రయాసతో ఆజన్మాంతము భాషాపరిశ్రమముచేసిన పండితకోటి యొక్క యభిప్రాయము ననుసరించి చేయవలెనుగాని ప్రతి గ్రంథకర్తయు తనకుఁ దోఁచిన మార్పులతో పుస్తకముల వ్రాయఁ దొడంగినచో భాషకు గొప్ప యనర్థకము వాటిల్లును. సర్వసాధారణమగు గ్రాంథికభాష ధ్వంసమయి యొకమండలము వారు వ్రాసిన గ్రంథము లింకొక మండలములోనివారికి దుర్గ్రాహ్యము లగును. ఇంతియకాక నిత్యకృత్యములయందు వాడుకలోనున్న భాషలో గ్రంథములను వ్రాసినయెడల వాఙ్మయమంతయు పేలపిండివలె నిస్సారమై యుద్గ్రంథములయొక్క యుత్పత్తికిని ఇదివఱకున్న యుద్గ్రంథములలోని సారము గ్రహించుటకును ప్రతిబంధక మేర్పడును. కావున గ్రామ్యభాషలలో వ్రాసిన పుస్తకములను పాఠశాలలో పఠనీయగ్రంథములుగ నియమింపఁ గూడదని దొరతనమువారికిఁ దెలుపుట భాషాభిమానులయొక్క కర్తవ్యమై యున్నది. ఈ యుద్యమమును నెఱవేర్చుకొనుటకుఁ బఠనీయగ్రంథ నిర్ణయసభ (Text book committee) లో తెలుఁగువారి సంఖ్య హెచ్చించుట యవసరము.

తెలుఁగు పుస్తకముల నియమించుటలో నాంధ్రేతరభాషలు మాతృభాషగాఁ గల సభ్యుల యభిప్రాయములఁ బట్టి ప్రాఁతతనమువారు పఠనీయ గ్రంథముల నిషేధించుటవలన మన యాంధ్రభాషకు మిక్కిలి యన్యాయము జరుగుట సహజము. ఈ యన్యాయమును వారించుటకు తెలుఁగులో పఠనీయగ్రంథములను తెలుఁగు మాతృభాషగాఁ గల సభ్యులే నియమింపవలెనని కూడ ప్రాఁతతనమువారికి మనము తెలియఁ బఱచుకొనవలెను. కాఁబట్టి యాతీర్మానమును మీరందఱు నేకగ్రీవముగ నామోదించెదరని నమ్ముచు నేనింతట విరమించుచున్నాఁడను.—

క్రిస్టియన్ కాలేజీ ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ వం॥ సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు పై తీర్మానము నామోదించుచు ఆంధ్రభాషానుశాసను నాఁటికే గ్రాంథిక భాషగా స్థిరత్వముఁ జెందెననియు నాఁటినుండి నేఁటి వఱకును ఏవిధమయిన మార్పులు లేకపోవుటచేతనే యొక ప్రదేశములోనున్న వారు వ్రాసిన పుస్తకము లింకొక ప్రదేశములోని వారికి సుబోధకములుగ నుండెననియుఁ ఇఁక మీఁదట నట్టి కట్టుబాట్లకు లోపడక యెవరి యిష్టము వచ్చినట్లు వారు వ్రాయఁ దొడఁగినచో నాపుస్తకము లితరులకు దుర్గ్రాహ్యము లగుననియు, కాఁబట్టి గ్రామ్యభాషను గ్రాంథికభాషగా నంగీకరింపఁ గూడదనియు నొక్కి వక్కాణించిరి.

ఈతీర్మానమునే బలపఱుచుచు బ్ర. శ్రీ., వేమూరి విశ్వనాథశర్మగా రిట్లు ముచ్చటించిరి. మనప్రతిపక్షులకును మనకును మూఁడువిషయములలో భిన్నాభిప్రాయము గనుపట్టుచున్నది. (1) విద్యావంతులు నిత్యకృత్యములలో వాడుకొనుభాష వ్యాకరణవిరుద్ధమయినను గ్రాంథికభాషగా నంగీకరించుట మొదటి విషయము. నిత్యకృత్య వ్యవహారములలో మన ముపయోగించుమాటల సంఖ్య మిక్కిలి స్వల్పము. అందులో రమారమి సగము అన్యభాషాపదములు పోను మిగిలిన సగభాగములో గ్రామ్యపదము లెంతసుబోధకములో వ్యాకరణ యుక్తమయిన సలక్షణరూపములును అంతేసుబోధకములుగ నున్నవి. "వచ్చాడు" అన్నచో నర్థమై "వచ్చెను" అనిన నర్థముగాకపోదు. ఇదికాక నవీనశాస్త్రముల నాంధ్రీకరించుటకుఁగాని ఇతర భాషలలో నుండు ఉద్గ్రంథములను తెలుఁగులో వ్రాయుటకుఁ గాని వాడుకలోనున్న పదములంత సహాయకారులు గానేరవు. నూతనపదము లనేకములఁ గల్పింపవలసియుండును. అట్టి తరుణముల నూతనపదములకుఁగూడ గ్రామ్యరూపములఁ గల్పింతురన్నచో హాస్యాస్పద

ముగనుండును. కాఁబట్టి వాడుకలోనున్న భాష వాఙ్మయాభివృద్ధికంత తోడ్పడదు. (2) సంధి నియములఁ బాటింపకుండుట రెండవ విషయము. వ్యాకరణ సంధు లుచ్చారణముయొక్క సౌకర్యమునకై యేర్పడినవి. "వాఁడు + ఉన్నాఁడు" అనుటకంటె వాఁడున్నాడనుటయే సుకరముగదా? వ్రాయునప్పుడు విసంధిచేసి చదువునప్పుడు మాత్రము చదువరుల యిష్టానుసారముగ సంధులు గల్పించుకొనవచ్చునని ప్రతి పక్షులవాదము. ఉచ్చారణయందు భేదములేక పోవుటచేత శకటరేఫమును, స్పష్టముగాక పోవుటచేత నర్ధానుస్వారమును పరిత్యజింపవలెనని వాదించెడు ఈభాషా సంస్కారులు విసంధివలన వ్రాఁతకును తదుచ్చారణమునకును భేదము కలుగుటవలన తమవాదమును తామే ఖండించుకొనుచున్నారు. (3) భాషాంతరపదస్వీకారము మూఁడవ విషయము. ఇతర భాషలలోనుండి పదములఁ గైకొను నప్పుడు పక్షపాత బుద్ధితో సంస్కృతము నుండి తీసికొనుట యన్యాయమనియు, ఆంగ్లభాషనుండి పదములను స్వేచ్ఛగాఁ దీసికొనవలెననియు, వారివాదము. ఇంగ్లీషుభాషలోనికి అన్యభాషాపదములఁ దీసికొనునప్పుడు దానికి సంబంధించిన జర్మన్, గ్రీకు, లాటిన్ మున్నగు భాషల నుండియే గైకొనునట్లు తెలుఁగుభాషకు మాతృకయని చెప్పఁదగు సంస్కృతమునుండియే సాధ్యమైనంతవఱకుఁ దీసికోవలెను. హైందవభాషలలో వలయు పదములున్నను విచ్చల విడిగ నాంగ్లభాషాపదముల వాడుటవలన మనభాష నుధ్వంసముచేయుటయేకాక యాంగ్లభాషకు ప్రాణపదమనఁదగు స్వరమును (Accent) పాటింపకుండుటచేత వారిభాషనుగూడ విరూపమునొందించిన వారమగుదుము. దీనినిఁబట్టి యీమూఁడు విషయములలోను మన ప్రతిపక్షుల వాదము నిర్హేతుకముగను, దుర్బలముగను, పరస్పరవిరోధముగను ఉన్నదని స్పష్టము కాఁగలదు.

బ్ర॥ శ్రీ॥ చెన్నాప్రెగడ భానుమూర్తిగారు రీతిస్థానమును బలపఱుచుచు ప్రతివాదుల వాదప్రకారము సర్వజనసామాన్యమునకు సుబోధకమగుటయే గ్రంథరచనయొక్క ముఖ్యోద్దేశమయినచో రసవంతములై నీతిబోధకములగు లంకాయాగము, కుచ్చెలకథ బొబ్బిలికథ మున్నగు గ్రంథము లనేకములున్నవనియు అట్టి రసవంతములగు గ్రంథములు ప్రజల కొరకింకను వ్రాయవచ్చుననియు, చెప్పిరి. అవస్థలనుబట్టి మనము ఉడుపులను మార్చుకొనునట్లు పాఠకులయొక్క సామర్థ్యమునుబట్టి భాషకూడ మారవలెననియు, అంతమాత్రముచేత కేవలము

పామరులకొఱకు వ్యాకరణ విరుద్ధముగ వ్రాసినగ్రంథములకు ఉద్గ్రంథములయొక్క యౌన్నత్యమును, లాక్షణికత్వమును రావలెనని పోట్లాడుట అసమ్మతము, ఆచార విరుద్ధమేకాక యశాస్త్రీయముని కూడ వాదించిరి.

పైనలుగురుగాక బ్రః శ్రీ అక్కిరాజు ఉమాకాంతముగారును, మ. రా. శ్రీ రంగయ్యనాయుడుగారును ఈ తీర్మానమును బలపఱచిరి. సభ్యులేక గ్రీవముగ తమయంగీకారమును కరతాళధ్వనులచే వెల్లడించిరి.

మనవి పత్రమీ పత్రికానుబంధమునఁ గననగు. రెండవతీర్మానము:—

దొరతనమువారికిఁ బంపవలసిన మనవి పత్రముపై ఆంధ్రపండితులు చేవ్రాలు చేయుటకును, వానితోఁజేర్చి మనవి పత్రమును దొరతనమువారి కంపుటకుఁ దగినయేర్పాటు చేయుటకును, ఒక సభయేర్పఱచిరి. బ్రః శ్రీ. జయంతి రామయ్యపంతులుగారు, దివాన్ బహుదూరు ముట్నూరి ఆదినారాయణయ్యగారు, రావుబహదూరు పి. త్యాగరాయశెట్టిగారు, కే. వి. లక్ష్మణరావుగారు, తేలప్రోలు జమీందారుగారును సభ్యులు. ఈతీర్మానమును మ-రా-రాశ్రీ. వేమవరపురామదాసుగారు ప్రతిపాదించిరి. పండిత డి. గోపాలాచార్యులుగారు ఆమోదించిరి.

సభముగియకపూర్వము సభాధ్యక్షులగు వీరేశలింగం పంతులుగారీ విధముగ నుపన్యసించిరి.

మొట్టమొదట ఆంధ్రభాష నాగరికభాష, గ్రామ్యభాషయని రెండు విధములు. పట్టణవాసులు మాట్లాడుభాష నాగరికభాష. జానపదులు మాట్లాడెడిభాష గ్రామ్యభాష. నాగరికభాషయే గ్రాంధికభాషగా మారినది. ఇప్పుడు గ్రాంధికభాష మార్పవలెనన్నయెడల విద్యాభ్యాస మొనర్చిన నవనాగరకుల భాష యాదర్శముగా నుండెనలెనా? లేకపండితులయొక్క భాషవాడవలెనా? మొదటిది పలాణభాషాపదభూయిష్ఠమై యుండును. రెండవది వ్యావహారికభాషగానుండును. కాఁబట్టి గ్రాంధికభాష యీరెంటికంటెను భిన్నముగా నుండవలెను. మనుష్యులవలెనే వాడుకలోనున్న భాషలుకూడ సంస్కారమును బొందుచుండుట సహజము. సంస్కృతమునకు మొదటిపేరు గీర్వాణము. సంస్కృతమనుపేరు సంస్కరించుట వలననే వచ్చినది. సం॥ అనఁగా చక్కఁగా కృత॥ సంస్కరింపఁబడినదని యర్థము. గీర్వాణభాషను సంస్కరించిన తరువాత వాడుకలోనున్న భాషకు ప్రాకృతమనిపేరు. ప్రాకృతము పాత్రానుసారముగ నాటకరచనయందును ప్రహసనములందును వాడియున్నారు. అట్లె యాంధ్రము

సందుకూడ పాత్రోచితముగ నాటకములందును రసోత్పత్తికొఱకు నవలల యందును ప్రహసనములలోను గ్రామ్యభాష స్వేచ్ఛగా నుపయోగింపఁవచ్చును.

ఆంధ్రవ్యాకరణము ముఖ్యముగా పద్యకావ్యములకు వ్రాయఁబడినది. రమారమి నలువది సంవత్సరముల క్రిందట తెలుఁగులో గద్యకావ్యములే లేకుం డెను. అప్పుడు చిన్నయ్యసూరి తనవ్యాకరణమును రచించి యందుకు లక్ష్య ముగా నీతిచంద్రికను వచనముగ వ్రాసెను. దీని శైలి మిక్కిలి కాఠిన్యము. మొట్ట మొదట నేనును చిన్నయసూరిగారి త్రోవనే తొక్కి కొన్ని గద్య కావ్యములు రచించితిని. కాని యీగ్రంథములను జదివి బోధపరుచుకొనుటకుఁ గావలసిన శ్రమమునకుఁ దగినంత ఫలములేదని తోచి గద్యకావ్యములను సులభశైలిని వ్రాయనారంభించితిని. మొట్టమొదట నన్ను పండితులు పరిహసించినను రాను రాను నాశైలినే యాదర్శముగ నుండ నోపునని కొందఱు చెప్పియున్నారు. గద్య కావ్యములు వ్రాయునప్పుడు వ్యాకరణములో కొన్ని మార్పులవసరమగును. ఎల్లప్పుడు సంధినిత్యమనినచో వచనరచనయందు కష్టమగును. వ్యంగ్యార్థము స్ఫురించు చోట్లను, శ్లిష్టార్థములుస్ఫురించు చోట్లను, అర్థసౌకర్యముకొఱకును, పదములను విసంధిగనే వ్రాయవచ్చును. గద్యరచనయందిదివఱకే యిది యంగీ కరింపఁబడినది.

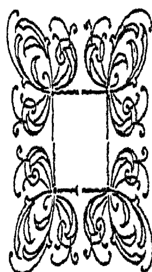
మన పూర్వకవులు చూపినత్రోవనే మనముక్రొత్త పదములను స్వీకరింప వచ్చును. క్రొత్త వృత్తులు పెరుగుకొలఁది క్రొత్తమాటలు కల్పించుట సహజము. ఇది యిదివఱకు మనభాషలో జరిగినయంశమే. ఏమార్పులుచేసినను నియమము లకులోబడి యుండవలెనుగాని విచ్చల విడిగానుండరాదు. ఇట్టి మార్పులు భాషా భివృద్ధికిఁ దోడ్పడవు.

గ్రామ్యభాషలో గ్రంథములు వ్రాయుటవలన వాఙ్మయాభి వృద్ధికానే కాదు గదా, యొకమండలము వారిపుస్తకములు మఱియొక మండలము వారికి అరబ్బీభాషగానుండును. విశాఖపట్టణమువారు "ఫుల్లలావ్రు" అన రాజమహేంద్ర మువారు "పొయిపట్టలేదా" యని యడుగుదురు. చెన్నపట్టణము వారు "పూడ్చాడు" అనఁగా ఉత్తరాదివారు "గోతిలోనా" యని ప్రశ్నించెదరు. ఇంతియకాక "వాడొచ్చాడు" అనివ్రాసినయెడల రెండవది, వచ్చుధాతువా? ఒచ్చుధాతువాయని సందేహము గలుగును. కొన్ని మండలములలో "ఆడొ

చ్చాడ" ందురు 'వాడా', 'ఆడా' యని సంశయముపుట్టును. భాషయొక్క పరిశుభ్రత పోవును. శబ్దములు చెడిపోవును. కాబట్టి గ్రామ్యభాషలో వ్రాసిన గ్రంథములను పాఠశాలలో నుపయోగింపఁ గూడదు. గ్రంథములను గ్రాంథిక భాషలోనే వ్రాయవలెను.

సభాధ్యక్షులకు వందనములతో సభముగిసెను.

వే. విశ్వనాథశర్మ.

మహోన్నతులును మహామంత్రి సమేతులు నగు మహారాజ శ్రీ
మదరాసు గవర్నరు దొరవారికి,
ఈదిగువను వ్రాళ్లు చేసిన యాంధ్రభాషాభిమానులు
వినయపూర్వకముగాఁ జేయు మనవి

ఏమనఁగా:—

ఇప్పుడిప్పుడు కొలఁదిమంది తెలుఁగుభాషను తమ యిచ్ఛానుసారముగా "సంస్కరింప" వలయునను నభినివేశమును గల్పించుకొని తదనుగుణముగా గ్రాంథికభాషను విడిచి నేఁటి గ్రంథములిఁక గ్రామ్యభాషయందే రచింపవలయునని వాదించుచున్నారు. మఱియు గ్రామ్యభాషయందు రచింపఁబడిన గ్రంథములఁ బాఠశాలలలో నుపయోగించునటు లొనర్చుటకు యత్నములు జరుగుచున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇట్లభిమానముతో వాదించు వారిద్దఱు ముగ్గురు మాత్రమే. వారి వాదము నామోదించువారి సంఖ్య యత్యల్పము. రెండుకోట్ల కధికమగు నాంధ్రులసంఖ్యలో నణుమాత్రము. వీరివాదము గ్రాంథికభాషాసంప్రదాయమునకు విరుద్ధమగుటయేగాక ఆంధ్రభాషావాఙ్మయముల వృద్ధికిని, దేశాభివృద్ధికిని హానికరమగుట చేత ఆంధ్రలోకమున కెంతయు ననమ్మతమని స్పష్టముగను నిశ్చయముగను మనవిచేయుచున్నారము.

2. కాలక్రమమున మాఱుచుండుట భాష స్వభావమనియు, మాఱకయెన్నటికి నొక్కరీతిగానే యుండవలయునని వాదించుట యశాస్త్రీయమనియు, భాషకు గ్రామ్యాగ్రామ్యభేదము భాషాస్వరూపము నెఱుంగని పండితమ్మన్యులచేఁ గల్పింపఁబడినదిగాని వాస్తవము గాదనియు, ఇప్పటి గ్రాంథికభాష సంస్కృత పదములతోడను, సాంస్కృతిక వాక్యరచనా విశేషములతోడను, వర్తమానమందు వాడుకలో లేని కేవలపురాతనపదప్రయోగములతోడను నిండియుండుటంజేసి పండితులు కానివారలకు దురవగాహమనియు, సర్వసామాన్యముగా నందఱకును దెలియుటయే గ్రంథరచన యొక్క ముఖ్యలక్షణముకావున నింతటినుండి గ్రంథముల నాంధ్రదేశమం దుత్తమజాతిస్త్రీపురుషులు సంభాషణయందు వాడుచున్న భాషయందే వ్రాయవలెననియు, ఈ పద్ధతి యాంగ్లేయభాషయందుండుటచే నాంధ్రులకుఁగూడ ఆచరణీయమనియు నీవిపరీత సంస్కారవాదుల మతము.

3. ఈ వాదము దోష భూయిష్ఠమయియున్నది. తెలుఁగునందు గ్రాంథికభాష దుర్బోధమని చెప్పుట యతిసాహసము. అనుభవవిరుద్ధము. కొన్నికొన్ని గ్రంథము లతిప్రౌఢముగానుండుట చేత పాండిత్యవిహీనులకు సులభముగా బోధపడక పోవచ్చును. అట్టివి ప్రాచీనగ్రంథములం దంతగా లేవు. అట్టిగ్రంథము లన్ని భాషలయందును గలవు. ఈకాఠిన్యము పాకభేదము ననుసరించినదిగాని లక్షణమువలనఁగలిగినదికాదు. సులభముగా గ్రహింపఁదగిన సలక్షణగ్రంథములనేకములు గలవు. అవి యాంధ్రదేశమందెల్లెడలఁ బ్రచారములోనున్నవి. నేఁడుగూడ భాషాసేవకు లనేకు లీసలక్షణభాష చేతనే సుబోధములగు గ్రంథములనేకములు రచియించుచున్నారు. నిర్దుష్టభాషచేత గ్రంథరచన చేయఁగలవారి సంఖ్య మొత్తముమీఁద కొంచెమయినను, అట్టి గ్రంథములను గ్రహింపఁగల వారనేకులుందురు. ఇట్టులే యన్ని భాషలయందును, ప్రౌఢకవులు కొలఁదిమంది, చదివి గ్రహింపఁగలవారు పెక్కురు. అట్లుకాకున్న ప్రౌఢకావ్యములు లేకపోవలసియే వచ్చును. కొంతకాలమునుండి సలక్ష

*

నముగ స్తెలుఁగున రచింపఁబడిన నాటకగ్రంథము లనేకములు పుట్టుచున్నవి. నాటక సమాజము లనేకములేర్పడి యీ నాటకములను ప్రదర్శించుటయు వేలకొలఁది జనులానాటకములఁజూచి యానందించుటయు జరుగుచున్నది.

4. ఆంగ్లేయభాషయందె యెక్కువపరిచయము గల యీ కాలమువారికి కొందఱకు నలక్షణాంధ్రగ్రంథములుకొన్ని కష్టసాధ్యములుగా నుండవచ్చును. ఈ లోపము వారిమాతృభాషావైముఖ్యమువలనఁ గలిగినదని వారు సర్వసామాన్య విషయములంగూర్చి యొకరితోనొకరు ప్రసంగించు నపుడు గూడ యథేచ్ఛముగాఁ బ్రయోగించు నాంగ్లేయపదములే చాటుచున్నవి. కేవలము వీరల సౌకర్యార్థము భాషామర్యాదల మార్పవలెనని వాదించుట ధర్మముకాదు. వర్తమానమునందాంగ్లేయ విద్యాధికులగు పలువురాంధ్రులు మాతృభాషాభిమానముకలిగి తద్భాషా పరిచయమును వృద్ధి నొందించుకొనుటయే కాక యాభాషయందు గ్రంథములఁగూడ రచియించుచున్నారు. నూతనసలక్షణ గ్రంథరచనకై యనేక సమాజము లేర్పడుచున్నవి.

5. సంభాషణ రూపముగా మాత్రమే వ్యవహరింపఁబడుచున్నంతవఱకు జనులనోళ్లఁబడి దేశభేదమువలనను కాలభేదమువలనను మాఱుచుండుట భాష స్వభావము. అట్టి భాష గ్రాంథికమైన పిమ్మట ననఁగా నాభాషచే గ్రంథములురచించుట కారంభమయిన పిదప పూర్వపు వికారగుణము తగ్గి భాషకు లక్షణమేర్పడి దేశభేదములచే భిన్నముగాక యేకరూపముగా నుండును. ఇది సర్వ గ్రాంథిక భాషలకు సమానలక్షణము. అట్లు కానిచో నొక ప్రదేశమున రచింపఁబడు గ్రంథములు వేఱొక ప్రదేశమునను, ఒకకాలమున రచింపఁబడు గ్రంథములు కాలాంతరమందును బొత్తిగాఁ దెలియకపోవుట తటస్థించి గ్రంథరచనయొక్క ప్రయోజనమునకే భంగముకలుగును. ఈదుస్థితి యాంధ్రదేశమున కింకను బట్టలేదుగాని "సంస్కార" వాదుల యుద్యమము కొనసాగినచోఁబట్టు ననుటకు సంశయములేదు.

6. పూర్వమధ్యాధునిక కాలభేదములచేత ఆంగ్లేయభాష మూఁడువిధములుగా నున్నదనియు, పూర్వకాల భాషకును ఆధునికభాషకును భేద మత్యంతము కలదనియు, ఆంధ్రభాషకుఁ గూడ నట్టి పరిణామము కలిగిన ట్లూహింపవలయుననియుఁ గొందఱియాశయము. ఆంగ్లేయ భాషయందుఁ గలిగిన మార్పులు చాలవఱకాదేశము నార్మనుదేశీయులచే నాక్రమింపఁబడియుండిన కాలమునందు సర్వసామాన్య గ్రాంథికభాష యేర్పడియుండకపోవుటచేఁ గలిగినవనియు, ఆంగ్లేయగ్రాంథికభాషా పితామహుఁడనఁదగిన చాసరునాఁటి భాషకు నిప్పటి భాషకును భేదము బొత్తిగా లేకపోలేదుగాని వానికిఁగల ముఖ్యభేదము వర్ణక్రమము (Spelling) నకు సంబంధించినది గాని లక్షణమునందంతగా మార్పులు కలుగలేదనియు ఆంగ్లేయపండితులు చెప్పుచున్నారు.

7. ఆంధ్రభాషయన్నచో:— 11 వ శతాబ్దారంభమునాఁటికే యనఁగా నార్మనులు ఇంగ్లాండు నాక్రమించుకొనక పూర్వమే యున్నతస్థితికి వచ్చియుండెను. గ్రాంథిక భాష యేర్పడి నేఁటికిఁగూడ నుత్తమగ్రంథముగా నెన్నఁబడుచున్న యాంధ్రభారతమందు మూఁడు పర్వము లాశతాబ్దము పూర్వార్ధమునందు రచింపఁబడియుండెను. పిదప మాతృభాషాభిమానులగు నాంధ్రరాజులే దేశమును కలకాలము పరిపాలించుచుండుటంజేసి భాష నిజమర్యాదానుసారముగనే క్రమక్రమముగా వృద్ధినొందుచు వచ్చినది. పదపడి కొంతకాల మాంధ్రదేశములోఁ గొంత భాగము మహమ్మదీయులచే నాక్రమింపఁ బడియుండెను గాని భాషామర్యాద లదివఱకే స్థిరపడి

యుండుటంబట్టి రాజకీయవ్యవహారముతో సంబంధించిన కొన్ని పారసీకాఙ్గ్లేయదేశ్య పదములు వ్యావహారికభాషయందుఁ జేరుటతప్ప భాషాస్వరూపమున భేదమేమియుఁ గలుగలేదు. కావున యాఙ్గ్లేయభాషా సామ్యమునుబట్టి యాంధ్రభాష మాఱవలెనని వాదించుటయశాస్త్రీయము. క్రొత్తతెలుఁగు ప్రాఁతతెలుఁగు ననుభేదము "సంస్కార" వాదుల స్వకపోలకల్పితముగాని వాస్తవముగాదు. ఆంధ్రులకు దుర్బోధము. ప్రాచీనాఙ్గ్లేయభాషకుఁబోల్పఁ దగిన వస్తువు తెలుఁగులో లేదు. వీరలు క్రొత్తతెనుఁగనునది గ్రామ్యభాషగాని వేఱుగాదు.

8. గ్రాంథికభాషాసాహచర్యముచే సంస్కరింపఁబడిన యుత్తమాఙ్గ్లేయసంభాషణభాషకును ఇప్పటి యాంధ్రుల సంభాషణ భాషకును సామ్యముచెప్పుట యక్రమము. సంభాషణభాషా శైలికంటె గద్యకావ్యముల భాషాశైలియు, అంతకంటెఁ బద్యప్రబంధ శైలియు ప్రౌఢములు. ఆఙ్గ్లేయభాషయందు నాటకములు గద్యగ్రంథములు నెక్కుడుండుటచేతను, చదువా దేశమంతటఁ నధికముగా వ్యాపించియుండుటచేతను, అచ్చుయంత్రముల యుపయోగము ప్రబలుటచేతను, ఆక్సుఫర్డు, కేంబ్రిడ్జి పట్టణములందలి యున్నత విద్యాలయముల మూలమునను గ్రాంథికభాషాసంబంధమెక్కువయయి సంభాషణభాష ప్రౌఢమగుటయుఁ గానికిని గ్రాంథికభాషకును గలయంతర మల్పమగుటయుఁ దటస్థించినవి కాని గ్రాంథికభాష ప్రౌఢిమ తగ్గుట యిందులకుఁ గారణముకాదు.

9. ఆంధ్రభాషయందలి గ్రంథములు ప్రాయికముగా పద్యరూపములుగానే యుండుటచేత గ్రాంథికభాషకును వ్యావహారికభాషకును అంతర మాఙ్గ్లేయభాషయందుకంటె నెక్కువగానున్నది. నాటకములును గద్యకావ్యములును ఇప్పుడిప్పుడు బయలుదేరుచున్నవి. ఈనాఁటి గ్రంథకర్తలు సులభమగు ద్రాక్షాపాకముననే గ్రంథముల రచించుటకు యత్నించుచున్నారు. పలువు రట్లు వ్రాయఁగలిగియున్నారు. ఈప్రకారమింకఁ గొంతకాలము జరిగినపిమ్మట నీ గ్రాంథికభాషా సంబంధముచే నాఙ్గ్లేయభాష యందువలెనే యక్షరాస్యుల వ్యావహారికభాష ప్రౌఢమయి స్థిరపడుననుటకు సందేహములేదు. ఇప్పుడే యారంభమయినది. చదువుకొన్నవా రనేకు లుత్తర ప్రత్యుత్తరములందును, ఉపన్యాసము లిచ్చునప్పుడును, వార్తాపత్రికలయందును సలక్షణమగుభాష నుపయోగించుచున్నారు. అక్షరాస్యుల వ్యావహారిక భాషకును గ్రాంథికభాషకును భేదము తగ్గించుటకు న్యాయ్యమైనమార్గమిదిగాని "సంస్కార" వాదులు చెప్పునదికాదు.

10. "సంస్కార" వాదులు చెప్పునట్లు ఏకరూపమును సర్వసామాన్యము నగు వ్యావహారిక భాష ప్రస్తుత మాంధ్రలోకమందు లేదు. జాతిభేద దేశభేదములనుబట్టి యది వివిధముగానున్నది. ఇందులో నేదియో యొకదేశమందొక జాతివారిచే వ్యవహరింపఁబడుచున్న భాషయందు గ్రంథముల రచింపుదమన్న నవి యితర దేశములందును ఇతరజాతులకును సంస్కారవాదులు కోరునంత సులభముగా నర్థమెట్లగును? ఆభాషకొకలక్షణమేర్పఱచి యాలక్షణము నందఱు నున్నింపవలయునని నిబంధనము చేయుదమన్నచో నదియు నొక గ్రాంథిక భాషగా నేర్పడి వర్తమాన గ్రాంథిక భాషయం దారోపింపఁబడిన దోషములకన్నింటికిని పాత్రము కాదా? గ్రాంథిక భాష యొక్కటియే తెలుఁగుదేశమంతటను తెలియఁదగి యున్నది.

11. కాలక్రమమున గ్రాంథికభాషకూడఁ గొంతవఱకు మాఱుచుండుననుట సత్యమే. ఆప్రకార మాంధ్రభాషకూడ మాఱుచునే యున్నది. పూర్వకవిప్రయోగములకంటె భిన్నములగు ప్రయోగములు తరువాతి కవులగ్రంథములలోఁ గనఁబడుచున్నవి. వానిని లాక్షణికులంగీకరించి యున్నారు. కాని గ్రాంథిక భాషయందు మార్పులు విలంబముగను బహుకవి సమ్మతముగను గలుగును. భాషాలక్షణవిచారము చేయునప్పుడు తత్తత్కాలములందు ప్రామాణికులుగా నెన్నఁబడువారి గ్రంథములందలి ప్రయోగములే ప్రమాణము గాని మఱియేదియు ప్రమాణముకానేరదు. సు

ప్రతిష్ఠితమగు నీమర్యాదకును ఆంధ్రభాషాసంప్రదాయమునకును విరుద్ధముగా సిద్ధులుముగ్గురుచేరి తమ యిచ్ఛానుసారముగా భాషను మార్చెదమనుట హాస్యాస్పదము.

12. ఈ యపూర్వ సంస్కార వాదుల మతానుసారముగా రచింపఁబడిన గ్రంథములు ప్రచారములోనికి వచ్చినయెడల ఆంధ్రులకుఁ గ్రమక్రమముగా నిప్పటి గ్రాంథికభాషతోఁ బరిచయము తగ్గికొంతకాలము గతించిన పిమ్మట నిప్పటి తెలుఁగు గ్రంథము లన్యభాషాగ్రంథములవలె దురవగాహములగుట తటస్థించును. అందువలన రాఁబోవు జనులకుఁ దమదేశపు పూర్వవృత్తాంతము బొత్తిగాఁ దెలియకపోవును. నాగరకులను ఖ్యాతిగల ప్రతిజాతియొక్కయు పూర్వాచారములు, పూర్వపురుషుల యుదారభావములు, ఆశయములు, వారు కనిపెట్టినవిషయములు మొదలగునవి యన్నియు ననఁగా బహుకాలసంచితమగు నాగరకతాసారమంతయు వారివారి వాఙ్మయములందు నిక్షిప్తమైయుండును. జనులు వాఙ్మయము నర్థముచేసికొనలేక పోయినచో వారలకుఁ దమ పూర్వవృత్తాంతము, పూర్వమర్యాదలు తెలియకపోవును. తమ పూర్వవృత్తాంతమును మఱచిపోవుట కంటె ఘోరతరమైన విపత్తేజాతివారికిని దటస్థింపఁబోదుకదా !

13. పిల్లలకును పామరులకును సులభముగా బోధపడునట్లు గ్రంథములు రచించుట కనేక మార్గములుకలవు. అట్టి గ్రంథములయందు సర్వసామాన్యముగా నందఱకు నర్థమగు పదములనే ప్రయోగింపవలెను. తఱచుగా సంధుల సడలింపవలయును. వాక్యములు చిన్నవిగానుండవలయును. విషయముకూడ చదువరుల తెలివికి లోఁబడినదిగానుండవలెను. గ్రంథములు సులభముగా రచియింపవలెనన్న నివిమార్గములుకాని గ్రామ్య భాషను బ్రయోగించుట సరియైన మార్గముకాదు. ఆంగ్లేయ భాషలో పసిపిల్లల నిమిత్తము వ్రాయు చిన్న పుస్తకములు సైతము గ్రామ్యభాషలో వ్రాయరు. తెలుఁగులో నేల వ్రాయవలెను.

14. సరియయిన పర్యాయపదములు దేశ భాషయందు దొరకనియెడల అన్యదేశ్య పదముల గ్రహించుట కభ్యంతరములేదు. కాని దేశభాషాపరిచయ మల్పమును అన్య దేశభాషాపరిచయ మధికము నగుటచే దేశ భాషయందలి పర్యాయపదముల నన్వేషింపకయే యన్య భాషాపదముల యథేచ్ఛముగాఁ బ్రయోగించుట నింద్యము. అట్లు ప్రయోగించినయెడల భాషలలో నెల్ల లలితమనిపించుకొన్న యీ తెలుఁగు సంకరమై కర్ణకఠోరమగును. సంస్కృతపదము లనవసరముగాఁ బ్రయోగించిరనియే కదా సంస్కారవాదులు కొందఱు పండితుల నిందించుచున్నారు. అట్టి తా మన్యదేశ్య శబ్దముల నిరంకుశముగా నెట్లు ప్రయోగింప నొప్పును?

15. మీఁదఁ గనపఱచిన హేతువులంబట్టి యీ యపూర్వ సంస్కారవాదుల వాదమును నిషేధించి వర్తమాన మర్యాదానుసారముగా సలక్షణభాషచే రచింపఁబడిన గ్రంథములనుమాత్రమే పాఠశాలలయందుపయోగించునట్లును,తదితరగ్రంథములనుపయోగింపకుండునట్లును శాసింపవలయునని దొరతనమువారినిందుమూలముగా మఱిమఱి వేఁడుచున్నారము. మఱియు,తెలుఁగు "టెక్స్టుబుక్కు కమిటీ" లో తెలుఁగు మాతృభాషగాఁ గల వారిద్దఱుమాత్రమే యున్నారు. తెలుఁగు తెలియని వారు తెలుఁగు గ్రంథములనియమించుట న్యాయ్యముకాదు గనుక ఆ "కమిటీ" లోని సభ్యులందఱు తెలుఁగు మాతృభాషగాఁగలవారుగా నుండున ట్లేర్పాటుచేయవలయుననికూడఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

ఇట్లు,

విన్నవించెడి యాంధ్రభాషాభిమానులు.

ఆంధ్రనిఘంటునిర్మాణపద్ధతి.

పదముల వ్యుత్పత్త్యాదులఁ దెలియఁజేయు పెద్ద నిఘంటువును తెనుఁగుభాషకు నిర్మించుట యాంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రధానకార్యములలో నొక్కటి యై యున్నది. కార్యారంభమునకుఁ బూర్వము నిఘంటు వేపద్ధతుల ననుసరించి రచింపవలయునో యది నిర్ణయించుట యావశ్యకము. ఏత ద్విషయమున నాకుఁ దోఁచిన యూహలను సంగ్రహముగాఁ దెలుపుచున్నాఁడను. సహృదయు లగు పండితులు దీని విమర్శించి తమ యభిప్రాయముల ననుగ్రహింతురు గాక.

ఆంధ్రనామసంగ్రహము ; ఆంధ్రనామశేషము ; ఆంధ్రభాషార్ణవము ; సాంబనిఘంటువు ; వేంకటేశాంధ్రము; ఇత్యాది పద్యాత్మకములైనపూర్వ నిఘంటువులు కొన్ని గలవు. ఇవి యన్నియు నమరకోశము ననుసరించి రచింపఁబడినపర్యాయపద పట్టికలుగాని యక్షరక్రమమిందు లేదు. అక్షరక్రమముగ నాంగ్లేయ నిఘంటువులఁ బోలిన తెలుఁగు నిఘంటువు మొదట రచించినవాఁడు ఏ. డి., కాంబెల్ దొరగారు. ఈ నిఘంటువు మిక్కిలి చిన్నది. దీనికంటె బ్రౌ౯ దొర విరచించినది ననేకవిధముల నధికమని చెప్పవచ్చును. కాని యదియు సమగ్రమని చెప్పుటకు వీలులేదు. పదములకు తద్భవ తత్సమాదిభేదముగాని వ్యుత్పత్తిగాని యందుదహరింపఁబడి యుండలేదు. ప్రయోగప్రమాణములయినను కొలఁదిగ నున్నవి. బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారి శబ్దరత్నాకరమునఁ జాలమట్టునకీ లోపములు తీర్పఁబడినవి గాని శబ్దముల వ్యుత్పత్తు లంతేఁగా నిందుఁ గానరావు. మఱియు నీ

ప్రాఁత నిఘంటువులు, అవి యెంతవఱకు పయోగకరములు.

ఆధునిక నిఘంటువులు, వాని లోపములు.

నిఘంటువునం దాంధ్రశబ్దజాలమంతయు నిమిడియున్నదని చెప్ప వలనుపడదు.ఆంధ్రపదపారిజాతము, లక్ష్మీనారాయణీయము నను రెం డచ్చుతెలుఁగు నిఘంటువులు కానంబడుచున్నవి. ఈ రెండు నుపయోగకరములుగనే యున్నవి. ఇవి కాని యిటీవలఁ బాఠ శాలలయందలి విద్యార్థుల కుపకరించుటకై రచింపఁబడిన చిన్న నిఘంటువులుగాని కొఱంతలులేని సమగ్ర నిఘంటువులు కాఁ జాలవు. ఇప్పుడు ప్రచారములో నున్న ద్రావిడభాషా నిఘం టువులలో రివరెండు యఫ్ కిట్టెలు దొరగారి కన్నడ నిఘంటు వగ్రగణ్యమని చెప్ప నొప్పును గాని శబ్ద వ్యుత్పత్తుల వివరింపమి నిదికూడ లోపములేనిది కాదు.మనము రచింపఁదలఁచిన యాం ధ్ర నిఘంటు వీ కిట్టెలు దొరగారి నిఘంటువునకు మెఱుఁగు వెట్టిన రీతిగ నుండవలయును. ఇయ్యది యాంధ్రభాషకు సమ గ్ర నిఘంటువై యాంధ్ర వాఙ్మయాభ్యసనమునకే కాక ముఖ్య

ప్రస్తుత నిఘంటువుయొక్క వ్యాప్తి.

ముగా నాంధ్రభాషయొక్కయుఁ బిదప నితరద్రావిడభాషల యొక్కయు స్వరూప చరిత్రాదుల యన్వేషణమునకుపకరిం చునదిగా నుండవలయును. సర్ జేమ్సు మర్రేగారియాంగ్లే నిఘంటువు (N. E. Dictionary on HistoricalPrinciples) యొ క్క యుపోద్ఘాతంబునందు దాని రచించు విధాన మీ రీతిని నిరూపింపఁబడినది. "(1) ప్రతిపదము నెప్పు డేవిధమున నాం గ్లభాషలోఁ జేరినది, యర్థమునం దెట్టి పరిణామములఁబొం దినది, యే యే యర్థములు వాడుకలో నుండి తప్పినది, యెబ్భంగి నూతనార్థములు వచ్చినది, స్పష్టముగఁ దెలియఁజే యుట. (2) పదముయొక్క ప్రథమ ప్రయోగమాదిగ నేఁటి వఱకుఁ బ్రమాణవాక్యముల నుదహరించుచుఁ బై విషయ ముల నిరూపించుట. (3) శబ్ద తత్త్వ శాస్త్ర పద్ధతులప్రకారము చరిత్ర ప్రమాణము నాధారముగాఁ గైకొని వ్యుత్పత్తుల నిర్వ

చించుట". అనేక కారణములచే మనము మనభాష కింతకార్యము చేయలేకపోవచ్చును. మన వాఙ్మయము మిక్కిలి మితవ్యాప్తి కలది. ఆఁగ్లభాషా నిఘంటు నిర్మాణమున కుపచరించు నంత విద్యాధికత మనకు లభించుట దుస్సాధ్యము. కాఁబట్టి, యాంగ్లేయ నిఘంటు నిర్మాతలతో సమముగా మనము పనిచేయలేక పోయినను వారి యుద్యమమును మనము లక్ష్యముగా దృక్పథమునం దుంచికొందుము గాక.

మనము రచింపఁబోవు నిఘంటువునం దీక్రింది విషయము లుండవలయును.

(అ) ఆంధ్రభాషలో వ్యవహారమునందున్న శబ్దము లన్నియు. (ఇ) ఆ యాశబ్దములు తత్సమ తద్భవదేశ్యా న్యదేశ్య గ్రామ్యములలో నేవియో యా వివరణము. నిఘంటువులో నుండు విషయములు.

(ఉ) శబ్దార్థములు.

(ఋ) శబ్దార్థములకుఁ బూర్వకవి ప్రయోగములు.

(ఌ) దేశ్యశబ్దముల కన్యద్రావిడ భాషలలోని సజాతీయ పదములు.

(ఎ) అవయవవ్యుత్పత్తి, ధాతునిరూపణము; మొదలగునవి.

అ— తెనుఁగు బాసలో నున్న శబ్దములు, తత్సమములు, తద్భవములు, దేశ్యములు, అన్యదేశ్యములు, గ్రామ్యములు నని యయిదువిధములు. ఏ సంస్కృతపదము నైనఁదత్సమముగ నాంధ్రములో నుపయోగింపఁగూడుటచే సంస్కృత నిఘంటువులలోని పదముల నన్నిటినిఁ దెలుఁగు నిఘంటువుల లోనికిఁ జేర్పవచ్చును. కాని యట్లుచేయుటవలన గ్రంథము విస్తరించుటయు వెల యెక్కువయగుటయుఁ దటస్థించును గాని తగిన ప్రయోజనము కానరాదు. సంభాషణమునందును గ్రంథ ప్రపంచమునందును వ్యవహారములో నుండు తత్సమపదముల శబ్దజాలము.

నుమాత్ర మాంధ్రనిఘంటువునందుఁ జూపినఁ జాలునని నా యభిప్రాయము. ముందుముం దెక్కువ తత్సమపదములు వాడుకలోనికి వచ్చినయెడల వాని యర్థములకొఱకు సంస్కృత నిఘంటువులను జూడవచ్చును. ముందు ముందు ముద్రింపఁ బడు నాంధ్ర నిఘంటువులలో వానిం జేర్పవచ్చును. అన్యదేశ్య ములకుఁ దద్భవములకుఁ గూడ నిక్లే యని యెఱుఁగునది. తద్భవములను నూతనముగాఁ గల్పింపవచ్చును. కొందఱు క ల్పించుచు నున్నారు. అయినను వ్యవహారమునందు రూఢము లయిన వానినిమాత్రమే మన మిప్పుడు గ్రహింపవలసియుం డును. మహమ్మదీయరాజ్యవిజృంభణకాలమున భాషలోనికిఁ జొచ్చిన యరబ్బీ, యురుదు, పారసీకపదములను, ప్రస్తుతము వాడుకలో నున్న కోర్టు, జడ్జీ, కేసు, ఆక్టు, మొదలగు నాంగ్లే యపదములను రూఢము లైనవానినే యన్యదేశ్యములక్రింద మనము గ్రహింపవలసియుండును. అన్యభాషా పదముల నెంత వఱకు సలక్షణాంధ్రగ్రంథములయందు స్వీకరింపవలసియుండు నను విషయము సమగ్రమైన చర్చ జరపిగాని నిశ్చయించుటకు వీలు లేదు.

ఆంధ్రదేశము సం దాయామండలములందుమాత్రము సాధారణముగా జనులు సంభాషణలో వాడుకొను పదము లన్నియు నిఘంటువులోఁ జేరవలయునా కూడదా యను విష యమును గూర్చి విచారింపవలసియున్నది. ఆంధ్ర వాఙ్మయము పరిమితమై యున్నందున భాషలోని శబ్దజాల మంతయు గ్రంథస్థ మై యున్నదనుట కనుపుపడదు. జాతివార్తావిషయకగ్రంథ ములు తెలుఁగులో లేవు. కావునఁ దత్సంబంధమైన శబ్ద జాలమును వాడుకభాషనుండియే గ్రహింపవలసియున్నది. కనుక గ్రంథప్రపంచములోని పదములతోఁబాటు కేవల

ప్రాదేశికములుగాక యర్థనియమమును వర్ణనియమమును గలిగి గ్రంథస్థములు కాఁదగిన వాడుక పదములుకూడ నిఘంటువులోఁ జేరవలయునని నా యభిప్రాయము. కొన్నిశబ్దములకు రూపభేదములు రూఢములై యున్నయెడల నారూపాంతరములను గూడఁ బ్రధానరూపముక్రింద నుదహరింపవచ్చును. కాని నీచగ్రామ్యములను, వ్యాకరణమునకుఁ గేవలము విరుద్ధముగనున్నరూపములను, స్వల్పప్రదేశమునందు మాత్రము వాడుకలోనుండి మఱి యెచ్చటఁ దెలియఁబడని పదములను నిఘంటువులోఁ జేర్పఁగూడదు. కొన్ని కొన్ని శబ్దముల విషయముయి యవి గ్రాహ్యములా యగ్రాహ్యములా యని నిర్ధారణము చేయుట కష్టసాధ్యము. ఇక్కార్యమునఁ గొంత స్వాతంత్ర్యము నిఘంటు సంపాదకుల కీవలసియుండును. సామాన్యపద్ధతి యిది యని నిర్ణయించుకొనిన తరువాత విశేషాంశముల స్థిరపఱచుకొనవచ్చును. ఈ సందర్భమున మ్రేగారి యాంగ్లభాషా నిఘంటూపోద్ఘాతములోని యీక్రింది వాక్యములు మననమున నిడికొనఁదగినవి. “15 వ శతాబ్దమునకు ముందాంగ్లభాషలో సర్వసామాన్యగ్రాంథికభాష యొక్కటి యేర్పడియుండక ప్రదేశభేదములచే భాష నానావిధములయి యన్నిటియందును గ్రంథములు రచింపఁబడుచుండెను గావునఁ దత్కాల గ్రంథప్రయుక్తపదములన్నియు నిందు గ్రహింపఁబడినవి. అటుపిమ్మట గ్రాంథికభాష యేర్పడుటంజేసి గ్రాంథికములుగాని శబ్దము లీ నిఘంటువున సాధారణముగా గ్రహింపఁబడలేదు. గ్రాంథికేతరదేశ్యశబ్దములు సాధారణముగా నచ్చాంగ్లేయములే కాని యాశబ్దజాలమంతయు సమగ్రముగా మనకుఁ దెలియకపోవుటను దెలిసినను నాశబ్దములు వర్ణనియమములేక వివిధప్రదేశములందు వివిధరూపములుగా వ్యవహా

రింపఁబడుచుండుటను వర్ణోచ్చారణ నియమములుగల గ్రాంథిక శబ్దములవలె నీ శబ్దముల శాసించుట కనువుపడదు." పదమునకు రూపాంతరము లుండినప్పుడు రూఢమైన రూపమున కెదురుగఁ దక్కినరూపముల నుదహరింపవలయును. 'ఒద్ద' యను పదమును దీసికొందము. దీనికి 'వద్ద' యను మఱియొక రూపము కలదు. 'ఒద్ద' సమీపమున 'వద్ద' యని యుదహరింపవలయును. 'వద్ద' సమీపమున 'చూ. ఒద్ద' యని వ్రాయవలసియుండును. రూఢ రూప మిదియని నిశ్చయించుటకు వీలులేనప్పుడు నిఘంటువులోఁ బ్రథమమున నగపడు రూపమునొద్దఁ దక్కినరూపముల నుదహరింపవలయును.

ముక్కంటి, ఇద్దము, ముత్తుము, ఇమ్మడి మొదలగు సాధారణసమాసములను వాని ప్రధానావయవపదముల క్రిందఁ గనఁబఱచి వివరింపవలయును. తిరిగి యక్షరక్రమమున నా సమాసముల నుదహరించి వాని ప్రధానావయవముల క్రిందఁ జూచునది యని వ్రాయవలయును.

తత్సమాది భేదము, భాషాభాగము.

ఇ—తత్సమమునకు 'స' యనియుఁ దద్భవమునకు 'భ' యనియు దేశ్యమునకు 'దే' యనియు, నన్యదేశ్యమునకు 'అ' యనియు లిఖించి వాని భాషాభాగముఁగూడఁ గనపఱుపవలయును. అన్యదేశ్యములలోఁ బారసీక పదమునకు 'అ, పా' యనియు నాంగ్లేయపదమునకు 'అ, ఆ' యనియు నివ్విధమున లిఖింపఁదగును. కొన్ని శబ్దములకుఁ దద్భవదేశ్య నిర్ణయ మొనర్చుట కష్టసాధ్యము. అట్టి సందర్భములందు సంపూర్ణమైన చర్చ జరుగవలయును. కిట్టెలుగారి కన్నడనిఘంటువునందు దేశ్యపదములు పెద్దయక్షరములతోను తక్కినపదములు చిన్న యక్షరములతోను ముద్రింపఁబడినవి. మన తెలుఁగు నిఘంటువులోఁగూడ నీపద్ధతి నవలంబింపవచ్చును. ఏదైన నొక

పదమున కేశాస్త్రమునందైన విశేషార్థము కలిగియుండినయె డల నాయర్థము వివరించునపు డాశాస్త్రనామ మక్షర సంజ్ఞచేఁ దెలియఁజేయవలయును. సంగీతమునకు 'స' యనియు, వైద్య మునకు 'వై' యనియు ని ట్లుదహరింపవలయును.

ఉ—గ్రంథములయందును, సంభాషణమునందును శబ్ద ములకుఁ గల యర్థములు నిఘంటువునందు వివరింపఁబడవల యును. వాఙ్మయమునందుఁ బూర్వనిఘంటువులుకూడఁ జేరి నవని గ్రహింప నగును. ఒకపదమునకు నానార్థము లున్న యెడలఁ బ్రధానార్థము ప్రథమమునందును దక్కిన యర్థముల సాధ్యమైనంతవఱకు కవి పుట్టినకాలక్రమము ననుసరించియు వరుసగఁ దెలుపవలయును. లక్షణార్థములకు వాచ్యార్థము తోఁ గల సంబంధమును వివరింపవలయును. నానార్థములకు వరుసగ, 1, 2, 3, అని సంఖ్యలను జేర్పవలయును. "అడుగు" అను పదమును దీసికొందము. దీని మొదటియర్థము 'పాదము'. కనుక దీనికి 1 అని సంఖ్య చేర్పవలయును. 'మూఁడడుగుల నేల' ఇత్యాది వాక్యములందు, అడుగు శబ్దమునకు అడుగు కొలఁత యని యర్థము. దీనికి 2 అని సంఖ్య నుంపవలయును. ఈ శబ్దమునకుఁ బద్యపాద మను నర్థముకూడఁ గలదు. దీనికి 3 అని సంఖ్య యుండవచ్చును. వస్తువుయొక్క క్రిందిభాగము నకు అడుగనుపదము వర్తించును. కావున దానికి 4 అని సంఖ్య చేర్పవచ్చును. "ప్రార్థించు, ఇమ్మను" అను నర్థము గల 'అడు గు' అను క్రియాపదము భిన్నపదము కావున దానిని భిన్నపద ముగనే వివరింపవలయును. అర్థవివరణము చేయునప్పుడు సాధా రణముగా వర్తమాన నిఘంటువుల నాధారముగా గ్రహించి కావలసినచోటుల సవరణలు చేయవచ్చును. అర్థవివరణము.

పదముల కర్థ మాంగ్లభాషలో వ్రాయవలయునా ?

అర్థములే భాషలో నుండ వలయును.

తెలుఁగులో లిఖింపవలయునా? లేక రెంటిలో నుదహరింపవలయునా? యను సంశయము తేలవలసియున్నది. ఆంధ్రభాషను వాఙ్మయమును నభ్యసింపఁ గోరు విద్యార్థులకును ద్రావిడ భాషల తత్త్వము నన్వేషించు విద్యాధికులకు నీ నిఘంటు వుపయోగకరముగ నుండవలయును. తెలుఁగర్థము లిచ్చిన యెడల మొదటి యుపయోగము నాంగ్లభాషార్థము లిచ్చిన యెడల రెండవ యుపయోగమును సమకూరును. శబ్దతత్త్వము నన్వేషించు శాస్త్రజ్ఞులు కొలఁదిమందియే యనుమాట వాస్తవమే కాని వారియుద్యమము ముఖ్యమైనదగుటచే వారికిఁగూడ మన నిఘంటు వుపకరించునదిగా నుండవలయును. కనుక నిఘంటువంతయుఁ దెలుఁగుననే రచించి యింగ్లీషు పర్యాయ పదములంగూడ క్లుప్తముగ నుదహరించినచో రెండుప్రయోజనములు సిద్ధించునని నా యభిప్రాయము. ‘అడుగు’ అనుపదము నుదాహరణముగఁ దీసికొందము. దాని నీక్రిందివిధమున వివరింపవలసియుండును.

అడుగు=1. పాదము (Foot)

2. అడుగు ప్రమాణము (A foot measure)

3. పద్యపాదము (Verse line)

4. క్రిందిభాగము, అధోభాగము (Bottom)

ఇట్లు వివరించుటవలనఁ బుటలసంఖ్యయు ధరయు హెచ్చినను వాని కొప్పుకొనవలసియుండును.

ఋ—ప్రయోగములవిషయమై మూఁడంశములు విచారింపవలసియున్నది.

ప్రయోగ ములు.

(1) ఏగ్రంథములు ప్రమాణములుగా గ్రహింపఁదగినవి?

(2) ప్రయోగముల నిర్ణయించుకొను టెట్లు?

(3) ఆప్రయోగముల నెట్లు నిఘంటువులోఁ జూపవలయును?

(1) భారతప్రయోగములు మాత్రమే ప్రమాణములుగాఁ దీసికొనవలయు ననువారు కొందఱుగలరు. కాని యది నా మతము కాదు. ఆంధ్ర వైయాకరణులుగూడ దీని నంగీకరించియుండలేదు. లాక్షణికులలో నగ్రగణ్యుఁడైన యప్పకవికూడ మధ్యమకవులఁ బ్రామాణికులఁగా గ్రహించియున్నాఁడు. మఱియు నితఁ డాంధ్రకవి శిరోమణి యనందగు బమ్మెర పోతనామాత్యుని భాగవతమును గొన్ని కారణములచేఁ బ్రమాణముకాదని నిషేధించినను చాటువుల నజ్ఞాత కర్తృక పద్యములను గూడ నచ్చటచ్చటఁ బ్రమాణములుగ నుదహరించి యున్నాఁడు. దాశరథీ శతకమువంటి శతకములును, శ్రీనాథుని పల్నాటి వీర చరిత్రమువంటి ద్విపదకావ్యములును లోనుగాఁగల నిర్దుష్టాంధ్ర వాఙ్మయ మంతటినుండి ప్రయోగములఁ గైకొనవలయునని నాయభిప్రాయము. గ్రంథ ప్రామాణ్యమున కొక కాలావధి నిర్ణయించి యాకాలము పిమ్మట రచింపఁబడిన గ్రంథములలోనుండి ప్రయోగముల స్వీకరింపఁగూడదని యొక యేర్పాటు చేసికొనుట యుచితముగాఁ దోఁచుచున్నది. దీనివలన నాధునిక వచన గ్రంథములన్నియు నిషిద్ధములగును. కిట్టెలు దొరగారి రీతి ననుసరించి వాఙ్మయమునుండియే కాక సాధారణముగ వాడుకలోనున్న సామెతలనుండికూడఁ బ్రయోగములఁ గైకొనవచ్చునని నేఁ దలఁచెదను. రూపనిష్పత్తికిఁ దోడ్పడకపోయినను సామెతలు పదములయర్థముల సరిగఁ బ్రకాశితముచేయును. ప్రమాణములుగఁ గైకొనఁదగిన గ్రంథముల పట్టిక సిద్ధము చేయుట కొక పండిత సంఘము నేర్పఱుపవలయును.

(2)—శబ్దార్థ శబ్దస్వరూపముల విషయమయి కవిహృదయమును గ్రహించి ప్రయోగములఁ గైకొనవలయును. అనఁగాఁ బ్రతిశబ్దమును నిరూప్యమానరూపమునను నిరూప్యమానా

ర్థమునందును బ్రయోగించుట కవి యభిప్రాయమని నిర్ణయింప వలసియున్నది. అట్లు నిర్ణయింప శక్యమైనయెడల నాప్రయోగ మును గ్రహింపవలయును. లేకున్న విడువవలయును. దీనిని ని శ్చయించుటకుఁ బ్రతిబంధకములు చాలఁ గలవు. పూర్వగ్రంథ ము లన్నియు ముద్రాయంత్రములు లేనికాలమునఁ బుట్టినవి. ప్రచారములో నున్న వ్రాఁతప్రతులు వారు వారు వ్రాసికొని నవి. అవి సరిగా వ్రాయఁబడినవని చెప్ప వీలులేదు. గ్రంథము లనేకము లిప్పుడు ముద్రితములయి యున్నవి, కాని బహు గ్రంథములయందు మూలపాఠశోధనము చక్కఁగా జరిగియుం డకపోవుటంజేసి శోధకుల లోపమువలన నేమి, ముద్రకుల లోపమువలన నేమి యనేక ముద్రితగ్రంథములయందుఁ దప్పు లు గన్పట్టుచున్నవి. కావునఁ బూర్వ లాక్షణిక మతానుసారముగా ఛందోనియమశోధనమున కాగిన ప్రయోగములనే ప్రమాణము లుగా సాధారణముగా గ్రహింపవలయును. మఱియు, శ్లేష య మకానుప్రాసాద్యలంకారములు వచ్చినప్పుడు తత్తదలంకార లక్షణ సిద్ధంబులగు పాఠములుగూడ గ్రాహ్యములు. ఈ పరీ క్షల కవకాశములేని స్థలముల మాత్రమే యితరప్రయోగ ముల సేకరించువిషయము విచారింపవలసియుండును. ఈ నియమములు సామెతలకు వర్తింపవు. అవి యున్నవి యున్న ట్లుదహరింపఁబడవలయును.

(3)—పదము రూపమునుగాని యర్థమునుగాని వివరిం చుటకుఁ బద్యములో నెంతభాగ మావశ్యకమో యంతభాగ మునుమాత్ర ముదహరింపవలయును. ఒక్కప్పు డొక్కపాదమే చాలియుండును. ప్రాసముకొఱ కొక్కప్పు డొకపాదముకంటె నెక్కువ వ్రాయవలసియుండును. ప్రతిప్రయోగమున కెదుట నది యేగ్రంథముయొక్క యే యాశ్వాసములోని యెన్నవ

పద్యమో యక్షరాదికసంజ్ఞలమూలమునఁ దెలుపవలయును. అనఁగా, భారతమునం దుద్యోగపర్వములోని నాలుగవ యా శ్వాసమునందలి యిరువదియైదవ పద్యమని చెప్పవలసివచ్చి నప్పుడు, భార. ఉ. 4. 25 అని లిఖింపనగును. ఏదైన నొకపాఠము సామాన్యముకాక కొన్నికొన్ని ప్రతులయందు మాత్రమే కనఁబడుచున్నచో నాప్రతులను వేఱొకసంజ్ఞచేత సూచింపవలయును. ప్రమాణవాక్యముల నుదహరింపక వానిని సూచించినంతమాత్రమున లాభ మంతగా లేదు. వాఙ్మయములోని గ్రంథములన్నియు నిర్దోషముగ ముద్రింపఁబడువఱకు నట్లొనర్చుటకు వీలుకలుగదు. అప్పుడైనను బ్రయోగములఁ గనిపెట్టుటకుఁ జదువరుల కందఱకు సమగ్రములైనపుస్తకభాండాగారములు కావలసియుండును.-స్థలము కలిసివచ్చుటకుఁ గాను ప్రమాణవాక్యములఁ జిన్నయక్షరములతో ముద్రింపవలయును. ముర్రే దొరగారి పద్ధతి ననుసరించి యర్థములయొక్కయు రూపములయొక్కయుఁ జరిత్రమును సూచించునట్లు ప్రయోగములను గాలక్రమము ననుసరించి కనఁబఱుపవలయును.

౫—ఆంధ్రపదముల చరిత్రమును మర్మములనూ దెలుపుటకై దేశ్యపదములకు తుల్యప్రభవము లగు నితరద్రావిడభాషాపదముల సాధ్యమైనంతవఱకుఁ జూపుట యవశ్యము. అరవము,కన్నడము, మళయాళము,తులు మొదలగు భాషలోని పదముల విషయమున నాయా నిఘంటువులు సాహాయ్యమొనర్పఁగలవు.కిట్టెలు దొరగారి కన్నడనిఘంటువులోఁ జాలమట్టునకు సంబంధము గల నానాద్రావిడభాషాపదములు చేర్పఁబడియున్నవి గాన నది ముఖ్యముగ నుపకరించును. నిఘంటువులలో నున్న యంశములకుఁ దోడు ప్రత్యేకాన్వేషణముకూడనొనర్పవలయును. వాఙ్మయములేని తులు, కూయి వంటిభాషలను తుల్య ప్రభవ పదములు.

శ్రద్ధతో విమర్శించి వానిలోని పదములను గ్రహింపవలయును.

ఎ—వ్యుత్పత్తి వివరణము నిఘంటువునకు ముఖ్యమైన లక్షణము. తత్సమములకు నన్యదేశ్యములకు వ్యుత్పత్తులు చూపుట యవశ్యముకాదు. తత్సమములకు సంస్కృత నిఘంటువులనునన్యదేశ్యముల కాయాభాషల నిఘంటువులను జూచి కొనవచ్చును. తద్భవముల విషయమున వానిప్రకృతుల నుదహరించినఁ జాలును. కావున నీవిషయమై చేయవలసిన పని ముఖ్యముగా దేశ్యశబ్దములనుగుఱించి యై యున్నది. దేశ్యశబ్దము లన్నిటికి నవయవవ్యుత్పత్తుల సంపూర్ణముగఁ దెలుఁగులోఁ గాని యందు దొరకనిచో నన్యద్రావిడభాషలలోఁ గాని వెదుకవలయును. దేశ్యపదముల వ్యుత్పత్తు లిదివఱకే నిఘంటువునందును సక్రమముగాఁ దెలుపఁబడియుండలేదు. కనుక మన నవీన నిఘంటువునకిది ప్రధానలక్షణముగా నుండవలయును. ద్రావిడ శబ్దతత్వశాస్త్ర మిప్పుడు శైశవావస్థయందే యున్నది గాన మనకార్యమునకుఁ జాలినంత సాహాయ్యము లభింపకపోయినను సాధ్యమగువఱకుఁ జేయవలయును.

వ్యుత్పత్తులు.

నిఘంటువునం దుండవలసిన విషయము లివియని నిశ్చయించుకొంటిమి. ఆవిషయముల నన్నిటిని సంపాదించి సమన్వయము చేసి నిఘంటువునందుఁ బొందుపఱచు విధానమును నిర్ణయింపవలసియున్నది. ఏతన్నిర్ణయసౌకర్యార్థము కర్తవ్యాంశములనెల్ల రెండుభాగములుగా నఁగా,(1)శబ్దావళి సిద్ధముచేయుట.(2) తత్సమాదిభేద భాషాభాగముల నేర్పఱచుట. (3) అర్థవివరణము చేయుట. (4) ప్రయోగములఁ గనఁబఱచుట యను నంశము లొకభాగము. (1) సమానభవము లగు నన్యభాషాపదములయొక్కయు, (2) వ్యుత్పత్తులయొక్కయు నన్వేషణమొకభాగముగా విభజింపుదము. ప్రథమభాగములోఁజేరిన కార్య

నిఘంటు నిర్మాణ రీతి.

ముల నెఱవేర్చుటకు ప్రస్తుతమున్న నిఘంటువులు చాలవఱకు సహకారములు కాఁగలవు. ముద్రితములుకాని పదపట్టికలు దొరకినచో నవికూడ మన కుపయోగించును. కాని యీసాధనములన్నికలిపినను శబ్దజాలమంతయుఁ బూర్తిగా నందిమిడియున్న దని చెప్పుటకు వీలులేదు. కావున గ్రంథజాలము నంతయు శ్రద్ధతో విమర్శించి నూతనపదపట్టికల సిద్ధముచేయవలయును. ఈపని నొక్కరుగాని యిద్దఱుగాని యెంత సమర్థులైనను జేయఁజాలరు. చదువరుల ననేకుల నియమించి గ్రంథముల వారికిఁ బంచియిచ్చి, యాగ్రంథముల నుండి పదములనెత్తి వ్రాయునట్లేర్పాటుచేయవలయును. మఱ్ఱేగారి యింగ్లీషునిఘంటువునకు 1300మంది చదువరులు 5000 గ్రంథకర్తల గ్రంథములఁబఠించి, 35 లక్షల ప్రయోగములను బ్రోగుచేసిరఁట ! అంత విపులమైనది మన యాంధ్ర వాఙ్మయము కాదు గావున 20 మంది చదువరుల నియోగించిన మనకుఁ జాలునని నాయాశయము. ఇట్లు యోగ్యులైన చదువరులఁ బెక్కండ్ర నియోగించుటచేత పని త్వరితముగను చక్కఁగను నెఱవేఱఁగలదు. ఒకరు కనిపెట్టినవి మఱియొకరు కనిపెట్టిన వానితో సరిపోల్చుటవలన పని నిర్దుష్టముగ నుండఁ గలదు. ఆంధ్రదేశమునఁ గల పలువురు భాషావిదులసామర్థ్యమును మన ముపయోగపఱచుకొనుటకవకాశము కలుగును. చదువరులు సవిమర్శమైన యాంధ్రభాషాజ్ఞానమును, సంస్కృతభాషాపరిచయమును గలవారుగా నుండవలయును. కొంతవఱ కాంధ్రభాషాజ్ఞానమే చాలునని చెప్పవచ్చును గాని సంస్కృతభాషాపరిచయ మెంతయుండిన నంత మేలగుఁగు. ఇక్కార్యమునఁ జాలమందిపండితుల నియోగింపవచ్చును. వారివారి సుప్రసిద్ధయోగ్యతనుబట్టికాని, లేక పరిషత్కార్యస్థానమునుండి పంపఁబడు నిబంధనల ననుసరించి మాదిరి

కై కొన్నిపత్రములు వ్రాయించి పరీక్షించికాని గ్రంథపాఠకుల నిర్ణయింపవచ్చును. నిర్ణయమైనతరువాత వాచకులందఱు పరిషత్కార్యస్థానమునఁ గూడి కార్యవిధానము నాలోచింపవలసియుండును. వాచకులు వారు వారు వ్రాసినదంత పరిషత్తునకప్పుడప్పుడు పంపుచుండవలయును. దీనిని సంపాదకులు విమర్శించి తప్పులుండినయెడల చదువరులకుఁ దెలుపుచుండవలయును. ప్రధానసంపాదకుఁడు నుపసంపాదకులును వాచకులు నొకచోఁ జేరి యందఱు కూడఁబల్కికొనుచుండవలయును. చదువరులమూలముననే కాక తక్కిన విద్యార్థికుల మూలమునఁ గూడ మనకుఁ గొంతపని జరుగఁగలదు. అట్టి విద్యార్థికులు వ్రాసిపంపినయంశములఁ బరిషత్తువా రంగీకరించినయెడల నవసరమైనచోఁ దగిన ప్రతిఫలముకూడ నొసంగి వారిని బ్రోత్సాహపఱచుట మంచిది. ఈవిధమున నిఘంటువున కుపయోగకరములైన యనేకాంశములఁ బ్రోగుచేయవచ్చును.

ఆంధ్రవాఙ్మయ మంతవిపులమైనది కాదని యిదివఱకుఁ జెప్పియున్నాము గదా. అది చాలవఱకుఁ బద్యకావ్యమయమై యున్నది. కావ్యేతరగ్రంథములుగూడఁ గలవుగాని వానిసంఖ్య కడుస్వల్పము. కావున మనముసంభాషణములో నుపయోగించుపదములన్నియు గ్రంథస్థములైన వనుటకు వీలు లేదు. అందులో వృత్తులకుఁ బరిశ్రమములకు సంబంధించిన పదములు సాధారణముగా వాఙ్మయములోఁ జేరియుండవు. హంసవింశతివంటి కొన్ని గ్రంథములుమాత్ర మట్టిపదములఁ గొన్నిటిఁ దెలుపుచున్నవి; కాని సమగ్రముగఁ దెలుపుచున్నవి కావు. కాఁబట్టి యాసాంకేతికపదముల నన్నిటిం బ్రోవుచేసి నిఘంటువులోఁ జేర్పవలయును. తెలుఁగుదేశమం దచ్చటచ్చట నిర్ణీతస్థలములయం దీ పదముల పట్టికలు సిద్ధముచేసి యాపట్టికల

వ్యావహారికపదసంపాదకసంఘము.

నొకదానితో నొకటిని సరిచూడవలయును. ఈకార్యనిర్వహ ణమునకై తగినవారి నిద్దఱు ముగ్గుర నొకసంఘముగా నేర్ప ఱచి పదపట్టికలఁ గూర్పవలసిన పద్ధతుల మొదట నిర్ణ యించి తన్నిర్ణయానుసారముగా సంఘ మాయాస్థలముల కేగి పట్టికల సిద్ధముచేయునట్లు నిర్ణయింపవలయును. పూర్వోక్తపా ఠకులును ఈసంఘమువారును దమతమ కార్యము లేకకాల మందే చేయుచుందురు. సమానభవపదములను వ్యుత్పత్తు లను గనుఁగొనుటకు కేవలాంధ్రభాషాజ్ఞానమే కాక దానికిఁ దోడ ధమ మింకొక ద్రావిడభాషయొక్క జ్ఞానమును సంస్కృత భాషాపరిచయమును గావలయును. ఇంతియకాక శబ్దతత్త్వశాస్త్రసామాన్యపరిచయమైనను శబ్దతత్త్వాన్వేషణ మునం దాసక్తియు నుండవలయును. ఈయన్వేషణము వలన నొకానొకప్పుడు సాంప్రదాయకములుగాని విపరీతసిద్ధాం తముల కవకాశముకలుగును. అట్లు జరుగకుండ జాగరూక తమై నుండవలయును. సమానభవపదములఁ గనుఁగొనుట, వ్యుత్పత్తుల నిరూపించుట ఒక్కఁడుచేయుపనికాదు. పలు వురు విద్యార్థికు లొనర్పవలసియుండును. ఇప్పుడు గల నిఘం టువు లీ పనికిఁ గొంతవఱకుపకరించును. ఆంధ్రపదపారిజాతము, లక్ష్మీనారాయణీయము నను రెం డచ్చ తెలుఁగు నిఘంటువులు కలవు. ఈ రెంటిలో లక్ష్మీనారాయణీయము కొన్ని విధముల మేలని నాయభిప్రాయము. ఇందుఁ గల పదముల నన్నిటిం బలువురు విద్యార్థికులకుఁ బంచిపెట్టి వారు వాని వ్యుత్పత్త్యా దులఁ జర్చించునట్లేర్పఱుపవలయును. ఉన్నంతవఱకు ద్రా విడభాషా నిఘంటువు లిందున కుపయుక్తములు కాఁగలవు. కూయి (కోదు) భాషవంటి నిఘంటువులులేనిభాషల విష యమై యాభాషల నేర్చినవారివలనఁ గావలసిన యంశముల

గ్రహింపవలసియుండును. తుల్యప్రభవపదముల నిర్ణయించిన పిదప వ్యుత్పత్తివివరణము సులభముగ నుండును.

సంపాదకసంఘము.

పూర్వోక్త గ్రంథమును బట్టి నిఘంటునిర్మాణ కార్యము మూఁడువిధములుగ నున్నదని తేలుచున్నది. అవియేవియన:—

(1) గ్రంథములఁజదువుట, ప్రమాణవాక్యములఁ బ్రోగు చేయుట, యర్థాముల నిరూపించుట.

(2) వాఙ్మయములో లేని పదముల పట్టికల సిద్ధము చేయుట.

(3) సమానభవపదములను వ్యుత్పత్తులను నిర్ణయించుట.

ఈపనులన్నియుఁ దత్తత్కార్యనిర్వహణమునకుఁగా నియమింపఁబడినవారివలన నేకకాలమందే జరుగవలసియుండును. వారు చేసినపని నొక ప్రధానసంపాదకుఁడు (పరిష్కర్త) నైదుగు రుపసంపాదకులు పరీక్షించి సవరించుచుండవలయును. సంపాదకులకు జీతములుండఁగూడదు. గౌరవార్థముగ వారా పనిచేయవలయును. వారికి సహాయులుగా నొక కార్యదర్శియు నొకరిద్దఱు గుమాస్తాలు నియమింపఁబడవలయును. వీరలకు జీతము లీయవలయును. సంపాదకులందఱు శబ్దతత్త్వశాస్త్రి జ్ఞానము కలిగి యుత్సాహముతోఁ బనిచేయువారుగ నుండవలయును. ప్రధానసంపాదకునకు ముఖ్యముగా నీలక్షణము లుండవలయును. సౌకర్యార్థము సంపాదకులలో నొక్కొక్క రొక్కొక్కపని చూచున ట్లేర్పాటుచేసికొన్నను మొత్తముమీఁద నన్నివిషయముల నందఱు నెఱిఁగియుండవలయును. సంపాదకులు తఱచుగను, తక్కినపండితు లప్పుడప్పుడును గూడుచుండవలయును.

జయంతి. రామయ్య.

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే ముద్రితము.

ప్ర క ట న లు.

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు, చెన్నపురి.

ప్రతిష్ఠాపకులు:—

శ్రీపిఠాపురము రాజాగారగు శ్రీరాజారావు కుమార వేంకటమహీపతి సూర్యారావు బహద్దరుగారు.

శ్రీవేంకటగిరిరాజాగారగు మహారాజా సర్ వెలుగోటి శ్రీరాజగోపాల కృష్ణయాచేంద్రబహద్దరుగారు, కె. సి. ఐ ఇ., పంచహజారీమన్సబ్దార్.

అగ్రాసనాధిపతి:—

శ్రీపిఠాపురము రాజాగారు.

కార్యనిర్వాహక సభాధ్యక్షుఁడు.

మ-రా-రా-శ్రీ జయంతి రామయ్యపంతులుగారు. బి. ఏ., బి. ఎల్.

కార్యదర్శులు.

1 మ-రా-రా-శ్రీ పురాణం నాగభూషణంపంతులుగారు, ఎం. ఏ., బి. ఎల్.,

2 ,, ఆచంట లక్ష్మీపతిగారు, బి. ఏ., ఎం. బి., సి. ఎమ్.,

కోశాధ్యక్షులు (ట్రస్టీలు)

దివాన్ బహదూర్ కంచి కృష్ణస్వామిరావుగారు, సి ఐ. ఇ.,

ది ఆనరబిల్ రావుబహదూర్ పిట్టి త్యాగరాయసెట్టిగారు, బి. ఏ.

కార్యస్థానము.

192, ఎస్ప్లనేడు. చెన్నపురి.

పరిషదుద్దేశము:—ఆంధ్రశబ్దములకు సలక్ష్యవ్యుత్పత్తికముగ విపులనిఘంటువు రచించుట, తెలుఁగు భాషకితరభాషలతోఁగల సంబంధమును దెలుపుచు భాషాతత్వమును నిరూపించు లక్షణశాస్త్రమును రచించుట, ఆంధ్రదేశపూర్వవృత్తాంతమును బ్రమాణ పూర్వకముగా నిరూపించుట, శాస్త్రపారిభాషికపదముల నిర్ణయించుట, నూతనగ్రంథరచనకు సాహాయ్యమొనర్చుట, భాషావిషయములఁ జర్చించుటకుఁ బత్రికనొకదానిని బ్రకటించుట, సమగ్రమగు పుస్తకభాండాగారము నేర్పఱచుట, ఇత్యాదివిధముల నాంధ్రభాషావాఙ్మయాభివృద్ధికై యత్నించుట, పరిషత్తుయొక్కయుద్దేశము.

చందానిర్ణయము.

1.	ఉద్ధారకులకు	రు.	5000.
2.	పోషకులకు	,,	1000.
3.	యావజ్జీవసభ్యులకు	,,	100.
4.	సాధారణసభ్యులకు సంవత్సరమునకు	,,	6.

పరిషత్సభ్యులు పత్రికకు వేఱుగాఁ జందా నియ్యనక్కఱలేదు.

సభ్యులు కాఁగోరువారు కార్యదర్శుల పేరవ్రాసి పరిషన్నిబంధనలఁ దెప్పించుకొనవచ్చును.

ఆంధ్ర ప్రచారిణీ గ్రంథమాల.

నిడదవోలు, కృష్ణాజిల్లా.

ఇందు చక్కని క్యాలికోబైండుగల నవలలు రెండుమాసముల కొకటిగా వెలువడును. ఈ నవలలు చరిత్రబోధకములును మనోహరకథాకల్పితములునై చదువరుల హృదయముల నాకర్షించుచుండును. ఈనవలలనుగూర్చియు, ప్రస్తుతకాలమున నాంధ్రభాషాభివృద్ధికి నవలలయొక్క యవసరమును గూర్చియు, ననేకు లనేకాభిప్రాయముల నిచ్చియున్నారు. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికీనవలలు ప్రథమసోపానములని చెప్పవచ్చును. ఇందు శాశ్వతచందాదారులుగా చేరువారికి మంచి కాలికోబైండుచేయబడిన నవలలు డెమ్మీసైజున 100 పేజీలకు రు 0—6—0 చొ॥ వెలయేర్పఱచి వి. పి. గాఁ బంపుచుందుము. ఇతరులకు పోస్టేజిగాక 100 పేజీలకు రు 0—8—0 చొ॥ నిచ్చెదము.

ఏనవలయైనను ఒకరూపాయి వెలకు మించియుండదు.

చందాదారులుగా చేరువారు 0—2—0 అడ్మిషనుఫీజు నీయవలెను.

ఈ గ్రంథమాలికనుండి వెలువడిన నవలలు.

	చందాదారులకు	ఇతరులకు
1. దుర్గేశనందని. 231 పేజీలు	0—12—0	1—0—0
2. వసుమతీవసంతము. 300	1—0—0	1—8—0
3. లలితచంద్రహాసము. 166 పేజీలు	0—10—0	0—14—0
4. మృణ్మయి. 256 పేజీలు	1—0—0	1—5—0
5. సీతారామ. 320 పేజీలు	1—0—0	1—8—0
6 నూర్జహాను. 340 పేజీలు	1—0—6	1—8—0
7. రాజసింహ. 280 పేజీలు	1—0—0	1—8—0

అనుబంధగ్రంథములు.

1. రాధారాణి	0—4—0
2. యుగళాంగులీయకము	0—3—0
3. రాజభక్తి	0—2—0
4. లీల	0—4—0
5. దుర్గేశనందని విమర్శనము	0—3—0

వలయువారు:—

ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము

నిడదవోలు, కృష్ణాజిల్లా.

అని వ్రాయవలయును.

విజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల

ఆంధ్రులపౌరుషము! ఆంధ్రులయాస్నత్యము!! ఆంధ్రులబుద్ధివైభవము!!!

ఆంధ్రులచరిత్రము.

రెండవభాగము

ఇందు క్రీ. శ 1100 నుండి 1350 వరకుగల ఆంధ్రదేశచరిత్ర వర్ణింపబడినది.

పురాణములు, కావ్యములు, శాసనములు, విదేశీయుల వ్రాతలు, మొదలగువాని నన్నింటిని శోధించి తెలుగుచోడులు, నాగవంశోద్భవులైన మహారాజులు, కాకతీయచక్రవర్తులు, పల్నాటివీరులు, కమ్మవారు, రెడ్లు, వెలమలు మొదలగువారి చరిత్రలు ఈ యుద్గ్రంథమునందు క్రోడీకరింపఁబడినవి.

రామానుజుఁడు, బసవేశ్వరుఁడు, నన్నెచోడ కవిశిఖామణి, ఖడ్గతిక్కన, కవితిక్కన, గణపతిదేవచక్రవర్తి, ప్రతాపరుద్రమహారాజు, మహారాణి రుద్రమదేవి, మొదలగువారల పవిత్రజీవితములు శ్రద్ధతో వ్రాయఁబడినవి.

ఆయాకాలమందలి సాంఘిక, రాజకీయస్థితులు చక్కఁగ వివరింపఁబడినవి. ప్రదేశములయొక్కయు, కట్టడములయొక్కయు, పటములుకలవు.

పౌరుషమునందును, పాండిత్యాతిశయంబునందును రాష్ట్రపాలనయందును ఆంధ్రులు హిందూదేశములోని యితరదేశములవారికి తీసిపోవువారు కారని యీగ్రంథము సప్రమాణముగా సిద్ధాంతీకరించుచున్నది.

ఇట్టిగ్రంథము తెలుగులోగాని మఱియే యన్యభాషలోగాని యెవ్వరును రచించియుండలేదు.

విఖ్యాతలేఖకులగు శ్రీయుతచిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారిచే నిది రచింపబడినది. 400 పేజీలుగలిగి మంచికాగితములమీద చిన్న యక్షరముల తోముద్రింపఁబడి చక్కని క్యాలికో బైండుచేయఁబడిన నీయమూల్యగ్రంథము మాచందాదారులకు పోస్టేజితో రు 1-0-0 కును, చందాదారులు కానివారలకు పోస్టేజిగాక రు 1-8-0 లకును ఇయ్యబడును.

☞ విజ్ఞానచంద్రికా బుక్కుడిపో యందు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథము లనేకములు దొరకును. వలయువారికి క్యాటలాగులు పంపబడును.

చిరునామా:—

ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఎ. ఎం. బి. సి. ఎం.

మేనేజరు.—విజ్ఞానచంద్రిక,

చింతాద్రిపేట.—మద్రాసు.

పల్నాటి వీరచరిత్రము

ఇది శృంగారనైషధ, కాశీఖండ, హరవిలాసాది ప్రబంధముల రచించి కవిసార్వభౌముండని ప్రసిద్ధికెక్కిన శ్రీనాథునిచే రచింపఁబడినది. 12 వ శతాబ్దాంతమునందలి యాంధ్రదేశచరిత్రమే పల్నాటి వీరచరిత్రముగనున్నది. చరిత్రముగ నమూల్యమైనదనియుఁ గావ్యముగ నాంధ్రవాఙ్మయాలంకారమనియు స్వాభావిక కవితాధిష్ఠానమనియు నైషధాదిప్రబంధములచేత శ్రీనాథునికిఁగలిగిన యశస్సు దీనిచే ద్విగుణీకృతమైనదనియుఁ బలువురు పత్రికాధిపతులు పండితులు ప్రశంసించియున్నారు. ఇది ప్రకటింపఁబడుటకిదియే ప్రథమపర్యాయము. వీరచరిత్రకథాసారము, వీరచరిత్రచారిత్రము, శ్రీనాథజీవిత సంగ్రహము నను 90 పుటల యుపోద్ఘాతము బెజవాడ హిందూహైస్కూలునందలి తెలుఁగు పండితులును బ్రస్తుతమాంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు మేనేజరునగు అక్కిరాజు ఉమాకాంతంగారిచే రచింపఁబడి దీనికిఁ జేర్పఁబడినది. దీనివెల రు 1—0—0. నిందుకాలికోబైండు చేసినది, రు. 1—4—0. వలయువారీక్రిందివారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

అక్కిరాజు ఉమాకాంతం.
మేనేజరు.
ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు
192, ఎస్ప్లనేడు, చెన్నపురి.

V. LI I V L: P I s 500.

విజ్ఞానచంద్రికామండలి: బహుమతి నవల.

రు ౫౦౦ ల బహుమానము.

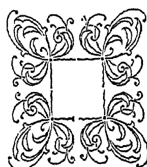
ఆంధ్రదేశచరిత్రమునకు సంబంధించిన విషయమును దేనినైనను గొని కథ నిర్వహించి నవలను వ్రాయువారలలో ఉత్తమమగు నవల వ్రాయువారికి ఈబహుమతి యొసగఁబడును. పూర్వచళుక్యయుగము, కాకతీయయుగము, విజయనగర సామ్రాజ్యము, రెడ్డిప్రభుత్వము, ఈచరిత్రభాగములలో నేకాలపు కథయయినను తీసికొనవచ్చును. ముఖ్యకథ చరిత్రాత్మకముగనుండిన చాలును. మిగతభాగము కల్పితమయినను కావచ్చును. ఈవిషయమున ఇంగ్లీషునందలి స్కాటుయొక్క నవలలు అనుసరణీయములు. నవలయందు కథాచమత్కృతియు (Plot) పాత్రపోషణమును (Characterisation), భాషయునను మూఁడు విషయములు పరీక్షింపఁబడును. గ్రంథమును పరీక్షించునపుడు కథాచమత్కృతికి 200 గుణములును (Marks), పాత్రపోషణమునకు 200 గుణములును, భాషకు 100 గుణములును ఏర్పరుపబడును. ముగ్గురు పరీక్షకులు నవలను పరీ

ష్ఠించి బహుమతినొసంగుదురు. బహుమతి నందుటకు కనీసము 35॥ గుణము లైనను సంపాదింపవలెను. బహుమతినందిన నవలయొక్క కాపీరైటు విజ్ఞానచంద్రికామండలివారిదే యగును.

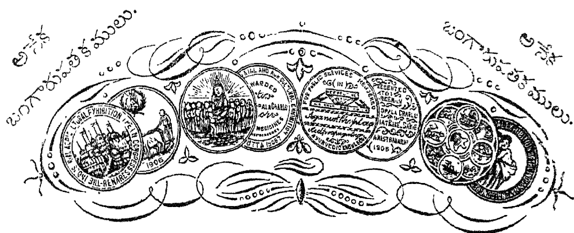
గ్రంథము వ్రాయువారీక్రిందివిధుల గమనింపవలయును.

1. గ్రంథము విజ్ఞానచంద్రికామండలి గ్రంథముల యాకృతిని 300 మొదలు 400 పేజీలలోపుగ నుండవలెను.
2. కాగితమునకు ఒకవయిపుననే వ్రాయవలయును.
3. నవల పూర్తియైనపిదప దానితోడంగూడ ప్రతిప్రకరణమందలి విషయముల క్రోడీకరించివ్రాసిన గ్రంథవిషయసూచి నొకదానిని జతచేసిపంపవలెను.
4. గ్రంథకర్తలు గ్రంథములమీాద తమ నామములను వ్రాయంగూడదు.
5. ఏదో యొక మారుపేరు వ్రాసిపంపవలెను.
6. వేరొక యుత్తరమునందు తాము పెట్టుకొనిన మారుపేరును, తమ నిజమైన పేరు విలాసములును వ్రాసి యొక కవరునందుంచి సీలుచేసి ఆకవరు పైన తమ మారుపేరుమాత్రము వ్రాసిపంపవలెను.
7. నవల 1913 వ సం॥ మే నెల 31 ది సాయంకాలము 6 గంటలలోగ మదరాసు చింతాద్రిపేటలోని విజ్ఞానచంద్రికామండలి కార్యస్థానమునచేరవలెను.

కె. వి. లక్ష్మణరావు ఎం. ఏ. సంపాదకుడు.

భరతఖండమునందలి కలకత్తా, బొంబాయి, బనారస్, మొదలగు పట్టణములయందు జరిగిన
చిత్రవస్తుమహాప్రదర్శనములయందు బంగారు పతకములను మొదటితరగతి యోగ్యతాపత్రములను
శ్రీ శ్రీ శ్రీ గద్వాలమహారాణిగారినుండి మహామారినివారణౌషధములకై
బొందిన

మద్రాసు గవర్నమెంటువారి శానిటరీ కమిషనరగు లెఫ్టినెంటుకర్నల్ డాక్టరు డబ్ల్యు. జి. కింగ్, ఎమ్. బి. సి. ఎమ్., డి. పి. హెచ్., సి. ఐ. ఇ., ఐ. ఎమ్. ఎస్., దొరగారు ఇట్లు వ్రాసిరి.—

ప్రాచీన హిందూ వైద్యశాస్త్ర వైదుష్య విశేషముతోగూడిన సంస్కృత పండితులగు, పండిత డి. గోపాలాచార్యులవార్లను నేను చిరకాలమునుండి యెరుగుదును. ఇట్టి పరిచయమును బట్టి పూర్వకాలపు పద్ధతులను గురించి మిక్కిలి హృదయంగమయినట్టియు నుపయోగమయినట్టియు జ్ఞానమును సంపాదించితిని.

ఆయుర్వేదమార్తాండ, భిషజ్మణి

పండిత డి. గోపాలాచార్యులు, ఎ. వి. ఎస్.,

నెల్లూరి ఆయుర్వేదకాలేజ్ ప్రిన్సిపాలును,
మైసూరుదొరతనమువారి ఆయుర్వేద విద్వత్ పరీక్షకులును,
సుశ్రుత, మాధవనిదాన, పథ్యాపథ్యములకు వ్యాఖ్యానకర్తలును,
ఆయుర్వేదపరిభాషా సంగ్రహకర్తలు,
ఆయుర్వేదాశ్రమం, జార్జిటవున్, మద్రాస్.

The Ayurvedic Printing Works, Madras.

ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథమాల నియమములు.

ఇదివఱకెన్నడు ప్రచురములుకానట్టి నాయుర్వేద గ్రంథములను గొన్నిఁటి నాంధ్రటీకాసహిత ములుగను, కొన్ని కేవల యాంధ్రీకరణములుగను జేసి ముద్రించి "ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథమాల" యను పేరుతో ప్రకటించుచున్నాడను.

మఱియు నాయుర్వేద వైద్యమందలి ప్రత్యేక ప్రత్యేక విషయములనంబరగు శస్త్ర, గర్భిణి, రసాయన, ఓషధితత్త్వము, మొదలగు కొన్నిటి నితర వైద్యపద్ధతులతోఁ జక్కఁగఁ జర్చించి యాంధ్ర భాషలో గ్రంథములుగ వ్రాసి ముద్రించెదను.

ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథమాలలో బ్రచురింపఁబడు గ్రంథములన్నియుఁ గైకొనుటకు నొప్పుకొను వారు శాశ్వతపుఁ జందాదారులుగ నెంచఁబడుదురు.

శాశ్వతపు జందాదారులకు మా గ్రంథమాలలోని మాధవనిదానమునకు తప్ప మిగిలిన గ్రంథములన్నిటికిని నియమించిన ఖరీదులలో నొకరూపాయకు నాలుగు అణాలవంతునఁ దగ్గించి యిచ్చెదను.

శాశ్వతపుఁ జందాదారులు కానివారికి నిర్ణీతమగు వెలలకు నేమాత్రము తగ్గింపఁబడదు.

శాశ్వతపుఁ జందాదారులుగాని, శాశ్వతపుఁ జందాదారులు కానివారలుగాని యంచెకూలి (వి. పి. చార్జి) వగైరాలు భరింపవలెను.

మా గ్రంథమాలకు శాశ్వతపుఁ జందాదారులుగనుండు వారు ముందుగాఁ జందాధనమును నియ్య నక్కఱలేదు.

పుస్తకములు ముద్రణమైనతోడనే ముంయుగఁ దెలియఁజేసి యాయా గ్రంథములను పి. పి. గాఁ బంపెదను.

శాశ్వతపుఁ జందాదారులుగఁ గాఁదలచినవారు ప్రవేశరుసుముక్రింద రు. 0—2—0 పోష్టు బిళ్ళలను బంపుచు నిందుఁగనఁబఱచిన ప్రకారము గ్రంథమాలాధిపతులకు నుత్తరమును వ్రాసికొనవలయును.

అట్లు ప్రవేశరుసుమును ముందుగాఁ బంపక పుస్తకములను గోరువారికి ముందుగాఁ బంపెడు పుస్తకముల వీపీలో 2 అణాలను జేర్చి వసూలుచేయఁబడును.

ముద్రణలోనున్న వైద్యగ్రంథములు.

రసప్రదీపిక	నాడీతంత్ర
మసూరిక	మధుమేహ
విషూచి	యోగశతక
జ్వరము	సుశ్రుతసంహిత

ఆయుర్వేదమార్తాండ, భిషఙ్మణి
పండిత డి. గోపాలాచార్యులు, ఎ వి. ఎస్.,
ఆయుర్వేదాశ్రమం, జార్జిటవున్, మద్రాస్.

టెలిగ్రాఫ్ అడ్రసు
"పండిట్" మదరాస్.